

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENNKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM
POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Mededeelingen van het Bestuur.

Nieuwe leden. — Het nieuwe jaar goed beginnen.

Mededeelingen van verschillenden aard:

De afhandeling van de wetsontwerpen tot wijziging van warenwet en geneesmiddelenwet.

Onderzochte Kwakzalversmiddelen: Kruiden van het Boertje van Reeuwijk; — Galsteenmiddel; — Middel tegen maagkanker; — Vermageringsmiddel; — Kruiden voor borst- en zenuwthee; — zenuwdrank.

Correspondentie.

Ledenlijst.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

NIEUWE LEDEN.

Dr. Wilha. Smidt, Arts, Den Haag.
Dr. K. L. E. Lamers, Arts, 's-Hertogenbosch.
Mej. P. van Hattum, Beverwijk.
Dr. H. G. L. Moëys, Arts, Nijmegen.
H. W. Dijkhuis, Chiropodist, Groningen.
Dr. Jos. Duquesne, Arts, Amsterdam.
L. A. Donker, Arts, Ameide.
H. K. Kettenborg, Arts, Giessen-Nieuwkerk.
A. P. Liscali, Tandarts, Bussum.
W. J. Siddré, Arts, Lexmond.
W. N. v. Straten, Arts, Nieuwpoort Z.H.
D. Ven, Arts, Rotterdam.
A. A. Weenink, Arts, Noordeloos.

De Secretaris,

N. KEULEMANS.

HET NIEUWE JAAR GOED BEGINNEN.

*J'ai trouvé, pour guérir, une
mode nouvelle,
Prompte, sûre, agréable et facile.*

Bovenstaande woorden, bijna driehonderd jaar geleden door Corneille geschreven, wekken bij ons op deze plaats direct de gedachte op aan de aanprijzingen der kwakzalvers van heden en morgen.

Hoe weinig is er in dit opzicht inderdaad veranderd! Nog steeds geldt dezelfde voorstelling, als in deze zinnen vervat, voor de methode om het vertrouwen der mensen te winnen.

Men zou zelfs geneigd zijn te spreken van: in nog sterkere mate. Wat heden nieuw is, heet spoedig verouderd. De „modes nouvelles” volgen elkaar op, gelijken tred houdend met het snelle tempo van ons hedendaagsche leven. Nog meer wordt dus steeds uitgezien naar nieuwe methodes.

Hoe staan in het algemeen de mensen hier tegenover? Daarop een kort antwoord te geven

door te zeggen: „Juist als vroeger”, eischt nadere beschouwing. Begrijpelijk is het, dat ook thans de belangstelling voor kwakzalverij nog steeds bestaat.

Zoolang de officiële wetenschap nog niet zóó ver is, dat zij gelijk de timmerman of de smid, alles herstellen kan wat zwak, gebrekkig, oud, gebroken of defect is, zóó lang toch zal de kwakzalverij haar wederzijdsche aanhangers blijven tellen. Dit is heel gewoon, en behoeft dus niemand te verwonderen noch te beangstigen.

Wij zijn er verder van overtuigd, dat een hoogtepunt, als zoo juist genoemd, door de wetenschap voorloopig nog niet bereikt zal zijn. Ware het wel zoo, dan zou de verstokte kwakzalversbestruider z'n ideaal gevonden hebben.

We weten het evenwel: idealen behoorren nu eenmaal niet verwezenlijkt te worden. De redenen daartoe zijn bekend. Een dergelijke toestand interesseert ons dus slechts matig. Van grootere beteekenis is de vraag: Op welke manier kunnen wij thans heerschende misstanden uit den weg ruimen? Dit is dus voorloopig onze taak.

Bepalen we ons tot zoo ver, en vragen we ons af, wat daar nu in de eerste plaats voor noodig is, dan is het antwoord gauw klaar. Het luidt: samenwerking.

Samenwerking dus van alle mensen, die mede inzien, dat er op dit gebied nuttig en hoog noodig werk verricht kan worden. Zeer velen, nog buiten onze kring staande, zullen dit inzicht deelen, maar zij moeten nog ingelicht worden over de wijze waarop het mogelijk is daadwerkelijk tot opruiming van ergerlijke kwakzalverij te komen. Deze taak nu berust grootendeels bij de leden. Zij mogen niet alleen tevreden zijn met het feit als lid onzer vereeniging te zijn toegetreden. Evenmin mogen zij het laten bij het lezen van 't Maandblad. Het moet een ieder duidelijk zijn, dat daar alléén niets mee bereikt wordt. Men zal daar tegenin brengen: maar het bestuur, dat moet toch zorgen voor uitvoering van onze wenschen?!

Welzeker, ge hebt daarin volkomen gelijk, tot op zekere hoogte. Het bestuur kan n.l. niet zonder de samenwerking met de leden. Waar zou de beteekenis van het woord „vereeniging” blijven?

Het bestuur kan slechts bepaalde plannen uitvoeren, of althans tot uitvoering trachten te brengen, als het daartoe door de leden gezamenlijk in staat wordt gesteld. Samenwerking!

De belangstelling mag dus niet eenzijdig zijn. Veel is er nog te doen, doch wij vreezen, dat hiervan weinig terecht zal komen als wordt voortgegaan op den tegenwoordigen weg. Door bijzondere omstandigheden is ons de steun ontvallen o.a. van de gezondheids-commissies. Men weet het, deze werden opgeheven. Daar tegenover staan minder aanmeldingen van nieuwe leden. In dezen tijd is dit begrijpelijk. De menschen worden nu niet vanzelf lid, zij moeten ertoe gebracht worden.

Groot is het aantal adviezen, dat jaarlijks uitgebracht wordt, zoowel door het dagelijksch bestuur, als direct door den secretaris en de redactie van het Maandblad. Opvallend is het echter, dat een groot aantal aanvragers behooren tot belangstellende niet-leden. Dit alles is nu voor een dergelijke vereeniging een ongezonde toestand. Dit moet dus veranderen!

De leden nu in de eerste plaats, kunnen in belangrijke mate ertoe bijdragen, dat deze verandering gaat intreden. Zij in de eerste plaats, omdat hun aantal zooveel grooter is dan dat der leden van het bestuur. De meeste stemmen gelden.

Wij eindigen hiermede, de hoop uitsprekende, dat velen zullen inzien op welke wijze zij kunnen bijdragen om het jaar 1935 voor de vereeniging, waarvan zij lid zijn, vruchtbaar te doen zijn. Samenwerking is noodig. Er moet veel gedaan worden. Ook door U! C.

Mededeelingen van verschillenden aard

DE AFHANDELING VAN DE WETS- ONTWERPEN TOT WIJZIGING VAN - WARENWET EN - GENEESMIDDELENWET.

GEEN BESLISSENDE HOUDING VAN DEN MINISTER INZAKE ERGERLIJKE RECLAME CAMPAGNES VAN KWAKZALVERS- MIDDELEN.

In het Pharm. Weekblad van 15 Dec., No. 50, pag. 1371, treffen we het officiële verslag aan der vergaderingen van 6 en 7 Dec. van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Door Mevrouw De Vries-Bruins werd aangedrongen op afhandeling van bovengenoemde wetsontwerpen.

Wij ontleenen hieraan het volgende, betrekking hebbende op de Geneesmiddelenwet:

Het tweede punt (aldus de afgevaardigde) is de Geneesmiddelenwet. Daarmede staat het

eenigszins anders. Dit wetsontwerp is na een langdurige en moeilijke voorbereiding in de Kamer gekomen en reeds bij de algemeene beschouwingen vastgelopen. Ik heb dat indertijd zeer betreurd, maar bij de algemeene beschouwingen is wel komen vast te staan, dat men vrij algemeen den stand der geneesmiddelenvoorziening in ons land onbevredigend vond. Het moet dus mogelijk zijn, hier iets te bereiken en tot overeenstemming te komen, zij het dan al niet op alle onderdeelen. Ik had gehoopt, dat de Minister zich met deze zaak zou bezighouden, maar ik vrees, dat ik mij daarin vergis. Daarom zou ik met nog een enkel woord willen aandringen op de noodzakelijkheid van de regeling, door nog eens een paar wantoestanden te bespreken, zooals die op 't oogenblik bestaan.

In de eerste plaats wil ik wijzen op het feit, dat den laatsten tijd in ons land een onttellende toename van het gebruik van slaapmiddelen is te constateeren. In den Haag doet zich iedere drie weken een ernstig vergiftigingsgeval door slaapmiddelen voor; en dit nog alleen volgens de gegevens van den Gemeentelijken Geneeskundigen Dienst. Waarschijnlijk zijn er nog meer gevallen. Ik zou nog een ander voorbeeld willen aanhalen. We hebben in de laatste maanden in de medische literatuur kunnen lezen, dat er met het geneesmiddel pyramidon allerlei ongelukken zijn gebeurd. Het is een middel, dat door Jan en Alleman wordt gebruikt. Er is een zekere mode in deze dingen. Nu eens is het Aspirine, dan weer wat anders, wat mode is. Op 't oogenblik is pyramidon schijnbaar aan de beurt. Uit de medische literatuur is gebleken, dat er in den laatsten tijd 40 tot 50 gevallen van vergiftiging met doodelijken afloop zijn bekend geworden; niet alleen in ons land, maar ook in andere landen, zooals Zweden. Iedereen kan zonder eenige moeite dit geneesmiddel zonder medisch voorschrift krijgen. Door gebruik van pyramidon kan een ernstige bloedziekte ontstaan met, zooals ik zeide, dikwijls doodelijken afloop.

Ik wijs nog op verschillende ergerlijke reclames.

Ik heb hier b.v. een reclame voor een geneesmiddel, dat den laatsten tijd naar voren is gekomen, jolierherba. (zie Maandblad No. 10, '34. Red.). Dit geneesmiddel wordt aanbevolen tegen de volgende kwalen: reumatiek, jicht, zenuwpijn, ledigenicht (ik weet niet welke ziekte hier precies mee bedoeld wordt), aderverkalking, stijfheid in de gewrichten, adergezwollen, beenzeerte, diklijvigheid, aanleg van gezwellen en abscessen, zweten, gebrek aan energie en hartzwakte ten gevolge van overtollig urinezuur. Ieder, die een aanbeveling voor jolierherba in handen krijgt of deze leest op de fleschjes of doosjes, waarin het middel verkocht wordt, heeft allicht eenige van die kwalen en probeert het. Het middel helpt wel niet, maar zijn geld is hij kwijt. Reeds het feit, dat onnoodig zooveel geld wordt uitgegeven aan z.g. specialité's of verpakte geneesmiddelen, moest voor de regeering een reden wezen, om deze zaak te regelen. Ik weet wel, dat het moeilijk is, dat er ook in de kamer moeilijkheden zullen zijn, maar het is noodig, om tot een oplossing te komen, ook omdat zooveel geld onnoodig wordt uitgegeven. Laat ik daarvan als voorbeeld noemen een preparaat, dat veelal in den vorm van verpakt geneesmiddel werd gebruikt, en nu meer als enkelvoudig geneesmiddel wordt samengesteld door de apothekers, onder toezicht van het Pharmacotherapeutisch Instituut. Dit Instituut doet uitstekend werk, maar het heeft onvoldoende invloed, omdat alles wordt vrijgelaten, en het alleen

die geneesmiddelen kan onderzoeken, die worden toegezonden.

Na hierover nog een en ander medegedeeld te hebben, waarbij Mevrouw de Vries-Bruins in het daglicht stelde welk een besparing het zou geven als sommige z.g. specialité's niet meer als zoodanig in den handel gebracht zouden worden, maar als eenvoudige producten, door daartoe bevoegden bereid, eindigt zij met aan te dringen bij den Minister op afwikkeling van deze zaken.

Loor Dr. Vos werd eveneens met nadruk gewezen op de noodzakelijkheid van wijziging van de Geneesmiddelenwet.

De Minister heeft hierop geantwoord, dat het inderdaad het voornemen was, om binnen afzienbaren tijd te komen met een wetsontwerp; niet met een Nota van Wijziging op het bestaande ontwerp. Men is reeds bezig met formulering van de kwestie van slaapmiddelen, vergiften e.d. Of de kwestie van de reclame daarin behandeld zal worden, werd op dit oogenblik door zijne Excellentie nog niet beslist. Ik ben niet zeker, aldus de minister, dat de Overheid verplicht is, den economischen kant van de zaak, waarover Mevrouw de Vries-Bruins gesproken heeft, door middel van de wet te regelen; ik moet deze vraag thans onbeantwoord laten.

Tot zoover weergave van het behandelde.

Vergissen we ons niet, dan is hier sprake van een

VERWARRING TUSSEN DE BEGRIPPEN GENEESMIDDELEN, SPECIALITÉ'S EN KWAKZALVERSMIDDELEN.

Een verheugend feit mag het zeker genoemd worden, dat belangstelling voor wijziging der Geneesmiddelenwet bestaat aan de zijde waarvan wij iets kunnen verwachten.

Dubbel aangeenaam klijkt dus de toezegging van afhandeling binnen afzienbaren tijd.

Intusschen doet de formulering van het antwoord door den Minister gegeven, het vermoeden ontstaan, dat de aangehaalde punten van Mevrouw de Vries-Bruins, bij de beoordeeling niet zuiver naast elkaar gesteld zijn.

Dit moge blijken uit het volgende:

De minister sprak over twee punten door het kamerlid genoemd, terwijl er volgens ons drie ter sprake kwamen.

Deze waren:

- 1e. Onvoldoende regeling der bepalingen omtrent den vrijen verkoop van slaapmiddelen en vergiften.
- 2e. ergerlijke reclames voor zekere „geneesmiddelen.”
- 3e. bespreking der wenschelijkheid van het instellen eener wettelijke regeling, waardoor dure specialité's minder zware geldelijke offers van den gemeenschap zouden eischen.

Het antwoord van Zijne Excellentie nu laat den vraag open, of onderscheid gemaakt werd tusschen de in punten 2 en 3 genoemde kwesties. Het door Mevrouw de Vries-Bruins aangehaalde voorbeeld van ergerlijke reclame voor het „geneesmiddel” jolierherba, wijst er duidelijk op, dat hier sprake is van kwakzalvers-middelen. Punt 3 gaat echter over specialité's en geneesmiddelen. Hierbij is het overbodig het begrip „geneesmiddel” nader te omschrijven. De prijzen-kwestie echter deed beide punten schijnbaar ineenvloeien.

Onder dezen indruk zal vermoedelijk de houding van den Minister zijn te verklaren, waar hij nog geen beslissing kon geven over de reclame regeling.

Het laat zich althans moeilijk indenken, dat een reële economische kant geschaad zal worden door een officieele beperking van de ergerlijke kwakzalvers-reclame-campagnes. De verplichting van de Overheid tegenover de Volksgezondheid gesteld, geeft in dezen weinig te twifelen.

Na alles wat er, en lang niet alleen van onzen kant, gezegd is over het resultaat der Commissie van contrôle op het adverteeren van geneesmid-

delen en geneeswijzen, mogen wij thans niet veronderstellen, dat de Minister niet op de hoogte zou zijn van wat er in dezen nog hapert.

Wij hopen de uitlating van Zijne Excellentie onjuist geïnterpreteerd te hebben. Dit dient eerst onderzocht te worden.

C.

ONDERZOCHE KWAKZALVERS-MIDDELEN.

Van den heer Keulemans kregen wij opgave omtrent de samenstelling van eenige als geneesmiddel verkochte combinaties. Wij laten daarvan het een en ander hieronder volgen.

Kruiden tegen vergiftiging in het bloed van het Boertje van Reeuwijk.

Voor het luttel bedrag van f 3.— verstrekte L. J. van der Werf, alias het Boertje van Reeuwijk, geassisteerd door den arts Nijland, volgende kruiden. Een „bijvoegsel” en een „gebruiksaanwijzing” zorgden voor de rest.

Patiente heeft suikerziekte, wordt medisch behandeld met insuline en streng diëet. Mag naast de kruiden de insuline blijven gebruiken!

Kruiden: fol. Juglandis. (Wonderbladeren.)
flores Tanacet. (Wonderkruid bloemen)
Herba Centaurii, (Duizendguldenkruid)
Herba Solidago.

Bijvoegsel: Herba Centaurii.

Pillen met Pulv. Rad. Rhei (rhabarber) en Pulv. fol. Sennae.

Voor belangstellenden: Polikliniek Reeuwijk.
Tel. Nieuworp. Z.-H.

CALSTEENMIDDEL.

Van een „kruidendokter” Het mengsel bevatte Folia Orthosiphonis. (Ned. O.I. remoeck djoeng).

MIDDEL TEGEN MAACKANKER.

Eveneens van een kruidendokter. Dit bleek te zijn het kruid van Scrophularia Nodosa, helmkruid.

VERMACERINGSMIDDEL.

Inzender schreef hierbij: Ik stuur dit fleschje met de plant. Als U er thee met suiker op giet, dan heeft het na eenige dagen een wijnlucht, en de smaak is al net eender.

Het gebruik ervan is 1 maal per dag een kopje van die thee. Wordt de thee minder dan giet je er maar wat thee met suiker bij, en zoo groeit de plant verder (!) Ik heb het gebruikt en ben 30 pond afgevalen. Mijn dikte van buik is erg slonken. Of het daarvan komt, ik weet het niet, maar er zijn heel wat personen, die het gebruiken.

De heer Keulemans vond in de vieze bruine gistende en schimmelende vloeistof eenige groote glibberige, halfverrotte bladeren, afkomstig van Nuphar luteum (gele plomp.) De vloeistof bevatte o.a. alcohol, suiker, Coffeine en iostof.

We zouden zeggen, lintwormen eten is erger, doch ook niet smakelijk. Je moet er maar op komen!

KRUIDEN VOOR BORSTTHEE EN ZENUWTHEE.

Ingezonden door arts W. B. te D.

Borstkruiden:

Cort. Frangulae. (vuilboombast.)
Fol. Urticae. (brandnetelbladen.)
Fol. Rubi fruct. (braambladen.)
Sem. Lini. (lijnzaad.)
Fol. Salviae (salielbladen.)
Rad. Liquirit. (zoethout.)
Herba Equiseti. (paardenstaartkruid.)

Zenuwkruiden:

Cort. Frangulae. — Fol. Urticae. — Fol. Rubi fruct. — Fol. Salviae. — Herba Equiseti.

Hierbij was een weinig vloeistof gevoegd in een fleschje, waarin slechts keukenzout was aan te toonen en water.

ZENUWDRANK.

Ingezonden door arts W. B. te D. Afkomstig van een Poolsche kwakzalver.

De vloeistof bevatte: Tinctura Rhei (rhabarber) en Tinct. Cardamomi.

CORRESPONDENTIE.

Door plaatsgebrek kan de correspondentie deze keer niet in het Maandblad worden afgedaan.

J. Guljé, arts.
Afd. Gooi en Eemland Ned. Mij.
t. b. d. Geneesk.
D. Kok, apotheker.
Mevr. C. W. C. v. d. Meulen-
v. Manen.
Prof. P. van der Wielen.
Hoofddorp.
Dr. J. Nanninga, arts.
Hoogblokland.
W. B. v. Herwijnen.
Hoogkerk.
Groene Kruis.
A. Polman, arts.
Hoorn.
Dr. P. F. J. Baesjou
Afd. West Friesland, Ned. Mij. t.
bev. d. Geneeskunde
Huizen (N.-H.).
M. W. v. d. Berge, arts.
Huism (Fr.)
W. Fortuin, arts.
Groene Kruis.
Dr. W. Sinninghe Damsté, arts.
Hulst.
Afd. Zeeuwsch Vlaanderen M. t.
b. d. Geneesk.
J. A. van Lierop, arts.
Kampen.
P. Butter, arts.
I. S. Polak, tandarts.
Kethel (Z.-H.).
G. Sauer, arts.
Klundert.
J. H. Wilmsink, dierenarts.
Koog a. d. Zaan.
Jan W. A. Honig.
M. Scheele.
Kollum (Fr.).
Dr. de Jager.
Kortgene.
L. G. Gelderman, arts.
Groene Kruis.
Krommenie.
Witte Kruis.
Lago Zwaluwe.
D. Dooremans, arts.
Leeuwarden.
S. G. Cath, apotheker.
S. W. van Dantzig, apotheker.
Dep. Friesland v. d. Ned. Mij.
t. b. d. Pharmacie.
Groene Kruis.
W. C. C. ten Veldhuys, arts.
Leeuwan bij Tiel.
Dr. A. W. van Haagen.
Leiden.
C. G. J. van Alphen, arts.
J. P. A. Brand, tandarts.
P. A. Cornet, arts.
D. J. v. Driezum
J. G. van Es, arts.
Prof. P. H. G. v. Gilse.
Mej. A. Harmsma.
C. A. v. Hees.
O. v. d. Hiel
Prof. dr. L. van Itallie.
P. Jasperse.
Jac. J. de Jong.
Prof. Dr. W. A. Kuenen.
Leidsche Taudheek. Vereen.
L. v. d. Molen.
E. L. Nauta, med. cand.
H. Navis.
C. Pieck, oogarts.
Dr. T. Potjewijd, apoth.
A. Pull ter Gunne, arts.
J. Ruinen.
W. P. Sap, med. stud.
A. M. A. Schuurs.
N. Speyer.
Mevr. Dr. Stark.
Mej. Dr. Steenhauer, apoth.
Prof. Dr. W. F. Suermont.
H. P. Veldhuisen, arts.
Lexmond.
P. Bon, arts.
W. J. Siddré, arts.
Lisse.
D. Blok, arts.
Loosduinen.
H. A. N. Vechtman, arts.
Lunteren.
S. A. Appel, arts.
Lutjebroek.
Afd. West Friesland.
Ned. Mij. t.b.d. Geneeskunst.

Maastricht.
J. Hollman, arts.
A. H. Schmedding, arts.
Makkinga.
Groene Kruis.
Markeloo.
J. S. B. Wanrooij, arts.
Marum.
G. H. Dekker.
Medemblik.
Witte Kruis.
Meerkerk.
Dr. C. Spijkerboer, arts.
Meppel.
Firma Brocades en Stheeman.
Middelburg.
Dep. Zeeland der Ned. Mij. t. b.
d. Pharmacie.
H. Gersons, apoth.
Mr. J. Moolenburgh.
Midwoud.
Witte Kruis.
Molenaarsgraaf.
P. L. Burggraaf.
Naarden.
L. L. Posthuma, arts.
Ter Neuzen.
Afd. Z. Vlaanderen Ned. Mij.
t. b. d. Geneesk.
Nieuw-Beyerland.
M. P. Doorenbos, arts.
Nieuwpoort (Z. H.).
W. N. v. Straten, arts.
Nieuw Vennep.
W. G. Schreuder.
Nieuw-Weerdinge.
Groene Kruis.
Noordeloos.
A. A. Weenink, arts.
Noordwijk.
Dr. Coenraets Nederveen.
Mr. A. v. d. Elst.
Numansdorp.
C. Flohil, arts.
H. Hartman, arts.
Nijmegen.
J. J. W. v. Beek, tandarts.
R. van Gelder, arts.
J. W. Hoeffelman, arts.
Dr. H. G. L. Moeys, arts.
Oogstgeest.
Dr. H. Varkamp, arts.
C. v. Waalwijk van Doorn.
Oene.
Groene Kruis.
Oisterwijk.
Dr. B. Schröder, arts.
Oldesloot.
Groene Kruis.
Oosterbeek.
W. H. Zoetelief Norman.
Oosterwold.
J. G. Kijlstra, arts.
Oostzaan.
T. Thorbecke, arts.
Witte Kruis.
Opperdoos.
Witte Kruis.
Oss.
R. W. Spanhoff, apotheker.
Oud-Beijerland.
Dr. F. Groenewoud.
Oude Pekela.
Afd. Oldambt, Ned. Mij.
d. Geneesk.
Oudewater.
G. M. Ritman, apotheker.
Oude Wetering.
A. v. d. Bijl.
Oud-Karspel.
J. G. Vogelzang, arts.
J. de Wit.
Purmerend.
B. H. Jurgens, apotheker.
Puttershoek.
Groene Kruis.
Pijsaoker.
W. v. d. Horst, med. cand.
Raamsdonksveer.
B. Knaap, arts.
Renkum.
Groene Kruis.
Rhoon.
Groene Kruis.
Ridderkerk.
Afd. Z.-Holl. Eiland. Ned. Mij.
t.b.d. Geneesk.

Rookanje.
Groene Kruis.
Roermond.
F. A. Haan, apotheker.
Dr. H. J. Hoying.
J. J. E. H. Oor.
J. Wiggeldam, arts.
Rotterdam.
J. Beker, apotheker.
Jac. Beker, apotheker.
J. Brunt, arts.
J. A. Buurman, arts.
M. Cohen, apoth.
Dr. Ph. A. Coppens, apotheker.
H. E. Ekker, tandarts.
A. D. Erkelens, arts.
Ned. Fabr. Chem. prod. voorh.
Struyck en Co.
C. Groenewegen, arts.
Dr. P. de Haan, arts.
L. A. v. Hoeke, arts.
Dr. M. Hommes, arts.
Dr. M. Kingma Boljes.
Dr. J. J. v. Leeuwen, arts.
Levensverz. Mij. R. V. S.
R. Maathuis, arts.
Dr. R. P. Ofringa, arts.
Mr. J. J. Plugge, Subst. griffier
der Rechtbank.
Dr. W. v. Rijn, apotheker.
G. Tieleman.
Dr. E. C. Tuinzing.
D. Veen, arts.
Dr. P. A. Vos, apotheker.
B. J. A. Wolfson, arts.
J. H. Zaayer, arts.
H. C. Zeelt, apotheker.
Fa. W. Zwagers.
Rosenburg.
Groene Kruis.
E. G. v. Heusden, arts.
Rijnsburg.
H. G. Jonker, arts.
Rijssen.
Groene Kruis.
Rijswijk.
P. Greup, arts.
Dr. B. J. de Haan, arts.
G. W. Reddingius, arts.
Santpoort.
Mej. J. W. Bokhoven, apoth.
Prov. Ziekenhuis.
Sassenheim.
J. Dommissie, arts.
Dr. P. le Grand.
Schaesberg.
A. H. Claessens, apotheker.
Schalkwijk.
W. J. M. Janssen.
Scheveningen.
J. E. Brouwer, apotheker.
J. van Bauren, apotheker.
M. den Heijer, apotheker.
Dr. C. Oorthuys.
B. H. Opdenberg.
Schiedam.
C. I. Jansen, apoth.
W. Lomars, apoth.
Schippluiden.
Groene Kruis.
Schoorl.
S. G. Baron v. Fridagh.
Witte Kruis.
Sliedrecht.
Groene Kruis.
Dr. A. Prins de Baat, arts.
D. Zijp, arts.
Soestdijk.
J. Baart de la Paille, arts.
Soesterberg.
J. M. Schreften, arts.
Speekholzerheide.
M. Retera, arts.
Steenwijk.
H. J. Vlezenbeek, apotheker.
Stompvoren (N. H.).
Witte Kruis.
Streefkerk.
Groene Kruis.
Ter Aar.
A. Quartel, arts.
Ternaard.
Groene Kruis.

Tholen.
P. J. Duinker, arts.
Tiel.
Afd. Tiel en Omstr. Ned. Mij.
t.b.d. Geneesk.
Tilburg.
M. J. M. Bijvoet, apotheker.
Th. N. Cloosterhuis, apoth.
Twisk (N.-H.).
Witte Kruis.
Uden (N.-B.).
Dr. P. F. A. Peters, arts.
Uithoorn.
Witte Kruis.
Utrecht.
Dr. J. H. G. Carstens.
Gem. Geneesk. Dienst.
Groene Kruis - Centr. Bureau.
W. G. de Haas, arts.
H. Hondelink, arts.
G. H. de Kleyn, chirurg.
Dr. E. H. B. van Lier.
Mej. M. Myers, apotheker.
Pharmaceutisch Laboratorium.
Dr. J. F. Reith, apotheker.
Afd. Utrecht, Ned. Mij. t.b.d.
Geneesk.
Dep. Utrecht, Ned. Mij. t.b.d.
Pharmacie.
M. E. Stas, scheikundige centr.
Laborat.
Vaassen.
Groene Kruis.
G. E. Windemüller, arts.
Valkenswaard.
Frans v. Best.
Veendam.
W. Boer, notaris.
Dr. Th. Tjabbes, arts.
Veenendaal-de Klomp.
C. Engel, arts.
J. G. Vergouwen, arts.
G. H. de Waard, arts.
Velp (bij Arnhem).
Dr. P. E. Bos.
Dep. Gelderland, Ned. Mij. t.
b. d. Pharmacie.
Dr. A. v. d. Willigen, arts.
Vianen.
H. J. Thorbecke, arts.
Vlaardingen.
J. Bakker, apoth.
G. A. H. v. d. Corput, apoth.
Vlissingen.
A. Staverman, arts.
J. J. Wolters, arts.
Voorburg.
Dr. C. de Leeuw, arts.
J. F. Oortgyzen, arts.
Vught.
Gen. Gesticht v. Krankzinnigen.
Waarder.
Groene Kruis.
Wageningen.
D. E. Jansen, apotheker.
Warmenhuizen.
G. J. W. E. v. Hesteren, arts.
Warfum.
M. A. J. Jansma, arts.
Wassenaar.
A. R. Best.
Dr. Bouman, arts.
Floris Hers.
Wateringen.
H. L. Jansen, arts.
Weesp.
A. A. Knaap, arts.
Wehl (Gelderl.).
Th. A. Blom, arts.
Wervershoout (N.-H.).
Witte Kruis.
Wester Blokker.
J. J. Barnhoorn, arts.
Wierden.
Groene Kruis.
Wildervank.
Dr. D. Huizinga.
Winschoten.
Pekko Beek, apoth.
H. C. Sauer, arts.

Winterswijk.
H. G. Enklaar, offic. v. gezondh.
C. v. Schothorst, arts.
Woerden.
W. G. Hays Jr., apoth.
Wolvega.
Groene Kruis.
Zaandam.
D. K. Boom, arts.
Dr. C. v. Dan.
J. W. de Goeje, arts.
A. M. Pelt, arts.
J. M. Romijn.
Firma Dr. Willmar Schwabe.
Zalt-Bommel.
J. A. v. Haften, tandarts.
D. J. de Jong, apotheker.
Zeist.
H. Blanken, arts.
N. A. Kortlandt, arts.
J. A. van der Vliet, arts.
D. van Zanten, apoth.
Zevenbergen.
L. van der Linde, arts.
Zevenhuizen (Z.-H.).
Dr. H. J. de Wit, arts.
Zoeterwoude.
Wijbo Kortman.
Zuid-Beijerland.
P. W. van Waasbergen, arts.
Zuidbroek.
Groene Kruis.
Zuid-Scharwoude.
Witte Kruis.
Zuidwilde.
S. G. Vegter, arts.
Zutphen.
Afd. Zutphen Ned. Mij. tot bev.
der Geneeskunst.
Dr. H. Jonker.
Dr. J. Oudenampsen, apotheker.
Zwolle.
Dep. Overijssel Ned. Mij. t.b.d.
Pharmacie.
Overijsselsche Vereenig. t. b. d.
Tuberculose.
E. H. Hengeveld, arts.
Dr. G. J. van Thienen, arts.
J. J. Tijn, uitgever.
Zwijndrecht.
G. M. A. J. Krijger, arts.
NED. O. INDIE.
Bandoeng.
N.-I. Assistent-Apoth. Bond.
Batavia (Centr. Java).
A. F. Eilerts de Haan, tandarts.
P. v. d. Meulen, apoth.
Fa. Rathkamp en Co.
M. J. Straub, apoth.
Buitenzorg.
Dr. Thung Soey Hay.
Galang.
Dr. E. Smits, arts.
Medan.
L. Meyering.
Pontianak.
Lie Giok Tjoan, arts.
Sitoebanda (Java).
G. A. Scheffer.
Tandjong-Priok.
Dr. W. de Priester, arts.
Wittevreden.
F. Holzschuber von Harrlach
arts.
NED. WEST-INDIE.
Aruba.
A. F. Dussenbroek, arts.
Paramaribo.
R. D. G. Ph. Simons, med. stup.
ZUID-AFRIKA.
Nijlstrom.
Gerit Bakker.
Tijfel Po. tein.
Mr. H. de Munnik.

DE KWAKZALVERSMIDDELEN
HUNNE INHOUD EN DE CEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.
volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).
Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64
Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr. Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM
POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij: Nieuwe leden. — Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Bestrijding der Kwakzalverij.

Mededeelingen van verschillende aard: Een goede bekende. — Parasieten en Domheid. — Waarschuwing tegen de „Vibraphone“.

Rechtszaken: 1. Kantongerecht den Haag: Onbevoegd uitoefenen v.d. geneeskunde. a. Magnetiseur in de telefoongids. — b. Magnetiseur door arts aanbevelen. — 2. Kantongerecht te Alkmaar: De Kankerjuffrouw van Castricum. — 3. Rechtbank Amsterdam: Overtreding wet op de Artsenijbereikende. — Afleveren van geneesmiddelen door arts buiten z'n standplaats. — 4. Rechtbank te Rotterdam: Onbevoegd uitoefenen geneeskunde onder Indisch toezicht.

Veelzeggende advertentie.

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

NIEUWE LEDEN.

K. Ittman, Arts, Wijhe.

J. U. Auer, Arts, Wageningen.

J. de Wit, Arts, Oud Karspel.

Redactie v.h. Maandblad tot Studie van Medische beroepsbelangen.

Dr. H. Feriz, Chirurg, Amsterdam.

Mevr. A. E. J. de Vries Bruins, Arts, Lid der Tweede Kamer. S.G., Den Haag..

Abusievelijk niet vermeld in de ledenlijst.

H. G. Hofman, Oostvoorne.

Mededeelingen van het Bestuur.

De Penningmeester verzoekt gireering van Contributie der leden ..... f 3.—

of
Abonnement Maandblad ..... f 2.—
Postgiro 32237. Giro Gem. Amsterdam K 1672.

De Penningmeester,
N. KEULEMANS.

BESTRIJDING

DER KWAKZALVERIJ

In een vorig nummer trachtten wij onze lezers te animeeren, opdat het nuttig effect der werkzaamheden onzer vereeniging opgevoerd zou kunnen worden.

De beteekenis, men vergeet dit vooral niet, van ons werk is voornamelijk gelegen in het voorlichten van anderen. Zodoende kan belangrijk preventief werk verricht worden. Het kan, maar het spreekt vanzelf, dat dit voorlichten slechts dan voldoende nuttig is, indien zoveel menschen als slechts mogelijk, hiervan kennis nemen. Voor de zooveelste maal moeten wij er op wijzen, dat degenen, die juist gewaarschuwd

moeten worden, momenteel in hoofdzaak nog buiten de vereeniging staan.

Met andere woorden, de toestand is niet zooals deze moest zijn. Bedenkt dit eens, en tracht anderen op te wekken als lid toe te treden. De kansen om werkelijk zoo nu en dan iets te bereiken worden daardoor vergroot.

Wij van onzen kant kunnen slechts bij voortdurende wijzen op ongewenschte toestanden in den hoop, dat men hiermee zijn nut kan doen.

Gelukkig treffen we hier en daar soms stemmen aan, die blijk geven dat men ook elders het nut ervan inzien in bredere kring waarschuwend op te treden.

Zoo kwamen ons o.a. de volgende regelen onder oogen uit het November nummer (1934) van „Een Nieuw Geluid“, orgaan der R.K. Vereeniging van slechthoorenden.

Weg met de kwakzalverij.

Er zijn menschen, die zich door schreeuwend reclame laten bedotten. En helaas is hun aantal — óók onder de slechthoorenden — nog zeer groot. De kwakzalvers lachen in hun vuistje, omdat de wereld nog altijd bedrogen wil worden en zij zich op 'n goedkoop manier kunnen verrijken met de dikwijls moeizaam verkregen spaarduiten van zieken en gebrekkigen. Wanneer zullen de bedrogenen wijzer worden?

Ter waarschuwing laten we hier volgen, wat de Redacteur van „Naar het Volle Leven“, de Hr. W. N. Klein, in dat blad schrijft: „Uit de mij telkens toegezonden stukken blijkt, dat het Instituut Walraven te Rotterdam weer in een deel van ons land bezig is klanten te zoeken.

„Ik breng onze leden in herinnering, dat er over dit instituut, alsmede over Wijnberg te Amsterdam bij mij brochures te verkrijgen zijn, die een getrouw relaas geven van onze ervaringen met deze beide opgedaan.

„Verder verdient het feit vermelding, dat men in den laatsten tijd mij ook telkens knipsels zendt uit bij voorkeur Engelsche bladen, die aanprijzingen van bijna wonderen-doende middelen en toestellen bevatten.

„Laat mij nog eens de aandacht vestigen op het feit dat men, alweer vooral in Engelsche bladen, aanprijzingen lezen kan met zulk een uitbundigheid, dat wij onwillekeurig meenen met een kwakmiddel te doen te hebben.

„Men heeft mij reeds vaak zulk een advertentie

toegezonden. Bij lezing en vergelijking ontwaart men dan tenslotte, dat het hier gaat om een gewoon electrisch toestel, welks deugden boven alles — uit in 't licht gesteld, welks tekortkomingen verzwegen worden. Ook dat is kwakzalverij en wel in de aanprijzing.

„Dezelfde toestellen en wellicht nog betere ook, zijn hier in den handel. Het is volkomen onnoodig zich daarvoor tot de adverteerders in buitenlandsche bladen te wenden.”

Over de z.g. Vibraphone, waar wij indertijd ook voor meenden te moeten waarschuwen, doet bovenaangehaalde schrijver het volgende boekje open.

„Deze is sedert enkele jaren uit ons land verdreven. De groote pers nam hare advertentien reeds lang niet meer op en ten slotte is de man, die op zoo laatdunkende wijze wist te spreken van „onze angst voor zijn groote resultaten“ en van de „omwenteling door dit middel uit Amerika te weeggebracht“ met zeer stillen trom afgetrokken, spreekt hij geen enkel domverwaten woord meer, en heeft hij zijn oud beroep van fotograaf te Voorburg weer opgenomen.

„Het is te hopen, dat hij over kieken maken grondiger kan oordeelen dan over kwakmiddelen. Want deze „Vibraphone“ is er wel een bij uitnemendheid.

„De lastgevers van dezen man zetelen te Brussel en van daar uit wordt nog telkens een poging gedaan om hier weer vasten voet te krijgen. Dit blijkt mij herhaaldelijk uit de vragen mij gedaan, en uit de toezendingen der brieven uit Brussel aan de vragers gezonden.

„We hebben dus wel altijd op onze hoede te zijn, en ik herhaal met aandrang het verzoek om mij alles op te zenden wat men van Brussel uit, en wellicht ook wel eens uit Londen toegezonden krijgt.

„Heeft er dan weer eens een poging om ons opnieuw met de „Vibraphone“ gelukkig te maken, dan hebben wij nog wel iets in petto, dat licht werpt op wat men, b.v. in Amerika al zoo met dit moois heeft ervaren. Het „Volta Bureau“ te Washington heeft ons daarvoor allerlei gegevens verstrekt.”

In een volgend nummer van „Naar het Volle Leven“ wordt dit Instituut Walraven door den Heer Klein nog eens terdege onder handen genomen. Ook tegen dat Instituut hebben wij indertijd een waarschuwend woord doen hooren. Gebrek

aan plaatsruimte belet ons thans nader op deze zaak in te gaan, maar in het December-nummer hopen wij het laatstbedoelde artikel van den Heer Klein in extenso over te nemen. Het is van zeer groot belang, dat wij eendrachtig en met taai volharden samenwerken om de kwakzalverij te bestrijden.

Weg met de kwakzalverij! Wendt u steeds tot een specialist in keel- neus- en oorziekten. Als die u niet helpen kan, meen dan toch niet dat een ander dat wel zou kunnen.

Ten allen tijde zijn wij gaarne bereid onze lezers op verzoek adviezen te verstrekken bij het aanschaffen van gehoortoestellen."

Behalve lezenswaardig over de „Vibraphone", die natuurlijk de volle belangstelling der vereeniging van slechthoorenden heeft, zien wij ook hier, dat met nadruk gewezen wordt op samenwerking. Zonder deze bereiken wij niets.

Goed werk in dezen zin wordt ook gedaan door „de Zuid-Limburger" en „de Kamper Courant", die meermalen hun lezers attent maken op kwakzalverijen. Wij vermelden dit hier met erkentelijkheid.

Wij beëindigen thans deze regelen met de volgende opmerking.

In ons Januari nummer werd gewag gemaakt van het in de Tweede Kamer besprokene omtrent de noodzakelijkheid van afhandeling der nieuwe geneesmiddelenwet. Het antwoord van den minister kwam ons daarbij ontwijkend, of althans onvolledig voor.

Nagegaan diende dus te worden of inderdaad deze indruk wel juist was.

Van bevoegde zijde is ons thans wel gebleken, dat er voorloopig van een zoodanige behandeling der geneesmiddelenwet als door ons gewenscht, niets zal komen. Te meer dringt dus de noodzakelijkheid, dat wij met onverflauwd ijer voortgaan te wijzen op misstanden, opdat zoowel weinig-ter-zake-kundige a.s. slachtoffers, als bevoegde autoriteiten, een juiste voorstelling der heerschende kwakzalversbedrijven zullen krijgen.

C.

Mededelingen van verschillenden aard

EEN GOEDE BEKENDE

DR. A. TIMM, BIJ ONS BEKEND ALS MEDEFIRMANT VAN TIMM'S KRUIDEN, UITGEWEZEN. WAS IN DUITSCHLAND EN TSJECHO SLOWAKIJE REEDS WEGENS KWAKZALVERIJ VEROORDEELD.

Enschede, 7 Dec.

De leider der „Reichs Deutsche Gemeinschaft" te Enschede, dr. A. Timm, is gisteravond op last van den grenscommissaris in het belang der openbare orde over de Duitse grens geleid. Nadere inlichtingen omtrent de reden van de uitwijzing wenschte de politie niet te verstrekken. Het schijnt, dat dr. Timm pressie op zijn landgenooten heeft uitgeoefend om op lijsten te teekenen. Hij heeft ook in ander opzicht zich niet van politieke bedrijvigheid onthouden. Dr. Timm, die vroeger een fabriek van z.g. patentgeneesmiddelen had, was reeds lang een verdachte persoonlijkheid.

(Wij vestigen in dit verband de aandacht op de opmerkingen van Minister Van Schaik in de hedennacht gehouden vergadering van de Tweede Kamer over de op handen zijnde uitwijzing van twee Duitschers, die zich niet van nationaal-socialistische politieke actie onthielden. — Red.) (Telegraaf.)

PARASIETEN EN DOMHEID

Lichtgeloovigheid is soms een kostbare weelde en daarbij ook een buitengewone domheid. Dat weet ook wel de kwakzalver, die dikwijls met voor hem goed gevolg, speculeert op de zwakte en domheid der lieve medemenschen, waarin nog een flinke portie bijgeloof steekt, en die meestal liever de wonderkuren en aanprijzingen van een zwendelaar volgen, dan luisteren naar den raad van een arts.

Nu moet men niet denken, dat daaruit blijkt dat de kwakzalver verstandig is, nog minder dat hij verstandig handelt, want meestal is de grootschreeuwerige kwakzalver nog te dom om een behoorlijke advertentie op te stellen. Hij rekent geheel op nog dommer menschen dan hij zelf is, en met reclame in de bladen tracht hij de aandacht te trekken om zijn kwakzalversrommel aan te bevelen en te verkoopen.

Zoo lazen wij kort geleden nog een advertentie, de moeite waard te lezen, door de talentvolle bijeenharking.

Hier volgt een gedeelte van het moois:

„Wanneer men eenmaal een veertigjarigen leeftijd voorbij is, dient men bijzondere aandacht aan de spijsvertering te schenken."

Voor dien tijd is de spijsvertering geen aandacht waard, zelfs totaal niet noodig. Maar juist na veertig jaren geleefd, dus ook gegeten te hebben, moet men bijzondere aandacht aan de spijsvertering schenken. Ja, men moet het maar weten! En er op letten, want:

„De geringe maagpijnen, die men van tijd tot tijd verduurt en die men vermoedt van geen belang te zijn, duiden aan dat men niet meer de „ijzeren" spijsvertering der jeugd bezit".

Dus de geringe maagpijnen, die men verduurt en vermoedt, zijn van geen belang. Alleen duiden zij aan dat men geen „ijzervreter" is, want van ijzeren spijsvertering wordt ook bij de jeugd niet gesproken. Als men maagpijn slechts vermoedt, nou dan is het toch ook niet erg, of maar een beetje verbeelding, zoodat het innemen van het een of ander om het vermoeden te verdrijven wel van buitengewone domheid getuigt. Wie neemt er nu medicijnen in als hij niets mankeert?! En dan ook nog iets er voor koopen, waarvan hij niets weet, noch begrijpt!

„De spijsverterings-klachten die zich veelvuldiger doen gevoelen naar mate men ouder wordt, worden in vele gevallen veroorzaakt door een overmaat van aciditeit, en een half theelepeltje Gebismureerd Magnesium in een beetje water, na de maaltijden, maakt deze overmaat onschadelijk".

Genoemde klachten worden zeker door anderen aangebracht, want een gevoel klaagt toch niet? En dan die overmaat van aciditeit! Dat is iets, dat een ingrijpen noodig maakt.

„Aciditeit" is nu niet zoo buitengewoon erg en geen naam voor een zware ziekte. Aciditeit is zuurgraad, en deze ontstaat door stoffen welke in iedere maag noodig zijn om het voedsel te bewerken. Het klinkt wel aardig als men zoo'n woord plaatst waar het nogal geleerd lijkt en noodig is om een beetje magnesium aan te bevelen. Dat Gebismureerd van magnesium wil zeggen, dat er ook een beetje bismuth in gemengd is, maar ook dat klinkt wel heel geleerd, hetgeen natuurlijk de bedoeling is.

De advertentie bezit nog meer onzin, waaruit echter blijkt, dat het alleen er om te doen is hen,

die de annonce lezen wat aan te smeren en te doen gebruiken, zonder dat zij ook maar in het minst de werking van dat goedje begrijpen. Kostbare tijd om een juiste en doeltreffende behandeling in te stellen, kan zoo verloren gaan.

Wij raden steeds aan, koop niets waarvan gij niet eerst uw dokter om raad vroeg.

W. H. B.

WAARSCHUWING TEGEN DE „VIBRAPHONE".

In het Juli-Aug. nummer van „Revue de l'Ouïe" lezen we het volgend stukje. Wij merken hierbij op, dat de hier bedoelde „oud-directeur van een hospitaal en officier in het Legioen van eer" zich „uitvinder" noemt van de „Vibraphone". Men oordeele zelf:

„Een onzer vrienden, geneesheer en vast lid van den Bond, verzoekt ons overname in ons blad van onderstaanden door hem aan een kwakzalver gericht brief. Deze kwakzalver is een uitbuiters van dooven en zijn zeer goed gestelde advertenties en circulaire hebben reeds talloze slachtoffers gemaakt bij 'n groot aantal slechthoorenden.

„Mijnheer,

„Laat mij, na zoo veel anderen, u zeggen, in naam van vele slechthoorenden en oorartsen, hoe treurig 't is u, „oud-directeur van 'n hospitaal" en officier van het Legioen van eer, op 'n kwakzalver eigen manier en tegen ongehoorden prijs een waardeloos apparaat te zien verkoopen en verspreiden.

„Deze uitbuiters van dooven is uw verleden, uw titels en uw onderscheiding onwaardig.

„Ontvang, Mijnheer enz.

Dr. R."

Nu ook in ons land wederom een agent van de „Vibraphone" gevestigd is, achten wij het niet overbodig onze lezers nogmaals te waarschuwen. Men onthoude zich van aankoop eener Vibraphone van welke zijde het aanbod ook komt, en hoe aanlokkelijk het er ook moge uitzien.

„Een Nieuw Gehud". Dec. '34.

RECHTSZAKEN.

KANTONGERECHT 's-GRAVENHAGE.
ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE
GENEESKUNDE.

Achter den naam in den telefoongids was het beroep magnetiseur aangekondigd.

Voor den kantonrechter mr. Veegens, stond 10 Nov. terecht de Haagsche magnetiseur H. S., aan wien was ten laste gelegd, dat hij in de telefoongids achter zijn naam heeft aangekondigd, dat hij magnetiseur is, met welke vermelding hij in het openbaar heeft bekend gemaakt, dat hij de geneeskunst uitoefent, hoewel hij hiertoe niet bevoegd was.

Mr. Cohen Tervaert, het O.M. waarnemend, vorderde een boete van f 35 subs. 20 dagen hechtenis.

De raadsman van S., mr. H. Parfumeur, zeide, dat de naam magnetiseur niet beteekent, dat verdachte zonder medisch toezicht te werk ging. Er zijn medici, die magnetisme erkennen en die, onder hun toezicht, hun patiënten door een magnetiseur laten behandelen. In het woordje magnetiseur ligt dus geenszins opgesloten, dat de betreffende onbevoegd de geneeskunst uitoefent. Spr. maakte voorts de vergelijking met masseurs en opticiens, die dan z.i. evenzeer voor vervolging in aanmerking komen.

Mr. Cohen Tervaert vestigde er de aandacht

op, dat de aankondiging „vergunning” of „verlof” op café's een speciale betekenissen heeft, n.l. dat in dat café alcoholische dranken verkrijgbaar zijn, terwijl toch voor ontelbare andere dingen verlof of vergunning kan worden gegeven. Zoo heeft, aldus spr., ook het woordje magnetiseur een eigen betekenis, n.l. dat de magnetiseur zelfstandig de geneeskunst uitoefent. Al is dit woordje dan op allerlei andere manieren uit te leggen, het publiek vat het als zoodanig op.

Mr. Parfumeur antwoordde, dat de vergelijking met de aankondiging op café's z.i. niet opging. Er zijn tegenwoordig artsen, die geneezing door magnetisme wel degelijk erkennen en hun patiënten een dergelijke behandeling adviseeren. Zoo gezien, kan dus het woordje magnetiseur worden beschouwd als een hulpmiddel van de medische wetenschap.

Mr. Veegens zeide dat de vergelijking van den advocaat met masseur en opticien onjuist is, daar aan deze menschen een zekere zelfstandigheid is toegekend, die zich niet uitstrekt tot het speciale gebied der medische wetenschap. Het is waar, dat er in de medische wereld een strooming valt te constateeren tot erkennen van de geneeskracht van magnetisme, doch de wetgeving erkent die niet. Spr. zeide, dat hier veroordeeling van S. zou moeten volgen, doch gezien den principieelen aard van de zaak veroordeelde mr. Veegens den verd. tot een boete van f 14 subs. 7 dagen hechtenis. (N. Rott. Ct.)

Het Pharm. Weekblad voegt hier een opmerking aan toe over de reeds zoo lang ingeburgerde gewoonte van vele drogisten met het apothekers-assistenten diploma. De manier waarop deze menschen hun gediplomeerde vaardigheid aan het publiek opdringen, is minstens misleidend te noemen. Een ieder toch kent de opschriften op étalageruiten, deuren etc, waar men het gewoonlijk in dezen trant te zien kan krijgen: **ASSAPOTHEKER.**

Allerlei variaties worden hierop bedacht. Het komt er evenwel op neer, dat men het eene gedeelte bijna niet, het andere heel goed kan lezen.

Dit is een van de misstanden waarop ook door ons reeds meermalen werd gewezen. Tenslotte kan men het de menschen niet eens meer aanrekenen, dat ze het doen. Het is een vanzelfsprekende gewoonte geworden, een *usance*. Het mag natuurlijk, want er wordt nooit iets tegen „gedaan”. Gebeurde dit wel, men zou het zonder eenig mop-puren nalaten.

KANTONGERECHT TE 's-GRAVENHAGE. EEN PROCES WEGENS ONBEVOEGD UIT- OEFENEN VAN DE GENEESKUNDE.

Een magnetiseur, die door een arts aanbevolen werd, vrijgesproken.

Voor het kantongerecht heeft een dezer dagen in den Haag terecht gestaan de magnetiseur G., aan wien was ten laste gelegd, dat hij de geneeskunst heeft uitgeoefend, zonder daartoe bevoegd te zijn. De verdachte verklaarde toen, dat een bekend Haagsch medicus meermalen zijn patiënten aanriep, zich door hem te laten magnetiseeren, daar bedoelde arts daarin groot vertrouwen had. De zaak werd eenige dagen geschorst, daar de kantonrechter zich van de juistheid van die verklaring wilde overtuigen. Verd. bood aan een briefje van den medicus te vragen. Gistermorgen werd de zaak voortgezet. Verd. had het bedoelde briefje waaruit bleek, dat verd. inderdaad de waarheid heeft gesproken.

Er werden nog als getuige gehoord een dame, die op aanraden van den arts door verd. is gemagnetiseerd en die, naar zij verklaarde, hier-

van veel voordeel heeft ondervonden, en een huisknecht, die voor een wond aan zijn voet door G. is gemagnetiseerd, eveneens op aanbeveling van den medicus. Beide getuigen verklaarden, dat verdachte voor zijn magnetiseeren geen bepaald bedrag vraagt, doch het geheel aan zijn patiënten overlaat.

De ambtenaar van het O.M., mr. Gelinck, achtte niettemin het laste gelegde feit bewezen en vorderde een boete van f 25 subs. 10 dagen hechtenis.

De kantonrechter, mr. Philipse, achtte in dit bijzondere geval geen aanleiding voor een veroordeeling aanwezig en sprak verdachte vrij.

N.R.Ct. 19 Dec. 1934.

Kantongerechtszitting te Alkmaar 30 Nov. 1934. DE KANKERJUFFROU VAN CASTRICUM STAAT OPNIEUW TERECHT.

Honderd dagen hechtenis of f 300— boete

De meest belangwekkende zaak, die wel ongeveer de helft van den ganschen zittingsduur vorderde, betrof mej. H. H., echtgenoot van den heer Hendr. Hopman, welke dame in het gansche gewest bekend staat als de kankerjuffrouw van Castrium. Zij toch heeft te beschikken over het z.g. geheim der kankerkussentjes, hetwelk oorspronkelijk uit pure humaniteit tegenover de lijden de menschheid was gebezigd door 'n parochie-pastoor aldaar, later overging in het bezit van diens huishoudster en thans door juffrouw H. werd verstrekt aan degenen, die bij haar hulp zochten.

Het spreekt vanzelf, dat met de verscherpte wetten op de uitoefening der geneeskunde, ook van de kankerjuffrouw meer notitie werd genomen; zoo stond zij dan ook op 10 Februari 1933 voor den Kantonrechter terecht, die haar ter zake het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde veroordeelde tot een geldboete van 200 gulden subs. 10 dagen hechtenis.

Tegen dit vonnis werd geen hooger beroep aangekeend, doch blijkbaar met de kussentjes-affaire ongestoord doorgegaan, althans stond gezegde dame heden wederom terecht naar aanleiding van het feit, dat zij op haar verzoek bedoelde kussentjes had verstrekt aan mej. P. H. Gose-ling, echtgenoot van den heer Jb. Prins te Anna Paulowna.

Bedoelde juffrouw was een patiënte van den aldaar gevestigden arts Dr. Olree, en deze medicus, die bij haar had aangetroffen ernstige verschijnselen van carcinoom, in casu borstkanker, had haar met klem een operatie geadviseerd, doch op advies van een familielid had mej. Prins alstoen mej. G. te Castrium geconsulteerd, die haar kussentjes had gegeven. Geld had mej. G. niet aangenomen, doch de patiënt, of althans haar verzeggende echtgenoot, had bij het verlaten van haar kamer, terwijl de juffrouw zich eenige oogenblikken had verwijderd, eenig geld op tafel achtergelaten.

Het scheen echter, dat bedoelde kussentjes niet het gehoopte resultaat hadden gegeven. Althans mej. Prins kwam weder onder behandeling van Dokter Olree, die uitbreiding van kankergezwellen constateerde en patiënte wist te bewegen, zich aan de zoo noodzakelijke operatie te onderwerpen. Deze operatie had dan ook plaats; er volgde daarna nog een nakuur met Röntgenbestraling. De geneesheer achtte echter het geval van kwakzalverij nu ernstig genoeg om een aanklacht in te dienen, ter zake het onbevoegd uitoefenen, en stond zij dan ook heden opnieuw terecht.

Ditmaal werd zij ter zijde gestaan door een verdediger, Mr. Loeb uit Amsterdam, die zijnerzijds

twee getuigen à décharge naar voren bracht, zekere mevrouw Mica-Gaaphorst uit Amsterdam en den heer H. Smit uit Wieringen, welke beide getuigen verklaarden door aanwending van bedoelde kussentjes van hun aandoeningen, door hen als kanker beschouwd, te zijn genezen.

Mevr. Mica verklaarde, dat zij wegens borstkanker zoo goed als opgegeven was en een operatie als eenig middel ter geneezing had moeten ondergaan, doch zij had zich toen gewend tot verdachte en na 7 jaar leefde zij nog gezond en wel, ze was zelfs 50 pond aangekomen.

De heer Smit was wegens een gezwellen in den hals behandeld door Dr. Bruijns en Dr. Fredriks, specialisten, zonder resultaat.

Hem was toen geadviseerd zich in het Leeuwenhoekhuis ter observatie te begeven, doch in plaats dit advies op te volgen, had hij zich gewend tot mej. G., met een zoodanig gunstig gevolg, dat bovengenoemde geneesheeren hem hadden gefeliciteerd met het behaalde resultaat.

Daarentegen verklaarde Dr. Olree, dat in verband met den stand van de tegenwoordige wetenschap tegenover het kankervraagstuk, beslist geen ander middel geneezing kan brengen dan operatie en in sommige gevallen ook Röntgenbestraling, maar zeer zeker geen aanwending van compressen of kussentjes.

Natuurlijk liet de ambtenaar, die lid is van het bestuur der Vereniging tegen Kwakzalverij, zich in zijn uitgebreid requisitoir niet onbetuigd. Hij achtte de feiten bewezen.

Het is duidelijk dat de lijdende menschen door deze juffrouw worden afgehouden de adviezen der geneesheeren op te volgen. Een sterk ingrijpen is hier noodzakelijk en daarom meende de ambtenaar in dit geval niet anders te kunnen requireeren dan 14 dagen principale hechtenis.

Wil de Kantonrechter gebruik maken van zijn recht, hem door de wet verleend, en deze straf wijzigen in een geldboete, dan zou de ambtenaar, mede met het oog op de recidive, voorstellen deze boete te stellen op niet minder dan 600 gulden, subsidair 14 dagen vervangende hechtenisstraf.

Mr. Loeb preees den ambtenaar min of meer sarcastisch om zijn grooten ijver als bestrijder der kwakzalverij, doch bracht in herinnering het spreekwoord: in lauda venenum, het vergif zit in den staart, en meende, dat niet de ambtenaar van het O.M., maar dikwerf het bestuurslid van de vereniging aan het woord was. Uit niets was gebleken het groote aandeel dat zijn cliënte in de handeling van de patiënten had. En evenmin het haar toegeschreven winstbejag. Zij had de menschen geholpen, omdat zij zulks aan de vorige bezitster van het geheim op haar sterfbed had beloofd. Pleiter ontkende voorts ten stelligste, dat zijn cliënte deze handelingen had gepleegd uit beroep of bedrijf en vermeende dat hier ontslag van rechtsvervolgving op zijn plaats was. Mocht echter de Kantonrechter daarover anders denken, dan wilde pleiter nog releveeren, dat de verdachte zich in gezegende omstandigheden bevond en dus in aanmerking kwam voor uiterste clementie.

Op 15 Dec. veroordeelde de kantonrechter beklagde wegens onbevoegd uitoefenen der geneeskunde tot f 300.— boete of honderd dagen hechtenis.

OVERTREDING VAN DE WET OP DE ARTSENIJ-BEREIDKUNDE.

Het afleveren van geneesmiddelen door een arts buiten zijn standplaats.

De Amsterdamsche arts G. B. van G. was in hooger beroep gekomen van een vonnis van den

kantonrechter aldaar wegens overtreding van de Wet van 1865.

Hem was ten laste gelegd, dat hij buiten de gemeente waar hij gevestigd was, geneesmiddelen heeft afgegeven. Bovendien, dat hij, terwijl hij te Amsterdam woonde en te Wassenaar spreekuur hield, niet aan den burgemeester van Wassenaar zijn, door den inspecteur belast met het toezicht op de naleving van de Wet van 1865, gevisseerd diploma heeft vertoond.

Verdachte heeft n.l. in een perceel in de Orocusstraat te Wassenaar spreekuur gehouden met een „zieder“, dien hij in een advertentie noemde „het Zaansche boertje“.

Aan één zijner patiënten, die hier als getuige werd gehoord, heeft verd. een medicijn gegeven, nadat hij en „het Zaansche boertje“ hem eenige vragen omtrent zijn gezondheidstoestand hadden gesteld.

Het verweer van den verd. was, dat niet hij, doch zijn assistent het fleschje zou hebben overhandigd.

Mr. Rouffaer, het O.M. waarnemend, achtte geen termen aanwezig om het vonnis van den kantonrechter, twee boetes van f 100, subs. 2 x 100 dagen hechtenis te wijzen.

Spr. vorderde dan ook bevestiging van het vonnis.

De verdediger, mr. De Gids, pleitte op formele gronden ontslag van rechtsvervolg.

De rechtbank heeft den arts G. conform den eisch veroordeeld.

RECHTBANK TE ROTTERDAM.

Strafzitting.

Onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

Onder medisch toezicht?

Dezer dagen heeft voor de rechtbank, gepresideerd door mr. G. L. van Oosten Slingeland, gediend de appèlzaak van den 59-jarigen scheikundige J. P. B., te Hillegersberg, die midden van het vorige jaar wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst door den kantonrechter te Rotterdam was veroordeeld tot drie geldboeten elk van f 30, subsidair drie keer zestien dagen hechtenis, van welk vonnis verdachte beroep had aangegeteekend.

Er was hem oorspronkelijk ten laste gelegd, dat hij in Januari en Februari 1934, niet toegelaten zijnde tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige, waartoe de wet een toelating vordert, zonder noodzaak het verschaffen van geneeskundigen raad en bestand als bedrijf had uitgeoefend, en voor de diensten aan patiënten bedragen in geld als betaling had aangenomen. Hij had o.a. van zekere Maria W., Michael G., en Cristina van E., die allen leden, althans meenden te lijden aan eenige kwaal en zich ter genezing daarvan tot verdachte hadden gewend, een hoeveelheid urine, na deze in een glazen buisje boven een vlammetje te hebben verwarmd, bekeken en toen op grond van dit onderzoek, verklaard aan welke kwaal zij leden, en hun medicijnen voorgeschreven, onder toevoeging van een gebruiksvoorchrift. Tenslotte was oorspronkelijk nog ten laste gelegd, dat aan Van E. behandeling door een kunstmatige hoogtezon was voorgeschreven, en dat verdachte die behandeling ook inderdaad op haar had toegepast.

Verdachte legde een volledige bekentenis af. Maar hij beriep er zich op, dat hij had samengewerkt met een bevoegd medicus, die hij geregeld verslag gaf van zijn bevindingen en er zijn meening over vroeg. Verdachte gaf echter toe, ook wel eens een patiënt te hebben geadviseerd, alvorens den medicus te raadplegen.

De in de dagvaarding genoemde patiënten werden als getuigen gehoord.

Getuige G. vertelde, dat hij in het begin van het vorige jaar last van pijn in de rug had gekregen en toen verdachte was gaan consulteren. Deze had, nadat hij de bovengenoemde manipu-

laties met urine in een reageerbuisje had verricht, geconstateerd dat „de zenuwspiertjes in de rug waren aangedaan“, en zijn patiënt een fleschje met druppels doen geven. Het consult met den drank hadden f 10 gekost.

Maria W., de tweede getuige had pijn in den maag gehad. Verdachte had, alweer op grond van urine-onderzoek — getuige was dadelijk al met haar urine komen aandragen, bij het eerste bezoek! — deze keer bevonden, dat „de maag- en slijmklieren waren aagedikt“, en verdachte op recept een fleschje met een vloeistof doen halen en bestraling met hoogtezon voorgeschreven.

Getuige verklaarde, dat er niemand bij de bespreking tusschen haar en verdachte was tegenwoordig geweest, en dat verdachte vóór het geven van zijn advies ook niet de spreekkamer was uitgeweest.

Bij getuige Van E. waren „de zenuwspieren van de knieën aangetast“ geweest. Ook zij had bruine druppels om te drie maal daags in te nemen gekregen. Het advies was getuige op f 11 komen te staan.

De laatste getuige was de heer A. Bouman, arts. Op een vraag van den president, antwoordde hij dat hij niet met verdachte was geassocieerd. Deze kwam elken dag bij hem en legde hem dan bepaalde gevallen voor.

De president: Maar uw naam stond toch met dien van verdachte op diens deurbord vermeld. Hebt u daar geen toestemming voor gegeven?

Getuige: Neen.

— Wist u het niet?

— Ik heb het oogluikend toegestaan.

De verdediger, mr. Eikelenboom, merkte op, dat getuige door den medischen tuchtraad disciplinair is gestraft, omdat hij als arts op deze manier de strafbaarheid van den man, die onbevoegd de geneeskunst uitoefende, in den weg stond.

Van de gevallen berinnerde dokter Bouman zich alleen, dat van getuige G.

De president: Keurt u het goed dat er zoo wordt omgesprongen met medische kwalificaties.

Getuige: Och, de menschen willen altijd iets hooren dat wetenschappelijk klinkt en Latijn verstaan ze niet.

De president: Spreekt u ook van „zenuwspiertjes in den rug, die aangedaan zijn“?

Getuige: Ik zou mij van een andere terminologie bedienen.

Het O.M., waargenomen door mr. E. D. H. Schutter requisitoir nemende, achtte het ten laste gelegde bewezen, vond het geval ernstig en eischte bevestiging van het vonnis van den kantonrechter.

Vooraf ernstig en ergerlijk vond het O.M. het advies tot gebruik van de hoogtezon. Dat zijn volgens spreker, geen dingen, waar men maar iedereen mee kan laten prutsen. Ze zijn gevaarlijk bij onoordeelkundig gebruik.

De verdediger mr. F. Eikelenboom, was van oordeel, dat het nog zeer dubieus is of het onderhavige geval strafbaar is of niet; verdachte zelf geloofde ook van niet. Pleiter wilde allereerst even den uitval van den officier naar aanleiding van de hoogtezon beantwoorden, vond dat verdachte het advies dienaangaande niet te erg kon worden aangerekend, want dat men allerwegen kunstmatige hoogtezonnen geadverteerd ziet en ze voor een prikje kan krijgen.

Komende tot het juridische deel van zijn pleidooi, betoogde pleiter dat bij een soortgelijke zaak in 1929 in cassatie is aangevoerd, dat de arts wel aanwezig was bij de behandeling. Dit argument werd, als steunende op een feitelijke beslissing, verworpen. Er werd aan toegevoegd, dat overigens de medicus zich, volgens de getuigen, niet met hen heeft bemoeid. Pleiter wees in dit verband op de omstandigheden, dat eenige actie van de dokters dus vereischt is. Aan de hand van een arrest van het vorige jaar, betrekking hebbende op een „kwakzalver“ die een arts als assistent had, besprak pleiter uitvoerig, de

betrekking welke er tusschen onbevoegde en medicus moet bestaan.

Noch in dit, noch in andere gevallen, welke pleiter aanhaalde, is ooit een principieele beslissing omtrent de betrekking tusschen medicus en onbevoegde gevallen. Er zijn alleen maar feitelijke beslissingen.

Artikel 3 van de wet op de geneeskunst staat slechts aan bevoegden toe openbaar aan te kondigen, dat zij de geneeskunst uitoefenen. Geen overtreding acht de Hooge Raad het echter, blijkens een arrest van 28 Nov. 1892, wanneer een onbevoegde deze aankondiging doet, onder uitdrukkelijke vermelding, dat hij handelt onder geneeskundig toezicht. Hieruit moet worden afgeleid, dat als er toezicht is van een bevoegde, de onbevoegde niet strafbaar is. Vervolgens ging pleiter de betrekkelijkheid van de begrippen „toezicht“ en „medebehandelen“ na. Hij wees op het werk, dat in ziekenhuizen en kraaminrichtingen aan formeel onbevoegden wordt overgelaten, evenals in apotheken. Zelden wordt iemand vervolgd op grond van de wet op de artsijbereiding. Waar ligt de grens tusschen de bevoegdheid van bevoegde en assistent.

Pleiter merkte, tot de zaak zelve terugkerende, ook nog op, dat men bij verdachte nooit steekproeven heeft genomen, maar voor het tot onderzoek naar binnen gaan steeds het moment heeft afgewacht, dat de dokter het huis verlaten had! En het gaat er hier toch om, of er een redelijke mate van toezicht was. Mr. Eikelenboom achtte wat gebleken is niet strafbaar en concludeerde tot vernietiging van het vonnis en vrijspraak; subs. clementie in verband met het feit dat verdachte geheel te goeder trouw is en sedert 35 jaar een mooie reputatie geniet als genezer.

Het O.M. protesteerde in zijn repliek tegen de vergelijking van de rol van verdachte met de taak van verpleegsters en assistenten in ziekenhuizen, kraaminrichtingen, apotheken enz.

Na 'dubbel van de verdediger is de uitspraak bepaald op 31 dezer. N. Rott. Ct. 17-1-35

In de zaak van J. P. B., 59 jaar, scheikundige te Hillegersberg, appellant van het vonnis van den kantonrechter alhier, waarbij hij wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, was veroordeeld tot driemaal f 80 boete subs. driemaal 16 dagen hechtenis, heeft de rechtbank het vonnis vernietigd en opnieuw rechtdoende verdachte veroordeeld tot dezelfde straffen.

N. Rott. Ct. 31-1-35.

EEN VEEL ZEGGENDE ADVERTENTIE.

ARTSEN

KRUIDKUNDIGE van naam
VRAAGT nog enkele ARTSEN

Rott. Nwsbl.

CORRESPONDENTIE.

W. H. B. te V. In 'dank ook uw laatste bijdrage ontvangen. Deze komt weer een andere keer aan de beurt.

Dr. J. F. M. F. v. H. te Z. Deze advertentie bevat inderdaad veel onzin. Hierin is echter gewoonlijk de kracht van dergelijke annonces gelegen. Misschien is er wel eens gelegenheid de door U gezondene in ons blad te vermelden.

Kamper Courant. Onze gelukwensen met uw 100sten Jaargang! „De heer dr. Mensert, Oculist van Z. M. den Koning“, leeft nog in vele opzichten voort. Uw stem daartegen vernemen wij steeds gaarne.

De Zuidlimburger. Uw bewijsnummer in dank ontvangen. De medewerking weten wij zeer te waardeeren.

S. L. te A. Naar aanleiding van uw bericht moeten wij thans berichten geen gronden aanwezig te achten om met eenig succes hiertegen iets te beginnen.

DE KWAKZALVERSMIDDELEN

HUNNE INHOUD EN DE CEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).
Prijz voor leden f 1.25, franco per post f 1.37, voor niet-Leden f 1.50, franco per post f 1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Peningm, den Heer N. KEULEMANS, Apotheker Binnenga sthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM

POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHE DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur. — Nieuwe Leden. — Contributies.

Hoofdartikel: De beteekenis van de kwakzalverij voor de zieken door Dr. H. Feriz.

Onderzochte Middelen: Kruiden van de Kinderen van Zalm. — Momoform.

Mededeelingen van Verschillenden aard: Hoogfrequent apparaten, verboden door G. E. W. A'dam. — De stand der natuurgeneeswijze. — Kwakzalverspractijk. — De goede pastoor Heumann. — Onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde, Lezing mr. dr. L. W. R. van Deventer. — Wetgeving betreffende de specialités in Engeland.

Rechtszaken: Onbevoegd uitoefenen van de Geneeskunde door handoplegging.

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

NIEUWE LEDEN.

H. Kerssemakers, pharm. cand., Amsterdam.
K. J. Schaafsma, arts, Nijverdal.
Dr. H. Smit, arts, Nijverdal.
A. Schrijnen, apotheker, Venlo.
A. R. Friling, arts, Gasselternijveen.
D. S. Niermeyer, pharm. cand., Garmerwolde (Gr.).

In de ledenlijst te veranderen:

R. H. Prins te Giethoorn in R. A. Prins te Giethoorn.

Contributies en Abonnementsgelden.

Vele leden en abonné's gireerden reeds hun Contributie of Abonnement.

Ter vermijding van kosten verzoekt ondergeteekende de overige leden eveneens te gireeren: contributie der leden ..... f 3.—

of
abonnement Maandblad ..... f 2.—
op postgiro 32237 of gemeentegiro K. 1672.

De Secretaris-penningmeester,
N. KEULEMANS.

De beteekenis van de

Kwakzalverij voor de Zieken.

Dr. H. FERIZ.

Benigen tijd geleden heeft Dr. Huddleston Slater in een radiorede de kwakzalverij besproken en daarbij vooral de ethische kant en de sociologische beteekenis van dit vraagstuk toegelicht. Hij wees er bij die gelegenheid op, dat kwakzalverij een soort kultureel atavisme is, een

vlucht uit het licht van de wetenschap in het duister van het negerdorp, in het barbarendom, waar geheimzinnige medicijnmannen met wonderbaarlijke krachten de ziekten bezweren, kruiden en amuletten verkoopen, stralende bekers, magische gordels, die den bezitter tegen de ziekte-demonen moeten beschermen. Inderdaad vindt U in de advertentiekolommen van vele onzer dagbladen, naast de visitekaarten van onzen, och zoo verlichten tijd, de tweedehandsauto's en de een-betrekking-zoekende-werkeloze intellectuelen, een geheele opsonming van de mystieke inboedel van het negerdorp.

Het is mijn bedoeling, de medische beteekenis van de kwakzalverij voor de zieken zelf en voor hunne omgeving toe te lichten, want de gang naar den kwakzalver is niet alleen gevaarlijk voor den patiënt zelf maar tevens voor zijn geheele omgeving, die maar al te vaak besmet raakt met de geestelijke infectie, die uitgaat van de mystieke en daardoor suggestief werkende sferen van de kwakzalverij. Daardoor ontstaan plaatselijke, geestelijke epidemieën, waarvan er één, die door den Oostenrijker Zeileis veroorzaakt werd, nog iedereen in het geheugen ligt. In de geschiedenis en de werkwijze van deze arts-kwakzalver Zeileis, die zich, zooals het helaas wel meer gebeurt, spoedig verbond met een arts-kwakzalver, kan men alle elementen der kwakzalverij terug vinden en bestudeeren. Daar zijn: De beweegredenen van den kwakzalver zelf, die van grof winstbejag en persoonlijke ijdelheid uitgroeien tot een, haast ziekelijk te noemen, systeem van waanideeën om trent eigen kunnen en macht. Daar is de ontwikkeling van het systeem van het kleine begin als een rollende sneeuwbal aangroeiend tot een ongelooflijke omvang, dan de vroeger of later intredende noodzakelijke debacle, waarvan echter het publiek meestal veel minder te hooren krijgt dan van de bloeiperiode. De kwakzalver begint op kleine schaal, behandelt niet iedereen, niet iedere ziekte, loopt geen risico. Hij imponeert door schijnbare onbaatzuchtigheid, door verhalen van geheimzinnigen oorsprong van zijn geneeskunst. Zeileis wou alles door Indische fakirs en Thibetanische monniken geleerd hebben; anderen beschikken over oeroude boerenwijsheid van voorvaders en voorvaders, geërfde kruidkundige familiegeheimen en velen krügen alles linea recta per ingeving van boven.

Geleidelijk aan beginnen de bedriegers hun leugens zelf te gelooven, wanneer zij zien, hoe anderen hen gelooven. Steeds grooter en fantastischer wordt hun opzet, van heinde en ver stroomden de dom-vertrouwende menschen naar de groote toovenaars, de medicijnmannen van het negerdorp, aangetrokken door de dubbele verlokking van de mystische geheimen van de oeroude, liefst exotische volksmedicijn en de onbegrepen verbazende wonderen van de moderne techniek: de stralen! het radium! het magnetisme! de elektrische kracht! Machtige woorden, aan wier suggestieve kracht zich niemand zoo licht kan onttrekken. Bij de elektrische kwakzalvers knetteren de vonken in groote buizen, blauw licht schiet op, groene bliksems en de vonken-sproeiende toverstaf raakt en geneest het zieke lichaam. Daar is het onverschillig of de machtige man imposant optreedt, omwapperd door grijzen baard, zooals Zeileis of „ach, zoo bescheiden,” zoo opzettelijk zijn grootheid verbergend in een armoedige omgeving, in een deemoedig gelaat. Belangrijk is slechts, dat hij anders is dan de anderen en vooral anders dan de artsen, die wegens hun eigen onkunde van de geneeskunst een monopolie willen maken.

Want de zieke, die hulp zoekt bij den kwakzalver doet dit uit wantrouwen tegen de medische wetenschap, en meestal teleurgesteld door een of andere arts. Dat is de geschikte atmosfeer voor de wonderkuren der kwakzalvers. Of ze nu met elektrische stralen werken of met radiumbekers, met persoonlijk magnetisme, uitstralend van gelegde of masseerende handen, met vitaminen, kruiden, aarde, water, steeds is hun werking gebaseerd op de persoonlijke suggestie, die de toegepaste middelen tot toovermiddelen promoveert. Zoover deze middelen niet direct schadelijk of volkomen onwerkzaam zijn, stammen ze van de gesmaade schoolmedicijn, uit de wetenschappelijke allo- of homoeopathie en de patiënten, die zich meenen af te keeren van de officieele dokters, komen toch weer in des dokters medicijnkast terecht, maar thans niet geleid door den heer des huizes, doch door den tuinbaas, die een willekeurige greep doet en meer of minder armzalige en half begrepene fragmenten der schoolmedicijn toepast. Zoo volgen de kwakzalvers vaak slaafs de sporen van den triomftocht van de schoolmedicijn, als marodeurs, die oprapen, wat weggegooid werd, die gesprekbrokken van voorbij-

gaanden opvangen en daarmede pronken. De wonderbaarlijke resultaten van de stralenbehandeling hebben Zeileis geïnspireerd en de vooruitgang van het stofwisselings- en vitaminonderzoek, die de dieetleer weer op den voorgrond van de medische belangstelling hebben gebracht, waren de aanleiding voor het opstaan van drommen nieuwe rauwkost en plantenkost-profeten onder de kwakzalvers. Niet de rauwkost is slecht, maar de toepassing door een kwakzalver d.w.z. door een niet-deskundige, die onmogelijk beoordeelen kan, of een bepaalde dieetvorm in de gegeven omstandigheden nuttig of schadelijk is. Hetzelfde geldt voor vele andere vormen van kwakzalverij. Wat wordt er geen misbruik gemaakt van de z.g. natuurgeneeswijze! Daar wordt den patiënten wijs gemaakt, dat de medicijnen der doktoren onnatuurlijk zijn en vergiften voor het lichaam. In werkelijkheid berust de geheele moderne medicijn uitsluitend op de studie van de natuur. De wetenschap kent de oude middelen en methoden van de volksmedicijn zeer wel, ze heeft ze praktisch getoetst in duidelijke proefnemingen, heeft de waardeloze verworpen en de waardevolle verbeterd!

Uit de geneeskruiden heeft ze de schadelijke stoffen uitgeschakeld en zodoende hun nuttige werking versterkt. Vele mensen, die met natuurgeneeswijze goochelende kwakzalvers raadplegen, meenen van de ervaringen van de volksmedicijn te kunnen profiteren. In werkelijkheid negeren zij de ervaringen, die bij de toepassing van de volksmedicijn zijn opgedaan, ze keeren terug naar het negerdorp, beginnen opnieuw en maken zichzelf tot proefkonijnen. De moderne geneeskunst, die haar doel zoekt in de ondersteuning van de natuurlijke verweerkrachten van het menselijke lichaam, is „natuurgeneeswijze” in den besten zin van het woord. Zieke mensen behoeven geen kruidkundigen, doch ziektekundigen en menschenkundigen. De kruidkunde is slechts een onderdeel van de medische studie. In den laatsten tijd verheugen zich naast de kruidkundige ook vele masseerende kwakzalvers in de gunst van het publiek. Nu is massage zeker een nuttige en waardevolle geneeskundige methode, maar, wanneer een lijder aan blindedarmontsteking gemasseerd wordt om de pijn en de dikte weg te krijgen, zooals ik het eens heb medegemaakt, dan heeft de patiënt groote kans om deze aardse wereld voor een beter hiernamaals te verwisselen, waar hij beslist geen masseerende kwakzalvers zal aantreffen. Immers, de ontsteking wordt door de massage verspreid, de smetstof dringt in de bloedvaten en lymfospelen en etteroepelingen breken naar binnen door. Zelfs technisch juiste, maar verkeerd toegepaste massage is levensgevaarlijk. Onlangs zag ik een patiënte, die wegens een pijnlijke zwelling aan den elleboog door een kwakzalver was gemasseerd. Het was een tuberkuleuze aandoening en de arm ging verloren. Zoo is deze eenigszins verkapt kwakzalverij, die gebruik, of beter gezegd misbruik maakt van medisch beproefde methoden, en die niet zelden uitgeoefend wordt door mensen, die voor deze hulpvaken gediplomeerd zijn, zeker niet minder gevaarlijk dan de oplichterij van de 100 pct. leeken, de pur sang kwakzalvers, die als osteopathen optreden of als magnetiseurs, die werveltjes blokken, handen opleggen, pijnen wegbidden en de ziekten uit de oogen herkennen, of nog liever als helderziende de diagnosen en de noodzakelijke geneesmiddelen visionair of somnabuul bij wijze van ingeving verkrijgen. Dat de z.g. helderzienden werkelijk helderder zien dan de stakkers, die hen komen opzoeken, staat wel buiten kijf. Deze lieden zijn

ondanks het religieuze, christelijke manteltje, dat ze zich vaak omhangen, de rasechte opvolgers van de heidensche papoetoovenaars in onze maatschappij. Maar behalve deze, zooeven geschetste echte kwakzalvers uit winstbejag, die of geheel op de mystiek van het negerdorp zijn ingesteld, of met een ander medisch handwerktuig hun bedrijf — misdrijf — uitoefenen, zijn er anderen, onvrijwillige kwakzalvers uit ijdelheid en eigenwaan, die, overtuigd, goede werken van zuivere naastenliefde te beoefenen, aanslagen plegen op leven en gezondheid van hun medemenschen. Hun getal is legio: het zijn de medelijdende bureu, die iets in de courant gelezen hebben, of die gehoord hebben van iemand, die precies hetzelfde had, of die een dokter-achterneef hebben, van wien ze een heeleboel hebben opgedaan, volgens hun eigen meening zeker meer dan de behandelende dokter, die slechts acht jaar medicijnen heeft gestudeerd en dus van de ziekte niets afweet. Grif en graag wordt goede raad gegeven, een stroopje voor de keel, een stijve borrel voor de verkoudheid, wonderolie voor den buik! O, deze wonderolie! daarvan kan ik als chirurg een liedje zingen. Wanneer de buikpijn van den patiënt eens door een beklemde of afgesnoerde darmlus veroorzaakt wordt of door een beginnende blindedarmontsteking, een heel vaak voorkomende ziekte, dan werkt de wonderolie even doeltreffend als rattekruit. Ik geloof, dat meer kinderen aan de wonderolie van de buurvrouw sterven dan aan de darmziekte zelf. Maar ook zonder persoonlijke actieve behandeling is de bemoeizucht van de buurvrouw, die ook in de gedaante van een z.g. ontwikkeld, bestudeerd buurman optreedt, zeer bedenkelijk. Heel vaak zijn deze mensen de onbaatzuchtige handlangers van de wel baatzuchtige beroepskwakzalvers. Daarvoor behoeven zij niet direct propaganda te maken voor de kwakzalverij door meer- of minder opgesmukte verhalen van wonderbaarlijke genezingen, het is meer dan voldoende, wanneer ze wantrouwen zaaien tegen de artsen en tegen de schoolmedicijn en zodoende de patiënten tegenhouden tijdig medische hulp in te roepen. Er zijn twee leelijke woordjes in de geneeskunde, die oorzaak van het falen van menige poging om het leven te redden. Deze woordjes zijn: te laat! Aan het feit, dat wij deze woorden zoo vaak moeten zeggen, zijn de kwakzalvers schuld; niet alleen de oplichters, die de patiënten met ondeugdelijke middelen behandelen tot dat het voortschrijden van het ziekteproces niet meer gestuit kan worden, doch ook de kwakzalvers tegen wil en dank, die betweters in familie- en vriendenkring, die het vertrouwen in de medische wetenschap ondermijnen. Verreweg de meeste ziekten zijn in het beginstadium te genezen. Dat geldt ook voor de ziekte, waarvan de naam reeds een verschrikking is voor de meesten, de kankerziekte. De ontwikkeling van de Röntgen- en Radiumbehandeling en van de chirurgie stelt den arts in staat ook deze lijdens, wanneer zij slechts vroeg genoeg komen, hoop op herstel te geven. Maar de voorwaarde van het succes van elke geneeskundige behandeling is vertrouwen! Vertrouwen brengt den patiënt tijdig bij den arts, vertrouwen geeft hem rust en geduld om de behandeling te verduren, vertrouwen versterkt de natuurlijke verweerkrachten van het organisme. Gebrek aan vertrouwen drüft de menschen naar de kwakzalvers. Meestal begint het daarmede, dat de patiënten terecht of te onrecht den behandelenden arts iets meenen te moeten verwijten. In plaats van een andere dokter te raadplegen, zoo noodig een specialist, maar zeker een bevoegde, wiens opleiding een waarborg is voor zijn

kennis, loopen ze naar den kwakzalver, van wien ze toch weten moeten, dat hij geen inzicht kan hebben in hun ziekte. Het is hetzelfde als wanneer iemand, die met zijn horlogemaker ontvreden is, zijn horloge naar den hoefsmid brengt! Daarbij gaat het niet om een of ander voorwerp, doch om het belangrijkste, wat de mensch op aarde heeft, zijn gezondheid. Heeft U geen vertrouwen in uw arts, ga dan onmiddellijk naar een ander! Het principe van de vrije artskeuze, dat in Nederland algemeen is aanvaard, geeft iedereen, arm en rijk het recht vrij zijn arts te kiezen. Wanneer de Staat zoo streng toezicht houdt op de studie en de examens van de a.s. artsen en de uitoefening van de geneeskunde aan iedereen verbiedt, wiens opleiding niet toereikend is voor de beheersching van zijn vak, dan beschermt zij daarmede niet de artsen, doch de patiënten en houdt rekening met het feit, dat de kwakzalverij een ernstig gevaar is voor de volksgezondheid.

Wellicht zullen er onder U zijn, die zich naar aanleiding van het bovenstaande zullen afvragen of zij er wel verstandig aan doen hun horloge naar den hoefsmid te brengen! Wanneer ze het goede antwoord op deze vraag vinden, heb ik mijn doel bereikt.

(Naar een rede voor de Katholieke Radio-omroep, 11 November 1934.)

ONDERZOCHE MIDDELEN.

KRUIDEN VAN DE KINDEREN VAN ZALM.

Daar het den laatsten tijd nog al eens voorkwam, dat men gevegens verzocht omtrent de samenstelling van bovengenoemde kruiden, laten wij bij dezen de analyse daarvan volgen. De heer Keulemans geeft op, dat men hier eenvoudig te doen heeft met *Folia Urticae* (brandnetelbladeren.)

Zooals men ziet oude bekenden in het arsenaal der middelen tegen verschillende vormen van reumatische aandoeningen.

De prijs zijnde f 3.40 voor 3 pakjes, elk wegens de pl.m. 100 gram, kunnen wij gerust eenigszins aan de hooge kant noemen.

Vroeger waren het van Zalm's kruiden, die thans door de kinderen van Zalm, v.h. W. F. G. van Zalm, te Haamstede (Z). in den handel gebracht worden.

MAMMOFORM.

Deze volgens de moderne inzichten samengestelde hormoon dragées, zouden een waardig vervangmiddel vormen voor de van ouds bekende „Pulules Orientales”.

Men dient met z'n tijd mede te gaan. Als men de opgegeven samenstelling leest, is 't geen wonder, dat voor 100 dragées f 9.30 gerekend wordt. Orgaanpreparaten zijn voorloopig vrij kostbaar.

Ze zouden bevatten: Ovarium sicc. 10%, Corpus luteum 20%, Mammæ sicc. 60% en Hypophysis Ant. 10%. Gewicht van 1 dragée 250 mgr.

Volgens opgave van het Pharmacotherapeutisch laboratorium te Amsterdam, waar Professor Laqueur zoo vriendelijk was een en ander te doen nagaan, kan men het volgende besluiten omtrent de werkzaamheid dezer dragées.

De heer S. E. de Jongh. Jr. die de werking controleerde met dierprouwen schrijft o.a.:

Het menform gehalte der dragées is te verwaarlozen. Hierdoor vervalt de betekenis van 't Corpus luteum hormoon (progestine). Het aantal eenheden gonadotroop hormoon bleek per dragée minder dan één ratteneenheid te zijn, terwijl het onderzoek op tepelgroei tenslotte aan-

leiding gaf te moeten aannemen, dat mammoform zeker niet de aangegeven invloed op de menselijke mamma kan bezitten.

Practisch gesproken is 't bovengenoemde preparaat van de Aesculap, Chem. Pharm. fab. Berlin — Fr., dus waardeloos.

Mededelingen van verschillenden aard

HOOGFREQUENT APPARATEN.

De G. E. W. gerechtigd tot afsluiten van den stroom, bij gebruik van deze toestellen.

Wij lezen hieromtrent het volgende:

dat de G. E. W. het recht heeft den stroom af te sluiten bij degenen, die voor radio ontvangst storende apparaten gebruiken!

Een zeer belangrijke bevoegdheid is hiermede in handen van de G.E.W.-directie gelegd. Dringend bestond er in onze stad behoefte aan een instantie, die het recht tot ingrijpen heeft vooral in gevallen van radio-storingen ten gevolge van het gebruik van hoogfrequente apparaten. Men weet, dat dergelijke toestellen in zeer wijde omgeving ergerlijke storingen kunnen verwekken — bovendien worden deze z.g. medische apparaten veelal door kwakzalvers tegen bespottelijk hooge prijzen aan den man gebracht. In Duitschland is de verkoop van die apparaten verboden en direct gelarna kwam men er ons land in grooten getale gelukkig mee maken....

(Blijkbaar zijn de radiostoringen belangrijker dan de aanslagen op gezondheid en beurzen der koopers. Teneinde deze te beschermen is het h.t.l. niet mogelijk een aanprijzings- of verkoopverbod tot stand te doen komen. Wat 't zwaarste is moet 't zwaarste wegen! Red.).

DE STAND DER NATUURGENEESWIJZE.

In het Januarinumnummer van Uitkomst geeft arts Y. Hettema een belangwekkend overzicht van den stand der natuurgeneeswijze in Europa. Dank zij de sympathie van den „Führer" is dr. Mauchle van het Priesnitzhaus naar een hoogleeraarstoel te Dresden bevorderd. Te Berlijn is prof. Jansen belast met het onderwijs in natuurlijke leef- en geneeswijze. Ook de leerstoel in Jena is weer bezet.

In de officieel geneeskundige tijdschriften krijgen de naturalisten ook meer toegang. Zoo vinden we in Gesundheit und Erziehung een uitvoerige beschouwing van Bircher-Benner over voedings-therapie en gestel, waarin deze de natuurlijke voeding aanbeveelt.

Het heeft dus de schijn, alsof in Duitschland de natuurgeneeskunde een geweldigen sprong vooruit heeft gedaan. De werkelijkheid is helaas wel wat anders.

In de andere landen om ons heen merken we van naturalistische opleving niet veel. In Zwitserland heeft Bircher-Benner met zijn staf nog steeds een belangrijk aandeel in de natuurgeneeskundige werkzaamheid. Het maandblad Der Wendepunkt heeft een groote oplage en wordt niet alleen in Zwitserland en Duitschland, doch over de geheele wereld gelezen. In het nieuwe Duitschland houdt B.B. vele lezingen en cursussen en in de natuurgeneeskundige vakbladen verschijnen geregeld artikelen van zijn hand.

Zwitserland heeft vele sanatoria op natuurgeneeskundige basis, ten deele geleid door artsen — dr. van Segesser, dr. Keller-Hoerschelmann, de Birchere e.a. —, ten deele onder leiding van leeken. Dat van Anna Martens in Trogen is hiervan een der bekendste.

In Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije bestaan eveneens naturalistische beweging en verschillende

sanatoria en „Luftkurorte". Zij schijnen een moeilijk bestaan te hebben.

In Frankrijk is van een goed geordende naturalistische beweging geen sprake. De naturalisten met de Durvilles, de beweging van Demanquette en de volgelingen van Carton zijn de meest bekende. Zij hebben eigen periodieken, waarvan dat van Carton: La Revue Naturaliste o.i. het belangrijkste is.

In Engeland heeft men geen naturalistische beweging van eenige beteekenis, evenmin als in België. De v. d. Broeckstichting te Antwerpen werkt met wisselende artsenleiding grootendeels in onze lijn. Het door Van Son geredigeerde tijdschrift Terug ter Orde heeft ook in ons land verscheidene lezers. Professoraten in natuurgeneeskunde bestaan in geen dezer landen.

In ons land heeft de belangstelling, die de natuurgeneeskunde in Duitschland ondervindt, natuurlijk de aandacht getrokken. Reeds bij de verschijning van Brauchie's boek, verschenen in de dagbladen commentaren. O.a. schreef onze medische medewerker, dat het van belang was, dat de medici belang gingen stellen in natuurgeneeskunde en dat een professoraat een steun zou zijn tegen de kwakzalverij. De laatste maanden verschenen in Het Vaderland en de Nieuwe Courant artikelen van den arts van der Hoog, die niet afwijzend ten opzichte van de natuurgeneeskunde gesteld waren. Zij gaven aanleiding tot een polemiek.

De door Schuurmans Stekhoven vertaalde boeken van Erwin Liek, vroeger schoolgeneeskundige, chirurg, met belangstelling voor de heterodoxe richtingen, thans redacteur van Hippokrat, vonden een belangstellend publiek: van Dinant verschenen twee vertalingen: één van het bekende kruidenboek en bij een andere uitgever een van het kleinere Taschenbuch. Ook het kaffinder het koren der natuurgeneeskundige literatuur bleef niet uit: Een nieuw keukenboek van iemand, die zich „leerares moderne voedselbereiding" noemt, een voedingsboekje (van Oziemblofsky), een boek over de methode Bates zijn hiervan voorbeelden.

We volstaan met te constateeren, dat in ons land, ook al zijn er verschillende groepjes gesticht buiten verband met onze vereeniging, de N.V.V. N. de vereeniging is, die de natuurlijke leef- en geneeswijze zakelijk en op wetenschappelijke basis krachtig propageert. Dat zij vasthoudt aan den eisch dat de propagande wetenschappelijk, zuiver in overeenstemming met het grondbeginsel moet geschieden, maakt, dat het aantal sprekers, dat voor de vereeniging kan optreden, zeer beperkt is.

N. Rtt. Ct.

KWAKZALVERS PRACTIJK.

Bijna weer een slachtoffer.

Men herinnert zich, dat eenigen tijd geleden het geval van een meisje, dat onder behandeling van een kwakzalver, bijgestaan door de moeder, om van kwade geesten verlost te worden, was bezweken. De schuldigen zijn toen gestraft.

Thans lezen wij weer een geval in De West:

Op een avond was er groote opschudding in de Celinestraat, doordat een naakte vrouw de straat opvluchtte. Zij was reeds eenige weken onder behandeling van zekeren K. om een „wandelen geest" uit haar lichaam te verdrijven. Dit moest geschieden door het toedienen van kruidenbaden gepaard met een afranseling met een palisade-bezem. De ongelukkige vrouw kon het tenslotte niet meer uithouden en nam de vlucht voor haar weldoeners. Als een onsmakelijke bijzonderheid wordt nog vermeld, dat onder het bad haar hoofd

„koel" gehouden moest worden door urine van een stier.

Gelukkig was er juist een politieagent in de nabijheid die zich ontfemde over de vrouw en zorgde, dat „dokter" K. naar het bureau werd gebracht. Hij zal nu zijn drukke praktijk eenigen tijd moeten opschorten, om zijn welverdiende straf te ondergaan.

Een oud-politiebeambte schrijft in het blad over dezen K. nog het volgende:

Zoo zal dan eindelijk de gerechtigheid ook aan hem voltrokken worden. Tientallen van jaren oefent hij, vrijwel ongestoord, zijn ongure praktijken uit. Reeds in 1921 meende ik de hand op hem te leggen, maar hij ontsnapte mij (het was middernacht).

Dat zijn „dokters"-praktijk hem geen windeieren legde, bewijst het feit, dat hij destijds een erf kon koopen aan de Rust en Vredestraat, naast het gebouw waarin thans het Leger des Heils gevestigd is. Hier hield hij geregeld zijn kliniek.

De man is reeds over de zeventig jaar.

N. Rtt. Ct.

DE GOEDE PASTOOR HEUMANN.

Wij hebben hem niet persoonlijk gekend.

Ook nooit een levensbeschrijving van hem gelezen.

Weten niet eens, waar en wanneer hij geleefd heeft; en of hij nog leeft, dan wel reeds ter ziele is.

In elk geval moet het wel een heel goede man geweest zijn.

Althans aan zijn portret te zien, dat wij heel dikwijls in allerlei kranten afgedrukt vonden.

Zelfs in kranten, die men allesbehalve als pastoors-kranten betitelen kan.

Wel prijkt hij dan gewoonlijk op de vierde bladzijde.

U weet wel, niet in de redactie- maar in de advertentie-kolommen.

Wat ons altijd eenigzins achterdochtig maakt.

De Latijnen kenden een eigenaardige woordkoppeling. Zij spraken van pia fraus, wat, letterlijk vertaald, vroom bedrog beteekent.

Wij denken niet graag kwaad van onze evenmenschen, maar vroomheid en handelsreclame lijken ons toch twee dingen, die niet bijster goed bij elkaar passen.

En als een „firma" heel erg met een pastoor wegloopt, hem graag roemt als een groot en beroemd man en hem in al zijn bescheidenheid te kijk stelt als een groot menschevriend, dan neemt onze achterdocht zeer groote afmetingen aan.

Zij stigt ten top, als die zelfde „firma" gratis 50.000 boeken beschikbaar stelt voor iedereen, die iets meer over dien pastoor te weten wenscht. En over de weldaden, waarmee hij het menschedom gelukkig heeft gemaakt.

Men moet zich wel zeer veel aan iemand laten gelegen liggen, als men er zoo zeer op uit is zijn nagedachtenis bij het groote publiek levendig en in eere te houden.

Dat moest die goede, die eenvoudige, die bescheiden dorpspastoor, bij zijn leven eens geweten hebben.

Hij moest vooral eens geweten hebben, dat zijn naam zou blijven voortleven met het achtervoegsel „en Co." en als zoodanig zou worden ingeschreven in het handelsregister van de grootste koopstad van Nederland.

't Lijkt wel iets op een zalig-verklaring — me, dit onderscheid, dat bij een echte zaligverklaring zeer streng-wetenschappelijke processen gevoerd worden, waarin zooveel mogelijk de getuigen met

naam en toenaam worden vermeld, terwijl bij de lofprijzing, op pastoor Heumann uitgebracht, alleen maar sprake is van „duizenden dankbare patiënten”, wier namen noch adressen iemand ooit te hooren of te lezen krijgt.

Er is nog een ander niet gering verschil.

De door de Kerk zalig-verklaarden onderscheiden zich gewoonlijk van elkaar, dat elk van hen voor de een of andere bijzondere aangelegenheid wordt aangeroepen: Sint Blasius tegen keelpijn, Sint Apollonia tegen kiespijn, Sint Gerlach tegen vee-ziekte.

Bij pastoor Heumann kan men terecht voor niet minder dan 30 verschillende en de meest uiteenlopende ziekten en kwalen.

En het zou ons niet verwonderen, indien er daaronder waren wier naam hij zelf nooit gekend en wier bestaan hij zelfs nooit vermoed heeft.

Men versta ons goed, wij spreken geen kwaad van pastoor Heumann, noch van zijn geneeswijze. Wij kennen hoegenaamd niets van geneesmiddelen en van geneeswijzen.

Maar dit lijkt ons toch een goede raad: wees in 't algemeen op Uw hoede tegen kwakzalvers, maar wees dubbel voorzichtig, als een handels-firma de genezing brengen wil met aan zijn geneesmiddelen een vroom schijntje te geven en er een pastoor, een „broeder” of een „zuster” bij te pas brengt.

Pia fraus — of vrij vertaald: als de vos de pas-sie preekt .....

De Zuidlimburger.

ONBEVOEGDE UITOEFENING VAN DE GENEESKUNDE.

Lezing Mr. dr. L. W. R. van Deventer.

Voor de Rotterdamsche studieclub voor parapsychologie heeft mr. dr. L. W. R. van Deventer (Den Haag) Vrijdagavond gesproken over: Onbevoegde uitoefening van de geneeskunde.

Spreeker behandelde in de eerste plaats de juridische zijde van zijn onderwerp. Het gaat daarbij voornamelijk over art. 1 van de wet, regerende de uitoefening der geneeskunst, hoewel het eigenlijke strafbare feit gelegen is in art. 436 van het Strafwetboek. In het laatste artikel wordt de uitoefening van een beroep waarvoor de wet toelating eischt, strafbaar gesteld voor hen, die dit beroep zonder toelating en zonder noodzaak uitoefenen. De omschrijving van het beroep vindt men in art. 1 van de wet op de geneeskunde: het verleenen van genees-, heel- of verloskundigen raad of bijstand als bedrieff.

Spreeker wijst er op, dat een logische interpretatie van dit art. 1 moet leiden tot deze verklaring: dat art. 1 het oog heeft op bijstand of raad ontleend aan de wetenschappelijke geneeskunde. Dan valt b.v. magnetische behandeling er buiten. De Hooge Raad is echter in zijn principiele arresten een andere meening toegedaan. Hij meende, dat elke raad of bijstand „met de voorgewende of werkelijke strekking om een genezende werking op den zieken mensch uit te oefenen” geneeskunde is. De H. R. leest dan art. 1 of er stond genezende inplaats van geneeskundigen bijstand. Bovendien voert de H.R. dan een subjectieve meening in het strafbare feit in („voorgewende”) wat voor de verklaring van een objectieve overtreding een bedenkelijke methode lijkt. Spr. geeft weder uitvoerig een historische interpretatie van de wet op de geneeskunde.

Merkwaardig is het, dat de H.R. in zijn laatste principieel arrest van 4 April 1932 (12,510) de argumentatie van de oude arresten, die ook zeer aanvechtbaar was, grootendeels heeft losgelaten. De nieuwe argumenten zijn echter niet overtuig-

gend. Bij het argument: dat de wet bedoelde, kwakzalverij te weren en dat derhalve een enge uitlegging der wet, die de kwakzalverij vrij spel zou laten, niet bedoeld kan zijn, zoodat ook die geen eigenlijke kwakzalvers zijn, nu maar ook onder de wet moeten vallen. Spr. wijst er nog op, dat de ruime uitlegging van de wet leidt tot de consequentie, dat ook eksterogonistijders en b.v. de raad om voor de gezondheid te gaan wandelen e.d. onder de wet op de geneeskunde komen te vallen.

Na de uitvoerige bespreking van art. 436 van het Strafwetboek, werden eenige art. uit de geneeskundige wet naar voren gebracht o.a. art. 3, waarbij betwijfeld werd of de uitdrukking „mag-netiseuseur” in adresboek of op naamplaatje, een aanduiding is, die den betrokkene als geneeskundige aanwijst. Kruidendokters zullen naar zijn meening in 't algemeen wel onder de wet vallen, met deze restrictie, dat verkoop van kruiden of dranken met gebruiksaanwijzing volgens een oud arrest van den H.R. niet strafbaar is.

Verscheidene art. houden volgens spreker reeds een behoorlijke bescherming tegen misbruiken in (dood door schuld, mishandeling, oplichting). Een ruimere interpretatie van mishandeling als „iets of iemand op een ongebruikelijke en geheel onmethodische manier behandelen, zoodat er eenig leed, of nadeel ontstaat”, zou een massa kwakzalvers weren, zonder dat de ware genezers er nadeel van zouden ondervinden.

In dit verband wijst spr. op de voorstellen van de vergeten juridische staatscommissie over de onbevoegde geneeskunde van 1917, waarin meer dere vrijheid werd gelaten en waarin bekende mannen als Hamel en Simons, hoogleraren in het strafrecht, en S. van Houten zitting hadden. Op een verzoek, door spr. mr. M. Stibbe en dr. F. C. J. Los ingediend, tot wetswijziging werd nimmer antwoord ontvangen.

Als toegeft heeft mr. van Deventer na dit zuiver juridische gedeelte, nog een en ander verteld uit de geschiedenis, theorie en praktijk der magnetische geneeswijze.

N. Rott. Ct.

WETGEVING BETREFFENDE DE SPECIALITÉ'S IN ENGELAND.

De vaste commissie voor wetenschappelijk onderzoek van den oconomischen raad van advies der regeering heeft aan het Royal College of Surgeons of England gevraagd om zijn meening aangaande wettelijke regeling van den verkoop van specialité's, en het ontvangen advies medegedeeld in The Brit. med. Journ. van 3 November.

Het rapport herinnert aan de beperking van dien verkoop in verschillende landen. In Duitschland mogen een aantal middelen alleen worden afgeleverd, als zij door artsen zijn voorgeschreven, en niet worden geadverteerd. In Oostenrijk moet op de verpakking steeds de samenstelling worden bekend gemaakt, eveneens in de Verenigde Staten en Australië, waar een streng toezicht wordt uitgeoefend op de middelen en de reclames. In Frankrijk en Italië heeft elk middel de „vergunning” der regeering noodig; in Italië moet deze op de verpakking worden vermeld.

In Engeland is reeds in 1914 (zonder gevolg tot heden) er over geklaagd door een commissie van advies, dat ieder elk middel, dat hij wenschte, op de markt kan brengen, als men slechts een gering zegelrecht betaalt, behalve vergiften, die op de lijst staan, en middelen tegen geslachtsziekten. Elke bluffende of leugenachtige reclame, elke verzonnen aanbeveling is geoorloofd. Voorgesteld werd reeds toen, de reclame en den verkoop van patentmiddelen onder toezicht te stellen van vervaardigers, eigenaars en importeurs van dergelijke middelen en niemand in dit register op te nemen zonder certificaat; de in het register op te nemen personen te verplichten, vertrouwelijke mededeelingen aan het ministerie te doen omtrent de samenstelling en de beweerde geneeskragtige werking. Vermelding van de samenstelling op de verpakking achtte de commissie toen onge-

wensch, met het oog op den tegenstand, die van de Pers zou te wachten zijn, gedachtig de inkomsten uit de advertenties.

In 1920 werd een wetsontwerp in dezen geest voorgesteld, doch weer ingetrokken.

Hetzelfde had plaats in 1931 met een ontwerp der commissie van advies over gezondheidszaken uit de Labour Party. Betere kans schijnt thans een voorstel van de parlementscommissie inzake voedsel en gezondheid te hebben, waarin wordt verboden het aanprijzen en verkoopen van middelen, die voor bepaalde ziekten heeten dienstig te zijn, alsook het gebruik maken van verzonnen getuigschriften en het aanbieden van schriftelijke adviezen.

Het bestuur van het Royal College of Surgeons acht echter alleen een wet, als in 1920 is voorgesteld, afdoende. Het toezicht van het ministerie van gezondheid zou moeten waarborgen, dat het geadverteerde middel onschadelijk is, dat de beoefende werking inderdaad bestaat; dat verkoop en wijze van adverteeren niet schadelijk zijn voor het algemeen belang; dat geen middelen worden geadverteerd tegen blindheid, nierontsteking, kanker, phthisis, suikerziekte, vallende ziekte, toevallen, tabes, lupus en paralyse.

(N. T. v. G. 1934, blz. 5262.)

RECHTSZAKEN.

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNDE.

De Hooge Raad heeft gisteren arrest gewezen in de zaak van C. M. v.d. D. te Utrecht, die door de rechtbank aldaar is veroordeeld tot f 40 boete, wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde, buiten noodzaak, door handoplegging. De Hooge Raad heeft het cassatieberoep verworpen.

N. Rtt. Ct. 29-1-'35.

CORRESPONDENTIE.

Th. A. B. arts, te W. Uw opmerking in haar algemeenheid is voor een bedenkelijk groote uitbreiding vatbaar. Momenteel kan ze door plaatsgebrek niet opgenomen worden; 't zal echter gebeuren. Intusschen zou U door opgave van man en paard aan onzen secretaris misschien kunnen bereiken, dat in deze toestand verandering gebracht kan worden.

A. M. J. van P. te A. Toevallig kunt U in dit nummer een opmerking over „Pastoor” Heumann's geneeswijze-propaganda vinden. Natuurlijk is elk geknoei op eigen houtje met z.g. aanbevolen geneesmiddelen riskant; de op zichzelf soms ongevaarlijke stoffen houden de menschen te lang weg bij de bevoegden, en zijn aldus ten slotte toch als gevaarlijk te beschouwen. De firma Heumann en Co, Staalakade, 'A'dam, is zeker geparenteerd aan dezen pastoor!

Mevr. A. B.—K. te B. Bedoelde advertentie behoort reeds door de nadrukkelijke aanprijzing wat de werkzaamheid van 't artikel betreft, tot degene die feitelijk net niet door de beugel kunnen. De schadelijkheid is hier hoofdzakelijk beperkt tot de beurs en, in vele gevallen althans, tot het veroorzaken van de ontdekking, dat het middel toch niet zoo nooit-falend is als men zou mogen verwachten. Indien U haar uit de kolommen van het blad kan doen verdwijnen zult U goed werk doen.

C. J. W. S. te A. U zult de bescheiden met ons advies intusschen wel ontvangen hebben. Voor behandeling ervan in ons blad is te weinig ruimte.

B. N. arts te N. Dit is nu weer een nieuwe manier om dergelijke propagandistische lezingen te dekken en de resultaten daarvan vruchtdragend te doen zijn (voor de beurs der N.V. wel te verstaan.) Wij zullen trachten meer ervan te weten te komen.

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de
VEREENIGING
TEGEN DE KWAKZALVERIJ
HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.
volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).
Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64
Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm., den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237. A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENNKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Meij. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Kedacteur: BERGSCHÉ LAAN 167A, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM

POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Hoofdartikel: Hoe een kwakzalver een deel zijner klanten verloor.
Mededeelingen van verschillenden aard: Het Jodolok jodium Medaillon. — Het Instituut Walraven te Rotterdam. — Natuurgeneeskundig Instituut H. Jonkers. Herhaalde waarschuwing.
Onderzochte kwakzalversmiddelen: Radiumpoeder. — Vesingol. — Kruiden tegen aderontsteking van het been. — Kruiden tegen nierstenen.
Feuilleton: Kwakzalversreclame.
Ingezonden: Studie- en adviescommissie in zake particuliere verpleeg- en rusthuizen.
Van elders: Engeland. Ontstemming over de Osteopathenwet.
Duitsland. Een gevaarlijke kwakzalver.
Correspondentie.
Advertenties.

Hoe een Kwakzalver een deel zijner klanten verloor.

Het is nu reeds 30 jaar geleden — ik zat toen nog in een dorpspraktijk, ergens in Noord-Holland — dat ik de volgende historische, tragi-komische geschiedenis van nabij heb meegemaakt.

Een mijner patiënten, een krachtige man van ongeveer 30 jaar, die een zeer verstandigen indruk maakte, leed aan een verschijnsel, n.l. het magerder en zwakker worden van zijn eene hand door z.g. atrophie van de kleine handspieren, dat door verschillende oorzaken kan worden teweeg geroepen. Welke was niet gemakkelijk uit te maken, omdat van geen van de drie mogelijkheden de andere begeleidende verschijnselen zich vertoonden. Zelf dacht ik aan een ruggemergs-ziekte, maar daar ik twijfelde, stuurde ik den man naar Prof. Winkler, te Amsterdam, die vermoedde, dat een anatomische afwijking aan de hals, n.l. een z.g. halsrib, de oorzaak zou zijn. Om dit uit te maken zou een x-foto genomen moeten worden en bleek het dan, dat hij gelijk had, dan zou een betrekkelijk eenvoudige operatie volledige genezing kunnen brengen.

Na ontvangst van den brief van Prof. Winkler, waarin hij mij dit mededeelde, besprak ik de zaak met den patiënt en, vertrouwend op zijn gezond verstand, aarzelde ik niet, hem ook de mogelijkheid dat een operatie noodig zou blijken, mede te deelen. Het resultaat was, dat ik den man niet terug zag en toen ik een onderzoek naar de reden daarvan instelde, te weten kwam, dat hij uit angst voor de kans op operatie, verkozen had zich onder behandeling te stellen van den bekenden kwakzalver de Haas, te Voor-

schoten. Gedurende eenige weken hoorde ik niets meer, tot ik hem tegenkwam en hij mij met een verheugd gezicht zijn hand liet zien, die, nog wel niet geheel tot den normalen toestand teruggekeerd was, maar toch veel verbeterd en weer met ongeveer normale kracht kon worden bewogen. Dat wonder hadden, naar hij mededeelde, kruiden en een zalfje van de Haas verricht. Voor den deskundige bewees deze genezing alleen, dat in dit geval waarschijnlijk de derde oorzaak aanwezig was geweest, n.l. een acute zenuwontsteking, die in den regel, bij voldoende rust van zoo'n lichaamsdeel, zonder bepaalde verdere behandeling genezen kan. Door dat de daarbij meestal voorkomende hevige pijnen ontbraken, was aan die mogelijkheid door de geneeskundigen niet in de eerste plaats gedacht.

Men kan begrijpen, welk een indruk zoo'n geval op een dorp met veel bijgeloovige inwoners maakte: de dokter had niet geweten, wat het was, de Professor had een operatie noodig geacht en (dokter) de Haas had den man op zoo eenvoudige wijze genezen. De gevolgen bleven niet uit. Tal van, meerendeels ingebeelde, zieken uit mijn dorp, stroomden naar de Haas; maanden lang ging wekelijks een coupé vol van hen er heen.

Nu had de Haas het in die dagen zóó druk, dat hij niet gereed kon komen wanneer hij patiënten voor patiënt behandelde en hen daarom, naar ooggetuigen mij verzekerden, bij 6 tegelijk in zijn spreekkamer liet komen, waardoor ieder van hen, dus tevens de adviezen, aan de 5 anderen gegeven, hoorde. Zoo werd mij o.a. door een jongeman, die met een gefingeerd verhaal er heen ging uit nieuwsgierigheid, verteld, dat hij de behandeling had bijgewoond van een man, die meende dat er een levend dier in zijn maag rondwandelde. Hem werd een middelste ingegeven en hij werd in een hoek van de kamer op een stoel gezet om de uitwerking af te wachten. Na eenigen tijd werd hij misselijk en moest braken. Een helper van de Haas stond hem met een daarvoor geschikt meubel bij en, toen hij gebraakt had, lag hierin een levende hagedis. De ooggetuige begreep heel goed, dat dit waarschijnlijk uit de mouw van den helper afkomstig was.

Op een goeden dag was onder de menschen uit mijn praktijk, die naar de Haas gingen, ook een vrouw, wier ongeveer 30-jarige zoon, met tuberculose te bed lag. Zij ging met een fleschje van

zijn urine naar de Haas in de hoop, dat deze haar op grond van het onderzoek daarvan, goeden raad zou kunnen geven. Deze vrouw, die tegen de 60 liep, zag er echter veel jonger en zeer blozend uit en was zooals vele vrouwen op dien leeftijd, nogal gezet geworden.

Deze uiterlijke teekenen brachten den grooten man op een dwaalspoor. Vóór het goed tot hem doorgedrongen was, dat het niet haar eigen urine was, die zij hem aanbood, kwam hij na het aandachtig beschouwen van het fleschje, voor den dag met de mededeeling, dat het inderdaad waar was, dat zij over eenigen tijd een baby kon verwachten en dat zij de kraamkamer maar in orde moest maken.

Er is niet veel fantasie voor noodig, om zich voor te stellen, wat dat voor een 60-jarige dorps-schoone beteekende, om ten aanhoore van 5 van haar medeburgers iets dergelijks te hooren aankondigen. De gevolgen bleven niet uit, zij werd van alle kanten geplaagd met vragen als: „of de wieg al klaar was,, „of zij al voldoende luiers had ingeslagen,, en dergelijke plagerijen meer, die haar steeds boozter maakten op den man, die daarvan de oorzaak was: en zij begon dan ook een felle campagne tegen hem, die er zeker het meeste toe heeft bijgedragen, dat na betrekkelijk korten tijd aan den stroom van patiënten uit mijn praktijk, die naar Voorschoten toegen, een einde kwam.

Dr. H. G. HAMAKER

Mededeelingen van verschillenden aard

HET JODOLOK JODIUM MEDAILLON.

In ons Maart-nummer 1934 werd een en ander medegedeeld omtrent bovenstaand medaillon, dat in dien tijd ook wel „Jodoflu” werd genoemd, en waarvoor ook thans weer op oppallende wijze reclame wordt gemaakt. Nu heet het echter Jodolok Jodium Medaillon.

In 1933 heette het, zouden in Engeland meer dan 4.000 exemplaren speciaal vervaardigd zijn, en iedere drager bleef geheel vrij van griep en verkoudheid! Men zou dus zeggen, hier werd een formeele enquête ingesteld omtrent den invloed, die zekere hoeveelheden jodium kunnen hebben op het voorkomen van griep en verkoudheid.

Hoewel het bekend is, dat, met name in Zuidelijke landen, een groote beteekenis wordt gehecht aan jodium als voorbehoedmiddel tegen deze voor- en najaarsplagen, is het op z'n minst genomen merkwaardig, dat alle 4000 dragers van 't Jodine-Medaillon geheel gevrijwaard ble-

ven van griep en verkoudheid. De doseering, laat zich dus denken, van het jodium moet in dit geval wel een héél gelukkige zijn. Frappant is het ook, dat deze doseering voor ieder juist genoeg zou zijn.

Toch schijnt er iets te haperen. Wij zijn achterdochtig genoeg om dit te veronderstellen.

Het volgende is n.l. het geval: In een groote, ruim geïllustreerde advertentie verscheen kortelings in „de Telegraaf” en in „het Centrum” een opwekking voor het aanschaffen dezer prullen. Een en ander was nader verlicht door: een persoonlijk woord tot de lezers van „de Telegraaf” respect. van de „Vereenigde „Kath. Pers” van den heer J. W. Simpson, apotheker, M.P.S. (member of the pharmaceutical Society.) Deze nog jeugdig uitzienende man, die zich „de jodium specialist” belooft te noemen, durft het te bestaan de grootste onzin neer te schrijven over de kwaliteiten van het door hem „uitgevonden” Medaillon. Men kan evenwel nagaan, dat indien in 1933 reeds 4000 Engelschen door dit middel vrij van griep bleven, het toch met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid overbodig geacht mag worden, dat twee jaar later een speciale campagne onder de Nederlandsche dagblad lezers noodig zou zijn. Alle medaillons worden voor de lezers van de Telegraaf speciaal door den heer Simpson, M. P. S. bereid!

Niettegenstaande de bedenkelijke ponden-koers kosten ze thans f 1.— per stuk, f 2,50 per drie stuks en f 4.— per zes, terwijl de oude prijsen waren f 0,70 per stuk, f 1,80 per drie stuks en f 3.— per zes stuks. Dit is ook al zoo vreemd!

Maar, zoo dachten wij, misschien is er een soort verbetering in aangebracht! Misschien kunnen wij in Holland thans ook zoodanige omstandigheden construeeren, overeenkomende met de zulke, die optreden bij het dragen in vestzak of om den hals, zoodat werkelijk jodium kan aangetoond worden.

Vroeger lukte dit maar niet. Nu wordt gesproken van her-veredelde jodium en .... 't is duurder!

Herhaald onderzoek van den heer Keuleman leverde echter ook thans een negatief resultaat op.

We hebben hier dus te doen met zuivere kwakzalverij.

Het is te betreuren, dat bladen als „de Telegraaf” en „het Centrum” zich voor dergelijke campagnes leenen. Gaven wij vorig jaar in overweging dit moderne medaillon op te hangen naast het oude, gelukkig bijna vergeten, Volta Kruis, thans adviseeren wij dringend: Laat U niet met deze kwakzalverij in!

HET INSTITUUT WALRAVEN TE ROTTERDAM.

Herhaaldelijk worden de inwoners onzer goede Maasstad verblijd met een of ander opwekkend geschrift van dit „Instituut”. In tijden als de huidige zijn opwekkende mededeelingen 'n ieder welkom. Men leest ze dan ook met graagte. Vaak bereiken ons verzoeken om nadere inlichtingen. De voorstellingen in de brochures omtrent wonderbaarlijke genezingen zijn dan ook van dien aard, dat het haast te mooi zou lijken om waar te zijn.

Men werkt echter met verklaringen van een dominee, politiemenschen, e.d. zoodat menigien zich laat verlokken een kamertje te huren. Vermoedelijk zal slechts een enkele lezer begrijpen wat met het laatste in dit verband bedoeld wordt. Wij zullen trachten wat duidelijker te zijn.

Om te beginnen willen wij niet nalaten te vermelden, de volgende gegevens ontleend te hebben aan een uitvoerig opstel, dat ook in brochurevorm gebracht werd, door „de Vereeniging tot bevordering der belangen van slechthoorenden”. Het is niet mogelijk in kort bestek de inhoud dezer roman van 22 bladzijden hier in zijn geheel weer te geven, zoodat wij ons tot de voornaamste punten zullen beperken. Een en ander was het gevolg van een proces door den leider en eigenaar van het Instituut Walraven, te Rotterdam, den heer W. N. Klein, redacteur van het orgaan der Vereeniging S.H.: „Naar het volle leven”, aangedaan.

In verband met de in de pamfletten van het instituut voorkomende dankbetuigingen, die o.a. „door de Rotterdamsche politie onderzocht” zouden zijn, treffen we een merkwaardige opmerking aan. Deze was geplaatst in de Nieuwe Rotterdamsche Courant, en luidde:

Waarschuwing.

„De hoofdcommissaris van Politie te Rotterdam geeft belanghebbenden, die zich in verbinding stellen met het „Heilinstituut Walraven”, speciale inrichting voor behandeling van chronische ziekten, gevestigd Vierambachtstraat 114 te Rotterdam, in overweging het contract, dat ter teekening wordt aangeboden, nauwkeurig te lezen, alvorens dit te onderteekenen.”

Het overdrukken en verspreiden dezer waarschuwing met enkele opmerkingen erbij, waren oorzaak, dat door den eigenaar van het Instituut een eisch tot schadeloosstelling werd ingediend, dewelke evenwel uitliep op een niet-ontvankelijk verklaren van eischen in deze vordering.

Wat is nu echter het contract waarop gezinspeeld werd?

Wij laten dit hieronder volgen:

Heil-Instituut „Walraven”.

Speciaal Behandeling van chronische ziekten onder medisch toezicht.

Bekroond met Zilveren Medaille en eere-prijs p de Handel-, Industrie- en Kunst-tentoonstelling te Crefeld. (1911).

Huur-Overeenkomst.

Ondergeteekende, de heer..... komt hiermede met het Heil-Instituut „Walraven” te Rotterdam overeen, dat hij voor een tijdvak van 8 maanden een kamer in dit Instituut huurt volgens achterstaande 'Algemeene voorwaarden, gedurende 3 dagen per week, en gedurende één kwart-uur per dag, tegen een totaal prijs van f 45.— per maand (Zegge: vijf en veertig gulden per maand). Betalingen moeten steeds vooruit geschieden.

Dit contract vangt aan op den ..... en zal alzo eindigen op den ..... (Woensdagen en Zondagen uitgesloten).

2.

Gedurende dien tijd zal huurder vrij gebruik kunnen maken van de kamer, terwijl electriche stroom, event. verlichting en wat dies meer zij, geheel ten laste komen van verhuurder.

3.

Het doel van huurder is, gedurende zijn verblijf in de gehuurde kamer, aldaar een kuur te maken.

Uitdrukkelijk wordt hierbij opgemerkt, dat hij die later mocht komen dan den afgesproken tijd, géén aanspraak meer kan maken op zijn kwartuur voor dien dag. Verhuurder kan event. hierop een uitzondering maken, indien volgens zijn meening dit te laat komen om geldige redenen is geschied.

4.

Huurder verplicht zich hiermede zonder onderbreking regelmatig gebruik te zullen maken van de te zijner beschikking gestelde apparaten.

5.

Het wordt den huurder geheel en al overgelaten al dan niet bij zijn behandeling hulp te vragen ten eigen bate. Zoo deze hulp ingeroepen wordt, zal zij eveneens geheel gratis verleend worden en zal onder geen voorwaarden daarvoor belooning, van welken aard ook, gevraagd mogen worden.

Algemeene voorwaarden.

Hij, die na onderteekening van ommestandaard contract de kuur door weg te blijven onderbreekt en/of de huur niet prompt betaalt, verklaart zich hiermede bereid de gansche som van de geheele kuur bij eersten oproep in eens te zullen betalen, zonder dat hij eenige aanspraak op vergoeding en/of reductie zal of kan doen gelden.

Het zal wel aan een ieder duidelijk zijn, dat een waarschuwing als beschreven hier niet misplaatst was.

Men kan zich ook voorstellen, dat gezien de niet bepaald laag te noemen huur, waarbij nog gratis(!) hulp verleend wordt zoo noodig tijdens de behandeling, nu en dan een „huurder” in gebreke zal willen blijven.

Een proces omtrent een dergelijke kwestie ontstond tusschen een Hagenaar J., en den heer Walraven. Wij laten hieronder een uittreksel uit het vonnis volgen, dat door de Rechtbank te Rotterdam gewezen werd.

„De Rechtbank, enz.:

Post alia:

„Overwegende, dat de Rechtbank met J., van „oordeel is, dat een overeenkomst, waarbij een „patiënt zich onvoorwaardelijk verbindt, gedurende zes maanden een bepaalde kuur te volgen, zoodat de vooraf gestelde maandelijksche „vergoeding ineens over de volle zes maanden „verschuldigd zal zijn, ook wanneer de kuur om „eenige reden niet zoo lang duurt of wordt voortgezet, in strijd is met de goede zeden, derhalve „een ongeoorloofde oorzaak heeft en dus krachtteloos is.”

Tot zoover het een en ander omtrent het welbekende Instituut. Degenen, die meer bijzonderheden wenschen te weten zullen zeker op verzoek de brochure der Vereeniging tot behartiging van de belangen van Slechthoorenden kunnen krijgen. Ook op aanbiedingen van andere „doofheidsgenezers” gelieve men niet in te gaan dan na informatie. Adres: W. N. Klein, P. C. Boutensgade 2, Heemstede. — Post Haarlem. — C.

NATUURGEGENESKUNDIG INSTITUUT H. JONKERS.

Herhaalde waarschuwing.

Onder het motto „Goud maken” verspreidt thans bovengenoemd „Instituut” brochure D waarin op de bekende wijze wordt voortgegaan met aanprijzingen van kruidencombinaties. Zonder twijfel zullen weer verschillende lieden op deze annonces ingaan. Reeds eenige keeren hebben wij onze meening hier uitgesproken over de handelwijze van deze onderneming. Wij brengen onze lezers thans nog eens in herinnering dat in het Maandblad van December 1934 gewag werd gemaakt van een veroordeeling door den kantonrechter in den Haag in de zaak van den kruidenhandelaar H. Jonkers, die terecht stond ter zake van het feit, dat hij brochures heeft laten verspreiden waarin hij zijn

„natuurgeneeskundig Instituut” aanbeval en waarin hij verschillende kruidencombinaties voor bepaalde ziekten voorschreef.

Op grond van „het als niet geneeskundige in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent”, volgde zijn veroordeeling.

Thans wordt nadrukkelijk in de brochure gewag gemaakt van het medisch onderzoek, dat door de natuurgeneeskundige doktoren (die voor het Instituut „reizen” en plaatselijke zittingsuren hebben) zoo noodig wordt verricht.

Reeds in 16 steden hebben deze zittingen plaats. De spreekuren in andere steden worden nader bekend gemaakt! De vorige brochure vermeldde 8 filialen waar „diverse doktoren” zitting hielden. De zaak wordt dus belangrijk uitgebreid, terwijl de adviseerende artsen zich inmiddels blijkbaar „gespecialiseerd” hebben!

In de „Hygiënische Kroniek” van „de Voorwaarts” schreef dr. Heijermans onlangs een en ander over Toepassing van Kruiden. Wij nemen hieruit eenige passages over.

De Ned. Pharmacopee, de officiële geneesmiddelenlijst, bevat een zeer groot aantal kruiden en geeft de samenstelling, het werkzame bestanddeel aan, de voorwaarden waaraan zij moeten voldoen en de wijze waarop zij bereid moeten worden. Dagelijks schrijft elke geneesheer afkooksels en aftreksels van kruiden voor, laat ze bereiden door den apotheker en weet dan zeker, dat de juiste samenstelling aan den zieke wordt voorgezet. Want ook op de bereiding komt het sterk aan — denk maar eens aan juist gezette thee en het schadelijk ondrinkbaar brouwsel (veel te veel bereid) wanneer men de thee laat koken. In veel sterkere mate is dit het geval met de bewerking van medicinale kruiden.

Van oudsher zijn en worden kruiden en aftreksels voorgeschreven, doch men doet dit op deskundige wijze.

De kwakzalvers, helderzienden en kruidendokters putten altijd hun kennis uit kruidenboeken en recepten, die van eeuwen her stammen. Veel van deze kruiden zijn allang verlaten wegens de onwerkzaamheid of zijn door betere middelen vervangen. Het publiek wordt nu geïmponeerd door het geheimzinnige; gelooft aan de „zieners-gave” meent natuurlijk de voorkeur te moeten geven aan de praeparaten van de chem. industrie en als men zulk een kruidenboek op een stalletje koopt, staat men ervan te kijken, tegen hoeveel kwalen een bepaald kruid moet dienen. De medicijnmeesters van vroeger schreven altijd een heele serie voor in de hoop, dat als het eene niet hielp het andere wel verlichting kon geven. Deze boeken waren oude kost en gaven allerlei overleveringen uit de oude volksgeneeskunde, waarbij ontzaglijk veel beweerd werd, maar evenveel niet bewezen.

Dit alles zou mij betrekkelijk koud laten als niet met geweldige reclame „kruidenmengsels” aan de markt gebracht werden door Jonkers met aanbeveling tegen bepaalde ziekten. Ik heb het gedoe van deze firma al meer gesignaleerd en scherp gewezen op het gevaarlijke van haar handelen. Als voorbeeld noemde ik en noem ik nog, het volgende uit de in alle deelen des lands bij de bevolking in de bus gedrukte reclame voor „Jonkers' Natuur-geneesmiddelen” (let weer op „natuur”).

Suikerziekte (diabetes). Deze ziekte, die meestal voorkomt bij het mannelijk geslacht tusschen het 20ste en 40ste jaar,

maar niet zelden ook het vrouwelijk geslacht, zelfs kinderen aantast, vindt in combinatie 31 een excellent geneesmiddel. Als blijk hiervan zij vermeld, dat op enkele plaatsen in Nederland minstens 70 pct. van alle lijders aan suikerziekte met goed gevolg uitsluitend deze combinatie als geneesmiddel gebruiken.

Het ontolaatbare van zulk bedrijf (die 70 pct. zijn kostelijk) is, dat lijders aan suikerziekte, die zich stipt moeten houden aan dieet, vaak insuline-inspuiting noodig hebben, ertoe gebracht worden dit na te laten onder voorspiegeling van genezing, want het is een „excellent geneesmiddel”. Hoevele patiënten hebben door dit alles direct of indirect groote schade geleden of is hun leven in gevaar gebracht?

Om meer te imponeren heeft de fa. Jonkers, die veel filialen opent (een filiaalhouder moet f 4000 borg storten) een twaalf artsen aan zich verbonden, die volgens de prospectus zitting houden voor de cliënten op bepaalde uren. Het is zonder meer duidelijk, dat geen behoorlijke arts zich daarvoor vinden laat en de informatie die mij geworden zijn, wijzen wel héél erg in die richting. Vermoedelijk zal de tuchtraad wel aan een en ander een einde maken.

Waarom ga ik tegen dit alles in — het laat mij koud of Jonkers, dien ik niet ken, een goede boterham verdient, ik heb geen enkel bezwaar tegen het gebruik van goede en onschuldige kruiden, maar wel, als ernstige ziekten bijgebracht wordt, dat de kruiden iets nieuws zijn, dat deze allerlei ziekten genezen, dat volkomen onbevoegd men met pakjes kruiden leuren, ze verzenden, en genezing beloven. Dit misbruik moet tegengegaan worden met alle kracht en daarbij zal ik niet rusten.

Na lezing van deze regelen is momenteel een nadere waarschuwing onzerzijds overbodig. Men houde het zich voor gezegd en waarschuwe zoo mogelijk nog tijdig anderen.

ONDERZOCHE MIDDELEN.

RADIUMPOEDER.

Een lezer verzocht ons nadere inlichtingen over een z.g. zenuwsterkend en eetlustopwekkend middel, dat onder bovenstaande naam te Schoonhoven verkocht werd. Het bleek, dat een drogister plaatse zich gedrongen voelde dit goedje in den handel te brengen. Het werd niet-verpakt, dus „los” verkocht met vermelding van het gebruik, dat luidde: 3 x daags een theelepeltje. Bij het onderzoek, dat de heer Keulemans instelde, bleek dit Klei- of Speksteenachtige poeder hoofdzakelijk te bestaan uit kiezelzuur, magnesiumoxyde en aluminium-oxye. Een en ander is dus weinig vertrouwenwekkend te noemen in verband met het doel waarvoor het verkocht wordt.

VESINGOL.

Dit behoort tot de z.g. ontvettingsmiddelen, waarin extract van Blaaswier verwerkt is. Volgens opgave omtrent de samenstelling althans verneemt men, dat deze tabletten bevatten: Extr. Fuci vesiculos., Extr. Frangulae, Extr. Cascar. sagrad., en pulv. cort. Frangulae.

De heer Keulemans, die een onderzoek instelde naar deze bestanddeelen, kon de laatstgenoemde drie laxermiddelen aantonen; het blaaswier extract was niet aantoonbaar, hetgeen overigens nog geen bewijs is, dat het afwezig zou zijn, daar het zeer moeilijk is kleine hoeveelheden aan te toonen.

Bij elkaar genomen hebben we in Vesingol weer een voorbeeld van de vele middelen, die voor ontvetting worden aangeboden, die zeker te duur zijn, en op eenvoudige wijze door goedkoopere zijn te vervangen.

Kruiden tegen aderontsteking van het been.

Door een arts te Rotterdam werden bij den heer Keulemans kruiden ter onderzoek ingezonden, die aldaar door een kruidkundige waren verstrekt.

Hierin waren aanwezig: Folia Uvae Ursi, Fruct. Cynosbati = roze bottels, Herba Polygoni avic = varkensgras, Herba Erysini = Raket, Flores Crataegi = Meidoorn.

Vermoedelijk zal het brouwsel hiervan wel geen al te opvallende goede werking vertoont

hebben. Men herinnert zich, dat het varkensgras een zekere reputatie als suikerziekte-middel heeft, welke echter fantastisch is.

Kruiden tegen Nierstenen.

Een ander kruidenmengsel, afkomstig van den kruidkundige van Os, te Hilversum, bleek als volgt te zijn samengesteld: Fol. Orthosiphonis, Rad. Valerianae, Rad. Liquirit, en Daoen Maneran (Piper betle.)

FEUILLETON.

KWAKZALVERS-RECLAME.

Het is zeker een bewijs van groote domheid onder het publiek, of liever gezegd onder de koopers van in de couranten aangeprezen en opgehemelde kwakzalversmiddelen, dat de kwakzalvers daar nog goede zaken mee doen. Als men de dankbetuigingen van zoogenaamde herstellenden, welke door de kwakzalvers worden gepubliceerd, mocht gelooven, dan was er geen enkel ziek mensch meer in geheel Nederland.

Als men het gelooven wil behoeft men niet ziek of ongesteld te zijn, want voor alles is wel een genezend middelje te vinden. Alleen uw portemonnaie, daar zorgt de kwakzalver niet voor. Wel is er een middelje om de portemonnaie aan te vullen, maar dat middelje werkt alleen voor de portemonnaie van den kwakzalver zelf, dat geeft hij niet af, en in dat opzicht is hij niet zoo dom als de koopers van zijn middeljes.

Natuurlijk is er niet één kwakzalver die voor alle ziekten zijn middelje opgeeft, maar ze hebben toch meestal heel veel middeljes die zij aanbevelen en veelal zijn het wel andere namen die op de fleschjes of doosjes voorkomen, maar de inhoud is bij allen hetzelfde.

Ja, dat is nu eenmaal de mooie truc, de menschen willen bedrogen worden, dat is groote winst voor den kwakzalver.

Een mensch met een echte ziekte behebt, kan het wel eens treffen dat hij zich iets beter voelt, als hij een snertrommel, door een ander aangeraden naar binnen werkt. Maar de snert kan hem leelijke poetsen bakken, omdat die niets tegen de ziekte kan verrichten, doch slechts werkte op de koude of domme hersenen van den zieke. Maar, ja, als het telaar is bemerkt de ziekte dat er toch geen genezing is, zelfs dat hij veel minder is geworden na de inname van de snertrommel.

Nu moet de dokter maar komen die wel iets zal weten te doen tegen de heerschende ziekte. Helaas, dan is het zoover gekomen dat er niets gedaan kan worden, doordat de ziekte teveel tijd gelaten is om door te geeselen.

Denk nu niet dat de vele getuigenissen, welke gebruikers van geadverteerde kwakzalversrommel inzenden, alle berusten op zuivere waarheid, geschreven zijn door menschen die echt ziek zijn geweest. Geen sprake van. Als men die getuigschriften leest kan men duidelijk zien dat de inzenders of inzenders zóó dom zijn, dat ze niet eens behoorlijk kunnen schrijven noch spellen.

Daarbij komt nog, en dat is de hoofzaak, zij mankeerden niets. Zij lazen de advertentie en kunnen natuurlijk ook niet goed lezen. Er werd wel iets genoemd dat zij ook meenden op te merken en bestelling volgde ten voordeele van den kwakzalver.

Zou het nu niet hoog tijd worden, dat de regeering eens flink ingreep en bepaalde dat kwakzalversrommel niet meer mag worden aanbevolen of door wien ook worden verkocht? Dan was een groote bedriegerij uit de wereld, althans het ging niet zoo gemakkelijk als tegenwoordig.

Ja, de couranten hadden er wel een strop mee, wellicht nog meer dan de kwakzalvers zelf. Want dikwijls zijn de advertenties zoo duur, dat een ieder, met een beetje nadenken moet begrijpen dat het op afzetterij lijkt, zoo het dat al niet is.

Als de Regeering ingrijpt zal dat een uitkomst zijn voor de Geneeskunde en bestrijding van ziekte-bevordering. Want velen worden ziek, als zij hen gelooven, die er niets van weten, doch doen alsof zij in de geneesmiddelen gestudeerd hebben. En dat is niet waar, oftewel gelogen.

Dat het ontwikkelde, geleerde, zelfs zeer geleerde menschen zijn, die trachten, hun verzachtende en genezende landbouw-artikelen, genaamd „Kruiden”, te verkoopen, zag ik onlangs te Arnhem.

In de etalage van een „Kruidenhuis” las ik het volgende:

Lijders aan reumatische pijnen kennen maar al te goed de ellende, die zij veroorzaken, doch gewoonlijk is hun de werkelijke oorzaak ervan niet bekend.

Deze schuilt in het urinezuur, dat zich ten gevolge van trage werking van bepaalde organen in het lichaam ophoopt.

Wanneer namelijk het bloed niet goed gezuiverd wordt door de bloed-filtrende organen, die er het erin voorkomende urinezuur aan moeten onttrekken, kan dit urinezuur zich afzetten in de spieren en holle gedeelten van het lichaam.

De scherpe kanten dezer afzettingen veroorzaken die ellendige pijnen in de gewrichten, heupen en lendenen. Onze reumatische-kruiden wekken de organen op en staan hen bij voor het verschaffen van goed gezuiverd leven gevend bloed.

Zij dragen zorg, dat alle onzuiverheden er geregeld aan onttrokken worden en herstellen de verzwakte organen.

Speciaal thee. Door H.H. Doctoren aanbevolen en goedgevonden.

Ik zal er niets van zeggen, want het stukje is zoo duidelijk, zoo bijzonder geleerd opgesteld, dat ik het niet waag op de grappen te wijzen. Een ieder raad ik echter aan het moois te lezen! Van lijders aan reumatische pijnen, die ellende veroorzaken, enzo voort!

Die lijders hebben toch maar een slecht geweten!

„Het klaverblad van vier” van J. Mesters, Kruidkundige.

Op mijn wandeling door Arnhem, kwam ik bij het Kruidenhuis terecht, waar ik een circulaire in handen kreeg die begon met:

„Terug tot de Natuur.

Alsof er nog menschen bestaan buiten de Natuur, werktuigkundig zijn gefabriceerd, gebakken, gebeeldhouwd, gesmeed of wat dan ook.

Dan volgt:

Laat de geneeskrachtige Kruiden en Planten ook Uw leidsman en redder zijn. Echt mooi gezegd. Evenals:

Volgt de natuurgeneeswijze.

Den cirkelgang der geneeswijze, die men al de geheele historie door kan vinden, over al de eeuwen heen, vooral in beschaafde landen.

Er volgt nog een massa onzin, teveel om hier nog aan te halen, want het zou er op gelijken dat ons blad aan humoristische schetsen deed en waarlijk, de Kruidenhuisen zijn te ernstig dan dat zij op pretjes gesteld zijn. Het is te doen om de centen, of liever gezegd om de guldens, die de zieken of ongesteldten nog in den zak hebben.

Zij verkoopen kruiden voor alle ziekten, of die kruiden ook tegen de ziekten werken? De verkoopers zeggen het wel, maar ik ben zoo vrij daaraan te twijfelen. Ik moet zeker nog „Terug tot de Natuur?” Nu ik vind dat goed, doch ik zal dit maar rustig afwachten. Kruiden zullen dan wel niet meer noodig zijn.

W. H. B.

INGEZONDEN.

STUDIE- EN ADVIESCOMMISSIE IN ZAKE PARTICULIERE VERPLEEG- EN RUSTTEHUIZEN.

Het aantal particuliere verpleeg- en rusttehuizen breidt zich regelmatig uit, vermoedelijk zijn de bijzondere tijdsomstandigheden daaraan niet vreemd. Menigen tracht toch een middel van bestaan te vinden in het verzorgen van zie-

ken en invaliden, zonder daarvoor de onmisbare kennis en ervaring te bezitten. De praktijk leert, dat in bedoelde tehuizen, — de goede niet te na gesproken —, de verpleging veelal te wenschen overlaat en dat zelfs hier en daar van ontoelaatbare toestanden moet worden gesproken. Een en ander laat zich verklaren uit een onvoldoende financiële draagkracht van den eigenaar(res), welke noopt, de beschikbare ruimten, zoo productief mogelijk te maken, hetgeen men weer tracht te bereiken, door de verpleegkosten tot een minimum te beperken, goedkoop, meestal ondeskundige hulpkrachten in zijn dienst te nemen en de beschikbare ruimten te overvullen.

Ten einde paal en perk te stellen aan het genoemde euvel, heeft zich een studie- en adviescommissie gevormd, waarin de vertegenwoordigers(sters) van de groote landelijke verenigingen, welke de belangen van de ziekenverpleging en van de verplegenden behartigen, zitting hebben.

De Commissie heeft een tweeledig doel: naast de bestrijding der ongewenschte toestanden beoogt zij adviezen te verstrekken bij de exploitatie en oprichting van nieuwe verpleegtehuizen, met medewerking van de betreffenden, controle uit te oefenen op de verzorging in de genoemde inrichtingen en den hulpbehoevenden en hunnen verzorgers de gewenschte inlichtingen te verstrekken.

De commissie is zich van hare moeilijke taak wel bewust; wat de bestrijding der ongewenschte toestanden betreft, verzoekt zij dringend een ieder, die haar daaromtrent meent te kunnen inlichten, de noodige gegevens te verstrekken.

Voor het geven van inlichtingen en adviezen wordt men verzocht zich schriftelijk tot den secretaris te wenden.

Het secretariaat is gevestigd in het Wilhelminahuis, Prinsengracht 717 b.d. Leidschestraat te Amsterdam. Telef. 32437.

Adhaesie aan het streven van de commissie be-
tuigen:

Dr. N. M. Josephus Jitta, Voorzitter van den Gezondheidsraad.

Mr. L. Lietaert Peerbolte, Secretaris Generaal van de Volksgezondheid.

Dr. A. Pameyer Arts, Inspecteur voor het Staatstoezicht op krankzinnigen.

Dr. J. Fijkel, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid.

Voorzitter v.d. Commissie is Dr. F. S. Meijers, Voorzitter van de Centrale Vereniging ter behartiging der maatsch. belangen van zenuw- en zielszieken.

Secretaris Arts H. Kindermann, Medisch Adjunct Directeur van het Wilhelmina-Gasthuis te Amsterdam.

Leden der Commissie zijn de vertegenwoordigers(sters) der onderstaande verenigingen.

Algemeen Nederl. Ver.: Het Groene Kruis.

Bond van Directrices en Adj.-Directrices.

Centrale Vereniging ter behartiging d. Maatschappelijke belangen van Zenuw- en Zielszieken
Geneeskundige Vereniging ter bevordering van het Ziekenhuiswezen in Nederland en Koloniën.

Nationale Bond van verplegenden.

Nederl. Bond voor Ziekenverpleging.

Nederl. R.K. Bond voor ziekenverplegenden.

Nederl. Bond van Wijkverpleegsters.

VAN ELDERS.

Ontstemming over de Osteopathenwet.

„The Brit. med. Journ.” en zijn „Supplement” van 5 Januari bevatten, behalve een hoofdstuk en een gedocumenteerd adres van een commissie der British Medical Association over de osteopathie en over de ongegrondheid van het wetsvoorstel tot instelling eener bevoegdheid voor de osteopathen, eenige ingezonden stukken, waaruit

de groote verontwaardiging der inzenders blijkt over de houding van de meerderheid der Lords. Velen van hen, zegt een inzender, zijn jagers; zij beminnen, aanbidden zelfs hun paarden. Waarom dan niet de osteopathie ook geëlscht ten behoeve dezer dieren, die immers een veel langere ruggegraat hebben dan de mensch? Waarom ook niet ten behoeve van de runderen en varkens, die door zoovele peers worden gefokt? Het antwoord is gemakkelijk te geven. Al die dieren kosten geld, en daarmede doet men geen dwaasheden.

Een andere inzender zoekt den grond van het euvel bij de pers. „De bladen hebben zich altijd „willig getoond om de kwakzalvers te verheffen „boven den arts, omdat de kwakzalver veel graan „in hun molen brengt in den vorm van groote „advertenties, en de dokter hun niets oplevert.”

Zóó erg is het nu wel niet, en een aantal van de Nederlandsche bladen tracht de ergste vormen van kwakzalverij uit de advertentie-bladzijden te bannen, (waarmede wij het niet geheel eens kunnen zijn. Red. Mnd.bl.) al gelukt dat niet geheel. Het voorstel was niet afkomstig van het ministerie van gezondheid; dit had bij de behandeling van het ontwerp doen verklaren, dat het niet verder zou wenschen te gaan dan aan osteopathen met bijzondere geschiktheid toe te staan, onder toezicht van een arts bij diens patiënten handgrepen toe te passen.

Ned. Tijd. v. Gen. 1935-I-3.

EEN GEVAARLIJKE KWAKZALVER.

Een man, die reeds wegens diefstal gevangen had gezeten, had op een dag toevallig zijn magnetische kracht ontdekt. Zonder iets van het menschelijk lichaam te weten — hij ontkende ten eenemale de noodzakelijkheid hiervan — heeft hij de menigte zieken, die bij hem hulp zochten, soms 140 op één dag, magnetisch behandeld. Een jonge man met diabetes, wien het met dieet en insuline goed ging, had beide laten varen op raad van den magnetiseur. Het gevolg was doodelijk coma. De arts in het ziekenhuis, waar de jonge man gestorven was, gaf het geval aan en de kwakzalver werd veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf en vijf jaar verbod om de praktijk uit te oefenen; daartoe is in Duitschland immers ieder bevoegd, wien het niet verboden is.

(N. T. v. G. uit Münch. Med. W.)

CORRESPONDENTIE.

Dr. J. F. M. v. H. te Z. Juist hadden wij reeds een opmerking over dit nummer over het Jodine Medaillon gereed, toen uw bericht ontvangen werd. Met recht zette U er boven: Leve de Commissie! Er zal nog heel wat moeten veranderen eer wij een afdoende regeling nopens het adverteeren rijk zullen zijn.

J. M. te 's Gr. Uw verzoek ontvangen en doorgegeven ter uitvoering aan den uitgever.

G. v. L. te R. Correspondentie als deze behoort niet in onze kolommen behandeld. U gelieve zich te wenden tot het secretariaat onzer Vereniging, adres: den heer N. Keulemans, Kloveniersburgwal 82, te Amsterdam.

W. N. K. te H. Vriendelijk dank voor de toezending der brochures. Wij houden ons aanbevelen.

v.d. P. te B. (N.-H.) Naar aanleiding uwer opmerking over het uitknipsel uit de Oprechte Haarlemsche Courant, zonden wij U een exemplaar van ons Maandblad, waarin U duidelijk gemaakt wordt welk een zeer beperkte betekenis toekomt aan de mededeeling, dat men geen advertenties opneemt dan na goedkeuring door de Commissie van controle op de aanprizing van geneesmiddelen en geneeswijzen. U oordeele verder zelf.

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de

VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).

Prijs voor leden f 1.25, franco per post f 1.37, voor niet-Leden f 1.50, franco per post f 1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Peningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Meij. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCH LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM
POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHE DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur: Nieuwe Leden. — Jaarverslag 1934.

Mededeelingen van verschillende aard:

Uit de Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor Pharmaco-therapeutisch Onderzoek. Reeks 27. — Het gebruik van tetraachloorkoolstof als haarwaschmiddel. — Nogmaals gewaarschuwd tegen aankoop van hoogfrequent-apparaten. — Het gebruik van z.g. specialité's.

Uit andere landen: Ned. Oost-Indië. De gevaren der ijdelheid. — Engeland, De Buis van Eustachius. — De Osteopathenwet.

Correspondentie.

Rekening en Verantwoording der Vereeniging over 1934.
Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

NIEUWE LEDEN:

C. Ferkenuis, arts, Amsterdam.

D. B. Kagenaar, arts, Amsterdam.

JAARVERSLAG.

Het verslag over het jaar 1934 zou gevoegelijk voor een groot gedeelte een copie kunnen zijn van dat over 1933. Evenals toen was in 1934 onze strijd voornamelijk gericht tegen kwakzalverij met kruiden, tegen radium-zwendel en hoogfrequentie-apparaten.

Gelukkig wordt de reclame dikwijls zóo gevoerd, dat ook niet deskundigen voelen, dat het er te dik oplicht. Een gevolg daarvan is, dat autoriteiten herhaaldelijk onze meening vragen en deze gehoord, vergaderingen verbieden, waarin demonstraties met radiumapparaten en hoogfrequentie toestellen zouden worden gehouden.

Het zou zeer wenschelijk zijn, als door wettelijke maatregelen dergelijke demonstraties voortaan onmogelijk zouden worden gemaakt.

Uit de in dit nummer afgedrukte rekening en verantwoording blijkt, dat in 1934 meer werd uitgegeven dan ontvangen en dus het kleine spaarpotje weer kleiner werd. Door het invoeren van verschillende bezuinigingen zullen in 1935 de uitgaven verminderd worden en als de leden nu ieder in hun kring wat nieuwe leden aanwerven, dan kunnen uitgaven en inkomsten weer in evenwicht komen.

De Secretaris-Penningmeester,
N. KEULEMANS.

Mededeelingen van verschillende aard

UIT DE MEDEDEELINGEN VAN HET RIJKS-INSTITUUT VOOR PHARMACO THERAPEUTISCH ONDERZOEK.

Reeks 27.

Zooals gewoonlijk, bevat ook deze reeks weer gegevens aangaande verschillende kwakzalversmiddelen.

Enkele oude bekenden komen wij hierbij tegen; zoo o.a. **Tonicaline**, van het kruidkundig Laboratorium, J. v.d. Borchstraat, Utrecht, dat ook reeds in No. 8 van ons Maandblad 1934 gememoreerd werd.

„Probeer U het eens met deze nieuwe wetenschappelijke vinding, U zult versteld staan”. Zoo luidt de aanbeveling van den heer S. Spaan. Inderdaad kan men versteld staan na kennisname der samenstelling maar dan op andere wijze dan de heer Spaan het voorstelt. „Door het gebruik „van Tonicaline zal in den kortst mogelijken tijd „elke storing van lichaam in- en uitwendig worden verbeterd. Het voldoet aan de hoogste eischen van zuiverheid en is vrij van schadelijke bestanddeelen.” Met name worden nog eenige kwalen genoemd, die zoo welwillend zouden zijn hierop het hazenpad te kiezen: reumatiek, zware gevatte kou, ischias, jicht, griep, bronchitis, astmatische aandoeningen, enz.

De uitkomsten van het onderzoek komen vrijwel geheel met die van den heer Keulemans overeen. Hier vinden we opgegeven Tonicaline is vermoedelijk een oplossing van ammoniak, vluchtige olie (vermoedelijk pepermuntolie) en een gele kleurstof, in spiritus. Van een homeopatisch geneesmiddel is hier dus al even weinig sprake als van een nieuwe wetenschappelijke vinding.

Verder treffen we een nakomeling aan van het van ouds bekende Duo Formula n.l. **Arthur Richards Rheumatism Cure**, fabrikant Arthur Richards, Aldwijk House, London W. C. 2. Als bestanddeelen der grijs gekleurde tabletten werden aangetoond: staartpeper, rhabarberwortel, maizetmeel, tarwezetmeel, zwavel en guaiachars. Alleen pokhout en kaliumsulfaat waren thans afwezig. 't Zal wel even slecht helpen.

Dragees-Neunzehn, „Normal” fabrikant: Dr. Ballonitz en Co. Berlin-Pankow. Volgens deze bevatten de witte laxetabletten: „Hauptbestandteile: Ext. Fel. Suis „Much”, glucosidoextract e

Exogon purg. et Convoly. Scammon. „Much”, Extr. Aloes, Rhei plv. sbt., Cort. fruct. Aurant. sbt. plv.”

In de suikerlaag werd een vluchtige olie aangetroffen, waarschijnlijk venkelolie. Verder konden aangetoond worden gal, rhabarber, aloë en harsachtige stoffen, afkomstig van jalappe of (en) scammonia.

Special remedy for irregularities and suppressions from Dr. F. Ellesy werden reeds eenige keeren vermeld. Een typisch Engelsche eigenschap ervan is, dat het weinig in samenstelling veranderd blijkt te zijn sinds het laatste onderzoek. De heldere, groene vloeistof, die naar alcohol ruikt met een anisgeur, bleek te bevatten bestanddeelen van peterseliezaad, phenolphthaleïne, spiritus, vluchtige olie en een groene kleurstof (geen bladgroen).

In hetzelfde kader passen de **Pilules Veritables du Dr. Brisac, Nice-France**. Deze werden tegen den prijs van f 15.— door een zogenaamde sanitaire winkel te Amsterdam verkocht als abortivum. Als bestanddeelen werden gevonden aloë, poeder van sennabladen en poeder van zoethout.

Andere afdrijvende middelen bleken o.a. te bestaan uit looistofhoudende vloeistof met kaneel-spiritus en verder uit pillen met kaliumpermanganaat.

De moeite van het vermelden zijn eenige kruidenmengsels zeker waard. Meer en meer neemt den laatsten tijd het gebruik van kruiden weer toe. Het is hier niet de plaats daarover nadere besprekingen te houden, doch wij kunnen het ten volle eens zijn met den uitspraak in deze mededeelingen, waar gezegd wordt: Deze „deskundigen” ontleenen vaak hun kennis aan een of ander obscuur boek op het gebied der toegepaste plantkunde.

Afgescheiden van de geringe doelmatigheid door niet voldoende deskundige keuze, zoowel ten opzichte van diagnostiek en therapie, als van pharmacognosie, blijken deze „heil”kruiden gewoonlijk van zeer inferieure kwaliteit te zijn.

Des te erger is het dan te moeten vernemen welke hooge prijzen de menschen voor zulk bocht moeten en... willen betalen.

Behalve de niet onbekende Richters en Jansen's kruidenthee (we hoorden laatst spreken van Richters kruidenthee van Jansen!) bestaan er natuurlijk honderd andere mengsels voor het behoud of het verkrijgen van de bekende „lijn”.

Zoo treffen we hier b.v. aan: **Vermageringsthee van Dr. med. Emil May.** Als bestanddeelen daarvan worden opgegeven tien grondstoffen n.l. *Fucus vesiculosus*, *Radix Rhei*, *Cortex Frangulae*, *Fructus Juniperi*, *Folia Uvae Ursi*, *Fruct. Foeniculi*, *Fruct. Carvi*, *Herba Menthae crispae*, *Herba Centaurii* en *Folia Sennae*.

Een zeer samengesteld mengsel bleek te zijn het **kruidenmengsel van een magnetiseur.** Zijn magische krachten bleken niet in staat te zijn een geval van maligne lymfroom met succes te behandelen. Dit zal niemand zoo heel erg verwonderen.

Wat wel echter merkwaardig aandoet is, dat blijkbaar het volgende mengseltje in dezen doeltreffend zou zijn: duizendguldenkruid, lindebloesem, jeneverbessen, populierknoppen, korenbloemen, boterbloemen, eikenbast, kwassiehout, althaeawortel, koriandervruchten, karwijvruchten, nigellazaad, vloozaad, pokhout, saliebladen, brandnetelbladen, bitterzoet en klaver. 19 verschillende kruiden dus! De uitwerking van het brouwsel hiervan staat niet vermeld maar men kan er zeker van zijn dat het resultaat niet recht evenredig met het aantal kruiden geweest is.

Kruiden van een kruidenjuffrouw te Noordwijk. Deze zouden gegeven zijn bij long-, darm- en huid t.b.c. Bestanddeelen vormen blad van het bekende klein hoefblad (*Tussilago farfara*) en het kruid van de paarse doovenetel (*Lamium purpureum*).

Merkwaardig zijn verder de volgende combinaties in hun toepassingen. Het zijn **middelen van een kruidkundige.**

No. 1: Kruidentheetegen zenuwstoornissen. bestaande uit: lavendelbloemen, sennabladen, oranjeappelschillen, rosmarijnkruid en kinabast.

No. 2: Poeder tegen stofwisselingsstoornissen: Calcium-carbonaat (krijt) en natriumbicarbonaat (zuiveringzout.)

No. 3. Kruidentheetegen bloedstoornissen, bestaande uit: sennabladen, berkenbladen, zoethoutwortel, duizendguldenkruid, kalmeswortel, jeneverbessen, hout van de jeneverbes, klitwortel sarsaparillewortel, graswortel en vruchtjes van aardkruid.

No. 4. Borst- en longkruid, bestaande uit: eucalyptusbladen, heiligkruid en jozefskruid.

Dat dit van een „kruidkundige” afkomstig is behoeft geen nadere uitleg.

We zullen hier dan nog iets laten volgen over de samenstelling van enkele van **Pastoor Heumann's geneesmiddelen.** (Alleenverkoop apotheek Müller, Kalverstraat 199, Amsterdam.)

Geneesmiddel No. 39: Zuivere kamillenbloesem in tabletvorm, ter bereiding van baden voor open wonden.

Geneesmiddel No. 12: Balsempillen 1.

Gebruik: voor een regelmatige stoelgang.

Samenstelling volgens opgave: *Cascara sagrada* 10, kalmes- en gentiaanwortel van ieder 10, frangulabast 3.5, frangula-extract 1.5, *Honduras Sarsaparille*, pepermunt, alsem, kaapsche aloë, phenolphthaleïne, staalsuiker (3%) van ieder 10, gistextract 20.

Met zekerheid werden hiervan aangetoond: cascarabast, frangulabast, kalmes, aloë, phenolphthaleïne, suiker en ijzer. De andere bestanddeelen waren in zeer geringe mate aanwezig of niet aanwezig, althans zij werden niet herkend.

Geneesmiddel No. 53: *Pedi-Heelzalf*, tegen open voeten, kraambeenen, verzweringen etc.

Deze substantie zou bevatten basisch looizure bismuth 12, zinkoxyde 20, formaldehyde teercondensaat 4, talk 15, anaesthesine 7, perubalsem 5, grondmassa 90. De meeste bestanddeelen werden aangetoond, althans vrijwel Dit neemt echter niet

weg, dat wij niet willen aanraden in gevallen waarvoor deze zelf zou dienstig zijn volgens bovenstaande aanwijzing van „pastoor Heumann”, ze ook maar te gebruiken. Er bestaan betere behandelingswijzen.

HET GEBRUIK VAN TETRACHLOORKOOLSTOF ALS HAARWASCHMIDDEL.

De Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor Pharmacotherapieutisch onderzoek No. 27, bevatten o.a. een waarschuwend woord omtrent het gebruik van „tetra”. Wij laten hiervan een gedeelte afdrucken, overtuigd, dat ook onder onze lezers er zullen voorkomen, die hier profijt van kunnen trekken.

Reeds vroeger verschenen dergelijke vermaningen; de laatste keer gold dit tegen het gebruik van bencinol, waarvan de toepassing door een kapper bewusteloosheid bij een viertal personen had veroorzaakt.

Een waarschuwing, die in een onzer dagbladen is opgenomen, en waarin tot groote voorzichtigheid bij het gebruik van dergelijke haarwaschmiddelen werd aangeraden, heeft toen een Amsterdamsche fabriek tot een verweerschrift aanleiding gegeven, waarin o.a. beweerd wordt „dat niemand nadeel van de tetra of de dampen ondervindt.”

Deze bewering is ten eene male onjuist. Het kan daarom niet ondienstig zijn nogmaals te wijzen op het gevaar, dat aan het gebruik van tetrachloorkoolstof als zoodanig of in mengsels is verbonden. De berichten in de vakbladen wijzen bij voortdurend op dit gevaar.

Zoo zijn door W. Willcox vergiftigingen bij haarwassching, waaronder met doodelijken afloop, beschreven. Ook Kohn Abrest wijst op de daaraan verbonden gevaren.

In een uitvoerige studie vermeldt O. Knud Moeller verschillende vergiftigingsgevallen door tetrachloorkoolstof bij de toepassing als haarwaschmiddel en als ontvettingsmiddel. Ook hij waarschuwt uitdrukkelijk voor het gebruik van dit lichaam voor het genoemde doel.

Een herhaalde aansporing tot groote voorzichtigheid is zeker niet misplaatst.

NOCMAALS GEWAARSCHUWD TEGEN AANKOOP VAN HOOGFREQUENT- APPARATEN.

Het volgende kwam een onzer bestuursleden ter ore. In den hoop, dat het een vruchtdragende waarschuwing moge zijn voor anderen, werd ons verzocht hiervan melding te maken. Wij twijfelen er niet aan, dat de lezers van onderstaande regelen wel wijzer zullen zijn dan het betreffende slachtoffer was.

Zorgt dus dat er vele lezers zullen zijn!

Op de expositie Dameskroniek in den Dierentuin te 's-Gravenhage, was een stand waar te zien was een hoogfrequentie-apparaat bestemd om vele ziekten met velerlei ziekten te genezen.

Ik had eenige bespreking met den vertegenwoordiger, waarop korten tijd daarna een bezoek aan mijn huis plaats had. Met een bepaald apparaat onderzocht de vertegenwoordiger, K. K. W. Hilke meyer, Bergpolderstraat 6 te Rotterdam, geen arts, mijne vrouw door op verschillende plaatsen van het lichaam elektroden te plaatsen en concludeerde toen uit de waargenomen verschillende lichteffecten in een glazen buis, dat zij lijdende was aan een ernstige hartziekte en ver voortgeschreden aderverkalking.

Ongerust gemaakt door deze bewering en door

suggestieve gezegden als b.v. U zult toch Uw vrouw de kans op genezing niet willen ontnemen, bewoog hij mij tot het bestellen van een apparaat tegen den prijs van f 155.—

Intmiddels werd de huisarts geraadpleegd, die beslist verklaarde, dat van de genoemde kwalen geen spoor, maar dan ook niets, was te bemerken, waarom ik besloot de koop te annuleeren.

Hiervoor was de verkoper niet te vinden, stuurde mij zelfs na enkele dagen een dreigbrief door een advocatenkantoor te Rotterdam, dat de zaak blijkbaar alleen uit handeloogpunt beschouwt, om binnen enkele dagen te betalen zullende anders gerechtelijk worden vervolgd.

HET GEBRUIK VAN Z.C. SPECIALITÉ'S.

Hoewel er schijnbaar een tegenspraak gelegen is in de volgende uitdrukking, durven wij haar zonder schromen hier neerschrijven, n.l.: de wereld der geneesmiddelen is tegenwoordig vergiftigd met specialité's.

Jaarlijks wordt onze keus met duizenden „verrukt”, en nog steeds blijft deze stroom aanhouden. Het is ons allen bekend wat feitelijk de eenige bedoeling van de meeste dezer producten is. Begrijpelijk is het, dat geneesmiddelfabrikanten hun bedrijf zoo rendabel mogelijk wenschen te maken.

Begrijpelijk is het ook, dat gezien de huidige omstandigheden, dit streven niet steeds even eenvoudig is te verwezenlijken, en dat daaruit toestanden geboren worden, die verre van verkiest zijn. Alom treft men dan ook pogingen aan om misstanden op dit gebied te doen verdwijnen of althans te verminderen. In een der vorige nummers van het Pharm. Weekblad geeft de heer V. van Itallie een beschrijving van den inhoud van een Fransch boek: *Cécile Airelle, pharmacienne* per Jules Mayor. Een overgroot gedeelte van dit werk is te beschouwen als een persiflage en hekelstuk van toestanden op het gebied van specialité's, zooals deze in Frankrijk in zekeren zin als bij ons, heerschen.

Het is daarom, dat we het hierop betrekking hebbende uit de beschrijving voor onze lezers overnemen.

Fel is de schrijver in zijn bestrijding van de duizenden spécialités, welke over Frankrijk jaarlijks worden uitgestort. Een en ander geschiedt dan bij monde van onze jonge vrouwelijke collega (25 jaar oud), Cécile Airelle, die, na hare pharmaceutische studiën aan de Universiteit te Parijs te hebben voltooid, wordt geplaatst in een kleine apotheek te Puits-Saint-Martin, hoofdplaatsje van het gelijknamige district. Men kan zich voorstellen, wat het zeggen wil, uit het volle grotestadsleven neer te ploffen in het enge dorpsleven, waar ieder iedereen kent en iedereen alles van ieder weet. Toch weet onze collega zich aanvankelijk wel te schikken en brengt allereerst orde in apotheek en magazijn, welke zij, zonder er vooraf geweest te zijn, heeft overgenomen. Een harer eerste klanten blijkt te zijn een vertegenwoordiger van „Etablissements Claraboum”. Het volgend gesprek ontwikkelt zich: Reiziger: „Wij verspreiden in uw district 6 miljoen circulaires. Wij werken met premie's. B.v. voor 50 flacons met „Gouttes Parabobo”, die alle ziekten genezen, hebt gij recht op een pendule in modern stijl; voor 100 dito een tennisracket, enz.” „En de ziekte?” vraagt Cécile. „Oh, deze betaalt, mejuffrouw.”

Gij zijt wel cynisch, mijnheer Parabobo.”

Voor Cécile breekt een betere tijd aan, als zij een leerlinge krijgt, een allerliefst jong meisje, Maryvonne geheeten. En nu krijgt de auteur gelegenheid, door Cécile, die haar leerlinge van

alles op de hoogte moet brengen, zijn felle campagne te voeren tegen alles was spécialité heet of er op lijkt. Hier is o.i. de auteur op zijn best. Op een vraag van Maryvonne, wat eigenlijk een spécialité is, antwoordt Cécile: „Je zult de definitie niet in den Codex vinden. Het is een product of een mengsel van producten, dat onder fantasienaam wordt verkocht en tien maal duurder wordt betaald, dan het waard is. De fantasienaam is wettig gedeponeerd. Hij behoort aan een apotheker, aan een kapitalist, die plotseling philanthroep is geworden, aan een bankier, die zich als genezer beschouwt of aan een finantieel maatschappij, die met groote kosten een merk in den handel brengt, om er zooveel mogelijk voordeel uit te halen.”

De genezing der zieken komt eerst in de tweede plaats. Het voornaamste voor vele z. phar-maceutische industrieën is geld verdienen.

Wij kunnen de verleiding niet weerstaan, de wijze weer te geven, waarop Cécile haar leerling mededeelt, hoe een spécialité in den handel komt. Luistert u maar:

„Iedereen zal het probeeren; ik zal het probeeren; jij zult het probeeren. De spécialité is de zoo vurig verlangde jonggeborene. Oh! geen enkele wieg is zoo duur als de hare. Meestentijds levert het ter wereld brengen van een dergelijk kind geen enkele moeite. Het kan eerst dan bestaan, wanneer het gedoopt is. Men laat het dus inschrijven in het Merkenbureau. De ouders kondigen dan de geboorte van het wonderkind in de dagbladen aan. Zij zenden kennisgeving aan 30.000 geneesheeren. Een mooie doop kost veel geld. Men moet vervolgens de spruit het leven inzenden, leiden, en ondersteunen. Indien men haar loslaat, kan de kleinste misstap fataal zijn. Bezuinigt men op de voeding, dan ontstaat anemie en verval. Maar men omringt het kind met zorgen. Het wordt groter, ontwikkelt zich best en marcheert verder met bewustzijn. Slaat, tam-bours; schalt, trompetten, opent het den weg naar roem! De spécialité's kunnen slechts bestaan, wanneer zij, zooals de negers, tam tam maken en bij iedere gelegenheid uitschreeuwen: „ik ben er nog”. Hun dood volgt dikwijls, zoodra hun stem verstomt. Dan verdwijnen zij zonder grafrede, met een stilzwijgendheid, onverklaarbaar bij hen, die slechts van grootspraak leefden.

Wat heb ik reeds vele zien verdwijnen, maar geen nood, op hetzelfde oogenblik, dat deze sterren uitdooven, verschijnen weer andere aan het firmament. En het publiek, vrijgevig met zijn gunstbewijzen, knielt neer voor zulke heerlijkheiden en... laat zijn zakken ledigen. Ook de tijd, waarin wij leven, werkt mede tot den bloeitijd van de spécialité's. Geld speelt geen rol en met liefde wordt 18 francs betaald voor elke flacon olie, die nauwelijks 2 francs waard is.”

„Maar, als het publiek dit alles wist?” vraagt Maryvonne. Het publiek, dat veracht de chemie even sterk als het van het mechanische houdt. Het is, hoewel het veel van zijn geduld houdt, er van overtuigd, dat datgene wat duur is, ook zeer goed moet zijn. En bovendien moet men rekening houden met het snobisme. Denk je, dat een wereldsche vrouw durft te zeggen (zooals haar grootmoeder deed), „ik heb hedenmorgen een lepel olie genomen”? wel neen, thans luidt dit: „ik heb hedenmorgen een half maatje „Parafolla” genomen. Oh, mijn waarde, het is werkelijk épa-tant. Ik beveel je zeer „Parafolla” aan.”

Advertenties.

Ook de couranten ontkomen niet aan Cécile's critiek. Met graagte nemen zij de advertentie's

op, die de kassen vullen. De pers is nooit on-dankbaar tegenover de „Parafolla”, noch tegen-over haar broertjes en zusjes. Zij behandelt ze als een goede moeder, voedt ze gelijk een min en laat zich heel zwaar betalen.

Nu laat Cécile haar leerling op het magazijn kennis maken met den spécialité-voorraad. En ook hierbij is de schrijver op zijn best, wanneer hij een indeeling maakt van de vele soorten en deze indeeling ook motiveert.

Vooreerst dan de „Spécialité's ecclésiastiques”, waarbij terecht of ten onrechte gebruik wordt gemaakt van den naam van al of niet bestaande kloosters of van geestelijke hoog-waardigheidsbekleeders. Dan de tweede groep, welke de „Faculté” gedoopt wordt. Hieronder worden gerangschikt die spécialité's, waarvan de naam gehonoreerd wordt door een genees-kundige. Velen hiervan hebben nooit bestaan, maar wat komt dat er op aan? Klinkt het dan niet mooi op het etiket „Pommade van dr. Philipin”? „Maar”, oppert de leerling, „hier staat toch, dat er mededeeling is gedaan aan de faculteit van geneeskunde.”

„Ja, iedereen kan een mededeeling doen; dat kost slechts een postzegel. De mededeeling als zoodanig is wel is waar niets waard, maar het feit der mededeeling is toch juist.”

„Is dan iedere spécialité bluff?” Cécile protesteert energisch. En zijn natuurlijk goede midde-len, waarvan de therapeutische waarde ten volle is bewezen. En al is het magazijn ook nog zoo volgepropt, voor deze goede middelen zal nog wel altijd een plaatsje te vinden zijn.

Derde afdeling: „Produits Terreux”, waaronder gerangschikt worden de artikelen, on-trederde magen opnieuw te bepleisteren. Deze verdringers van het oude Bismuth worden onder verschillende namen opgeroepen en bestaan uit aluminaten, silicaten, magnesiumverbindingen (kaolinen, talcum). Staat het niet gekleeder, wan-neer een medicus voorschrijft „Pulvérokoline” in plaats van Kaolin. pulver, of „het is het „Pulvé-rokoline,” dat mij de gezondheid heeft weerge-given.”

Mode.

Gaan wij thans over tot de mode-spécialité's. Je kijkt mij met verwondering aan? Wist je dan niet, dat er ook in de pharmacie een mode heerscht? Reeds Sganarelle zeide: „Wij hebben dit alles veranderd en hervormen de geneeskunde thans volgens een geheel andere methode”. De mode beheerscht alles: hoeden, laxeermiddelen, kleeren en versterkende middelen. Wij hebben pastilles en wijnen, die slechts gedurende zekere tijd werken.

Met de vitaminen en de ultra-violette stralen gaan wij de reeks der stralen inaugureren. Plaats vooral de z.g. radiumhou-dende producten in de hoogte. Pas op, dat je je niet brandt. De zon in de flesch. Deze „Potentia” verhoogt de potentiaal van de menschelijke ma-chine van 100 op 200. En dan deze flacon. Eén druppel komt overeen met de voedingswaarde van 20 kilo visch. Het is bereid op volle zee. En wees vooral voorzichtig met dit kleine fleschje. Het bevat (ultra-geconcentreerd) de vitaminen van 18 tomaten en 70 kg. spinazie. Maar, mejuffrouw Cécile, de vitaminen.... Ja, ik weet het; deze zijn onmisbaar voor het leven. Zij komen in belangrij-ke hoeveelheden voor in vruchtensappen. Drinkt citroensap, eet sinaasappelen, mandarijnen. Ook bananen? Ja, maar de bananen maken te veel spektakel. Arm aan organisch gebonden phosphor, arm aan stikstofhoudende bestanddeelen, is de banaan slechts rijk aan reputatie.

En zoo laat de schrijver zijn Cécile haar gal uitstorten over het in den handel brengen der duizenden spécialité's, welke even goed door an-dere, meer bekende, geneesmiddelen zouden kun-nen worden vervangen. Het zou ons veel te ver voeren, dit chapitre nog verder uit te breiden. Alleen de eindconclusie, welke wij geheel voor rekening van den schrijver laten, moge hier ver-meld worden.

Publiek.

En het publiek? Het gehoorzaamt aan de reclame. Het heeft een ongelooflijk absorptiever-mogen. Van alle kanten observeert het: vooreerst door den geest (overreding), vervolgens door den mond, de huid, den neus, het rectum, kortom, het zal absorbeeren, wat men maar wenscht. Maar de taak is dan ook eenvoudig. Eens zal de dag ko-men, waarop de geneesheer in het bezit zal zijn van een bloecnote met gedrukte recepten, slechts afkomstig van de fabriek X, of het laboratorium Y. Is de diagnose van het zieke lichaamsdeel een-maal vastgesteld (hart, lever, nier, maag), dan zal hij slechts een corresponderend blaadje hebben af te scheuren. Weg zijn alle verdere zor-gen. Wanneer hij den koortsgraad heeft vastge-steld, lost zich alles op in de volgende vergelij-king.

38°. — Réfrigo A = 1 Doos ouwels.

39°. — Réfrigo B = 1 Doos ouwels.

40°. — Réfrigo C = 1 Doos ouwels.

In de toekomst zullen uit de apotheken de mortieren, de pillenplanken, de ouwelmaschine, e. d. utensiliën verdwijnen. Het apothekersexamen zal worden afgeschaft. De geneesheer zal het aan zijn bediende kunnen overlaten, zijn visites in de apotheek te maken. De dienstbode van den apo-theker zal de geneesmiddelen alsdan kunnen af-leveren. En dan, hoe zal het er in 1960 uitzien?

De cliënt zal alsdan nog veeleischender zijn dan thans. Wij zullen dan nog nobeler speciali-té's moeten uitvinden, b.v. die, welke een goed humeur opwekken, onze wilskracht sterken, enz., en dan tenslotte het Elixer Topaze, hetwelk een voorspoedig leven waarborgt.

Uit bovenstaande blijkt wel afdoende, dat het den schrijver in hoofdzak er om te doen is, een fellen strijd te voeren tegen het onzinnige aantal geheimmiddelen, dat in Frankrijk aan den man moet worden gebracht.

UIT ANDERE LANDEN.

DE CEVAREN DER IJDELHEID.

Loodwithoudend toiletpoeder. De rechter acht het in voorraad hebben strafbaar ingevolge de loodwit-ordonnantie.

Toiletpoeder — bedak — is in Indië bijna een levensbehoefte. Behalve dat Europeesche dames en meisjes tengevolge van het klimaat meer last van een glimmend neusje hebben dan haar zus-ters in Nederland, wordt het ook door de In-landsche en Chineesche bevolking gebruikt. Ook bij kleine kinderen en vooral zuigelingen wordt het toegepast, deels uit ijdelheid (hoe witter een kind is, hoe mooier!) deels ook uit bijgeloof, als middel om booze geesten te weren.

De Inlandsche dorpeling gebruikt voornamelijk rijstpoeder (poudre de riz) maar de Chinezen ge-bruiken veel poeder van andere bestanddeelen. Eenige tijd geleden heeft de publicatie van de resultaten van een van medische zijde inge-steld onderzoek naar de samenstelling groot op-zien gebaard. Men had nl. bemerkt, dat in de gebruikte bedak veelal loodwit voorkwam en dat daaraan vele gevallen van sterfte onder zuigelin-gen waren toe te schrijven.

Deze zaak heeft veel pennen in beweging gebracht en ook in den Volksraad is zij besproken. Tenslotte is te Batavia voor den landrechter een proefproces aanhangig gemaakt, waarbij een Chineesche winkelier terecht stond wegens het verkoopen van loodwithoudende bedak.

Over de rechtzitting lezen wij het volgende in de Loc.:

Als getuige werd gehoord dr. D. R. K., hoofd van het laboratorium voor scheikundig onderzoek. Het verslag van dezen deskundige luidt: dat uit twee monsters door analyse is komen vast te staan dat de bedak loodwit bevat. Het eerste monster bevatte 33.7 pct. en het tweede monster 33.6 pct. loodwit, bestaande uit een zeker percentage loodcarbonaat en loodhydroxyde, zich ongeveer verhoudende als 3 tot 1.

Het is, aldus verklaarde getuige, mogelijk geweest langs twee wegen het loodwit te isoleren. De analyse van het loodwit was 96 pct., zoomede 3 pct. krijt en een percentage niet te analyseeren stoffen.

Loodverbindingen in bedak zullen in den regel vergiftig zijn en vormen, evenals de aanwezigheid van menie in bedak, een gevaar.

De landrechter merkt op, dat de inspecteur-pharmaceut dr. B. als zijn meening te kennen gegeven heeft, dat geen Chineesche bedak zonder loodwit denkbaar is, aangezien de Chineesche bedakmengers geen ander verbindingsmiddel kennen dan loodwit.

Getuige geeft daarop geen positief antwoord.

De Chineesche handelaar H. L. T., die als beklagde verschenen is, verklaart dat de bedak waarover zooveel stof is opgewaaid, reeds meer dan dertien jaren in zijn toko is.

De landrechter, vonnis wijzende, overweegt dat het in de onderhavige bedak voorhanden loodwit, juist door de vermenging met andere lichtere poeders, meer verstufbaar is, dan ongemengd loodwit en het eerste zeer zeker door het verbod der loodwitordonnantie wordt getroffen zoodat tengevolge daarvan de beklagde schuldig verklaard moet worden aan het in voorraad hebben van loodwit.

Verder overweegt de landrechter, dat de beklagde weliswaar als koopman had moeten weten of hij deze bedak in voorraad mocht hebben dan wel niet, doch dat echter, waar het antwoord op deze vraag niet geheel vaststond, het proces bij wijze van proef is gevoerd en in verband daarmee aan beklagde een lage boete moet worden opgelegd.

Zoo kwam H. L. T. er af met f 1.— boete terwijl het restant bedak, dat hij nog in voorraad had, verbeurd werd verklaard. N. Rtt. Ct.

DE BUIS VAN EUSTACHIUS.

De osteopathenwet in de commissie van het Hoogerhuis.

The Brit. med. Journ. van 9 Maart bevat het uitvoerige verslag van de eerste zitting van de commissie, die door het Hoogerhuis is aangewezen tot voorlichting over het ontwerp tot bevoegdverklaring der osteopathen. Onder de zeven lords bevindt zich als eenig arts, lord Dawson of Penn. Als getuigen werden gehoord vertegenwoordigers van osteopathische verenigingen en van de British Medical Association en andere geneeskundige lichamen. Het is niet doenlijk een

overzicht te geven van wat in deze ééne zitting is beweerd. Met enkele fragmenten moge worden volstaan. „Van de osteopaat te verlangen, dat hij de geneeskundige bevoegdheid zou verkrijgen — zoo werd door een osteopaat in de bijeenkomst beweerd — zou gelijk staan met van een katholieken priester te eischen, eerst den graad van geestelijke in de Church of England te verwerven”.

Als tegemoetkoming werd voorgesteld, dat de osteopathen zich zouden onthouden van verloskunde, groote chirurgie en narcotiseeren, en dat in de voorgestelde commissie van toezicht één osteopaat zou worden vervangen door een arts, aan te wijzen door den General Medical Council.

Bijzonder vernakelijk was een reeks vragen van Dawson met de antwoorden van den woordvoerder der osteopathen.

Vr. U sprak over gevallen van doofheid; hoe behandelt u deze? — A. In 't bijzonder door de buis van Eustachius te herstellen.

Vr. Hoe? — A. Door vingerchirurgie.

Vr. Waar? — A. In de buis van Eustachius.

Vr. Hoe brengt u den vinger daarin? — A. Ik breng den vinger in de buis en tracht deze te normaliseeren. Ik pers den vinger niet in de buis maar manipuleer haar.

Vr. Langs welken weg? — A. Door den mond en achter den neus tot in de buis.

Vr. Hoe groot is die buis naar uw ervaring? Zoo groot als een breinaald? — A. Wel, ik gebruik mijn eigen vingers.

Vr. Ik begrijp niet goed, hoe u een vinger in de buis van Eustachius brengt. — A. Ik zou het u willen wijzen in mijn eigen spreekkamer.

Dawson toonde nu aan een brillerveer hoe wijd de beenige buis van Eustachius is. Het is nu maar de vraag of drie van de zes andere lords begrijpen, welk een onbeschaamden domkop zij voor zich hebben gehad. Zijn er geen drie, dan zal de Engelschman met bevoegde osteopathen worden gezegend en wijdere tubae Eustachii moeten aanschaffen. N. Rtt. Ct.

ADVERTEERT

I
N
D
I
T
B
L
A
D

HET WORDT

DOOR DUIZENDEN IN NEDERLAND EN

DE KOLONIËN

GELEZEN!

CORRESPONDENTIE.

Dr. J. F. S. te H. Het is niet de eerste keer, dat we in hetzelfde nummer van een blad, zooals thans in de „Oprechte Haarlemsche Courant”, zoowel de verzekering omtrent controle van annonces door de betreffende Commissie op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen, aantreffen als advertenties, gelijk de door U aangehaalde voor Akkertjes en hun voortreffelijke eigenschappen.

In het vorig nummer van ons Maandblad werd dit nog gememoreerd. Voor nadere bijzonderheden moeten wij U verwijzen naar een artikel daaromtrent in No. 7 van 't Maandblad 1934. Daaruit zal U de betekenis dezer commissie wel blijken.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

REKENING EN VERANTWOORDING OVER 1934.

Ontvangsten:	
Contributie leden	f 1762.35
Bijdrage Mij. van Geneeskunst	„ 50.00
„ Mij. van Pharmacie	„ 25.—
„ Mij. van Tandheekunde ..	„ 25.—
„ Afdeelingen en Departementen Mij. v. Geneeskunst en van Pharmacie	„ 226.90
Abonnementen	„ 191.38
Verkochte exemplaren 2e druk „De Kwakzalversmiddelen”	„ 38.94
Verkochte Maandbladen	„ 10.40
Advertenties	„ 9.45
Rente Gemeente-Giro	„ 2.62
	f 2342.04
Nadeelig Saldo 1934.....	„ 302.75
Totaal....	f 2644.79
Het saldo op 31 Dec. '33 bedroeg ..	f 690.67
Nadeelig saldo in 1934	„ 302.75
Blijft een saldo van	f 387.92

Gezien de Commissie tot nazien van de rekening.
w.g. C. HUGENHOLTZ.
w.g. Dr. COENRAAD HIJMAN.

Uitgaven:	
Redacteur	f 600.—
Secretaris-penningmeester	„ 400.—
Onkosten Redacteur	„ 6.54
Onkosten Secretariaat	„ 13.98
Aankoop Kwakzalversmiddelen	„ 13.99
Contrib. Congres Openb. Gezondh. ..	„ 5.—
„ Groene Kruis	„ 15.—
„ Comité international de la lutte contre le Charlatinisme	„ 34.54
Drukken en verzenden v.h. Maandblad ..	„ 1323.23
Onkosten bestuurs- en ledenvergad. ..	„ 26.20
Onderzoek Kwakzalversmiddelen ..	„ 85.—
Honoreering bedragen i.h. Maandbl. ..	„ 30.05
Onkosten inning contributies en abonnementen	„ 88.61
Diversen	„ 2.65
Totaal	f 2644.79

Het Bestuur:

w.g. Dr. C. J. BRENKMAN, Voorzitter.
w.g. Mr. M.D.K.S. v. Lier, ondervoorz.
N. KEULEMANS,
Secretaris-Penningmeester.

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de

VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).

Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENNKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Meij. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM

POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Een gevaar voor de Volksgezondheid: Wetsontwerp ter verlaging van de openbare uitgaven.

Mededeelingen van verschillenden aard: Waarschuwingen tegen Psycho-paedagogisch Instituut en Inkoop-centrale voor Slechthoorenden.

Rechtszaken: Kantongerecht 's-Gravenhage: Kruidkundige vrijgesproken. — Magnetiseur vrijgesproken. Rechtbank Rotterdam: Kruidendokter veroordeeld.

Uit de Pers: Het kwaad der kwakzalverij. — Een tentoonstelling van Volksgeneeskunde te Neurenberg.

Feuilleton: De rol van den hond in oude geneeswijzen.

Ingezonden: Kwakzalverij in Apotheken.

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

EEN GEVAAR VOOR DE VOLKSGEZONDHEID.

WETSONTWERP TER VERLAGING VAN DE OPENBARE UITGAVEN.

Eenige weken geleden heeft men kunnen lezen, dat het reeds lang aangekondigde wetsontwerp, hetwelk moet dienen tot belangrijke beperking der Rijksuitgaven, bij de Tweede Kamer is ingediend, en openbaar is geworden.

Een gedeelte van dit uitgebreide wetsvoorstel heeft zeker recht op belangstelling onzerzijds, n.l. daar waar gegevens voorkomen betreffende opheffing van de Pharmaceutische Inspectie. De daaromtrent voorkomende passage luidt, dat:

„de regeering voornemens is, den afzonderlijken tak van de inspectie voor de volksgezondheid, die belast is met het toezicht op de Warenwet, de Opiumwet en de Wet op de Artsenijbereikdunde ter bezuiniging op te heffen. Voor de beide laatstgenoemde wetten zal de medische inspectie voor zooveel nodig worden aangevuld.”

Volgens het Pharm. Weekblad bestaat het plan een tweetal pharmaceutische inspecteurs daartoe beschikbaar te stellen en voldoende te achten. Kortelings werd in Duitschland vastgesteld, dat elke apotheek minstens éénmaal per jaar, op ongeregelde tijden behoorlijk geïnspecteerd zal worden.

Het laat zich begrijpen, dat deze maatregel niet zonder geldige reden in het leven is geroepen. Gaat men daarnaast eens na, wat nu hier te lande na instelling der bovenstaande voorstellen, van het toezicht terecht zal komen, dan is het duide-

lijk merkbaar hoe hier een afbrokkeling van de zoo noodige controle niet zal uitblijven. Immers de uitvoerisels der maatregelen voortvloeiende uit de Opiumwet en verdere administratieve werkzaamheden, zullen den resteerenden inspecteurs weinig tijd meer over laten.

Het Pharm. Weekblad teekent hierbij min of meer optimistisch aan, dat dit pleit voor het vertrouwen, dat de Regeering heeft in de beroepsuitoefening van den huidige apothekersstand. Wij willen ons hier niet lang in verdiepen. Het is evenwel moeilijk denkbaar, dat de toestanden op het gebied van geneesmiddelenbereiding en distributie in ons land zóóveel beter zouden zijn, dat hier te lande een verslapping van het toezicht gemotiveerd is op een oogenblik, dat elders nauwkeurige maatregelen getroffen werden.

Zeer zeker kan er van een regelmatige keuring der geneesmiddelen en grondstoffen door de apothekers zelve veel goeds uitgaan. Niettemin blijft volgens ons inzicht een inspectie daarop noodzakelijk. Hoe zal het overigens gaan met de apotheken der apotheekhoudende artsen?

Controle in uitgebreiden zin op de deugdelijkheid der aldaar verwerkte geneesmiddelen door den arts zelf, wordt niet vereischt en is ook niet mogelijk. Dit is dus een zeer belangrijk gebied waar het staatstoezicht op de Volksgezondheid door middel van zijn inspecteurs werkzaam moet kunnen blijven. Wordt het algemeen bekend, dat deze controle belangrijk minder gaat worden dan ze thans is, en dat moet wel volgens de voorgestelde wijzigingen, dan is dit voor de apotheekhoudende artsen geen rustig vooruitzicht. De mogelijkheid is lang niet uitgesloten, dat hieruit euvelen geboren worden waardoor deze medici niet meer de zekerheid hebben, dat hun geneesmiddelen geheel en al zijn zooals het behoort. Het wil ons voorkomen, dat de mogelijkheid van gevaar voor het algemeen belang vereischt, deze materie nog eens degelijk te overwegen. Een rationele bezuiniging toch zal niet ten koste van een belangrijk gebied der zorgen voor de Volksgezondheid mogen gaan.

Mededeelingen van verschillenden aard

Waarschuwingen.

Het z.g. „Psycho-paedagogisch instituut”, te Haarlem, dat zich eertijds noemde „Instituut Amand”, heeft de laatste weken een groote reclamecampagne op touw gezet. In alle mogelijke tijdschriften en dagbladen (helaas óók in onze

katholieke bladen) treffen we herhaaldelijk in het oog vallende advertenties aan betreffende dit instituut.

Aan geen enkele slechthoorende kan met zekerheid hulp worden voorspeld om van genezing niet eens te spreken. De inhoud van bovenbedoelde advertentie riekt zóó sterk naar kwakzalverij, dat hopelijk geen enkel weldenkend mensch er zich toe zal laten verleiden om zich onder behandeling te stellen van een dergelijk wonder-instituut.

Wie nadere gegevens wenscht, richtte zich schriftelijk tot onze redactie. In ieder geval: Men zij gewaarschuwd.

(Een Nieuw Geluid).

S.O.S.

Een tweede waarschuwing moet ons uit de pen. Reeds enkele jaren beijvert een z.g. „Inkoop-centrale voor Slechthoorenden”, te Amsterdam, zich in het werven van vaste klanten, die jaarlijks contributie moeten betalen. De wijze waarop deze „centrale”, die feitelijk geen centrale is, ageert tegen te goeder naam en faam bekend staande leveranciers in gehoor-apparaten, heeft ons altijd vreemd aangedaan. Aanvankelijk achtten wij geen directe reden aanwezig om onze lezers voor deze „centrale” te waarschuwen. Thans echter zijn wij genoodzaakt een S.O.S. te doen weerklinken.

Aan het slot van de knap geredigeerde brochure „Kwakzalverij op het gebied van het gehoor” III, betreffende de — ook door ons — meermalen gewraakte „Vibraphone”, lezen we: „Juist bij het ter perse gaan van dit boekje (uitgegeven door de vereen. t. bev. der belangen van s.h.) is gebleken, dat de „Inkoop-centrale voor Slechthoorenden”, Hillegomstraat 6, te Amsterdam, zich ook bezighoudt met de aanprijzing en den verkoop van het hierbehandelde kwakzalversmiddel, en wel tot de fantastische prijs van f 45.— per jaar. — Men zij gewaarschuwd.”

(Een Nieuw Geluid.)

April 1935.

RECHTSZAKEN.

Kantongerecht 's-Gravenhage. Kruidkundige vrijgesproken.

Voor den plaatsvervangenden Kantonrechter mr. Meyers, is op 20 April bij verstek behandeld een zaak tegen mej. van D., te 's-Gravenhage, terzake van het feit, dat zij door middel van een advertentie in een Haagisch dagblad, heeft aangekondigd, dat zij geneeskundige kruiden voor ze-

nauwzakte verstrekke. Haar was ten laste gelegd, dat zij hiermede openbaar heeft aangekondigd, dat zij de geneeskunst uitoefende, zonder dat zij hiertoe de bevoegdheid bezat.

Als verdediger voor mej. van D., trad op mr. A. S. Weyl, die naar voren bracht, dat zijn cliënte geen menschen in behandeling nam, noch een diagnose stelde.

De ambtenaar van het O.M. achtte het ten laste gelegde feit bewezen en vorderde een boete van f 25.— subs. 6 dagen hechtenis.

De verdediger wees erop, dat mej. van D., indien iemand wenschte onderzocht te worden, hem naar een medicus verwees; voorts valt z.i. uit het woord „kruidkundige” niet af te leiden, dat door de betrokkene onbevoegd geneeskunst wordt uitgeoefend. Mr. Weyl was van meening, dat hier vrijpraak zou moeten volgen.

Mr. Meyers heeft het ten laste gelegde feit niet strafbaar verklaard, en heeft mej. van D. vrijgesproken.

Het beroep van magnetiseur vermeld in de Telefoongids.

De magnetiseur H. S. vrijgesproken.

Eenigen tijd geleden is de Haagsche magnetiseur H. S. door den kantonrechter veroordeeld tot een geldboete, terzake van het feit, dat hij in de Haagsche Telefoongids, onder de letter M, heeft vermeld: magnetiseur H. S., met welke aankondiging hij in het openbaar zou hebben bekend gemaakt, dat door hem onbevoegd de geneeskunst werd uitgeoefend.

De heer S. is van dit vonnis in hooger beroep gegaan en de rechtbank heeft hem vrijgesproken.

In de volgende gids heeft de heer S., onder de letter S., het volgende vermeld: S., H., magnetiseur. Thans moest hij opnieuw voor den kantonrechter terecht staan, terwijl hem hetzelfde als den eersten keer was ten laste gelegd.

De ambtenaar van het O.M., mr. Gelinck, vorderde een boete van f 25.—, subs. 25 dagen hechtenis.

De raadsman van verdachte, mr. Parfumeur, die ook den eersten keer als verdediger is opgetreden, zeide, dat z.i. een aankondiging in de Telefoongids geen openbare aankondiging is, daar deze gids slechts ter beschikking wordt gesteld van de abonne's op den telefoondienst.

Voorts zeide mr. Parfumeur, dat art. 3 van de Wet op de geneeskunst er is voor de bescherming van den artstijl. Men zal echter niet veronderstellen, dat iemand, die een magnetiseur zoekt en dien onder letter M niet vindt, het geheele telefoonboek zal doorlezen, om te zien of er misschien achter een naam de aankondiging: magnetiseur voorkomt. Ten slotte zeide spr., dat het magnetiseren, zooals dat door zijn cliënt wordt gedaan, niet is uitoefenen van de geneeskunst, zooals de wet dit omschrijft.

Mr. Gelinck, repliceerend, zeide, dat een Telefoongids wel degelijk openbaar is. De ambtenaar sprak van een zekere hardnekkigheid van den heer S., dat hij na de behandeling van de eerste zaak toch is doorgegaan met in de Telefoongids aan te kondigen, dat hij het beroep van magnetiseur uitoefende.

Mr. Parfumeur merkte op, dat er voor verdachte geen enkele reden was om deze aankondiging te staken, daar de uitspraak van de rechtbank gunstig was uitgevallen. Bovendien blijkt uit de aankondiging: magnetiseur alleen niet, dat verdachte dit beroep onbevoegd uitoefende. Uit de simpele aankondiging blijkt niet, dat hij het beroep niet onder toezicht van een arts uitoefent.

Mr. Philipse, de kantonrechter, achtte een aankondiging in een Telefoongids wel openbaar. Hij

was echter van oordeel, dat de Wet op de geneeskunst bedoelt, het publiek te vrijwaren voor de nadeelige gevolgen van kwakzalverspraktijken. Dit geldt echter alleen voor medicijnen, die aan de menschen worden ingegeven. Spr. meende, dat verdachte, die slechts van een bijzondere kracht heeft gebruik gemaakt, zich niet aan overtreding van die wet heeft schuldig gemaakt. Hij heeft den heer S. vrijgesproken.

Kruidendokter veroordeeld.

Rechtbank te Rotterdam.

In de zaak van den 36-jarigen kruidkundige J. G. O. uit Amersfoort, appellant van een vonnis van den kantonrechter te Brielle, waarbij hij wegens het plaatsen van een advertentie in de Brielsche Courant, waarin hij zich als „Kruidendokter” had aangeduid, was veroordeeld tot f 75 boete subs. 25 dagen hechtenis, heeft het O.M. geëischt bevestiging van het vonnis.

UIT DE PERS.

HET KWAAD DER KWAKZALVERIJ.

SPECULATIE OP DE LICHTGELOOVICHEID. WINSTGEVENDE BEDRIJVEN.

Onderstaande, overgenomen uit het Rotterdamsch Nieuwsblad, geeft een merkwaardige kijk op kwakzalverstoestanen in de Maasstad. De kritiek van onze zijde zou echter heel wat minder welwillend zijn dan hier is beschreven. De z.g. bijzondere kennis op eenig gebied der geneeskunde, die „serieuzen” meenen te bezitten, kan tot zeer gevaarlijke konsekwenties voeren. Urine-onderzoek door niet deskundigen en onbevoegden is ten eerste af te keuren. Hoe „minitieuus” ook uitgevoerd, nooit mag daaruit besloten worden, dat de onderzoeker nu maar diagnoses kan stellen en op grond daarvan gewettigde geneeskundige behandelingen toepassen.

De plaatsing van dit artikel in ons blad is dan ook slechts ter illustratie van toestanden.

Steeds veelvuldiger worden de klachten over het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde en de ernstige gevolgen, die daaruit meermalen voor de slachtoffers voortvloeien. Dit heeft het Nieuwsblad aanleiding gegeven zijn licht eens op te steken bij de daarvoor aangewezen gerechtelijke instantie. Het resultaat was, dat omtrent het voortwoekeren van dit maatschappelijk kwaad mededeelingen werden gedaan, welke de reeds bekende feiten verre in de schaduw stelden.

Allereerst werd bevestigd, dat het aantal kwakzalvers in de laatste maanden schrikbarend is toegenomen. Door de toenemende werkloosheid moeten velen naar een andere broodwinning omzien en nu is het opmerkelijk, hoe velen plotseling in zich de gaven ontdekken hun lijdende medemenschen van hun werkelijke of vermeende kwalen en kwalijtjes te kunnen afhelfen. Het aantal gewezen havenarbeiders, kolonwerkers en zeelieden, die zich in de laatste tijden als „genezers” hebben gevestigd, werd legio geacht en hun getal neemt nog steeds toe.

Niet allen zijn echter onder de kennelijke bedriegers te rangschikken. Er zijn er werkelijk onder, die men de „serieuzen” zou kunnen noemen, die over bijzondere gaven op occult gebied meenen te beschikken (en soms ook wel beschikken), die een bijzondere kennis hebben van geneeskrachtige kruiden en die deze kennis langs semi-wetenschappelijke weg hebben uitgebreid.

Daarnaast zijn er echter — en deze vormen

verreweg de meerderheid — die men kortweg onder de oplichters en parasieten kan onderbrengen, die willens en wetens misbruik maken van het lijden hunner patiënten en dikwijls ook geen andere bedoeling hebben dan het plegen van handelingen, welke bij bepaalde artikelen van het Wetboek van Strafrecht verboden zijn en zwaar worden gestraft.

Onder de „serieuzen” zijn in de eerste plaats zij, die genezing brengen of meenen te kunnen brengen door de toepassing van het z.g. dierlijk magnetisme of door gebed. Deze lieden behoorren meestal tot de zeer godsdienstigen en nemen in de meeste gevallen vrijwel nooit eenige betaling aan voor hun arbeid, al zijn er ook onder hen, die zoo langzamerhand een zóó uitgebreide cliënte hebben gekregen, dat men van een zeer winstgevende zaak kan spreken. De politie beschouwt dit gedeelte der kwakzalvers niet als zwendelaars al moet zij — aangezien haar nu eenmaal de handhaving van de Wet is opgedragen — ook tegen deze personen optreden en hen verbaliseren. Ondanks de

vaak groote waardeering voor den aard van hun werk, moet hier worden opgetreden en volgen in den laatsten tijd steeds meer veroordeelingen.

Dan zijn er de z.g. kruidkundigen. Ook dezen kan men in serieuzen en zwendelaars onderverdeelen. De eersten verrichten meestal eerst een grondig urine-onderzoek (!) bespreken met hun patiënten hun klachten en schrijven dan kruiden voor, welke men bij een drogist kan koopen. Er zijn er onder hen, die door langjarige ondervinding meenen het ver in deze soort van geneeswijze te hebben gebracht.

Uit politie-oogpunt zijn deze lieden onder de vrij onschuldigen te rangschikken, daar zij in bijna alle voorkomende gevallen kruiden voorschrijven, welke of bloedzuiverend of laxeerend werken. Kwaad kan een dergelijke behandeling in de meeste gevallen niet. Doch erger wordt het, wanneer zwendelaars zich op dit terrein gaan begeven. Men noemde in verband hiermede

een typeerend voorbeeld
van zwendelarij:

Op vele markten in ons land werkt een kwakzalver, die met veel omhaal van woorden en staande in een stand, voorzien van platen van het menschelijk lichaam, doodshoofden en dergelijke attributen, fleschjes met een geheim middel verkoopt, dat zoowat alle kwalen en ziekten kan genezen. Terwijl hij zijn kwalen, welke hij tegen hoogen prijs verkoopt, (gezien de innerlijke waarde ervan als gewoon staalpreparaat), en aanprijst, deelt hij zijn toehoorders mede, dat men hem briefjes met naam en adres van patiënten kan overhandigen, welke personen hij dan later zal bezoeken om hen van hun kwalen af te helpen. Na eenige dagen verschijnt dan onze wonderdokter en onderzoekt hij zijn patiënten. Wanneer het vrouwen zijn, geeft zijn wijze van onderzoek wel eens aanleiding tot debat! (In vrijwel alle gevallen schrijft hij een drieweekse kuur voor, waarvoor de kruiden van f 15 tot f 25 kosten). Met allerlei schoonschijnende praatjes houdt hij de menschen soms maanden aan de sleur. Het aantal gevallen, waarin door zijn optreden hevige verergering van ziekten of kwalen is ontstaan, is niet gering en meermalen heeft hij daarvoor reeds veroordeelingen gekregen. Ondanks dat gaat hij met zijn winstgevend „werk” door en drinken in de plattelandsgemeenten velen trouw driemaal per dag thee, welke zij van zijn kruiden moeten zetten.

Een andere rubriek vormen de kwakzalvers, die men

de algemeene zwendelaars zou kunnen noemen. Onder hen zijn gewezen havenarbeiders, die, al hebben zij zich in den loop der jaren tot een bepaalde maatschappelijke hoogte opgewerkt en al wonen zij in dure huizen en rijden in kostbare automobielen, nog steeds niet over de minste beschaving beschikken, en soms niet eens behoorlijk hun naam kunnen schrijven! Een hunner gaat als volgt te werk:

Hij noemt zich „natuurgeneeskundige” en laat zich, zooals wel door anderen geschiedt, niet door een bevoegd arts assisteerden. Het stellen van de diagnose geschiedt door hem op een zeer bepaalde manier en wel door

zijn patiënten in de oogen te kūken

Op deze wijze maakt hij uit aan welke kwaal of ziekte men lijdende is. Per visite rekent hij van f 2.50 tot f 5.— en schrijft dan meestal baden voor, ook wel wasschingen of het gebruik van kruiden, welke hij zijn patiënten onder remboours laat toezenden door een bepaalden drogist. Ook geeft hij wel eens beschrijvingen van de ziekte, aan welke men volgens hem lijdende is, en nu is het opmerkelijk, dat deze in vele, door de politie bij het onderzoek achterhaalde gevallen, woordelijk overgetikt blijken te zijn uit een boek van Bilz over natuurgeneeswijze!

Deze „weldoener der menschheid” ging vroeger nog wel brutaler te werk. Zoo heeft hij eens ter genezing van een open kankergezwel niets meer of minder voorgeschreven dan het op de wonden leggen van een opengesneden, pasgeboren hondje. Het slachtoffer is aan de gevolgen van deze „behandeling” overleden!

Sedert dien — hij werd deswege veroordeeld — is hij veel voorzichtiger geworden; ondanks dat, krijgt hij toch noch nog proces-verbaal op proces-verbaal. Het bedrijf is evenwel zóó winstgevend, dat dit er wel af kan!

Men verhaalde ons ook van een quasi-magneteur, wonende in het Westen, die er zulke eigenaardige wijzen van behandeling van vrouwelijke patiënten op na blijkt te houden, dat hij hiervoor al enkele malen in handen van den strafrechter is gevallen. Bij het onderzoek is meermalen komen vast te staan, dat hij de brutaliteit zóó ver drijft, dat hij vóór de „behandeling”

in gebed gaat!

Een ander frappant geval, ons medegedeeld, betreft een circa 65-jarigen schipper, die het gehele land als wonderdoener bereist en zijn klanten vooral heeft onder zeer godsdienstige menschen, die hem als een soort profeet vereeren. Deze werkt voor vergoeding van reis- en verblijfskosten, welke, al naar gelang van de gegoedheid zijner patiënten, soms vrij hoog zijn. Zijn specialiteit is het behandelen van vrouwelijke patiënten. Men noemde ons als illustratie van zijn wijze van werken een geval, dat twee zusters in een plaatsje in Zeeland was overkomen:

Na een zeer minitieuze onderzoek stelde hij vast, dat de meisjes aan een nierkwaal leden. Om nu den juiste aard van de ziekte te kunnen onderkennen, moesten zij gedurende zes dagen twee maal per dag haar urine bewaren en deze in twaalf door hem genummerde en gedateerde fleschjes voor hem bewaren. Toen hij na een week terug kwam, zette hij de 12 fleschjes van ieder op een rij en ging er voor zitten bidden. De moeder der meisjes vroeg hem toen nieuwsgierig naar de reden daarvan, waarop hij heel geheimzinnig antwoordde, dat de 12 fleschjes

de 12 apostelen vertegenwoordigden

en dat hij nu door hun hulp de juiste ziekte kon vaststellen.

Deze man „werkt” ook veel met honing in allerlei toedieningen; in een bepaald geval schreef hij het gebruik van schapenuitwerpselen met honing voor!

Een ander soort kwakzalvers, wordt gerecruteerd uit her, die de opvallend toenemende particuliere spiritistische séances bijwonen en dan plotseling de gave in zich meenen te ontdekken, dat zij zieken, en lijdenden kunnen genezen. Hieronder zijn natuurlijk ook velen, die dit uit volle overtuiging doen en zich meestal niets voor hun diensten laten betalen. Door hun geheimzinnig gedoe weten zij tallozen zóó te beïnvloeden, dat deze, wanneer de politie naar hun gedragingen een onderzoek instelt, bijna niet te bewegen zijn tot het afleggen van verklaringen.

Dan zijn er de lieden, die samenwerken met een gediplomeerd medicus. Enkelen onder hen, die men ook weder onder de serieuzen kan rangschikken, doen dikwerf veel goed en geven soms uitkomst in gevallen, waarin de officieele wetenschap geen uitkomst kon brengen.

Doch onder deze soort komen ook ergerlijke zwendelaars voor, die veel kwaad stichten, vooral daar in de meeste gevallen tegen hen niet kan worden opgetreden.

Eén dezer lieden zoekt de oorzaak van alle ziekten in zweren, welke zich dan volgens hem in een bepaald deel van het lichaam bevinden, en vóór alles moeten uitwerken. Toen men een meisje bij hem bracht, dat ontstoken oogen had voor welker behandeling een medicus de meest mogelijke reinheid en betten met boorwater had voorgeschreven, gelastte hij, dat men daarmede onmiddellijk zou ophouden.

— Het kind heeft een zweer achter in het hoofd, decreteerde hij en deze moet eerst uitwerken.

Gedwee volgden de ouders zijn voorschriften en alleen dank zij het toevallig te juister tijd ingrijpen der politie tegen deze zwendelaar, kon het meisje, wier oogen intusschen zeer ziek waren geworden, nog juist bijkrijds van een mogelijk verlies van het gezichtsvermogen worden gered.

Waarvoor, ondanks alle waarschuwingen en veroordeelingen, het publiek toch maar blijft doorgaan zich voor zijn kwalen tot dit soort van lieden te wenden?

Men verzekerde, dat dit zijn oorzaak vindt in het feit, dat men bij velen dezer kwakzalvers eigenlijk

zelf zijn kwaal mag uitzoeken!

Het is een feit, dat de menschen zich bij zoo'n kwakzalver veel meer op hun gemak gevoelen dan bij een gestudeerd medicus. Komen zij bij dezen laatste b.v. met de mededeeling, dat zij „het aan hun nieren hebben”, hetgeen zij meenen te moeten concludeeren uit pijnen in den rug of zijde en antwoordt de medicus dan na een zorgvuldig, wetenschappelijk onderzoek, dat daar geen sprake van is, dan komt het tal van malen voor, dat de patiënt zich onbevredigd gevoelt. Hij of zij voelt toch de pijn en wantrouwt den medicus, die hem van de illusie „het fijn zelf te hebben gevonden” berooft. Veel gemakkelijker hebben dergelijke patiënten het bij den kwakzalver, die meestal over een groote menschenkennis beschikt en op allerlei handige wijzen, zijn patiënten in het gevlj weet te komen. Zeggen ze b.v. tegen hem, dat ze „zenuwen op de maag” hebben, dan beaamt hij dit klakkeloos. Het zal hem zijn zorg zijn wat de menschen willen schelen, als hij zijn f 2.50 of f 5 voor de visite plus een aardig bedrag voor de leverantie van kruiden of smeerseltjes krijgt.

Er zijn nu eenmaal honderden menschen, die zoo graag zelf dokteren en zich den koning te rijk achten, wanneer hun diagnose van hun werkelijke of vermeende kwaal juist wordt verklaard. Het

hier besproken soort kwakzalvers weet van deze menschelijke afwijking een goed gebruik te maken en velen zijn reeds jaren bij zoo iemand in behandeling voor hun vermeende kwalen.

Wat doet n de politie hier tegen?

Het antwoord luidde:

In den laatsten tijd wordt steeds scherper opgetreden. Het Medisch Tuchtcollege vervolgt streng de medici, die werkzaamheden der kwakzalvers met hun medisch gezag dekken om daarvoor een eind aan hun praktijken te maken. Van de kwakzalvers zelf, wordt b.v. hier ter stede een goed-ingericht kaartstelsel bijgehouden, waarin alle inkomende klachten etc. direct worden geregistreerd. Heeft men zoodoende over een bepaalden kwakzalver gegevens genoeg, dan wordt tegen hem opgetreden, waarop vrijwel altijd een veroordeeling volgt.

In de meeste gevallen helpt dit afdoende. Velen verdwijnen van het toneel, zoodra ze maar één veroordeeling hebben gehad, doch anderen zijn brutaler en betalen gelaten de boeten of ondergaan de hechtenisstraffen.

Men noemde een geval van een kwakzalfster, die

niet minder dan f 15.000 in één jaar tijds

aan boeten en advocatenkosten betaalde en van wie de hechtenisstraffen in datzelfde jaar tot 9 maanden waren opgelopen!

Zooals wij reeds zeiden, ondervindt de politie bij haar optreden tegenover de werkelijke zwendelaars op medisch gebied weinig of soms geheel geen medewerking van het publiek. De meesten dezer parasieten weten zich op een dergelijke, geheimzinnige, quasi occulte wijze voor te doen, dat de menschen een diepen eerbied voor hem krjgen en bijna niet te bewegen zijn juiste mededeelingen aan de politie te doen. Dikwerf moeten de menschen tegen zichzelf worden beschermd en kost het groote moeite hen uit den greep dezer afzuigers te bevrijden. Waarbij natuurlijk ook dikwijls nog valsche schaamte komt, welke den argeloozen slachtoffers verbiedt eerlijk er voor uit te komen, dat zij op ergerlijke wijze zijn beetgenomen! Wanneer het daarbij dan nog maar blijft en hun gezondheid geen onherstelbare schade heeft ondervonden van het onverantwoordelijk speculeeren op de lichtgeloovigheid.

EEN TENTOONSTELLING VAN VOLKSGENEESKUNDE TE NEURENBERG.

De gowleider van Noord-Beieren, Julius Streicher, heeft bekend gemaakt, dat van 12 tot 25 Mei te Neurenberg in de enorme congresshal een tentoonstelling van volksgeneeskunde zal worden gehouden, waar „typisch Duitse geneeswijzen”, zooals natuurgeneeswijze, homeopathie, biochemie en magnetische geneeswijze zullen worden gedemonstreerd.

FEUILLETON.

DE ROL VAN DEN HOND IN OUDE GENEESWIJZEN.

Sinds eeuwen gebruikt men de hond als geneesmiddel, althans men treft in oude geschriften verhalen aan, die erop wijzen hoe reeds in de grijze oudheid een zekere waarde werd toegekend aan hondengerechten. De gebruiken op dit punt doen ons in dezen tijd herinneren aan de meest fantastische kwakzalverij, zooals vele legenden over z.g. volksgeneeskunde.

De oorsprong van dit vreemde gebruik wordt beschreven door Porhyrus, een grieksche schrijver uit de derde eeuw. *) Op zekeren dag toen men een hond offerde, viel 'n gedeelte daarvan op den grond. De priester raapte het op om 't wederom op het altaar te plaatsen; het was echter heet en hij brandde zich er aan. Met een spontaan, en in

zoo'n geval heel gebruikelijk gebaar stak hij de vingers in zijn mond en bevond, dat de jus uiterst goed smaakte. Nadat de ceremonie beëindigd was, at hij de helft van den hond op en bracht de rest aan zijn vrouw. Na elke offerande tracteerden zij zich op het slachtoffer.

Weldra deed dit verhaal de ronde door de stad. Iedereen wilde het probeeren en in weinig tijd vond men gebraden hond op de beste tafels. Men begon met jonge hondjes te eten, daarna werd meer en meer van volwassene gebruik gemaakt.

Het schijnt, dat in die periode de gedachte ontstaan is bij verschillende ziekten honden als „geneesmiddel“ aan te wenden. Op de meest uiteenlopende en wreede wijzen vond dit toepassing.

Een heel bijzondere, en voor de dieren tot de minst kwaadaardige behoorende, was de gewoonte om ze te laten likken. Merkwaardig klinkt dit waar men tegenwoordig juist om verscheidene redenen dit likken b.v. van kinderen wenscht te voorkomen. Er waren honden gedresseerd om wonden te likken, waardoor een opmerkelijke verkwikking ontstond. Verhalen uit latere jaren vermelden b.v. het feit, dat kinderen van blindheid genezen door ze te laten likken door gewijde honden. Een verhaal, dat uit Bohemen heet te komen, luidt, dat men aldaar het gezicht van een pasgeborene door een hond liet likken om de kleine goede oogen te verzekeren. In Armenië spreken zelfs dichters over godheden, voortkomende uit honden, welke men in het avondgebed eerbiedig „hondenzone“ noemde, en wier plicht het was de wonden der gekwetsten op het slagveld te reinigen. Reeds in het evangelie van Lucas leest men, dat honden de zweren van Lazarus likten. Dit middel werd nog in de vorige eeuw te baat genomen door een kwakzalver, die zich de „dokter van Chaudray“ liet noemen, en wiens behandelingswijze zeer in zwang waren.

Verscheidene gevallen vindt men beschreven waarin jicht of reumatieklijders genezen zouden zijn door het bij zich in bed nemen van jonge hondjes. Door Prof. Roux uit Lausanne werden de volgende staaltjes gepubliceerd:

Een zekere M.D. klerk van een pleitbezorger in Chambéry leed aan gewrichtsreumatiek. M. D. bezat een griffon van drie jaar, die hij bij zich liet slapen, elke keer als de aanvallen begonnen. Het kwam hem voor, dat het hondenlijf tegen de pijnlijke plek gelegd, zijn pijn deed bedaren. Moge dit al in zekeren zin zijn te verklaren, merkwaardig is zeker de rest van dit verhaal. De hond vertoonde daarna teekenen van onbehagelijkheid, en als hij erin slaagde te ontsnappen, ging hij zich in de donkerste hoek van de kamer verstoppen. Er wordt niet bij vermeld of de man misschien per ongeluk boven op het beest was gaan liggen! Gedurende zekere periode (het was in 1887.) werden de aanvallen van M. D. heviger dan ooit te voren. 's Nachts hield hij zijn hond bij zich in bed; den volgenden morgen waren de pijnen verdwenen, maar . . . de hond was ziek en was na twee dagen dood.

Het tweede geval betrof een dame uit Lausanne, die heel erg aan migraine leed. Door haar hondje tegen haar hoofd te drukken verdwenen de pijnen oogenblikkelijk; het dier ondervond daarvan volgens de beschrijving geen hinder.

Overbodig is het nadere uiteenzetting te geven

van een eenvoudige verklaring van deze en andere gevallen. Door het aaneenrijen der verhalen werd de hondenrol heel begrijpelijk tot een bijzondere verheven.

Meer overeenkomst met het eerste dezer voorgaande vertoont het volgende „geval“. Een geneesheer uit Genève zou bij iemand uit de Languedoc hebben waargenomen, dat zijn reumatische pijnen kalmeerden doordat hij deze in de spieren van zijn honden kon doen overgaan. De meeste dezer dieren stierven kort daarna. De man kreeg hierdoor de bijnaam van de „hondendooder.“

Sinds onheuglijke tijden lieten de arbeiders uit een messenfabriek van Thiers zich door levende honden beschutten tegen reumatiek. De menschen werkten daar „plat op de buik liggend op een hellende plank, voor een slijpsteen, welke draaide boven een watergroeve. Het spreekt vanzelf, dat in een ruimte waar veel van deze slijpstenen draaiden, de lucht sterk verontreinigd was met modderige waterdamp.

Rheumatische klachten onder het slijperspersoneel kwamen dan ook veel voor. Nu kwam iemand op de gedachte zijn hondje mee te nemen, en dit op zijn rug te laten nestelen gedurende z'n werk.

Op deze wijze werd een goede bescherming tegen de vochtige koude gevonden. Het geval werd met succes door anderen nagevolgd, en schijnt sinds langen tijd gewoonte te zijn geworden onder de messenslijpers.

Men liet verder soms kraamvrouwen, wier kinderen waren overleden, zoogen door jonge hondjes, teneinde de afscheiding der melk haar normale verloop te doen behouden. Om kort te gaan, de verhalen waaruit zou kunnen blijken welke diensten als „genezer“ honden aan den dag legden, zijn legio. Het nuttig effect der hondengenezers is in ieder geval minder betwistbaar dan de invloed, die dezelfde dieren zouden hebben na hun dood als men 't gehele lichaam of gedeelten daarvan gebruikte.

Wat nu b.v. te zeggen van het volgende: De in de 16e eeuw beroemde chirurgijn Ambrosius Paré, roemde als wondzalf het volgende mengsel: Zeer jonge hondjes werden in kleine stukjes gesneden en vermengd met regenwormen en jeneverbessen! Het aldus verkregen mengsel zou in hooge mate geschikt zijn gebleken om met oliën en vetten gemengd als wondzalf te dienen. Paré was zóo overtuigd van het afdoende dezer hondenbalsem, dat hij alom daarover sprak en vertelde hoe hij het recept had leeren kennen. Dit gebeurde ten tijde zijner detachering bij den maarschalk van Montejan. In Turijn trof hij een geneesheer aan, die groote vermaardheid bezat door het behandelen van schotwonden. Deze heeft toen Paré naar Parijs terugkeerde hem het recept van zijn wondzalf gegeven. Ter illustratie van de mentaliteit en wreeldheid van dien tijd, volgt hieronder de bereiding dezer „huile de petits chiens.“

Twee kleine hondjes werden levend gekookt in een mengsel van lijnolie, venetiaansche terpentijn en jenever, vermengd met een zekere hoeveelheid pieren. Deze laatste waren vooraf in witte wijn gedood, bij welke bewerking ze de aarde, die nog in hun lichamen was uitwierpen. Het geheel werd gefiltreerd door een servet. Bij den overdracht van de bereiding zijner zalf in 't bijzijn van Paré, riep de wonderdokter God aan tot getuige, dat dit nu zijn zalf was waarvan zoo'n roep uitging.*)

Volgens de verhalen van Paré nu waren de resultaten, die met deze substantie bij etterende

wonden werden verkregen niet te overtreffen. Het is niet na te gaan of men wel eens geprobeerd had, welk effect 't mengsel opleverde, zonder de weerzinwekkende dierlijke toevoegsels.

Intusschen zal den lezer een en ander minder onwaarschijnlijk voorkomen, althans wat de waarheid dezer griezelige toepassing betreft, als men bedenkt, dat de „beroemde“ Fistelpot van Ursem, die een ieder wel eens heeft hooren noemen, vroeger bereid heette te zijn o.a. met kikkers. Dierlijke vetten, als paardenvet, ganzenvet e.d. maakten veelvuldig deel uit van vele oude en gesanctioneerde voorschriften.

Tenslotte zijn op dit terrein nog zeer veel merkwaardigheden te vinden. Letterlijk alle organen werden verwerkt tot zelfs de uitwerpselen van op bijzondere wijze gevoederde honden, die tegen zekere kwalen een groote geneeskracht zouden bezitten.

Het voert thans te ver hierop nader in te gaan. Een van de meest op den voorgrond tredende verschillen van toen en nu, is te vinden in de primitieve experimenteerkunst van weleer en de heel wat meer geperfectioneerde methodes der moderne chemie en geneesmiddelenleer. C.

*) Coulon, *Curiosités de l'histoire des remèdes.*

**) Cabanes, *Remèdes d'autrefois.*

INGEZONDEN.

Een onzer welmeenende leden deed ons onderstaande ontboezeming toekomen, die wij gaarne opnemen.

Over het principieele dezer kwestie zou nog heel wat te zeggen zijn. Vóór alles dient er samenwerking tusschen artsen en apothekers te zijn op een juiste wijze. Dit laat dikwijls te wenschen. Bij wien in al deze gevallen de fout ligt, is zoo zonder meer niet te zeggen. Zoo lang er echter artsen zijn, die de menschen naar drogisten verwijzen „omdat 't goedkoop is“, blijft de mogelijkheid bestaan, dat er apothekers gevonden worden, die op allerstunteligste wijze zullen trachten te concurreeren.

Overigens willen we aan 't onderstaande laten voorafgaan:

Wie de schoen past, etc.

OOK GIJ BRUTUS?

Kwakzalverij in Apotheken

Enkele weken geleden liet ik wat Permang-Kalics halen in een Apotheek. Deze chemische stof was verpakt in een papieren zakje, waarop een reclame gedrukt was van 'n Amsterdamsch adres, waar men zijn zieke zenuwen kan laten genezen.

En dit zakje was omhuld met een reclame papier voor de geneesmiddelen van L. J. Akker uit Rotterdam.

Twee vliegen dus in één klap.

De bedoelde apotheek is een heel fatsoenlijke.

Bereidt recepten van alle doktoren ter plaatse.

Deze reclame voor en handel in kwakzalversmiddelen door apothekers is ook in ons land enorm verbreid. Ik heb weleens aan apothekers gevraagd hoe dat mogelijk was. Steeds kwam als antwoord: „dat zijn we verplicht om met de drogisten te kunnen concurreeren“. Een goedkoop excuus.

Uw abonné.

Dr. KNOX.

CORRESPONDENTIE.

Burgemeester van S.: Uw schrijven omtrent handel en wandel van den bedoelden verkooper van electrische apparaten is doorgezonden aan het dagelijksch bestuur. U zult daarvan nader vernemen.

J. v. T. te H. Wij kunnen U in het onderhavige geval geen andere raad geven dan: Pleegt overleg met Uw huisarts.

P. J. L. te A. Helaas zijn in ons land nog geen maatregelen getroffen om het euvel dezer demonstraties afdoende te bestrijden.

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de

VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE CEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).

Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Penuingm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker. Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Peningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM
POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM, No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHE DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Aan onze lezers.

Kwakzalverij op het gebied van het gehoor. — Het werk der z.g. kruidkundigen.

Fuilliton: Een wonderdokter.

Mededeelingen van verschillende aard:

Actie tegen geneesmiddelenreclame door artsen.

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

AAN ONZE LEZERS.

Het verwondert ons dikwijls hoe velen onder U ervaringen bezitten op het gebied van kwakzalverspraktijken, terwijl dit slechts blijkt bij trefvuldig mondeling contact. In 't belang van 't doel dat wij nastreven is het niet, dergelijke gegevens zoo weinig kenbaar te maken. Het zal dan ook ten eerste op prijs gesteld worden in voorkomende gevallen ons op de hoogte te stellen, en dit niet van een toevallige ontmoeting met een onzer te laten afhangen. Bijdragen ter publicatie in het Maandblad worden ten allen tijde gaarne ingewacht. Ervaringen van elk Uwer kunnen soms belangrijke waarschuwingen voor anderen zijn.

Red. Maandblad.

KWAKZALVERIJ OP HET GEBIED VAN HET GEHOOR.

Uittreksels uit het Orgaan der Vereeniging tot bevordering der belangen der slechthoorenden.

Onderstaande mededeelingen, die het z.g. toestel van Wijnberg betreffen, kunnen in hun algemeenheid voor een groot aantal „gehoorapparaten” en „doofheidgenezende” toestellen gelden. De bestrijding der kwakzalverij op het gebied van het gehoor, is een voornaam deel van den arbeid der bovengenoemde vereeniging.

Wendt U in voorkomende gevallen, alvorens in te gaan op de aanbiedingen van op dit gebied optredenden, tot deze nuttige en bekende instelling. Zij is in het bezit van uitgebreide gegevens omtrent dergelijke toestellen. Zij is steeds gereed om naar nieuw opgedoken „genezers” en hunne methoden een ernstig onderzoek in te stellen. (Alg. Secretariaat: Corn. Krusemanstraat 38h., Amsterdam. Z.)

De lezer zal na kennisname van de volgende

regelen, voor de zooveelste keer kunnen ervaren, wat er feitelijk overblijft bij nadere en deskundige beschouwing, van allerlei grootsche en breedspakige beloften, zooals deze in de aanprijzingen van dergelijke zaken plegen voor te komen.

Niet nadrukkelijk genoeg kan hierop gewezen worden. De praktijk leert nog dagelijks, dat men maar al te gaarne gehoor geeft aan de oneerlijke aansporingen tot aankoop dezer nietgehoordevende prullen.

Oordeel van Prof. Dr. C. E. Benjamins te Groningen.

Het is bijna een jaar geleden, dat de brave dooven Moeder, in haar bezorgheid over het wel en wee der hardhoorenden, mijn hulp inriep in den strijd tegen een hunner „weldoeners”. Ik moet bekennen in den beginne weinig lust te hebben gehad, om van mijn zoo sterk bezetten tijd nog wat af te nemen voor een dergelijk doel, en wel voornamelijk op grond hiervan, dat mijn Indische praktijk mij reeds eenmaal deed ervaren, dat het groote publiek slechts door eigen schade leert inzien hoe weinig waarde een bepaalde z.g. „geneesmethode” bezit. (Het woord „Alimonda” zal op het gelaat van menigen oudgast een min of meer verlegen glimlach tooveren). Toen ik echter van den Heer Klein allerlei „Wijnbergiana” toegezonden kreeg, werd mijn belangstelling in die mate gewekt, dat ik besloot de zaak in studie te nemen.

Op mijn verzoek kreeg ik twee toestellen, een klein, te gebruiken met zakbatterijtjes en een groot voor aansluiting aan de stadsleiding. Ik ben begonnen ze met den technicus van mijn laboratorium uit elkaar te halen om te zien hoe de toestellen werken.

Beide toesteller bleken nu eenvoudig ingericht om met een stroom van zwakke spanning (4 tot 6,4 Volt) dunne metalen draden te verwarmen. Deze draden zijn voor het verwarmen der gehoorgangen op dunne stokjes gemonteerd en daarna met zijde omwikkeld, voor het plaatsen achter het oor in kleine kussentjes verwerkt en voor de verwarming onder den neus in spiraalvorm op een isoleerend laagje geplaatst.

De geldswaarde van het gebruikte materiaal bleek ons gering te zijn, de constructie zeer eenvoudig, hetgeen in sterke wanverhouding staat tot den voor de instrumenten berekenenden prijs, die mij genoemd is.

De werking zou dus moeten bestaan in het verwarmen der gehoorgangen, van de huid achter

het oor en van de ingeademde lucht.

De meeste uitwerking zou te verwachten zijn van de z.g. „oordoppen” d.z. de stokjes met draadjes, die in de gehoorgangen gestoken worden, na met watten omwikkeld te zijn, waarna de gehoorgang goed met watten afgesloten wordt. Ik heb gemeten hoe warm de lucht in den gehoorgang wel wordt bij verschillende personen na $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ uur aanzetten van het toestel. (Dit meten geschiedt met een uiterst fijn thermometertje, een z.g. thermoëlement), en heb gevonden dat in beide poren dezelfde temperatuur bereikt wordt, die tusschen 42 gr. en 45 gr. Celsius ligt. (Dit hangt af van de wijidte der gehoorgangen, laag watten en min of meer dichte afsluiting).

Voor de lijdens is het gelukkig, dat de uitwerking van de twee niet geheel gelijke oorstokjes na zoo korten tijd reeds dezelfde is, daar anders zeker duizeligheid zou optreden.

Om een oordeel te mogen uitspreken, moest ik eenige patiënten met de toestellen behandelen en wel op een wijze, die elken twijfel in de werking van het apparaat uitsloot. Ik heb dan ook, op één uitzondering na, steeds gesproken van een „nieuwe electricische behandeling” of iets dergelijks en heb dat wel moeten doen, daar de meeste patiënten zich vrij belangrijke opofferingen hebben moeten getroosten om de volledige „kuur” te kunnen volgen. Slechts twee patiënten gebruikten thuis het kleine toestel.

Eén van deze, een zeer ontwikkelde jonge dame heb ik in het geheim moeten nemen, om hare medewerking te verkrijgen, en bij haar deed ik de eigenlijke ervaring op, dat zij in den eersten tijd duidelijk verbetering meende te bespeuren, zonder dat dit in werkelijkheid het geval was, waarover hieronder nader.

De andere patiënten kwamen aan het groote toestel, dat op wisselstroom aangesloten moet worden en waarvoor ik op mijne kliniek een speciaal stopcontact heb moeten laten aanleggen, aangezien zij nog grootendels op het oude gelijkstroomnet zijn aangesloten.

De patiënten, die in of bij Groningen woonden kwamen elken dag een uur „kuren”, de anderen werden in de kliniek opgenomen en moesten dus hun werk laten liggen, enz. (vandaar dat ik schreef over opofferingen).

Op één patiënt na, die duidelijk schadelijke gevolgen ondervond en daarom na 11 dagen de behandeling moest staken, hebben allen de kuur een maand lang volgehouden.

In het geheel hebben 9 patiënten de behandeling ondergaan; toen was ik van de nutteloosheid overtuigd en kon het niet langer over mij verkrijgen nog meer van deze arme lijdens eraan te onderwerpen.

Dat ik het nog tot 9 gebracht heb, moge mij ten kwade geduid worden; ik kan mij slechts beroepen op het feit, dat ik in geen enkel opzicht persoonlijk voordeel heb genoten, en voor het verkrijgen van een zelfstandig oordeel mij niet heb mogen beperken tot een enkel geval en dan..... heb ik nog steeds een kleine hoop gekoesterd dat dit onderzoek andere misdeelden zal behoeden voor nutteloze uitgaven en teleurgestelde verwachtingen!

Thans in het kort het verslag: hardhoorenden, die op andere wijze te genezen zijn, heb ik gemeend niet te mogen blootstellen aan deze proefneming, ergo waren de patiënten: lijdens aan otosklerose (6), aandoening van de gehoorzenuw (2) en beschadiging van het gehoor door een val (1).

De bijzonderheden van deze gevallen hoop ik spoedig in een geneeskundig tijdschrift mede te deelen; hier zij slechts vermeld, dat bij de 6 otoskleroselijdens het lijdens van 4 tot 10 jaar oud was, dat zij allen vrij ernstig hardhoorig waren en dat bij twee reeds verstijving van de stijgbeugelplaat was opgetreden.

Vóór en na de behandeling, die geheel volgens de bij het toestel geleverde voorschriften geschiedde, werd een volledig gehooronderzoek ingesteld.

Het resultaat bij alle 9 patiënten was geheel negatief d. w. z. voor en na de behandeling was het gehoor gelijk gebleven.

(In één geval was het gehoor iets afgenomen, echter had deze patiënt bij het laatste onderzoek wat meer last van suizen).

Ook op het oorsuizen heeft de behandeling geen gunstig effect gehad. Een enkele patiënt meende in den beginne beter te hooren en minder gesuis te hebben, doch later kwam alles weer op het oude punt terug. Eén patiënt, die tevoren geen oorsuizen had, kreeg na enkele dagen van behandeling aanvallen van heftig suizen, die ons noodzaakten na elf dagen de kuur te staken. Drie van de skleroselijdens vroegen en kregen na afloop van de behandeling een passend hoortoestel waarmee zij uiterst tevreden zijn.

Hiermede heb ik, zij het ook heel in het kort, verslag uitgebracht van onze ervaringen, die een ieder zich nu verder ten nutte kan maken. Ik wil eindigen met een waarschuwing, die ik grond op de lezing van brieven van teleurgestelde „Wijnbergkanten“ (zoals de heer Klein ze betitelt): laat toch een hardhoorende vóórdat hij of zij een medelijder(ster) iets aanbeveelt eerst zeker weten of het gebruikte middel helpt en dit door een bevoegd oorsuizend vaststellen. De suggestie of zelfbetovering kan op dit gebied zulke groote parten spelen, dat slechts een vaststelling der feiten recht geeft op oordeelen.

De samenkomsten der hardhoorenden, zoo nuttig, zoo opgeurend en goed, worden dan bevrijd van het euvel van voorbarige enthousiaste aanprijzing, die later later aan alle partijen blijkt diepe teleurstelling te geven.

Tot zoover het oordeel van prof. Benjamins. We laten thans nog eens volgen

de waarschuwendende woorden daaromtrent van Arts L. G. Heilbron, Electroloog te Amsterdam.

Deze schreef in een der vroegere nummers van ons Maandblad (1927):

Het apparaat van Wijnberg ter genezing van oorsuizen en doofheid heeft al jaren de belangstelling van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij en ik voldoe gaarne aan het verzoek in het maandblad der Vereeniging ook mijn meening te zeggen.

Een onooglijk kistje, ongeveer 12×12×22 c.M. metende, dat aan een zijde een tweaderig snoer met een 2-polig steekcontact bezit; dit snoer leidt naar 2 mignonzekeringen van 2 ampère. Ziedaar het uitwendig aspect van het door den verkooper met de beste beloften voor succes aangeprezen apparaat.

Het inwendige van het kistje vertoont een slordige montage van electrisch materiaal van het goedkoopste soort. Als voornaamste onderdeel dient genoemd een scheltransformator; een der laagspanningspolen is verbonden met 2 kleine verwarmingslichaampjes op houtjes gefixeerd. Deze twee lichaampjes zijn in serie geschakeld, hetgeen uit een electrotechnisch oogpunt als een hoogst gebrekkige methode gequalificeerd dient te worden.

Via een zaklantaarnlampje en een regelbaar weerstandje is de stroomketen met den anderen laagspanningspool verbonden. De bedoeling met de verwarmingslichaampjes is in de uitwendige gehoorgangen te dringen en de trommelvlies en omgeving te verwarmen.

Het toestel is vervaardigd, zooals een door S. Wijnberg geteekende brochure vermeldt, om de door hem uitgevonden geneeskuur van oorsuizen en doofheid toe te passen en om tevens het gehele gestel te genezen en vooral het zenuwstelsel, hetgeen voor vele oorlijdens van zoo groot belang is. Zuivere kwakzalverij!

Men weet in de geneeskunde, dat de oorzaken van doofheid onderling zeer verschillend kunnen zijn; een smeerpompje in de uitwendige gehoorgang kan den mensch dezelfde lasten bezorgen als een sluipend groeiend hersengezwel en veel andere afwijkingen. De kwakzalver wil oorsuizen en doofheid behandelen, geen ziekten, doch symptomen. De kwakzalver wil geld zien voor behandelingsmethoden en apparaten, waarvan hij weet dat de toepassing gevaarlijk kan zijn. Hij mist de kennis, die noodig is om te beoordeelen wat de oorzaak van de symptomen is; het laat hem koud of de patiënt een genezingskans laat voorbijgaan door niet bijtijds den bevoegde te raadplegen en hij schaamt zich niet een behandelingsmethode aan te bevelen, die zelfs den dood kan veroorzaken.

In zeer sterke mate geldt dit alles den kwakzalver, die Wijnberg's apparaat in den handel brengt.

Prof. Benjamins is zoo welwillend geweest een aantal patiënten uit te zoeken, die zonder kans van nadeelige gevolgen met Wijnberg's apparaat behandeld konden worden en op andere wijze niet te genezen waren. Hij heeft zijn uitgezochte patiënten volgens het voorschrift van Wijnberg behandeld en de resultaten in een verslag aan de Vereeniging tot Bevordering der belangen van S.H. aangeboden.

Wie het plan mocht hebben Wijnberg's apparaat te koopen leze eerst dit verslag; hij zal alle hoop moeten laten varen doch, bijtijds gewaarschuwd, zijn geld beter kunnen besteden.

Het apparaat biedt bovendien de mogelijkheid er een spiraalvormig weerstandje op aan te sluiten, dat onder den neus bevestigd kan worden en dienen moet om de in te ademen lucht te verwarmen.

„Het toestel werkt onmiddellijk op de luchtwegen, longen, ademhalingsorganen, hart en op het bloed van het geheele lichaam.”

Ziedaar de misleidende woorden waarmee dit apparaatje wordt aanbevolen. Treurig dat er nog menschen zijn, die na lezing van zoo'n bombast tot koopen overgaan.

Het wil ons voorkomen, dat bovenstaande regelen aan duidelijkheid niets te wenschen laten. De aandacht is er weer eens op gevestigd. Feitelij is het steeds hetzelfde liedje, dat vrij eentonig, en daardoor vervelend kan worden. De omstandigheden maken het echter noodig dit onderwerp bij tijd en wijle aan te roeren.

C.

HET WERK DER Z.C. KRUIDKUNDIGEN.

Van algemeene bekendheid kan het geacht worden, dat de laatste jaren een onrustbarende belangstelling bestaat voor het veelal minderwaardige gescharrel op geneeskundig gebied door z.g. kruidkundigen.

Om te beginnen is de naam reeds misleidend, in zooverre althans, dat onder deze benaming zich menschen aan het publiek opdringen, die allerm minst aanspraak op deze titel maken. Men is geneigd bij het lezen van „kruidkundige“ te denken aan iemand, die door opleiding of studie werkelijk verstand heeft van kruiden, zooals wij dat op analoge wijze veronderstellen bij „werktuigkundige“ of „tuinbouwkundige“, respectievelijk op het gebied van werktuigen en tuinbouw.

Men komt echter bij deze gedachtengang bedrogen uit. Degenen, die deze titel zouden kunnen voeren, doen dit nooit, en juist zij, die op dit gebied niet als „kundigen“ zijn te beschouwen buiten dit woord uit op een gevaarlijke wijze. Niet alleen toch, dat zij de goe gemeente trachten voor te tooveren deskundig op het gebied van kruiden of kruidkunde te zijn, neen, zij weten bovendien de onjuiste meening te doen ontstaan alsof zij op nog een ander terrein de noodige kennis bezitten, n.l. op het gebied der geneeskunde. Wat zij echter op dit gebied weten is juist voldoende om gevaarlijk te zijn voor anderen.

Door brutale en schreeuwerige advertenties trachten zij de aandacht op zich te vestigen. Hoe het mogelijk is, dat menschen daardoor in hun vertrouwen gesterkt worden en naar deze „wijsgeeren“ toestroomden, is in dezelfde mate te betreuren als het waar is. Men heeft echter slechts vast te stellen, dat inderdaad een volkomen onjuiste voorstelling te dien opzichte bij het publiek leeft.

In niet geringe mate gaat er een weinig-in-de-goede-richting-opvoedende kracht uit van z.g. kruidenboeken, zooals het onlangs verschenen vertaalde werk van Dinand en het oudere van Dubois. Dergelijke lectuur werkt het liefhebben op dit gebied zeer in de hand. Men vraagt zich af: Waartoe is dat dienstig? Onjuiste gevolgtrekkingen door leeken komen erdoor tot stand; zij meenen de dokter niet meer of althans minder, noodig te hebben en .... nieuwe „kruidkundigen“ worden er door geboren.

Degenen onder hen, die reeds een zekere reputatie genieten, durven soms op een meer dan schandelijk brutale wijze optreden. Zoo meende onlangs het Natuurgeneeskundig Instituut Jonkers het noodzakelijk te zijn, terwille van zijn naam, den medewerker der hygiënische kroniek van „De Voorwaarts“ openlijk tegenover het publiek te moeten voorstellen als zijnde: omgekocht door een artsentrust. Een lafaard!

Wij lezen daaromtrent in dit dagblad van 6 Juni o.a. het volgende:

Deze vriendelikheden worden mij toegevoegd in een langademig artikel door den heer Jonkers,

de kruidenfirma te Hoogeveen, die verschillende filialen in den lande exploiteert en waarvan de filiaalhouders f 4000 als borgtocht moeten storten en die kwistig pamfletten verspreidt, waarin allerlei kruidencombinaties tegen bepaalde ziekten worden aanbevolen.

Onze lezers herinneren zich, dat ik tegen deze methoden met kracht ben opgekomen en de motieven zal ik straks nog eens kort uiteenzetten. Om de zaak meer luister bij te zetten had de heer Jonkers een drietal artsen weten te vinden, die spreekuren zouden houden in de verschillende filialen. Ook daartegen ben ik opgekomen en het gevolg is geweest, dat de tuchtraad zich hiermede heeft bemoeid en deze artsen gedwongen heeft, zich terug te trekken.

Dit was de laatste druppel in de emmer en heeft den heer Jonkers in de pen gegeven een artikel, waarin mij de huid wordt volgescholden door middel van zijn courrantje.

Mijn eerste impuls was, en die is dikwijls de beste, dit geschrijf te laten voor wat het was en er niet eens op in te gaan. Maar aan alles komt een grens en dus is het toch wel goed, zonder dit geraaskal op de voet te volgen, de voornaamste punten even onder de loupe te nemen.

Dat het publiek onschadelijke kruiden koopt en tracht hierbij baat te vinden, daar is niets tegen, mits men niet nalaat den bevoegden arts te raadplegen. Kruidenzaken zooals die van Jacob Hooy, ik heb ze voor zoover ik mij herinner nooit een stroobreed in den weg gelegd. Wat anders wordt het, zoodra 'deze heeren zich gaan noemen kruidendokter, natuurgeneeskundige en als kwakzalver gaan optreden. De meest ergerlijke staaltjes worden door mij van tijd tot tijd gesignaleerd.

Steeds vinden deze lieden mij op hun weg, wanneer zij de kruidencombinaties aanbevelen tegen ernstige ziekten en daarbij genezing voorspiegelen, zooals tuberculose, Meiziekten, suikerziekte, geslachtsziekten, enz. In het bijzonder bezondigt zich hieraan de firma Jonkers te Hoogeveen, welke op deze wijze een grootbedrijf met uitgebreide reclame tracht te vestigen en haar onderneming steeds grooter uitbreiding wenschte te geven.

In de overal in den lande verspreide reclamecourrantjes van de firma Jonkers worden nog steeds bepaalde kruidencombinaties tegen allerlei ziekten aanbevolen en als voorbeeld van dit gevaarlijk gedoe heb ik eenige malen genomen de combinatie waarbij genezing van suikerziekte wordt beloofd, zeker in 70 pct. der gevallen.

Nu is een lijder aan suikerziekte door de aard van zijn ziekte, welke hem dwingt steeds de vervelende dieetvoorschriften te volgen er gauw toe geneigd eens zulk een kruidenmengsel te probeeren en de dieetvoorschriften te verwaarloozzen, wat hem uiteindelijk noodlottig wordt. Telkens worden suikerlijders in diep bewustelooze toestand (coma) in de ziekenhuizen gebracht; als dit tijdig geschiedt, komen zij er vaak doorheen, als het wat laat gebeurt, zijn zij onherroepelijk verloren. Steeds zijn deze menschen afgeweken van de dieetvoorschriften en een gedeelte is hiertoe gekomen door de veelbelovende reclame van „kruidendokters”, o.m. van de firma Jonkers.

Een lijder aan suikerziekte kan als hij zich nauwgezet houdt aan de voorschriften van zijn arts, de normale oude dag halen, iets wat vroeger bijna uitgesloten was. Daarbij moeten de patiënten vechten tegen zich zelven en elke arts weet, hoe gemakkelijk deze menschen zondigen. De medische wetenschap is terecht trots op wat bereikt is; de insuline-behandeling, de bepaling van het bloedsuikergehalte, de juiste wetenschappelijke basis van de dieetkeuze welke voor elk indi-

vidu nauwkeurig moet worden vastgesteld, dat alles is van onschatbare waarde gebleken.

Het is nu onze dure plicht onvermoeid tegen lieden op te komen, die reclame maken voor een onnoozele kruidencombinatie en dan genezing van suikerziekte en andere ernstige kwalen voorspiegelen. Dit gevaarlijk bedrijf moet uit zijn en helaas maakt de wetgeving hier te lande zulks nog niet mogelijk. Er rest dus voorlichting en waarschuwing; al wekt dat de woede op van de heeren, dan kan ons dit koud laten. Winstbejag ten koste der volksgezondheid, ten koste van het leven dezer patiënten, moet met alle energie worden tegengegaan.

De heer Jonkers, op de hem eigen beschaafde wijze, komt nu tegen mijn actie op en neemt bedenkelijke kwakzalversallures aan, door andermaal deze combinatie tegen suikerziekte aan te bevelen en hij past daarbij de bekende truc toe, door aan te bieden tien lijders aan suikerziekte te cureeren. Dus vervalt hij steeds meer in het gesignaleerde kwaad.

Nog bedenkelijker wordt de zaak nu de heer Jonkers zijn toevlucht neemt tot het uiten van verdachtmaking en insinuaties aan mijn adres, hierop neerkomend, dat mijn motieven niet zuiver zijn, dat ik wel voor mijn actie betaald zal worden, hetzij door de Arbeiderspers, hetzij door een „trust van geneeskundigen”, die er geld voor over hebben hun standje te verdedigen, van f 10.000 tot f 100.000 toe. Om van te watertanden, maar de heer Jonkers laat zich een beetje in de kaart kijken, als hij bij anderen geen andere motieven onderstelt dan geldgewin.

Die „trust van geneesheeren” is een leuke vondst; eenige jaren geleden is deze in de wereld geschopt door den man, die een „Instituut” te Hilversum exploiteerde en op analoge wijze als Jonkers doet, stelselmatig courrantjes verspreidde en nog verspreidt om de menschen per gedrukte brief te genezen tegen dik geld. In deze drukwerken wordt dan stevig gescholden op de officiele geneeskunde; vaccinatie en vivisectie, proefkonijntjes, enz. werden daarbij druk uitgespeeld.

De zaak te Hilversum werd opgeheven en na een jaartje werd de pers verrast met een dik pak getikte stukken en daarin kwam het schoone verhaal voor, dat deze heer de dupe was geworden van de vervolgingen van de „trust van geneeskundigen”, dat hij overal bespionneerd werd en dat — ik meen in Algiers — zijn koffers waren opgebroken door betaalde spionnen. Want het was de trust er ook om te doen, achter zijn geheimen te komen. Was hij niet in het bezit gekomen van het geheim der Indische kruiden?! Zelfs bij de posterijen was zijn briefgeheim niet veilig en daarom, nu hij de zaken weer opvatte, moesten zijn cliënten hem schrijven: Postbox Alkmaar.

Dergelijke fantastische onzin van een „trust van geneeskundigen” haalt Jonkers aan en hij insinueert, dat schrijver dezer kronieken hierdoor betaald wordt, althans hij stelt deze vraag.

Ik vermeld dit even om te doen zien, welke armzalige argumenten en verdachtmaking deze menschen voor hun verdediging noodig hebben.

Verder zou de Arbeiderspers laster plaatsen en de aangevallenen niet in de gelegenheid stellen zich te verdedigen door het weigeren van verweer. Daarom ben ik een lafaard, want wel gewapend geef ik mijn arme slachtoffers, de ideële dienaren van de menschheid, niet de gelegenheid, schoon gewassen en stralend voor de massa te verschijnen. Ik herinner mij niet een stuk van Jonkers ontvangen te hebben — misschien de Redactie —

en altijd wordt door mij de kern van het schrijven weergegeven.

De Heer Jonkers heeft een zoodanig beleedigend en mijn persoon aantastend stuk de wereld ingestuurd, dat de vraag overwogen zou kunnen worden, of geen andere maatregelen genomen moesten worden. Daarvoor pleit, dat men op de duur dergelijk geschrijf niet zonder meer kan laten passeeren. Er tegen pleit, dat men feitelijk de schouders moet ophalen over dergelijk schimpen en verder: deze heeren spelen zoo graag slachtoffer, zij zouden er dan nog reclame mede maken. Zij weten dat een vervolging wegens beleediging hun f 50 of f 100 kan kosten en dat hebben zij over voor de reclame.

Tot zoover de kroniekschrijver. Het insinuerend geschrijf van Jonkers geeft een maar al te duidelijke kijk op de wijze waarop getracht wordt de menschen een rad voor de oogen te draaien. Dat daarbij een poging wordt ge gedaan de officiele wetenschap in een kwaad daglicht te stellen, is typerend voor het soort, dat zich „kruidkundige” noemt in 't algemeen, en voor Jonkers in 't bijzonder.

Intusschen worden wij voortdurend verrast met nieuwe brochures, de een nog welsprekender dan de andere. Het is te hopen, dat de menschen eens zullen inzien welk een gevaarlijk spelletje zij spelen door hun vertrouwen aan „kruidkundigen” te schenken. C.

FEUILLETON.

EEN WONDERDOKTER.

Toen ik nog een kleine jongen was, woonde niet ver van ons dorp nabij de school, een zonderling man, Feldhausen genaamd. Hij was bakker, hield een klein winkeltje, tapte een borrel — het was voor de drankwet van Modderman — en dreef er een beetje landbouw en veeteelt bij. Zijn huis was een heel lang convent van zonderlinge bouwde. Wij kwamen er wel eens, des middags tusschen de beide schooltijden, om voor een cent drop of zoethout te halen, dat wij dan in een fleschje met warm water lieten aftrekken tot een bruin zoet drankje, waarvan wij zoo onder de schooluren eventjes smulden en onze buurmakkers ervan lieten meeproeven. Bij zoo'n boodschap hadden wij liefst, dat de vrouw of een der oudste kinderen — Feldhausen was rijkelijk met kroost gezegend — ons hielp, want voor den baas zelf waren we eigenlijk een beetje bang. Hij was bij al zijn nering en hantering nog wonderdokter bovendien en had als zoodanig een groote vermaardheid verkregen. Niet alleen dat vele menschen in onze gemeente stilletjes naar hem toegingen, als hun iets mankeerde, ook van uren in den omtrek kwamen de lui bij hem om raad en baat voor zich zelf of een der hunnen. Wonden, kneuzingen en dergelijke maakte hij pijnloos en genas hij mee door ze onder 't prevelen van onverstaanbare woorden te bestrijken en te bekruisen; daarbij knielde hij bij den patiënt en had zijn petje afgezet. Mijn vader heeft dit vaak verteld; bij 't losdoen van een koe had hij zijn hand tusschen den ketting en den stalreep gekregen met dit gevolg, dat hij het vel van de vingers opgestroopt en ze pijnlijk gekneusd had. Hij wist, zooals men zegt, de pijn haast niet te bergen en ging naar Feldhausen.

Toen deze al knielend zijn manipulaties uitvoerde, week de pijn, zacht schoof hij het vel weer ter plaatse, bond er een windsel om en na een paar dagen was alles weer kant en klaar. En zulke verhalen heb ik van vele menschen gehoord, die allen baat bij den wonderdokter vonden.

Als jongetje van vier jaar zag ik hem altijd bij avond — zeker op verzoek — bij ons komen,

om te „meisteren” met mijn tante, moeders en gehuwde zuster, die ongemak aan de knie had. Ook voor deze kwaal werd het kruisen en strijken aangewend en elders liet hij dergelijke kwalen wel wasschen met .... varkensurine. Zulke middeltjes ried hij veel, maar 't moest pis zijn van een mannelijk varken (van een beer of een borg), van een gelte en van al wat verder maar vrouwelijk is, was ze niets waard.

De man kon meer als rechttoe, zooals de boeren zeggen, maar ongeloofelijk waren toch de verhalen van zijn wondermacht, die de lui mekeer wijsmaakten. Op een Vrijdagmorgen in de vroege ging Feldhausen te voet naar Deventer ter markt. Daar midden in 't eenzame Bornhoyer Bosch springt uit de donkere dennen een kwade kerel te voorschijn, die hem wil aanranden. Maar Feldhausen gebood plechtig: „Man, gij zult staan”, en de roovert kon geen stap vooruit. Kalm stapte onze wonderdoener voort, tot hij aan 't eind der groote heide de oude boerenherberg de „Drie Kieviten” binnentrad, om er eentje te nemen voor de morgenkou. Daar zat hij bij het haardvuur te praten met andere vroege passanten en toen hij eindelijk opstond, vroeg hij in de kring: „Wie van U gaat in de richting van Laren? Daar in 't Bornhoyer bosch staat een man, dien ik stil heb gezet; zeg hem maar, dat hij verder kan gaan”.

Zoo kwam hij eens te Deventer terug en reed in den wagen met een boer mee. Feldhausen zoowel als de boer waren flink aangeschoten. Onder 't voortrijden ziet onze wonderdokter, dat het paard van den boer kreupel loopt; hij stapt even uit, om den poot te bekeken en te strijken en het malheur is over, als hij weer in den wagen kruipt. Maar een half uurtje later hebben de reisgenooten hooggaande ruzie; de boer gooit zijn meerrijdende gast uit het voertuig en deze moet zoo goed en zoo kwaad als het wil verder marcheren, maar zie — het paard kreupelt weer; Feldhausen had het ongemak aan 't beest teruggegeven.

Destijds had hij een klein gebocheld mannetje als knecht, die mij in later dagen heel wat van zijn vroegeren baas vertelde. De man had wel rijk kunnen wezen, zei die, „maar de jannover hield em kaal”. Eens ben ik met hem meegereden naar Stadlohn in 't Pruisische, heelemaal met de kar. We moesten daar wezen bij een deftigen heer, die officier was en een ziek paard had. Het paard werd genezen en ik zag, hoe die mijnheer onze baas een briefje van 100 marken gaf. Daar hebben we schik mee gemaakt onderweg. Er was geen „heilich huisje” aan den weg, waar we nret aanlegden en ik geloof, dat we slechts de kleinste helft thuisbrachten. In die dagen reden we voor den winkel ook met den vrachtwagen naar Deventer. Eens op een Vrijdagavond laat, toen ik den baas hielp uitspannen in de schuur en we begonnen af te laden, zei hij op een groote kan met brandewijn wijzende: „Jongens, Gerrit Jan, dien moesten wij van de week hebben met ons beiden. Weet je wat, achter op den zolder in 'n duisteren hoek staat net zoo'n kan, die een barst heeft. Haal dien op en zet hem in den wagen in de plaats van deze heerschap; giet eerst een beetje brandewijn onder op de planken en breng dan de volle naar boven. Morgenvroeg kom je binnen en dan zeg je: „Baas, weet je wel, dat de brandewijnkan is gebroken en alles verlekt

is!” Ik deed alles naar behooren, want van zulke akkevietjes had ik mijn draai. Zaterdagmorgens, toen de baas nog bij 't wijf in de bedstede lag, kijk ik achter de deur heen en zeg: „Baas, je hebt gisteren ook een ongeluk gehad!” „Zoo”, vraagt hij als met schrik, „wat dan?” „De brandewijnkan is kapot en alles verlekt.” Dat vrouwtje was bij de hand en als zij de jobstijding vernam, sprong zij op, wipte over den baas heen en liep in haar bloote hemd naar de schuur. Maar 't hielp niets. Het ongeluk was gebeurd. Wat was er aan te doen.

Och, och, wat hebben wij een plezierige week gehad. Zoo vaak wij er aan dachten, klommen wij de ladder op naar den duisteren achterzolder, waar onze vriend ons wachtte. Eerst was hij zoo zwaar, dat ik hem niet opbeuren kon. Maar ik knielde er bij neer en hield hem op zij en dan ging het zoo prettig: klok-klok-klok!

Behalve van den drank was onze baas ook een liefhebber van de vrouwlui. Een knap meisje kon hij niet best met vree laten.

Zoo kwamen we eens met de kar van Rijsen af. In Holten troffen we in de herberg een meisje dat in Lochem diende en gaarne met ons meerrijden wou. De baas moest natuurlijk met de knappe jonge maagd op de bank zitten en ik zat als voorman voor op het juk. Toen we op 't Holterbroek gekomen waren, wou Feldhausen daar in de eenzaamheid een beetje met het lieve kind vrijen, maar ze was er zoo 't scheen niet erg van gediend en spartelde nog al tegen, toen hij haar zoenen wou. Door die beweging wipte de kar, die niet van een grendel was voorzien; ik kwam met een grooten zwaai door de lucht op den grintweg terecht en naast mij zag ik den baas en het meisje; gelukkig hadden we geen van drieën ernstig letsel en hij vroeg onnoozel: „Hoe kwam dat toch?” We zetten de kar weer overeind, zochten onze plaatsen weer op en voort ging het weer. Zoetjes aan schoof Feldhausen weer dicht bij en de meid, zeker bang voor nieuwe ongelukken, was makker geworden en liet zich een beetje troetelen.

Zulke grappen wist ons mannetje er heel wat te vertellen van zijn ouden meester. Een losse, onverschillige kerel, die Feldhausen, zou men zoo oordeelen. En toch, hij was zeer godsdienstig aangelegd. Onze oude Evangelische dominé was hem niet streng genoeg; hij moest de oude onverschuldte geloofsartikelen hooren verkondigen. Daarom ging hij naar den evangelist, die in de „Klompkeskarke” preekte. 't Was bij een boer op de deel, waar elken Zondagavond de fijnen of „nieuwlichters” uit den heelen omtrek bijeenkwamen, om de „waarheid” te hooren. Eenmaal heb ik als kleine jongen zoo'n bijeenkomst bijgewoond. 't Was een fantastisch tooneeltje. Een paar stallantaarns verlichtten de donkere deel maar voor een gedeelte; vooraan bij de zaadkist stond de lange bleke evangelist achter een lessenaar met een grooten bijbel en boven hem hing een lantaarn; achter hem, tegen de bedsteden, die hier op de deel waren uitgebouwd en waarop korenzakken te pronk stonden, zaten de voorgangers van het kleine kuddeke op stoelen. Een viertal meest bejaarde mannen en onder deze ook Feldhausen; drie zaten in de zware slagschaduw van de achterwand der „luchte”, maar een straat viel op het gezicht van den wonderman. Vóór den evangelist zaten de andere toehoorders op banken, de eerste rijen vol ernstige aandacht,

de verdere, meer uit nieuwsgierigen bestaande, waren niet altijd even rustig en heel achteraan, in schemerdonker de dartele jeugd, jongelingen en maagden, die graag wat malden, en spotboeven, wien het om een grapje te doen was. 't Was dus een zeer gemengd auditorium.

En de Evangelist sprak eenvoudig en in beeldspraak, aan het leven dezer menschen ontleend; zijn toon was wat zangerig en fleemend met een neusklank, maar 't vond bij 't meereendeel een ontvankelijk gemoed; men moest de gezichten der andere mannen en vrouwen zien, zoo ernstig, zoo angstig bijna. Nog was het heden der genade, maar hoe lang nog? Onverwacht klopt de dood bij U aan of bij mij. En dan zal het beslist zijn — voor eeuwig! Eeuwig, wat duurt dat lang. Hoe ernstig is het leven, hoe ontzaglijk de dood!

En Feldhausen zat daar ook en zijn donkere oogen staarden, als zagen ze wat in de wijde verte. Hij voelde het zeer diep. Er was een breuk, een diepe breuk in zijn wezen. Daar waren de verlokkingen der wereld, de tooverachtige bedwelmings van de drank en de zoete bekoring der vrouwen. Daar was aan de andere zij het mysterie van God en het andere leven, de wonderbare gave, die hij bezat, en die hij evenmin begreep als al het andere. En daar kwam de roepstem van den Heiland, ook tot hem, armen zondaar: „De uren zijn weinig, ontwaakt dan, ontwaakt!”

H. W. HEUVEL.

Uit: Almanak voor den Achterhoek en het Schipbeekdal. 1934.

Uitgave: N.V. Lochemsche Couranten drukkerij.

Mededeelingen van verschillenden aard

ACTIE TEGEN GENEESMIDDELEN-RECLAME DOOR ARTSEN.

De Nederlandsche maatschappij tot bevordering der geneeskunst is voornemens strenger te gaan optreden tegen leden, die, door het afgeven van attesten over geneesmiddelen, ten behoeve van fabrikanten of handelaren, of door het tegen geldelijke belooning zich beschikbaar stellen voor het toepassen van die geneesmiddelen in kliniek of practijk en het daarover dan publiceren van reclame opstellen in de geneeskundige pers, het vertrouwen in den stand der geneeskundigen ondermijnen. Aan de, binnenkort te Rotterdam te houden algemeene vergadering van die maatschappij, wordt thans door het hoofdbestuur voorgesteld, op straffe van verlies van het lidmaatschap, de leden te verbieden aan fabrikanten, handelaren of verkoopers van geneesmiddelen eenigerlei schriftelijke verklaring ter hand te stellen, welke gebruikt kan worden tot het maken van reclame voor een of ander geneesmiddel. Eveneens wil men verbieden het aannemen van geldelijke vergoeding van een fabrikant, handelaar of verkooper van geneesmiddelen voor het klinisch of poliklinisch beproeven van nieuwe medicamenten en voor het schrijven van artikelen hierover in de pers, waaronder ook begrepen de vakpers.

N. Rtt. Ct.

CORRESPONDENTIE.

H. C. V. Hailbron. Africa. Uw schrijven hebben wij doorgezonden aan de Vereeniging ter bevordering der belangen van Slechthoorenden met verzoek om advies. Bericht daarover volgt.

J. van S. te D. Gaarne willen we de kruiden voor U onderzoeken. U dient dan echter een zekere hoeveelheid in te zenden. Zóó, op Uw beschrijving, is niets te zeggen.

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de

VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).

Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237. A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Meij. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—
Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Peningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM
POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHE DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van verschillenden aard:

Praktijken van het instituut Leugemors te Apeldoorn —
Medicijnen van den kwakzalver Kosin te Dinxperlo —
Waarschuwing.

Rechtszaken: Psychisch onderzoek en magnetisme.

Feuilleton: De tragedie van een wonderdokter.

Ingezonden: Een gevaar voor de Volksgezondheid.

Uit de oude doos.

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van verschillenden aard

PRAKTIJKEN VAN HET INSTITUUT LEUGEMORS TE APELDOORN.

Een sprekend staaltje van de wijze waarop bovengenoemd Instituut zijn „natuurgeneeskundige“ behandelingen volvoert, werd ons eenigen tijd geleden medegedeeld. Men behoeft zich hierover niet te verwonderen. Een ieder zal wel eens gehoord hebben van de diagnoses gesteld door waterkijfers en andere kwakzalvers, nadat hun een fleschje varkensurine of een andere willekeurige, gekleurde vloeistof was gezonden.

Hier is een authentiek verhaal van een ons bekend medicus, die zich de moeite nam zich te vergewissen van de kunde en kennis van Leugemors. Het ware te wenschen, dat meer medici dit voorbeeld volgden. Op deze wijze kunnen in ieder geval de methodes van zulke oplichtersinstellingen bekend gemaakt worden. Helaas is er momenteel op andere wijze niet doeltreffender tegen op te treden. Wij zijn den hierbedoelden arts dankbaar, en hopen dat publicatie van dit geval voor anderen een goede waarschuwing moge zijn. Men zij erop bedacht, dat het lezen alleen niet voldoende is, doch dat verder ruchtbaar maken noodzakelijk is om iets nuttigs te kunnen verwachten.

Men leze:

Op de hoogte met de praktijken van het instituut Leugemors te Apeldoorn heb ik genoemd instituut een fleschje, bevattende een aftreksel van-curcumawortel gezonden. Dit heeft iets van urine. Ik vertelde er bij dat ik over pijn in de rug klaagde.

Bijliggend antwoord werd mij toegezonden, bovendien medicijnen à f 4.50. Is dit geval iets voor Uw vereeniging? Zoo ja, wilt U dan de

medicijnen ontvangen? U begrijpt natuurlijk dat ik geen lust voel genoemde heer te betalen.

Gaarne Uw antwoord tegemoet ziende

Hoogachtend,

Volgt hieronder het antwoord van Leugemors, hetwelk gesteld was op een kaart met behalve een nadrukkelijke aanwijzing omtrent „natuurgeneeskunde“ er op, een aantal wijzen, aangevende waarop de „praktijk“ wordt toegepast. We zien daarbij staan: homeopathie, complex-mittel, spagirische-mittel, electro-homoeopathie, magnetopathie, biochemie en ten slotte: urine onderzoek volgens Leugemors snelmethode.

Het eene is nogal fraaier en imponerender dan 't andere. De inhoud der geschreven brief was als volgt:

Mijnheer,

U heeft een groote hoeveelheid vuil in Uw lichaam, waarvan een gedeelte aan het versteenen is.

De fout zit in de nieren, die niet bij machte zijn, om dit vuil te verwijderen, waardoor dit zich dan ook in den loop der jaren heeft opgehoopt, voornamelijk in rug, hoofd en voeten. Ook de longen en het zenuwstelsel worden er door beïnvloed. Ook lijkt het mij, dat U veel te sterke medicijnen heeft geslikt.

Op den duur zou Uw geheele lichaam door rheumatische neerslagen geheel verstijfd zijn.

Wilt U over 14 dagen weer een fleschje van 's morgens zenden?

Hoogachtend,

LEUGEMORS.

Er boven was aangegeven: Pillen: 's morgens en 's avonds 5 stuks droog innemen. Tabletten: 's avonds een tablet opgelost in heet water een kwartier na de pillen.

Het onderzoek dezer geneesmiddelen had tot resultaat, dat de korrels homeopathische verdunningen van een of meer onbekende stoffen bleken te bevatten, terwijl de tabletten volgens den heer Keulemans uit een onbekend plantenpoeder en phenolphthaleine waren samengesteld.

Op deze wijze dus wordt à raison van f 4.50 iemand blootgesteld, op zeer onverantwoordelijke manier, ten eerste aan onttrekking van een behoorlijke behandeling door een bevoegde, en ten tweede aan de lang niet onschadelijke werking van phenolphthaleine, welke sommigen patiënten zelfs noodlottig kan worden.

Intusschen blijkt hieruit nog eens te meer, welk een humbug de fraaie aanwijzingen van dergelijke heeren eigenlijk zijn. De Leugemors snelmethode van urine-onderzoek is niet bepaald feilloos te noemen!

Men neme zich dus in acht tegenover dit Natuurgeneeskundig instituut Leugemors te Apeldoorn.

C.

MEDICIJNEN VAN DEN KWAKZALVER KOSIN TE DINXPERLO.

Een boekverkooper te Baarn verzocht inlichting en omtrent den aard van geneesmiddelen door bovengenoemde kwakzalver verstrekt. De indruk was verkregen, dat na ongeveer 14 dagen gebruik de patiënt zich slaperig voelde worden. Uit vrees, dat verdoovende middelen aanwezig zouden zijn werd de kuur gestaakt. De heer Keulemans verzichtte het onderzoek, doch het was niet mogelijk een of andere stof aan te toonen, die de genoemde verschijnselen had kunnen veroorzaken.

Vermoedelijk zal suggestie bij den gebruiker hier wel een voornamelijk factor zijn geweest.

Overigens was slechts melksuiker met zekerheid te identificeren. De practisch dus niets bevattende medicijnen, die waarschijnlijk flink betaald waren, hadden den reeds weinig vertrouwen hebbende patiënt nog verder van huis gebracht.

Raadpleeg toch ook eerst uw arts; deze zal U niet in dergelijke onzekerheden brengen!

C.

WAARSCHUWING.

Onze opwekking in het vorige nummer van het maandblad, had tot resultaat, dat onderstaande ervaring van een onzer leden binnenkwam.

Naar aanleiding van Uw oproep aan den lezers 't volgende.

Afgelopen zomer had ik 't twijfelachtig genoegen in Den Haag bij familieleden te ontmoeten een zekere v. d. Horst gewezen huisschilder, nader adres mij onbekend.

Deze man „behandelt“ deze familieleden gratis maar incasseert echter vlot de tientjes die men hem voor zijn tijdverlies toestopt. Hij is ook sterk in horoscoop trekken.

Ernstige waarschuwing aan de patiënten helpt, zooals gewoonlijk, ook hier niet en de behandeling wordt nog steeds voortgezet.

C. E. v. d. H. v. L.

Breda.

RECHTSZAKEN.

PSYCHISCH ONDERZOEK EN MAGNETISME.

Vijf verdachten voor den kantonrechter.

Het is gewoon onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde zegt het O.M.

Amsterdam, — Woensdag 5 Juni.

De kantonrechter, mr. Hartzfeld, behandelde heden een zaak, waarvoor veel publieke belangstelling bestond, namelijk de vraag, of „psychisch onderzoek en toegepast magnetisme” vallen onder het onbevoegdelijk uitoefenen van de geneeskunde.

Terecht staan, verdacht van genoemde overtreding, de heer L. Groeneweg, voorzitter van de „Vereeniging voor Psychisch Onderzoek en toegepast magnetisme”, en vier van zijn medewerkers. Zij werden verdedigd door mr. H. P. Loggere. Getuigen zijn in deze zitting niet gehoord.

De heer Groeneweg zet zijn bezwaren tegen de dagvaarding uiteen: „Ik ontken, dat ik magnetiseur ben in de aan dat woord gewoonlijk gegeven beteekenis. Ik pas geen behandeling toe, maar geef leiding bij een innerlijk proces. Ik verricht geen medisch onderzoek en stel geen diagnose. Ik ontken, dat ik handoplegging als geneesmiddel toepas; in den regel gebruik ik slechts de vingertoppen. Ik ben niet financieel bij de vereeniging geïnteresseerd, tenzij om tekorten te suppleeren. Ik oefen het magnetisme niet uit als beroep of bedrijf, slechts uit noodzaak, n.l. om de menschen te helpen.

De andere verdachten verklaren in gelijke zin. Uit hun verhoor blijkt voorts nog, dat de heer Groeneweg cursussen geeft; de vier medewerkers die zijn gedagvaard, zijn ook leerlingen van den heer G.

Kantonrechter: U meent dan toch, een bijzondere gave te bezitten?

Verdachte: Die gave heeft iedereen, maar bij ons is zij meer ontwikkeld.

De verdachten zijn van meening, dat hun werk van zuiver paedagogische strekking is en dat derhalve van uitoefenen der geneeskunde geen sprake is.

Honderd gulden boete tegen elk geëischt.

De ambtenaar van het O.M. acht desniettemin het onbevoegdelijk uitoefenen der geneeskunde bewezen, waarbij hij zich o.a. beroept op een door den heer G. zelf geschreven boek. „Over het al of niet serieuze van het magnetisme zullen wij het vandaag niet hebben”, aldus spreker. „Wij hebben hier te doen met een negatie van de wet; de heeren weten dat dit verboden is en zij gaan er rustig mee voort. Ik eisch derhalve tegen elk van hen een boete van f 100.—.”

In een uitvoerig betoog zet vervolgens de verdediger de zienswijze van zijn cliënten uiteen, dat zij niet de geneeskunst uitoefenen, doch zuiver paedagogisch werk verrichten. De vereeniging bestaat reeds 25 jaar en is tot dusverre ongemeend te werk gegaan. De paedagoog geeft psychische hulp. Hij oefent invloed uit op het onderbewustzijn van de menschen door hen in te prenten: „gij behoort gezond te zijn; uw lichaam zelf moet u genezen.” Dit is zuiver suggestief, heeft met geneeskunde niets te maken; de dingen die men bij deze vereeniging onderwijst behoren niet tot de vragen voor het arts-examen. Pleiter legt een brief over van een arts te Wormer, die zelfs eenige menschen die bij hem als patiënt zijn gekomen, naar de vereeniging heeft verwezen.

De Hooge Raad heeft uitgemaakt, dat „geneezing door gebed” niet valt onder het uitoefenen van de geneeskunst, waarom zou deze paedagogische raad er dan wel onder vallen?

Niet strafbaar.

Komende tot de handoplegging oftewel vingertoppen-aanraking zegt pleiter, dat die vingers slechts als „ondersteuningsmiddel” werden gebruikt bij de aanraking van mensch tot mensch. Ook is het — aldus pleiter — mogelijk, dat men door middel van de vingertoppen iets van de eigen levenskracht overbrengt op een ander individu, en dat individu op te wekken tot zelfgenezing. Dat is naar pleiters meening evenmin strafbaar als het ter beschikking stellen van zijn bloed voor bloedtransfusie.

Kantonrechter: Ja, maar die bloedtransfusie wordt door den dokter verricht!

Op een vraag van den kantonrechter, of hij zijn patiënten wel eens naar een medicus verwijst, antwoordt de heer Groeneweg: „Ze komen altijd van doktoren, bij wie ze geen baat hebben gevonden. Bij sommige technische gevallen, b.v. bij acute blindedarmontsteking, verwijs ik hen wel naar het ziekenhuis”.

De verdediger concludeert vervolgens, dat deze menschen geven wat in hen is ter wille van de menschheid en verzoekt hen vrij te spreken of van rechtsvervolg te ontslaan.

De kantonrechter wenscht nog eenige getuigen te hooren, onder anderen den door den advocaat ten toneele gevoerden dokter uit Wormer, waartoe hij de zaak voor onbepaalde tijd uitstelt.

(„De Voorwaarts”, 6 Juni '35.)

Voortzetting van een principiële strafzaak.

Naar men zich herinneren zal, hebben op 5 dezer voor den kantonrechter, mr. Hartzfeld, terecht gestaan de voorzitter van de reeds 25 jaar in de hoofdstad werkzame Vereeniging voor psychisch onderzoek en toegepast magnetisme, de heer L. G., met vier medewerkers.

Hun was onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst ten laste gelegd, o.m. door handoplegging.

Kort weergegeven hadden zoowel de verdachten als de verdediging aangevoerd, dat hun arbeid, op het onderhavige gebied gepresteerd, uitsluitend van paedagogische beteekenis is en niet de actieve daad van den geneeskundige. Zij wekten hem of haar, die zich tot hen wendt, slechts op tot eigen actie, tot zelfgezondmaking.

De verdere behandeling van deze zaak — de ambtenaar van het O.M. had tegen elk der verdachten f 100 boete geëischt — was tot gisteren uitgesteld, teneinde een te Wormer woonachtigen arts te hooren, die — naar verklaard was, in drie gevallen patiënten naar de vereeniging had verwezen, omdat de behandeling van deze gevallen, naar zijn meening, het werk zou moeten zijn van den paedagoog en niet van den medicus.

Deze arts, als getuige-deskundige gehoord, verklaarde thans, dat de kwestie van het magnetisme met de desbetreffende gevallen niets had te maken; hij wilde zich dan ook over magnetisme van een oordeel onthouden. In deze gevallen — van drie patiënten — waren alle medische instanties doorloopen; deskundige had het toen noodig geacht, met hen een andere — en wel een paedagogische — richting in te slaan, om hen te genezen. Hij had deze patiënten, die geen psychisch defect hadden, doch aan gevoelsstoornis leden, daarop naar de vereeniging verwezen.

De heer G. kende hij van reputatie; hij had ook verschillende door hem geschreven geschriften gelezen. De verwijzing van de betreffende gevallen naar de vereeniging was op denzelfden grond geschied, als waarop hij een stomme naar een spraakleeraar zou hebben gezonden. Met twee de-

zer patiënten heeft de vereeniging zeer goede resultaten bereikt; over den derden patiënt kon deskundige zich nog niet uitlaten.

De ambtenaar van het O.M.: Maar het gaat er mij om, dat er handoplegging heeft plaats gehad. Er is hier sprake van magnetisme!

Deskundige: De kwestie van handoplegging is voor mij bijzaak.

De ambtenaar van het O.M.: Maar voor mij hoofdzaak.

Deskundige verklaarde nog, dat voor hem hoofdzaak is dat de heer G. de menschen, die zich tot hem wenden, op die manier beïnvloed, dat hij de krachten, die in ieder mensch zitten en bij aanwending waarvan hij het leven weer aandurft, weet op te wekken.

Desgevraagd deelde de heer G. mede, dat hij persoonlijk niets met zijn werk op dit gebied verdient. Hij heeft er integendeel veel geld bijgelegd en men heeft hem dan ook wel eens gezegd, dat hij ten opzichte van zichzelf zeer onmaatschappelijk handelt. Iedere patiënt, die zich meldt, wordt belangeloos behandeld, al heeft de patiënt den zedelijke plicht, een prestatie tegenover deze behandeling te stellen. In het gebouw der Vereeniging bevindt zich een schaal, waarop men — zonder dat eenige drang wordt uitgeoefend — een bedragje deponeren kan. Uitdrukkelijk staat er bij vermeld, dat dit geld aan de kas der vereeniging ten goede komt.

Er zijn gevallen, dat personen, die bijv. door huisbezoek in dienst der vereeniging een vrijen dag hebben opgeofferd, een vergoeding ontvangen. Deze bedraagt dan tweederde van het bedrag, dat door den behandelenden patiënt in de kas der Vereeniging is gestort. De meeste patiënten betalen echter niet en zoo is er dan ook altijd een tekort, dat door verdachte en door anderen van zijn medewerkers wordt bijgepast. De vereeniging bezit geen rechtspersoonlijkheid, verdachte is huurder van het gebouw en voor alles aansprakelijk.

Nadat de ambtenaar bij zijn eisch had geperstiseerd, voerde de verdediger, mr. H. P. Loggere, voor het overige verwijzend naar zijn uitvoerig pleidooi van 5 Juni, nog enkele gronden aan, die z.i. mede aantoonen, dat verdachten niet onbevoegd de geneeskunst hebben uitgeoefend en zij derhalve van alle rechtsvervolg ontslagen moeten worden. Pl. verwees o.m. naar een vonnis van den kantonrechter, mr. Philipse te 's-Gravenhage, waarin deze als zijn oordeel had uitgesproken, dat magnetisme is het geven van kracht aan zieken en dus niet een bijstand van geneeskundigen aard. Pl. drong er tenslotte op aan, dat de kantonrechter schriftelijk vonnis zou wüzen.

De Kantonrechter: Ik heb mijn oordeel over de zaak gevormd en zou kort kunnen zijn. Eigenlijk had ik mondeling ook nog wel wat willen zeggen!

Mr. Loggere bleef echter op een schriftelijk vonnis aandringen, weshalve de kantonrechter besloot dit te wijzen op Woensdag 26 dezer te één uur 's middags.

Uitspraak.

De kantonrechter mr. C. A. J. Hertzfeld, heeft Woensdagmiddag schriftelijk vonnis gewezen in de strafzaak tegen den heer G., voorzitter van de reeds 25 jaren in de hoofdstad werkzame vereeniging voor psychisch onderzoek en toegepast magnetisme, en vier medewerkers, die terecht hadden gestaan wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, o.m. door handoplegging.

De kantonrechter heeft het ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen verklaard en elk der verdachten veroordeeld tot f 1 boete, subs. een dag hechtenis.

De ambtenaar had tegen elk honderd gulden boete gevorderd.

Wat de overwegingen van het vonnis betreft, moge dienen, dat de kantonrechter zich vereenigt met het arrest van den Hoogen Raad van 28 Jan. 1935; de door verdachten en de verdediging naar voren gebrachte argumenten, volgens welke hun behandeling van patiënten louter van paedagogischen aard is, kan naar het oordeel van den kantonrechter buiten beschouwing blijven. Wat de straf betreft, had de kantonrechter rekening gehouden met het feit, dat niet is gebleken dat de verdachten uit winstbejag hebben gehandeld.

Nw. Rott. Ct.

FEUILLETON.

DE TRAGEDIE VAN EEN WONDERDOKTER. Dr. Eisenbart, de zwerver.

Twee vrouwen in het spel.

Slechts uiterlijk een spotvogel, in het diepst van zijn hart een aan alles twijfelende mensch.

(Van onzen correspondent).

BERLIJN, Juni 1935. — Nog wordt hier en daar in Deutschland het oude, spottende volkslied gezongen:

„Ich bin der Doktor Eisenbart,
Kurir die Welt auf meine Art,
Zwilli-willi-wick bum bum!
Lautoria, lautoria, zwilli-willi-wick bum bum!
Kann machen, dass die Blinden geh'n,
Zwilli-willi-wick bum bum!
Und dass die Lahmen wieder seh'n,
Zwilli-willi-wick bum bum!

Dit lied is ontstaan in een „feucht-fröhlichen“ nacht, toen Eisenbart te midden van overmoedige en baldadige studenten zijn kommer en verdrietigheid, zijn leed en twijfel poogde weg te drinken en het reeds sedert lang bestaande spotlied op de nog zeer primitieve dokterskunst op zichzelf betrok. Nadat hij het eerste couplet had gedicht, volgden zijn gezellen en gasten dit voorbeeld en improviseerden met dronkemans-genialiteit de overige verzen, welke nog vele jaren tot het repertoire van elk studentencorps hebben behoord.

Helaas zijn deze, gedeeltelijk al te platte verzen, vrijwel het eenige, wat er van den beroemden „kwakzalver“ tot in onze dagen bewaard is gebleven. De groote massa, welke den naam Eisenbart slechts uit dit liedje kent, weet nauwelijks, dat de man werkelijk heeft geleefd en de weinigen, die dit weten, hebben van den wonderdokter een voorstelling, die in geen enkel opzicht het ware karakter van Eisenbart recht laat wedervaren. Eisenbart was slechts uiterlijk een Uilen-spiegel, een grappenmaker en spotvogel. In het diepst van zijn hart was hij een aan zichzelf, aan de wereld en aan God twijfelend menschenkind. De vroolijke verhalen, welke men in vergeelde kronieken nog over hem kan lezen, geven niet meer dan een zeer eenzijdig en oppervlakkig beeld van den rondtrekkenden, op jaarmarkten en kermissen optredenden „Copernicus der geneeskunst“. Het hokus pokus, waarmee hij zich omringde, de goochelkunsten, welke hij vertoonde, het boerenbedrog, dat hij pleegde en 'de schreeuwende reclame, waarmee hij zichzelf en zijn prestaties aanpreeps, waren middelen, die het doel heiligden, doch die hij dikwijls in stilte zelf verfoeide.

HANSWORST EN MENSCH.

Behalve de Eisenbart, die opgetakeld als een Turksche sultan of als een Parijsch edelman, bijgestaan door slangenbezweerders, koorddansers, degenlikkers en vuurvreters, met veel lawaai en sensatie voor het podium van zijn tent boeren van hun bulten bevrijdde, kiespijn genas door de ontsloken tanden met een pistool uit hun mond te schieten, op mysterieuze wijze lammen liet dansen en zwaarlijdenden van gal- en niersteen zoo groot als eieren verlost, behalve deze hanswort was er nog een Eisenbart, die in zijn vrije uren zijn „Gottesgänge“ ondernam en geheel op zijn eentje door de armste buurten van steden en dorpen toog, om onbaatzuchtig zieken en gebrekkigen, voor zoover dat in zijn vermogen lag, te helpen. Behalve de Eisenbart, die rijken en vorsten van hun lasten en kwalen genas met behulp van bangmakerij en suggestie en zich voor zijn bemoeiingen hooge sommen liet betalen, bestond er ook een Eisenbart, die ellendige stumpers in zijn troep opnam, om hen van ondergang en hongerdood te redden. En ondanks de vele dulle streken, welke hij uithaalde, was Eisenbart ofschoon niet academisch geschoold, een genie in zijn vak en velen zijner hooggeleerde tijdgenooten en heeren medici ver de baas wat practische kennis en ervaring aanging.

Aan den Westfaalschen dichter Josef Winckler hebben wij het te danken, dat in romanvorm („Doctor Eisenbart“, verschenen bij de Deutsche Verlagsanstalt te Stuttgart) de authentieke overleveringen zijn verzameld en aan dit interessante boek ontleenen wij de korte levensbeschrijving van den populairsten wonderdokter aller tijden, wiens graf wij onlangs op het stille kerkhof van Hannoversch-Münden ontdekten.

AMARANTHE EN ROSINA.

In het jaar 1663 werd Johann Andreas Eisenbart te Viechtach bij Regensburg geboren. Als 25-jarige trok hij reeds, als leerling van den „Bruch- und Steinschneider“ Alexander Biller van Bamberg, door het land en overal, waar hij optrad, stroomden van heinde en ver de zieken en bijgeloovigen te zamen. Vooral op vrouwen had de geheimzinnige, weldra door een aureool van wondergeschiedenissen omstraalde wonderdokter grooten invloed. Eén dezer vrouwen, nog wel de echtgenoot van een dominee, liet haar wettigen man in den steek, om Eisenbart te volgen. Amaranthe — zoo heette zij sindsdien — beduidde voor Eisenbart zijn geloof in de menscheid en het vertrouwen in zichzelf. Aan deze vrouw hing hij met zijn gansche ziel. Haar glimlach en stemgeluid verzoenden hem met zijn eigen ongelukkig huwelijksleven. Alle wreedheden en ergernissen van zijn gade Rosina, die — volgens Winckler — „minder van haar man begreep dan een koe“, dulde hij, zoolang Amarantha in zijn nabijheid was. Toen ook zij hem verliet, was het met zijn brutaliteit en levenslust, met zijn energie en zelfvertrouwen geheel gedaan. Hij zocht troost in drinkgelagen en als een schreeuw van vertwijfeling klonk zoo nu en dan in een dronken bui zijn zelfbeschuldigend gestamel.

LASTIGE EXAMINATOREN.

De beide vrouwen vormden de groote tragedie van zijn rumoerig en onrustig leven, maar ook beroepsmoeilijkheden berokkendden hem veel zorg. Zijn populariteit, zijn successen en het hem toestroomende geld alsmede de spot, waarmee hij zijn academische collega's aan de kaak placht te stellen, bezorgden hem de vijandschap van dokters, apothekers en van geestelijken, die zijn vaak

ongepaste grappen voor godslastering hielden. Herhaaldelijk moest hij zich dan ook voor een geleerd collegium van geneesheeren en staatsambtenaren aan een examen onderwerpen en rechtvaardigen. Deze examina, bedacht om hem in strikvragen te vangen, verhoogden zijn roem, want door zijn ongegeneerde antwoorden en zijn gewaagde kwinkslagen kreeg hij niet alleen de lachers op zijn hand, doch wist hij ook de deftige heeren examinatoren op hun eigen gebied leelijk in het nauw te drijven, zoodat zij hem telkens een getuigschrift gaven of een privilege verleenden — in de hoop, dat Eisenbart over de examina zou zwijgen en hen niet in het openbaar zou blameeren.

WEER OP STAP.

Nadat Amaranthe hem verlaten had — Eisenbart meende, dat zij er met een derde van door was, terwijl zij, het eeuwig rondreizende leven moe, naar haar man was teruggekeerd — verzoende zich de veel geplaagde, reeds half gebroken man met Rosina en beiden besloten 'n burgerlijk leven te beginnen. Eisenbart kocht een huis, het brouwhuis „Zum Guldnen Apfel“ te Maagdenburg, waar hij zijn praktijk inrichtte. Het solide leven hield de zwerver evenwel niet lang uit. Hij leed aan melancholieke buien en zelfs de strenge, gierige Rosina was er van overtuigd, dat — wilde ze hem niet zien sterven — haar man weer op stap moest gaan. Zoo toog Eisenbart met zijn troep opnieuw het land in, uitgelaten en onstuimig als een veulen, dat voor 't eerst de vruiheid geniet, doch ook nog altijd met de stille hoop engens zijn Amaranthe te zullen vinden. Zijn weg voerde hem door het geheele land. Tot zijn patiënten behoorden niet alleen boeren en burgers, doch ook hooggeplaatste persoonlijkheden, aartsbisschoppen en vorsten. Uit het buitenland kwamen zieken, om bij hem genezing te zoeken.

HOE HOLLANDERS HEM BETAALDEN.

Eén der bewaard gebleven brieven bericht, dat een gezelschap Hollanders door hem behandeld is, waarvoor hij betaald werd in den vorm van eenige zakken Amersfoortsche snuiftabak. In 1708 vertoefde hij als gast van den Pruisischen soldatenkoning in diens vermaard tabakscollege, waar hij een contract sloot tot levering van drie „lange Kerls“ voor 's Konings garde. Waar hij de beloofde reuzen vandaan moest halen, wist Eisenbart ook niet, maar de hoofdzak voor hem was, dat hij het privilege kreeg, om in Pruisen zijn kunst uit te oefenen.

Zijn laatste reis ondernam Eisenbart in den herfst van het jaar 1727 door het prachtige Weser-bergländ, een reis, waarvan hij niet meer terug zou keeren. Te Göttingen ontmoette hij Amaranthe. Het pijnlijke wederzien van de geliefde aan de zijde van één zijner felste tegenstanders gaf hem wel den laatsten knak. Te Hannoversch-München, in een herberg, blies hij den laatsten adem uit.

Op 30 Juni a.s. wil men thans te Viechtmach zijn sterfdag herdenken.

(Overgenomen uit de „Telegraaf.“)

INGEZONDEN.

EEN GEVAAR VOOR DE VOLKS- GEZONDHEID.

Het wetsontwerp ter bezuiniging op de openbare uitgaven. Inkrimping der Pharmaceutische Inspectie.

Naar aanleiding van onze opmerking over dit onderwerp vernamen wij verschillende adhaesie-

betuigingen. Een ervan willen wij hier gaarne af-
drukken, als afkomstig van een rustend arts,
die dus op ruime ervaring kan bogen.

Ik ben het geheel en al met u eens dat de
apotheken der dispenseerende medici-inspectie
(goede deskundige) noodig hebben. Ik heb 10
tallen van jaren een apotheek gehad; het deed me
genoegen als er een goede inspecteur kwam; ik
kreeg dan gratis les in geneesmiddelen, kon met
zijn wenken bij den groothandel mijn voordeel
doen en beschouwde hem zoowat als den vriend,
die mij mijn feilen toont, en hij ontdekte altijd
wat.

Het is te hopen, dat men ook in den Haag zal
inzien, dat de voorgestelde regeling verre van
doelmatig is. Er zijn reeds misstanden genoeg
waartegen weinig is te doen. Onverantwoordelijk
zou het zijn dit systeem nog uit te breiden.

Red. Mndbl.

UIT DE OUDE DOOS.

In het Octobernummer van 1934 vertelden we
een en ander over Kwakzalversmiddelen in Neder-
land ruim 80 jaar geleden.

Een in dien tijd vermaarde winkel, waar die
druk verkocht werden was het Verkoophuis op
den Vijgendam te Amsterdam, toen gedreven door
Kerkhoff, in 1866 overgenomen door F. von
Windheim. Men kon er van alles krijgen, van
zeep tot kamerversieringen; de cocoszeep van het
Verkoophuis werd door bijna alle Amsterdamsche
familien gebruikt. Zij kenden geen betere. Met
Sinterklaas was het de winkel. Dan stroomde het
er binnen, want men had er groote keus en kocht
er niet duur. Rijtuig aan rijtuig hield dan voor de
deur stil. Er was politie noodig om de passage
voor den winkel vrij te hebben. Het leeuwenaan-
deel van zijn roem ontleende hij echter aan den
verkoop van geheimmiddelen.

Uit een artikel in het Handelsblad van vele
jaren geleden ontleenen we het volgende.

„Burgers van allen stand en boertjes uit alle
windstreken kwamen hier hun penningen offeren.
De faam verspreide de wonderen der genezingen
wijd en zijd, maar evenmin ontbrak het aan pro-
testen uit de geneeskundige wereld.”

In een spotvers uit 1851 getiteld „De gouden
eeuw van Nederland” heet het:

Door splinternieuwe wonden,
(Haal, Faculteit, uw wimpels neer!)
wordt zelfs de Dood gebonden.
Geketend op den Vijgendam
(’t Verkoophuis wrocht ’t mirakel!)
Wist hij niet wat hem overkwam
en maakte een vreemd spektakel.

Maar nu... de Dood kreeg zijn pensioen,
de Doctor is onnoodig,
De chirurgijn heeft niets te doen,
de Aptekers? overbodig!
Geluk, geluk dan, Vaderland!
geen stervling zal meer sterven,
(Maar weet, waar men den dood verbant,
daar valt ook nooit iets te erven....)
Geluk, geluk, mijn tijdgenoot!
geen kwaad doe U meer beven!
Snel naar ’t Verkoophuis, fop den Dood,
en — gij zult nimmer sneven!

In een ander vers getiteld: „de roem van den
Vijgendam *) worden vele der middelen, in het
October-nummer genoemd, vermeld:

Zijt gij kreupel, loom of lam,
Wilt gij spoedig loopen,
Gaet slechts naar den Vijgendam,
Een **Goldberg's Ketting** koopen;
Een **echte**, met een glazen buis,
Verlost u van dit pijnlijk kruis.

Cok de maagpijn, kramp of zuur,
Kunt gij ras genezen,
De **Revalenta**, hoewel duur,
Wordt alom geprezen.
Herstelling volgt dan vast er na
Door zuivere **echte Arabica**.

En voor kwalen zonder tal,
Die niet genezen willen;
Bloedvin, hoofdpijn, zweer of gal:
Holloway z'n pillen
Redden U vast uit den nood
Zelfs al waart gij zuiver dood!

Zijt gij chronisch ongesteld
(Een der naaste kwalen),
Gaet dan voor een handvol geld,
Hulp bij Kerkhoff halen,
Bertlomy'sche medicijn
Helpt, al waar 'het minnepijn!

Is het toring, die U kwelt,
Moet gij 't boekje lezen,
Vijftien centen, luttel geld,
Bij Kerkhoff moet men wezen;
Bij **Kerkhoff** moet men wezen;
Want 'dEssens van **Lobenthal**
Geneest de toring heel en al.

Die met doofheid is geplaagd,
Hoefte ze niet te houden,
Als gij 't maar aan **Kerkhoff** vraagt,
(Mits men 't ook vertrouwde,)
Hij is dadelijk gereed
Met d'Electro-oormagneet.

De rheumatiek, een aklig ding,
En wel in beide handen....
Doch koopt slechts een **galvanoring**,
Beroemd door alle landen.
De **echte** van den Vijgendam
Helpt, al waart ge aan beide lam.

Zoo worden nog meer middelen berijmd. Ten
slotte zegt de dichter:

Doch hoort: de beste medicijn
is Geld! Door blanke schijven
kan rijk en arm, en groot en klein
Zich zelf het best gerijven.
Juist wat het allermest verzacht
Wordt naar den Vijgendam gebracht!

Doch hoe men ook de zaak beschouwt
Gij vindt alzo ten leste,
Dat deze industrie behoudt
Het beste van het beste.
En als gij wilt genezen zijn,
Behoudt u blanke medicijn!

*) Aanwezig in het Amsterdamsche gemeente-
archief.

Die laatste raad mag ook tegenwoordig nog
wel aan het kwakzalversmiddelen gebruikende
publiek worden aanbevolen. A. J. van H.

CORRESPONDENTIE.

C. E. v. d. H. v. L. Baronielaan Breda. Uw op-
merking in dank ontvangen. Ze is in dit num-
mer afgedrukt.

R. P. B. arts te L.-k. Het verkoopen zonder
meer van deze toestellen is toegelaten. (helaas!)
Daar is weinig anders tegen te doen dan de
mensen tijdig te waarschuwen. Het geval
wordt anders indien onjuiste voorspiegelingen
omtrent de uitwerking worden gegeven. (Dit
zal gemeenlijk het geval zijn.) Er is dan sprake
van bedrog of oplichterij. Slechts met behulp van
een verstandig „slachtoffer” is het dan mogelijk
een actie in te stellen. Ons is deze Carl Dönig
niet bekend. U kunt de assistentie verzoeken van
den betrokken Inspecteur der Volksgezondheid.

P. v. L. te S. Dr. Scholl's voetspecialisten,
zijn geen artsen. Wij wezen daar vorig jaar reeds
op. „Specialisten” in de beteekenis zooals wij
dit algemeen opvatten: gespecialiseerde artsen
dus, zijn deze voetkundigen niet. Wij raden U aan
overleg te plegen met uw huisdokter.

M. J. P. te D. Ge hebt een onjuiste indruk om-
trent ons doel. Het verstrekken van adviezen
heeft de bedoeling te waarschuwen tegen kwak-
zalverij. Medische raadgevingen kunt U van ons
niet krijgen.

J. S. te B. Onmogelijk is het om zoo zonder
meer te zeggen of die kruiden gevaarlijk zijn voor
het gebruik. Als U dit wilt weten kunt U ze ons
ter onderzoek zenden.

A. de B. te L. Door de vacantie bleef Uw epis-
tel onbeantwoord tot heden. U kunt verzoeken
aan de politie ter plaatse dergelijke lezingen en
voordrachten te verhinderen.

ADVERTEERT

I
N
D
I
T
B
L
A
D

HET WORDT

DOOR DUIZENDEN IN NEDERLAND EN
DE KOLONIËN
GELEZEN!

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de
VEREENIGING
TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.
volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).
Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64
Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237. A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Meij. J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialisten worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonne's bij den Secr.-Peningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM.

POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM, No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootkerksplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Hoofdartikel: De kwakzalver en de hem assisteerende arts.

Mededeelingen van verschillenden aard:

Het vermageringsmiddel „Minora”. — Het werk van z.g. kruidkundigen. — Een verheugende uitlating.

Rechtszaken: De Zwolsche wonderdokter veroordeeld:

Uit andere landen: België. Motie van het Nationaal Comité tegen de kwakzalverij. — Engeland. Het adverteeren van geneesmiddelen:

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

DE KWAKZALVER EN DE HEM ASSISTEERENDE ARTS.

In onderstaande regelen geven wij het Rapport weer over Bestrijding der Kwakzalverij, ongeveer zooals dit werd opgemaakt door Mr. Devis advocaat van het Algemeen Belgisch Geneesheeren Verbond.

Hierin komt o.a. de kwestie ter sprake, in hoeverre een kwakzalver zich kan *dekken* door zich van de hulp van een wettelijk bevoegd arts te verzekeren. Het standpunt daarbij ingenomen zal zeker onze lezers interesseren. In 't algemeen wordt de zaak bij ons zóó voorgesteld, dat de Tuchtraad in dergelijke kwesties zóódanig ingrijpend zou werken, dat de zich misdragende medici het hazenpad zouden kiezen. De praktijk brengt echter mede, dat dergelijke in de wol gevefde heeren voor geen kleintje meer vervaard zijn, zoodat de toestanden, zóóal niet met denzelfden helper, zich handhaven.

In zijn rapport zet Mr. Devis uiteen, dat het bij een dergelijke samenwerking niet de dokter is, die geneeskunde uitoefent, doch de kwakzalver. Daarnaast geeft hij zijn zienswijze over het toepassen van zoogenaamd onschadelijke geneesmiddelen.

Rapport over de Bestrijding der Kwakzalverij door Mr. DEVIS, advocaat van het A. B. G. V.

't Loopt om zoo te zeggen over van kwakzalvers. Men treft ze aan onder de meest verscheiden benamingen, dokter in psychische wetenschappen, dokter in zielkunde, dokter in radiesthésie, chiropractor, masseur, en vele anderen zonder dergelijke pompeuse benamingen, (er zijn er zelfs die zich eenvoudig met den naam „genezer” betitelen, en zich aldus in het tele-

foonboek inschrijven.) Deze gewetenlooze personen, wier kunde en wetenschap bestaan in een buitengewone aanleg om de wereld te bedriegen, exploiteeren de goedgelovigheid van het publiek.

Gezien de van kracht zijnde wettelijke bepalingen en de toegevendheid waarmede de Rechtenbanken ze toepassen, zijn er zeker van, dat zoo bij toeval hun handelingen vervolging zouden opwekken, hun zelfs in geval van eerste herhaling, slechts lichte straffen of een boete, welke in hunne algemeene beroepskosten zijn berekend (!), zullen worden opgelegd.

Hierbij komt nog, dat er in dit opzicht zoowel uit juridisch als wetenschappelijk oogpunt, onjuiste opvattingen bestaan welke ertoe bijdragen een energieke tusschenkomst van het gerecht te belemmeren en de onderdrukking te verzwakken.

Een van deze begrippen, ten opzichte waarvan zich dikwijls het ontstaan van een verkeerde verklaring of inlichting voordoet, is de kwestie van het onwettige uitoefenen der geneeskunde.

Het gebeurt niet zelden dat de magistraten belast de toepassing van deze wet te eischen, of ze toe te passen, zich verbeelden, dat de wet van 27 Maart 1853, zijnde de vertolking van art. 18 van de wet van 12 Maart 1818, deze beslissing bevat.

Het eenige artikel van deze wet luidt als volgt: „Er bestaat onwettig uitoefening van een tak der geneeskunde wanneer, een daartoe niet bevoegde persoon, bij het bezoeken en onderzoeken van zieken een geneesmiddel afgeeft of voorschrijft om zekere ziekten te genezen, de wijze van toepassing aanduidt, hetzij hij handelt met het doel van geldwinning of uit liefdadigheid, hetzij hij wel of niet den titel van dokter aanneemt.”

Uit welken tekst sommige meenen te moeten afleiden, meendende dat deze gesteldheid de bepaling van de uitoefening der geneeskunde behelst, dat de verwezenlijking van de verschillenden opgesomde elementen in deze tekst begrepen noodig is (onderzoek of bezoek, gifte of voorschrijft van geneesmiddelen) opdat er onwettige uitoefening van de geneeskunde bestaat.

Dit inzicht is een dwaling.

De wettige tekst waarop men zich moet beroepen is bevat in artikel 18 der wet van 12 Maart 1818, dat geen wettelijk criterium geeft. Waarop men zich beroepen moet is tegelijk een wetenschappelijke en een op de werkelijkheid berustende tekst, dat wil zeggen eenzijdig, dat elk

optreden, dat kennis of daden van medisch karakter eischt, en anderzijds elke tusschenkomst ten doel hebbend ziekten te genezen, uitmaken — wanneer ze in overeenstemming met het gewone karakter de door wet geëischt — of van onwettige uitoefening der geneeskunde sprake is.

Wat de vertolkende wet van 27 Maart 1853 betreft — zij is slechts op een particulier geval gericht en geeft slechts een oplossing daar waar het geldt te weten of de kosteloosheid van het onwettig uitoefenen van een der takken van de geneeskunde, wel of niet strafbaar is. (Cass. 18 Maart 1882. J. T. 1882, col. 270).

De oorsprong van deze wet is de volgende:

Een zekere Heer Kervyn had de daden in de wet beschreven uitgevoerd, doch was niet als geneesheer opgetreden, maar uit altruïsme zonder eenige betaling te vorderen.

De Correctionele Rechtbank te Gent had veroordeeld uit hoofde van onwettige uitoefening der geneeskunde.

Het Hof van Beroep te Gent had vrijpraak verleend — oordeelende dat het hier slechts ging over kosteloze uitdeeling van geneesmiddelen, niet strafbaar;

Het Verbrekingshof belast met de censuur van de uitspraak van het Hof van Gent, verbrak het arrest door deze uitgesproken, oordeelende dat de handelingen den Heer Kervyn ten laste gelegd onder toepassing vielen van art. 18 der wet van 12 Maart 1818;

Het Hof van Beroep te Brussel waar de zaak na vernietiging verwezen werd, sloot zich bij de uitspraak van het Hof te Gent aan.

Het Verbrekingshof — ingeroepen tegen de uitspraak van het Hof van Brussel, vernietigde het arrest wederom.

Van toen af bestond er reden, krachtens art. 23, 24, 25 van de wet van 4 Augustus 1832, ten dien tijde in kracht, voor wettelijke uitlegging.

Het Parlement besloot — dit is het onderwerp van de wet van 27 Maart 1853 — dat 't Hof van Verbreking volgens de omstandigheden van het geval de juiste toepassing der wet van 12 Maart 1818 had gebezigd; te zeggen: dat het Parlement verklaarde, besloot, dat wanneer de verzamelde factoren noodig tot het proces aanleiding gaven tot wettelijke tusschenkomst er onwettige uitoefening van de geneeskunde bestaat; doch dat het Parlement heelemaal niet van oordeel was dat er alleen dan onwettige uitoefening bestond, wanneer deze factoren aanwezig waren.

Het zij dus herhaald dat krachtens den geest der wet van 12 Maart 1818, er is onwettige uitoefening telkenmale wanneer er gewoon inmenging is ten opzichte van zieken te genezen, inmenging waar het kennis of daden van medisch aard geldt.

Het is noodig de aandacht hierop te vestigen, van al degenen, die belast zijn de toepassing van de wet van 12 Maart 1818 uit te voeren, en bijzonder de hoofden van het Parket te verzoeken, de aandacht hunner substituten hierop te vestigen.

Een ander onjuist begrip, dat naar onze meening langen tijd de onderdrukking van het onwettig uitoefenen der geneeskunde beïnvloed heeft — doch dat tegenwoordig schijnt te verdwijnen — heeft betrekking op de invloed van de tegenwoordigheid of de assistentie van een praktizeerend gediplomeerd geneesheer bij de behandelingen van een niet gediplomeerd persoon.

Het gebeurt inderdaad, dat individuen die de geneeskunde onwettig uitoefenen, een wettelijk karakter aan hunne handelingen trachten te geven door zich de medewerking van een gediplomeerd praktizeerend geneesheer te verzekeren, aan wien zij een deel van hun winsten afstaan of met wie zij hun inkomsten deelen, zelfs aan wien zij een jaarlijksch honorarium geven; en ongelukkigerwijze, het gebeurt dat deze kwakzalvers geneesheeren vinden die zich leenen tot deze combinaties.

Wij meenen, dat noch de tegenwoordigheid, noch de medewerking, noch de werkelijke of onwerkelijke controle van een gediplomeerd praktizeerend geneesheer bij de handelingen van een niet wettig bevoegde persoon, eenig wettig karakter aan deze handelingen kan geven.

Inderdaad het reeds aangehaalde art. 18 Maart 1818, behelst dat alle niet wettig bevoegde personen, die welke tak ook van de geneeskunde uitoefenen, aan de gegeven straffen onderhevig zullen zijn.

De wet straft dus de uitoefening van alle onbevoegde personen, te zeggen, die niet voorzien zijn van het wettig voorgeschreven diploma, en geen enkele tekst veroorlooft het uitoefenen van een tak der geneeskunde door een onbevoegde persoon, zelfs bijgestaan door een geneesheer.

De tekst van de wet is algemeen en wanneer de wet van deze regel van verbod van de uitoefening der geneeskunde door niet gediplomeerden afwijkt, openbaart zij het.

Hieruit volgt dat, het K. B. van 21 Mei 1885 (artikel 31) gewijzigd door K. B. van 15 Mei 1926, aan de apothekers toestaat, onder hun dagelijksche en effectieve leiding, de recepten door hun assistenten te laten bereiden. Dit besluit is speciaal toepasselijk op de artseneijbereikunde, want indien zij van algemeen recht was ten aanzien van het uitoefenen der geneeskunde, zou het niet noodig zijn geweest er een nadere uitlegging aan te geven wat de artseneijbereikunde betreft.

Zoo is het ook dat het K. B. van 30 December 1884 voor de leerlingen tandartsen een stage van twee jaren voozag bij een gediplomeerde tandarts; doch deze stage werd geregeld en gecontroleerd door de Medische Commissie. Deze proeftijd werd bij K. B. van 21 Juli 1921, (het K. B. van 30 December afschaffend), vervangen door een praktische en theoretische cursus in een school voor tandheelkunde of aan een Universiteit (art. 1, par. 2 van K. B. van den 21-7-1921) en door de wet van 1929 op verleenning van Academische titels, door een stage in een kliniek.

Zoo is het ook, dat er klinische cursussen, enz. aan de Universiteiten worden gegeven, doch het handelt daar over *het aanleeren* van takken van geneeskunde en niet over *de uitoefening*.

De wettige uitoefening van een tak der geneeskunde kan dus slechts uitgeoefend worden door een bevoegde persoon, te zeggen, van een diploma voorzien, en de tegenwoordigheid van een geneesheer kan nooit een wettig karakter geven aan de uitoefening van een niet gediplomeerde.

Beteekent dit, dat de geneesheeren, chirurgen en tandartsen niet de hulp mogen inroepen van verpleegsters en verplegers, enz? Zeker niet, doch de taak van deze personen moet beperkt blijven, daar zijn wij het allen over eens, tot daden van hulp en bijstand, te zeggen, tot bijkomende daden van materiele uitvoering bij het optreden of de behandeling door de wettig bevoegde personen ingesteld, en verricht onder diens toezicht.

De beide toestanden zijn in geen enkel opzicht te vergelijken.

De gediplomeerd praktizeerend geneesheer, die zijn toevlucht neemt tot den helper, verpleger of verpleegster, kiest deze hulp — heeft overmacht over hem — vertrouwt hem slechts bijkomende daden van materiele aard toe om uit te voeren volgens zijn bevelen — beperkt of onthelt hem van zijn medewerking naar gelang de omstandigheden, enz.

In één woord hij neemt zijn toevlucht tot een niet gediplomeerde helper, doch hij is de persoon die handelt, tot hem richt de zieke zich — hij blijft meester van het terrein — hij stelt de behandeling vast — hij past ze toe, enz.

Geheel anders is de positie van den kwakzalver die zijn toevlucht neemt tot een gediplomeerd geneesheer, om hem in zijn praktijken bij te staan.

In dit geval is het niet de dokter die uitoefent, doch de kwakzalver.

De zieke wendt zich niet tot den geneesheer, hij wendt zich tot den kwakzalver. (Spat. van ons. Red.)

Het is hier niet de geneesheer, die een hulp vaststelt, het is de kwakzalver; de geneesheer dient slechts om de besluiten en voorschriften van den kwakzalver te dekken, op zijn hoogst ze zich toe te eigenen, doch dit ontnemt niet de tussenkomst van dezen, die niet wettelijk bevoegd zijn, de dergelijke handelingen niet mag uitoefenen.

Het is hier niet de geneesheer die een hulp aanstelt om een taak te vervullen, waarvan hij de leiding heeft, het is de kwakzalver die den geneesheer aanstelt welke op hem niet het geringste gezag heeft; want de kwakzalver is meester van de zaak, en niet de geneesheer.

Het is niet de helper die zich terugtrekt — die weggestuurd wordt — wanneer de geneesheer niet voldaan is over zijn gedrag; het is de geneesheer die zich terugtrekt — die weggestuurd wordt, — als de kwakzalver niet voldaan is over zijn gedrag, en het is de kwakzalver die blijft — en die voortgaat met of zonder nieuwe dokter.

In één woord de kwakzalver oefent de geneeskunde uit — met behulp en medewerking van een geneesheer; daar de kwakzalver niet wettelijk bevoegd is, mag hij de geneeskunde niet uitoefenen, en de bijstand of medewerking van een gediplomeerd praktizeerend geneesheer nemen het onwettige van zijn handelingen niet weg; de handelingen van den geneesheer — zelfs wanneer de medewerking dadelijk is — sluiten aan bij die van den kwakzalver, zij sluiten ze niet uit en kunnen er onmogelijk een wettelijk karakter aan geven; het is eene samenwerking om de wet te ontduiken; eene samenwerking welke den kwakzalver niet de wettige bevoegdheid kan geven om de geneeskunde uit te oefenen, het is niet het

diploma of de medewerking van een ander welke den kwakzalver het recht geeft de geneeskunde uit te oefenen; om de geneeskunde uit te oefenen, moet men hiertoe wettig bevoegd zijn, dit wil zeggen, men moet hiertoe een diploma bezitten.

Wij meenen dus, dat het niet noodig is stil te staan bij de talrijke wijzen welke men tracht in werking te stellen om het den kwakzalvers mogelijk te maken hun praktijken uit te oefenen, er bestaat reden ook op dit punt de aandacht te vestigen der magistraten en van het Parket en van al diegenen welke belast zijn met de vervolging en met de toepassing der wet op het onwettig uitoefenen der geneeskunde.

Er bestaat ten slotte een derde onjuiste opvatting, die ons zeer verspreid lijkt en die er ook toe bijdraagt de onderdrukking van het onwettig uitoefenen te verhinderen.

Zij bestaat hierin, dat men van den een of anderen kwakzalver zegt, dat hij onschadelijk is; omdat hij slechts onschadelijke behandelingen of geneesmiddelen voorschrijft; en men laat hem rustig zijn gang gaan!

Wij moeten bekennen, dat het ons niet zeer duidelijk is, wat men onder onschadelijke geneesmiddelen verstaat. Elk bestanddeel van dien aard, wanneer het in de gepaste omstandigheden wordt toegediend, met matige dosis en te geschikter tijd is zoo, maar trouwens een als onschadelijk bekendstaand geneesmiddel kan schadelijk worden wanneer het door niet competente personen wordt toegediend, en op on gepaste tijden!

We ontmoeten hier gevallen waar het toepassen van zoogenaamde onschadelijke geneesmiddelen onheilen kan veroorzaken.

En wat dergelijke behandelingen zeker in groote mate teweeg brengen — zelfs in gevallen waar de zoogenaamde onschadelijke geneesmiddelen op zich zelf geen nadeelige gevolgen veroorzaken — dat is het gebrek aan zorgen en aan een overeenkomstige behandeling te geschikter tijd, wat dikwijls dezelfde noodlottige gevolgen meebrengt voor de gezondheid van de personen „die hun toevlucht nemen tot deze zoogenaamde onschadelijke geneesmiddelen van deze genezers” slechts berustende op kwakzalverij!

De vraag is zeer eenvoudig: moet men de kwakzalverij, welke het ook zij, de overhand laten nemen op weldoorgronde kennis en moeitevolle studies? en indien de menschelijke kennis nog zoo beperkt en zoo onvolmaakt is, mag men er dan de gevolgen van nog laten verergeren door de inmenging van personen, die geen enkele wettelijke waarborg stellen kunnen de geringste kennis te bezitten!

Eindelijk doet de zaak zich nog onder een ander opzicht vóór.

Is het logisch, billijk en rechtvaardig, de handelingen niet te onderdrukken van personen, die met verachting van de ingestelde wetten en zonder zich de offers, de inspanning en de studies opgelegd te hebben, welke onze wetgeving van de burgers eischt, alvorens ze wettelijk bevoegd te verklaren om de geneeskunde uit te oefenen; is het logisch, billijk en rechtvaardig, vooral tegenwoordig waar zooveel geneesheeren moeilijkheden ondervinden om zich een bescheiden positie te verschaffen, en door het uitoefenen van hun ambt in hun onderhoud en in dat van hun familie te voorzien, deze menschen tegelijk het publiek te laten bedriegen en terzelfder tijd door hun kwakzalverspraktijken een cliënteel te weerhouden waarop de geneesheeren rechtmatig op moesten kunnen rekenen, gezien de wettelijke voorwaarden vereischt tot het wettig uitoefenen der geneeskunde, waar zij alleen aan beantwoorden?

Het vermageringsmiddel „MINORA“

Waarschuwing in de Amsterdamse dagbladen vanden Directeur vanden Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst te Amsterdam.

In een Weekblaadje vond ondergeteekende de volgende advertentie:

Slank worden en slank blijven. Slank worden en gezond blijven. Slank worden zonder dieët.

Geen laxeermiddel, geen schildklierpreparaat. Gegarandeerd onschadelijk voor hart en overige organen.

Geen verzwakking van het stelsel (?) op welke manier ook.

Geen duizeligheden en krampen. Verrassend nieuwe methode!!

Afvallen 6/10 pond f 3.75 per kuur.

Afvallen 12/20 pond f 5.50 per kuur.

Gewichtsverminderingen tot 70 pond kunnen worden bewezen.

Vraagt brochure „Slank worden“ tegen inzending van 20 cent in postzegels bij Dr. A. Oschmann Okeghemstraat 43 huis, Amsterdam. Telefoon 90724.

Met belangstelling werd de brochure bestudeerd, immers, waar zooveel beloofd werd moest wel iets bijzonders worden verwacht.

De brochure bevat een populaire beschrijving over de gevaren der corpulentie en hun succesvolle bestrijding door Dr. H. Brühne, opnieuw bewerkt door Mr. Joh. J. de Vries.

Na er op te hebben gewezen, dat slankheid zoowel uit gezondheids- als uit schoonheids oogpunt gewenscht is, wordt het gevaar van corpulentie aangevoerd uit de statistiek: er sterven aan suikerziekte 22 dikke mensen tegen 1 slanke, aan leverinkrimping 5 dikke tegen 1 slanke, alleen sterven er meer magere dan vette tuberculose lijders. (Dat is nogal begrijpelijk!)

De dikken worden dan bang gemaakt van suikerziekte, leverinkrimping, hartvergroting, waterzucht, spataderen, open beenen, nierziekte, blaas-, nier- en galsteenen.

Jicht, reumatiek, asthma, verstopping, heeroerte zijn mede gevolgen van corpulentie.

Vervolgens wordt gewaarschuwd tegen vermageringskuren met of zonder dieët.

Zonder dieët zijn gebruikelijk laxeermiddelen en schildklierpreparaten, nadeelig respectievelijk voor darmen en het hart.

Dieët heeft groote bezwaren, fruit-, citroenen melkkuren eveneens, massage is niet aange- naam en vrij kostbaar.

Ontvettings- en vermageringstheeen worden afgekeurd.

Daarom wordt aanbevolen een kuur met Minora, waarbij men geen dieët behoeft te houden, en waarvan de uitwerking verrassend genoemd wordt. Het vet wordt eerst uit het voedsel verbrand en afgescheiden, zoodat de stofwisseling niet door nieuwen toevoer van buiten belast wordt, maar heel langzaam de vetdepots in het lichaam doet smelten en verminderen. Speciaal worden de nieren tot verhoogde werking geprikkeld. (Zit hier niet het gevaar?)

Tot zoover de brochure.

Minora dat is een oude bekende, in ons Maandblad van Februari 1934 schrijft de redacteur: „Als bestanddeelen staat opgegeven: orthoborure. Het is in ieder geval prettig als er zoo'n aanwijzing direct bij is. Het doosje bevattende pl.m.

100 gr. poeder, bevat volgens opgave van den Heer Keulemans een mengsel van Boorzuurpoeder en ureum, in de verhouding 1 : 2.

Het is niet noodig hier verder nog veel over te vermelden, men zij er evenwel op gewezen, dat de prijs van f 5 à f 6 eenigszins (!) aan den hooogen kant is. Zeker veel bedrijfs- en reclamekosten!

In de Mededeelingen van het Rijks-Instituut van Pharmaco-therapeutisch onderzoek No. 26 wordt deze analyse bevestigd, en aangevuld met: „er moet op worden gewezen, dat aan het gebruik van boorzuur als ontvettingsmiddel gevaren zijn verbonden. In sommige landen is de vrije verkoop van dergelijke middelen verboden.”

Ook nu bleek Minora te bevatten boorzuur en ureum, nu was slechts 27 pct. boorzuur aanwezig, maar tevens een kleine hoeveelheid phenolphthaleine.

Dat boorzuur geen onschadelijke stof is, moge blijken uit wat het Pharmacotherapeutisch Vademecum zegt: terwijl sommigen boorzuur als conserveermiddel in voedingswaren ongeoorloofd achten (kan albuminurie veroorzaken) bevelen anderen giften van 1 à 2 gr. voor inwendig gebruik aan bij phosphaatsteen, nierkoliek.

Na lang voortgezette darmspoelingen met boorwater is vergiftiging waargenomen.

Ureum schijnt wel een onschuldige stof, het wordt zelfs tot 100 gram per dag gebruikt bij ernstige nephrose, maar wat te zeggen van de uitdrukking in de brochure: „hare grondstof, een bouwsteen van het eiwit”, terwijl het toch bekend is, dat ureum het afbrekingsproduct is van eiwit, dat met de urine uit het lichaam verwijderd wordt.

Conclusie: blijft liever dik en gezond zonder Minora, dan misschien slank en misschien ziek met Minora.

Tenslotte de genoemde waarschuwing.

Waarschuwing.

De Directeur van den Geneeskundigen en Gezondheidsdienst te Amsterdam waarschuwt tegen het vermageringsmiddel, dat door de firma Oschmann, Okeghemstraat 43hs te Amsterdam in den handel wordt gebracht, welk vermageringsmiddel wordt aangeprezen als zijnde: geen laxeermiddel, geen schildklierpreparaat, gegarandeerd onschadelijk voor hart en overige organen; geen duizeligheden en krampen; een verrassend nieuwe methode.

Het vermageringsmiddel Minora, dat aanbevoelen wordt in de door de firma Oschmann uitgegeven brochure „Slank worden” bestaat voor ongeveer een kwart uit boorzuur. Het gebruik van boorzuur is schadelijk voor de gezondheid en moet derhalve ontraden worden.

N. K.

HET WERK VAN Z.G. KRUIDKUNDIGEN.

In no. 7 van ons Maandblad, 1935, werd een uiteenzetting gegeven over bovengenoemd onderwerp. Daarin werd aangehaald een artikel van den medischen medewerker van „de Voorwaarts”, die zich speciaal wendt tegen het ons welbekende Instituut Jonkers. Als vervolg daarop laten wij hier de ons een dezer dagen onder oogen komende regelen volgen van den zelfden schrijver. Klaarblijkelijk en terecht, acht deze het noodig nogmaals van leer te trekken tegen de praktijken van deze minderwaardige instelling.

Men leze dan:

Zich in de kaart laten kijken.

In de medische vragenrubriek schreef ik dezer dagen, dat ik met Jonkers, zich in den laatsten tijd noemend „Natuurgeneeskundig Instituut” te Hoogeveen, nog een appeltje te schillen had. Niet dat deze heer belangwekkend is, doch het geval

is leerzaam om aan te toonen, wat dit soort heeren met reclame en brutaliteit tracht te bereiken.

Onze lezers weten, dat ik bestrijd het gedoe met de z.g.n. kruidencombinaties, die aangeprezen worden tegen bepaalde ziekten door middel van kwistig verspreide krantjes, die het geheele land door in de bus worden geworpen. Jonkers heeft ook nog getracht eenige artsen voor zijn karretje te spannen, doch daar heeft de Tucht-raad een stokje voor gestoken. Als een voorbeeld, hoe gevaarlijk dit alles is, heb ik de „combinatie” tegen suikerziekte genoemd, waarin de lijders aan deze ziekte, die hun leven in de waagschaal stellen, als zij van de artsenvoorschriften afwijken, genezing wordt beloofd.

Jonkers heeft hierop geantwoord in zijn blaadje met schelden: insinuaties alsof ik tusschen f 10.000 en f 100.000 zou betaald krijgen van een „dokterstrust”, er op uit om hunne belangen te verdedigen; ik was een lafaard, enz.

Daarna heeft deze heer mij nog een open brief gestuurd met een z.g.n. verdediging b.v. dat hij zich niet met kanker bemoeit, dat hij met „pijnlijk urineren” geen geslachtsziekte bedoelt (het publiek al te vaak) enz., dat het mijnerzijds broodnijd is en herhaalt de truc, door aan te bieden een proef te laten nemen met zijn kruiden om te bewijzen, dat zij, in casu de lijders aan suikerziekte, genezen. Hij kan op zijn vingers natellen, dat geen behoorlijk arts er zijn patiënten aan wagen zal. Voor het groote publiek heeft hij echter de uitdaging gelanceerd.

Jonkers besluit zijn brief met een bedreiging, n.l. dat hij zijn „aanvankelijk defensieve houding zal laten varen, zoodra hij de tijd gekomen acht het offensief zal beginnen, tenzij ik vrede wensch.”

Zijn „offensief”

Dit offensief zal dan bestaan in het houden van lezingen in den lande en dan zal hij op een „faire” doch onverbiddelijke, niets en niemand ontziende wijze den strijd aanbinden tegen mij en de „medische trust.”

Man neem een douche of ga weer liedjes zingen, hetgeen heusch een veel eerbaarder beroep is.

Want laat ons, om bij de kruidencombinatie tegen suikerziekte te blijven, nu deze eens verder onder de loupe nemen.

Ik heb eens een pakketje laten halen — keurig verpakt, alle hulde Jonkers, à f 1.25 (waarde van de inhoud ongeveer vier cent) en mijn boodschapper moest zich nog verweren tegen de aanprijzing van een grooter en „sterker” werkend pak à f 10 en kreeg toe een krantje met liefelijkheden aan mijn adres.

De inhoud van dit pakje werd onderzocht door het Rijksinstituut voor Pharmaco-therapeutisch onderzoek te Leiden. Het rapport luidt:

„In Jonkers kruidencombinatie no. 31 konden worden aangetoond: Herba Equiseti (Paardenstaart, een overal verbreid onkruid) Cortex Quercus (eikenbast), Rhizoma Tormentillae (wortelstok van de Weewortel, ook wel genoemd schijfwortel) — kan het niet helpen — of meerwortel), Radix Levistici (wortel van de lubbestok of maskracht), Radix Sambuci (wortel van de vlier). Verder waren nog in geringe hoeveelheid aanwezig (mogelijk als verontreiniging), wortel van gras, calmuswortel en lijnzaad. Een blad kon niet worden geïdentificeerd.”

Al deze stoffen zijn volkomen waardeloos, zeker voor lijders aan suikerziekte.

Aangezien ik benieuwd was, hoe Jonkers als onbevoegde aan deze combinatie kwam, heb ik mij gewend tot de oude kruidenboeken, om na te gaan, of daar iets te vinden was, dat op suiker-

ziekte sloeg. Het merkwaardige van al deze middeleeuwsche opvattingen, welke men daar vindt, is, dat al deze kruiden voor dozijnen van de meest uiteenlopende kwalen moeten helpen.

Paardenstaart zou helpen tegen: bloeding, bloedbraken, hart-, lever-, nierlijden, waterzucht, baarmoederlijden, kanker. Suikerziekte niet genoemd hetgeen me verbaast.

Levisticum (lubbetok) vindt men op boerenerven, smaak: specerij-achtig. Zou werkzaam zijn bij lijden van de onderlijfsorganen, huid- en zenuwstelsel, hysterie en bevorderen de menstruatie, verder bij waterzucht, „urine ophouden“, „koliek door winden“. Suikerziekte niet genoemd.

Tormentilla (veel te vinden op zand- en heigrond, in de duinen) moet helpen tegen bloedbraken, bloedvloeiing, „zuivert“ de longen, leverlijden, geelzucht, diarree, dysenterie, slijmvlloeing, dorst bij suikerziekte. Hier komt tenminste suikerziekte om de hoek kijken, doch alleen het symptoom: dorst.

Wortel van de vlier heet van dienst te zijn bij waterzucht en diklijvigheid.

Eikenbast bevat looizuur, dat wij al genoeg krijgen met te lang getrokken thee en koffie.

Hoe nu — al deze onkruidsoorten komen in de officiële enorm groote lijst van geneesmiddelen niet voor — de kruidenboeken noemen ze niet eens bij suikerziekte, doch Jonkers beweert 70 pct. der lijders aan suikerziekte met deze rommel te genezen.

Gevaarlijke kwakzalverij.

Is het dan onbillijk van gevaarlijke kwakzalverij te spreken, is het onjuist den heer Jonkers te verwijten, zacht gesproken, brutaliteit en misleiding met het gegoochel: natuurgeneeskunde.

Nogmaals, als Jonkers en consorten zich bepalen tot den verkoop van onschuldige kruiden, en ze zijn er gelukkig, dan vind ik het best, doch zoodra zij op de wijze van Jonkers door middel van geweldige reclame en filialen, de menschen combinaties tegen bepaalde ernstige ziekten aanprizen, dan is het de plicht der deskundige voorlichters van het publiek, hietegen stelling te nemen en te waarschuwen.

Ik heb nu alleen maar de kruiden-combinatie tegen suikerziekte aangehaald — het is zonde van tijd, moeite en geld, om de andere combinaties niteen te rafelen.

Over de kruidengeneeswijze heb ik vroeger uitvoerig geschreven — in de geneeskunde wordt ook thans van geneeskrachtige kruiden een dankbaar en veelvuldig gebruik gemaakt. Deze zijn alle onderzocht en gestandaardiseerd en het kaf is van het koren gescheiden.

Als men als huismiddel wil gebruiken b.v. lindebloesem, vlierbessen, kamille, senna als laxerend middel, enz., men ga zijn gang. Waarom niet? Doch het gedoe van vele heeren „kruidendokters“ dit kan niet door den beugel en kan véél kwaad stichten. L.H.

P.S. Graswortel heeft geen geneeskrachtige werking. Calmuswortel is een aromatische wortel; er wordt nogal op gekauwd door rookers, die het rooken willen staken, om een scherpe smaak te proeven.

Lijnzaad heeft afgekookt een urinedrijvende werking.

Wij hopen, dat velen door deze regelen een beter inzicht gekregen hebben in de beteekenis van de werkzaamheden van dit Instituut, en in de heilzame werking van z.g. kruiden van dergelijke kwakzalvers. Wanneer zal men eens verstandig worden?!

C.

EEN VERHEUGENDE UITLATING.

't Is een bekend feit, dat de kwakzalverij in de kringen van ons christelijk volksdeel niet veel bestrijding vindt maar veeleer wordt vergoelikt en aangemoedigd, en daarom deed het schrijver dezer regelen genoeg, dat in de wetenschappelijke samenkomst van de Vrije Universiteit op 3 Juli 1935 te Leeuwarden Prof. Dr. P. R. Michael, Hoogleraar te Groningen in zijn referaat over „de Etische zijde der practische Heelkunde“ zich aldus uitliet over de kwakzalverij:

„Ook de kwakzalverij dient scherp te worden veroordeeld. Eenerzijds heerscht hier rechtstreeks bedrog en anderzijds gebrek aan overgave aan Gods wil en gebrek aan geloofsmoed. Referent acht het een droevig verschijnsel, dat zooveel christelijke bladen dapper meedoen in het aankondigen van kwakzalvers-middelen.“

Mij dunkt deze uitspraak dient in ons Maandblad vastgelegd.

N. K.

RECHTSZAKEN.

DE ZWOLSCHE WONDERDOKTER VEROORDEELD.

Door den kantonrechter te Emmen.

De kantonrechter te Emmen heeft onlangs A. C. te Zwolle, bijgenaamd de Zwolsche wonderdokter, veroordeeld wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, tot f 25 boete of 25 dagen hechtenis. De eisch van het O. M. was f 200 boete of 100 dagen hechtenis.

Voor deze zaak bestond in groote kring belangstelling.

De verdediger, mr. Brandsma uit Zwolle, betoogde, dat C. geen kwakzalver in den gewonen zin van het woord is. Hij werkt uitsluitend door handoplegging en vraagt geen honorarium. De verdediger legde brieven over van bevoegde artsen, die door hen opgegeven patiënten naar Zwolle hebben gezonden, waar zij genezing vonden. In Zwolle erkennen officiële instanties dat hij uitsluitend werkt in het belang van de lijdende menschheid, waarom hij daar ter plaatse, hoewel sinds vele jaren zijn practijk uitoefende, niet vervolgd wordt.

De kantonrechter, mr. Maitland, stelde zich niettemin op het standpunt, dat verdachte zich kennelijk bezig hield met het verleen van bijstand aan zieken met de strekking genezende werking uit te oefenen, zonder te zijn toegelaten tot het uitoefenen van de geneeskunst.

N. R. Ct.

UIT ANDERE LANDEN.

BELGIË.

Nationaal Comité tegen de kwakzalverij.

De secretaris van bovengenoemd Comité, Dr. Gildemijn, verzoekt ons de volgende motie te willen opnemen, welke op het Internationaal Con-

gres tegen de Kwakzalverij gesteld werd.

„Verschillende sprekers vestigden den aandacht van het auditorium op de noodlottige gevolgen van de misleidende aanprijzingen der kwakzalversmiddelen in de pers. Deze reclames vertragen de genezing van zieken, en moeten bovendien verantwoordelijk gesteld worden voor geheel uitblijven daarvan in al die gevallen, waar bij tijdige bevoegde hulp had kunnen baten.

Door het gouvernement en door particuliere wordt de grootste moeite gedaan, de verspreiding van ziekten te bestrijden. De leden van het congres, die deze pogingen willen steunen, hebben besloten de volgende motie te stellen, en deze aan te bevelen aan autoriteiten en pers:

„Het Internationaal congres tegen de kwakzalverij verzameld te Brussel ter gelegenheid van de medische jaarvergadering, geeft uitdrukking aan zijn verlangen in het belang der volksgezondheid, dat reclames voor geneesmiddelen moeten verdwijnen, in het bijzonder de aanprijzingen per radio.

ENCELAND.

HET ADVERTEEREN VAN GENEESMIDDELEN.

Reeds gedurende geruimen tijd wordt in Engeland van verschillende zijden aangedrongen op een wettelijke regeling van de adverteerkwestie. Het mag als algemeen bekend verondersteld worden, dat de Engelsche dag- en weekbladen bezaaid zijn met aanbevelingen van geneesmiddelen en wat daarvoor moet doorgaan. Geen wonder is het dan ook, dat eindelijk een meer daadwerkelijke poging gedaan wordt op dit gebied eenigszins regelen op te treden.

Het Ned. Tijdschrift v. Gen. van 10 Aug. bevat een referaat uit de Lancet van 13 Juli, waarin wordt medegedeeld, dat vertegenwoordigers van een groot aantal Britsche verenigingen en instellingen op het gebied der geneeskunde, artsenijbereidkunde, pers, publiciteit, industrie, openbare gezondheidsdienst, burgelijke bestuurs-lichamen, en uit het parlement de geneeskundige commissie inzake volksvoeding en gezondheid bij den minister van gezondheid op bezoek zijn geweest, om aan te dringen op het tot stand komen van een wet, waarin het adverteeren van geneesmiddelen en instrumenten voor sommige ziekten wordt verboden.

De Minister hoorde de heeren met belangstelling aan, maar kon niets beloven.

CORRESPONDENTIE.

H. C. V. te Heilbron, Zuid-Afrika. Het is ons niet mogelijk aan uw verzoek ditmaal te voldoen. Zoals U kunt begrijpen is het verstrekken van recepten iets, dat geheel buiten ons werk omgaat. Het zou er al heel vreemd uitzien als wij dat deden.

Kamper Courant. In dank uw bewijsnummer ontvangen. De verspreiding van onze artikelen onder uw lezers wordt zeer op prijs gesteld.

Wordt lid van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de
VEREENIGING
TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.
volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).
Prijs voor leden f 1.25, franco per post f 1.37, voor niet-Leden f 1.50, franco per post f 1.64
Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENNKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijks bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Me^r J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonné's bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM.

POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Hoofdartikel: De Helderziende, door J. Hazewinkel.

Mededeelingen van verschillende aard:

De Kwakzalverij en de bloedzuiverende middelen, Dr. J. v. Herk (Vlaamsche Kruis). - Het Instituut Jonkers.

Kwakzalversmiddelen: Kessler's Zonnenstraat. - Inkrusa.

Correspondentie.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

DE HELDERZIENDE.

door

J. HAZEWINKEL,

Inspecteur van Politie te Rotterdam.

In elke stad van eenigen omvang vindt men een categorie menschen, die, speculeerende op de bij- en goedgelovigheid van hun medemenschen, hierin vaak een goed bestaan vinden. Ik bedoel de kaartlegster, ook werkende onder de namen: helderziende, slaapster, slapend medium, spiritistisch medium, enz. Het is een beroep, dat speciaal wordt uitgeoefend door vrouwen, slechts een enkele maal treft men er een man onder aan.

Daar tallooze malen gebleken is, dat aborteuses zich verschuilen achter het mom van kaartlegster, worden alle kaartlegsters door de Zedenpolitie te Rotterdam geregistreerd; hun aantal bedraagt tusschen 300 en 400!

Ik beschouw deze vrouwen als een groot gevaar voor de samenleving, niet alleen omdat zij zich overgeven aan abortieve praktijken, doch wel in de eerste plaats, omdat velen zich tot haar wenden om geneezing te zoeken van al of niet vermeende kwalen. Deze patienten worden zoo lang mogelijk aan het lijntje gehouden en zoo grondig mogelijk geplukt. Het groote gevaar bestaat dan, dat herstel van een ziekte, welke door een arts in het beginstadium gemakkelijk had kunnen worden bestreden, niet meer mogelijk is.

Ik wil hier een verslag geven van eenige interessante ervaringen, welke ik met een helderziende heb opgedaan.

„Mevrouw B...” staat sinds 1922 bij de politie bekend als helderziende. Zij woonde in een armoedige arbeidersbuurt en adverteerde druk in de plaatselijke bladen als „helderziend medium.” Zij werd nimmer veroordeeld, was ook nimmer ver-

dacht geweest van zwangerschapverstoring. In 1932 betrof zij een groot huis in een der drukste straten van Rotterdam, een groot bord aan de deur: „Mevrouw B... Helderziende.” Haar man, een „los werkmán” zonder werk, verschenen op straat achter het stuur van een keurige luxe-auto.

Bij geruchte vernam ik, dat een vrouw, die eenige maanden zwanger was, van plan was deze zwangerschap te laten verstoren. Ik nam haar een verhoor af, waarbij zij mij verklaarde inderdaad dit plan te hebben opgevat. Zij was daartoe naar „Mevrouw B...” gegaan en deze had haar aangeboden haar zwangerschap te verstoren, indien zij hiervoor f 25.— betaalde. Daar de prijs haar te hoog was, was de vrouw er echter niet op ingegaan.

Thans besloot ik eens wat meer aandacht aan „Mevr. B...” te wijden en een week lang hebben twee recheerchers gedurende ongeveer 4 uren per dag op de woning van „Mevr. B...” „gepost.” In die week verzamelden zij de namen en adressen van een twintigtal vrouwen; het aantal bezoekers in die week liep tegen de honderd.

Van de verklaringen van eenige der vrouwen zal ik in 't kort de bijzonderheden laten volgen. Eerst echter nog een beschrijving van de werkwijze der helderziende.

In het algemeen wordt een cliënt eerst eenigen tijd in een wachtkamer gelaten, waarna zij, als haar beurt gekomen is, toegang krijgt tot de spreekkamer. Hier zit „Mevrouw B...” aan een bureau en vraagt o.a. naam, beroep van den man en woonplaats. Deze vragen hebben natuurlijk de bepaling van het tarief ten doel. Zij vat daarna de patiente bij den pols en valt in slaap; na eenigen tijd wordt zij uit haar slaap gewekt door kloppen op de spreekkamerdeur. Zodra zij ontwaakt begint zij bijzonderheden uit het verleden der patiente te vertellen, echter in zoodanige vage termen, dat het nagenoeg op iedereen van toepassing is. Dit wordt zoo handig voorgedragen, dat de vrouwen er door geïmponeerd worden, vertrouwen in haar gaan stellen en haar hart voor haar uitstorten. Heeft zij de vlieg dan eenmaal in haar web, dan laat zij haar niet gaan vóór zij er de laatste druppel bloed uitgezogen heeft.

Thans eenige der gevallen:

Een 48-jarige arbeidersvrouw vond, dat haar man zoo dik werd. Een broer van haar man was ook eerst zoo dik geworden en daarna gestorven. Zij vreesde dat haar man eenzelfde lot wachtte en besloot „Mevrouw B...” te raadplegen. Deze

„sliep” voor haar (à f 2.—) en vertelde haar bij het ontwaken, dat niet alleen haar man ziek was, doch zijzelf ook. Zij kon hen beiden genezen voor f 30.—! De vrouw heeft haar 12 weken lang een rijksdaalder gebracht en iedere week „sliep” mevrouw voor haar en haar man, die hiervan natuurlijk geheel onkundig was. Toen de laatste rijksdaalder betaald was zeide „Mevrouw B...” dat beiden geheel genezen waren....

Een 45-jarige vrouw van een bloemenkoopman, die zijn geheele inkomen pleegt om te zetten in sterken drank, kwam geneezing voor haar man zoeken. Voor f 20.— zou de man, die het uiter-aard niet mocht weten, geheel drankvrij geslapen worden. Hiertoe moest mevrouw een portret van den man hebben. Het vrouwtje bracht een portret en spaarde 20 weken lang van haar armoedje een gulden over, die zij trouw bij „Mevrouw B...” bracht. De man drinkt echter nog even erg als voor de behandeling!

Een 27-jarig vrouwtje van een beampte bij de Nederlandsche Spoorwegen is sinds 3 jaren gelukkig getrouwd. Een ding ontbreekt slechts aan het huwelijk: er komen geen kinderen. Zij is heelemaal niet bijgeloovig hoor, maar ... je kunt nooit weten, dus besloot zij eens een helderziende te raadplegen. In de krant stonden altijd zulke mooie advertenties van „Mevrouw B...” en op een goeden dag trok zij de stoute schoenen aan en ging er heen. Mevrouw „sliep” (à f 2.—) en zeide dat het heel eenvoudig was. Het uitblijven van kinderen vond zijn oorzaak in de lichamelijke gesteldheid van haar man. Dit kon echter gemakkelijk genezen worden, zonder dat de man er iets van behoefde te merken. Het kostte slechts f 50.— en zij had alleen maar een portret van mijnheer nodig; het eenige wat mevrouw moest doen, was te zorgen, dat haar man minstens drie glazen water per dag dronk.

Den volgenden dag bracht de vrouw een portret van haar man en betaalde f 50.— contant.

„Mevrouw B...” was zoo overtuigd van de uitwerking van haar geestelijke krachten op de lichamelijke gesteldheid van mijnheer, dat zij de volgende verklaring, een soort garantiebewijs, afgaf:

Ontvangen van Mevrouw ..., de som van f 50.— voor één bewerking. Indien binnen drie maanden geen succes wordt het geld door mij terugbetaald.

Hoogachtend, Mevrouw B....

Dit was voorgevallen ongeveer twee maanden voordat ik de geschiedenis vernam en de vrouw

was nog niet zwanger. Zij had echter haar verworpen in „Mevrouw B....” verloren en had haar pogingen om haar man, zonder diens argwaan te wekken, iederen dag drie glazen water te laten drinken maar gestaakt ....

Een 40-jarige echtgenoot van 'n kantoorbediende bezocht haar voor de grap, om zich de toekomst te laten voorspellen. Dit viel echter minder mooi uit, want „Mevrouw B....” deelde haar, toen zij uit haar slaap ontwaakte, mede dat zij lijdende was aan een ernstige ziekte, welke echter voor f 50.— binnen eenige weken door „slapen” zou kunnen worden genezen.

De vrouw, die zich bij haar bezoek aan „Mevrouw B....” zoo gezond als een visch gevoelde, verklaarde mij, dat zij zich de laatste dagen minder prettig gevoelde!

Een 21-jarig naaistertje van een confectiefabriek voelde zich zoo eenzaam en wilde gaarne trouwen. Zij ging daartoe naar mevrouw B...., die eerst voor f 2.— voor haar „sliep” en daarna beloofde haar voor f 25.— aan een „net persoon” te zullen helpen. Nadat zij 10 weken lang een rijkdaalder had betaald, maakte zij ten huize van „Mevrouw B....” kennis met een jongen man. Deze, die in een armoedig straatje bij zijn ouders woonde, zou volgens „Mevrouw B....” onderdirecteur van een bankkantoor van een bankinstelling zijn. Omdat het zoo'n „hoog persoon” was, moest het meisje nog f 50.— bijbetalen, wat zij ook gedaan heeft ....

Een 31-jarige Esthlandsche dienstbode geraakte in Australië „verloofd” met een gehuwden Nederlandschen zeeman. Toen deze een eind aan de verkeerung gemaakt had en weer naar het vaderland was teruggekeerd, is zij hem nagereisd en heeft in Rotterdam een betrekking gevonden. Zij had nu „Mevrouw B....” bezocht om te hooren of er nog kans was, dat het weer goed zou komen met den zeeman. Dit bezoek kostte haar f 25.— en zij had de beste hoop, dat, dank zij het „slapen” van „Mevrouw B....”, alles weer in orde zou komen.

Een 33-jarige vrouw, sinds 10 jaren zenuwpatiënte en toevallijdster, bezocht haar, omdat zij, ondanks een jarenlange behandeling door haar dokter, niet genas.

„Mevrouw B....” beloofde haar in drie maanden tijds tegen den civielen prijs van f 60.— te zullen genezen. Zij „sliep” voor haar en zeide dat zij versterkende middelen noodig had en drie glazen water per dag moest gebruiken.

Bij een tweede onderzoek constateerde „Mevrouw B....” dat de patiënte erg eenzaam was. Zij zou haar in kennis brengen met een jongen man. De vrouw is echter niet meer teruggegaan....

Een 33-jarige onderwijzeres voelde zich zenuwachtig en ging hiertoe naar de slaapster. Deze beloofde haar door „slapen” te genezen. Na eenige bezoeken vond de vrouw zooveel baat bij de behandeling, dat zij haar moeder, die lijdende was aan suikerziekte, ook meebracht. Reeds eenige weken zijn beiden onder behandeling; zij hebben tot nu toe f 95.— betaald.

Tot slot het volgende geval:

Een 31-jarige slagersvrouw was ongeveer vijf weken zwanger. Daar zij reeds een paar kinderen had en den geheelen dag haar man in de zaak moest helpen, kwam haar dit hoogst ongelegen. Na overleg met haar man, werd besloten, dat deze eens om advies naar een helderziende zou gaan.

Hij bezocht „Mevrouw B....”, die hem — na f 2.— geslapen te hebben — verzekerde dat zijn vrouw inderdaad zwanger was. Zu wist echter wel raad en zou zijn vrouw tegen betaling van f 50.— zonder in- of uitwendige behandeling er af helpen.

Den volgenden dag gingen beiden naar „Mevrouw B....” en de slager betaalde haar f 50.—, waarvoor hij de volgende kwitantie ontving.

Ontvangen van den heer .... de som van vijftig gulden voor één bewerking, welke som ik direct terug zal betalen bij geen succes.

Na de betaling vatte „Mevrouw B....” de patiënte bij den pols en viel in slaap; door kloppen op de deur ontwaakte zij na ongeveer 10 minuten. Hiermede was de eerste behandeling ten einde. Nog dienzelfden dag moest de vrouw een portret van haarzelf brengen, dit portret zou des nachts behandeld worden ....

Van dit laatstomschreven geval is proces-verbaal opgemaakt en „Mevrouw B....” werd door de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam veroordeeld tot f 100.— boete ter zake van een vrouw een behandeling te doen ondergaan, de verwachting opwekkende, dat daardoor zwangerschap kan worden verstoord.

Het simpele feit van het vasthouden van den pols en het slapen kan dus als een „behandeling” in den zin van artikel 251bis van het Wetboek van Strafrecht worden aangemerkt.

Ik wil hier ten slotte nog het volgende aan toevoegen. Van al de vrouwen, die ik hoorde, kreeg ik op mijn vraag, hoe zij er toe gekomen waren om naar „Mevrouw B....” te gaan, ten antwoord: „Omdat ik een advertentie van haar in de krant gelezen had.”

De bestrijding van de helderzienden en hun ahang, die, zooals ik in den aanhef van dit artikelte betoogde, een gevaar voor de maatschappij vormen, is zeer moeilijk! Ik ben er van overtuigd, dat de strijd echter reeds voor meer dan de helft gewonnen zou zijn, indien de dagbladen ertoe gebracht zouden kunnen worden geen advertenties van dergelijke individuen op te nemen.

Mededeelingen van verschillenden aard

DE KWAKZALVERIJ EN DE BLOED-ZUIVERENDE MIDDELEN.

Het gaat er niet om in deze korte bijdrage, een volledig beeld op te hangen van de ontelbare kwakzalversmiddelen voor de zoogenaamde bloedzuivering aangewend: dat ware onbegonnen werk.

Veeleer wil ik dezen schandig uitgebaten parel der onwetlige geneeskunde, langs enkele zijner meest typische facetten belichten, om den lezer een klaar inzicht te verschaffen in het verkeerde der bloedreiniging.

Ik wil even vooropstellen, dat het woord „bloedzuiveren” door het volk veel wordt gebruikt, en glad wordt misbruikt, hetgeen de kwakzalvers handig uitbuiten. Buiten enkele gevallen, waarover ik straks een woordje zal repen, blijft ons bloed, gelukkig voor ons, steeds merkwaardig constant in zijne samenstelling. Hoe kan men dan, in de meeste gevallen van bloedzuiveren spreken, als er zich geen verontreiniging voordoet?

Een woordje geschiedenis acht ik hier niet misplaatst, om dit verkeerde begrip te verklaren.

Het woord bloedzuiveren is eeuwen oud, en vloeit rechtstreeks voort uit de theorieën en den gedachten gang van den grooten Griekschen geneesheer Hippocrates, die met recht als de stichter der moderne geneeskunde mag worden beschouwd.

„Was Hippocrates dan een kwakzalver?”, hoor ik de aandachtige lezer zich met een zekere onsteltenis afvragen. Hoegenaamd niet, want hierin ligt juist zijn grootste verdienste, en zijn wereldroem, dat hij de geneeskunde voor goed en het eerst, uit de handen der kwakzalvers heeft

ontnomen. Hij stuurde de nieuwgeboren wetenschap, uit waarneming opgebouwd, gansch nieuw wege en in bevocht krachtig elken sleur en bijgeloof.

Welnu, dat genie van zijn tijd, werd getroffen door de tegenstelling tusschen de groote organen eenerzijds, zooals het hart, de longen, de maag, de lever, allen vast van vorm en van plaats, en anderzijds, de alomtegenwoordigheid in het lichaam van het bloed, dat, als een vloeibaar orgaan, van het eene lichaamsdeel naar het andere stroomt, al deze onderling verbindt, en zonder hetwelk het leven onmogelijk blijkt. Hippocrates begreep het ongemeen belang van het bloed, en hij ging verder: in zijn gedachten gang, hechte hij, bij vergelijking met het bloed, ook groote beteekenis vast aan andere lichaamsvochten, zooals gal, het maagslijm en andere. Zoo groeide, als een massief geheel, de theorie der levensvochten, die later, om- en bijgewerkt door Romeinsche, Arabische en Middeleeuwsche geleerden, gansch het geneeskundig denken zou blijven beheerschen, tot aan de Moderne Tijden. Volgens Hippocrates nu, vloeit de gezondheid voort uit den volmaakten gewichtstoestand tusschen de verschillende levenssappen; in geval van ziekte, overheerscht het een of ander vocht, of sommige dezer levensvloeistoffen mengen zich met elkaar. De taak van den geneesheer is dan, het te brutale element tot zijn evenwicht terug te voeren door rust, kruiden enz.

Hieruit blijkt, dat men, in dien tijd, gemakkelijker zal gesproken hebben van „vuil bloed” dat moet gezuiverd worden, van „on gezond bloed” dat zich ergens ophoopt en zich met het frissche bloed vermengen wil. Toen schreef men pl.m. 400 vóór Christus. Sindsdien is er heel wat veranderd... Het wordt dan tijd, dat in onze generatie die verouderde en verkeerde begrippen worden uitgeroeid, die alle dagen in den volksmond nog worden aangestipt, en waarmee de kwakzalvers hoog oploopen. Ik geef graag toe, dat deze heeren achterlijk blijven, maar iedere zaak heeft paal en perken. Langs een anderen kant, is het soms pijnlijk om vast te stellen, hoe diezelfde kwakzalvers de meest moderne vondsten der wetenschap belachelijk verwringen en misbruiken, om de goedgebloovige menigte beet te nemen. Zoo blijkt de kwakzalverij, een kwaal te zijn van alle tijden, die in haar net gansch het wereldruim omspant, met vermurfte ouderwetsche, aartsvaderlijke voorstellingen en de meest uitzinnige, schrikbarende ultra-moderne ontdekkingen.

— Vraag den man van de straat zijne opvatting betreffende „vuil” of „ziek” bloed, en U zult antwoorden van gansch verschillenden aard ontvatten.

Het jongere geslacht gebruikt somtijds de omschrijving van „bedorven” of „vuil bloed” als synoniem van venerische- of geslachtsziekte. „Bloedzuiverend middel” stemt dan overeen, met een geschikt geneesmiddel om deze droeve kwaal te heelen.

Meestal echter zal men U antwoorden, dat men door verontreinigd bloed, het zoogenaamde „brandiger” bloed verstaat. Men duidt aldus personen aan, die allerlei huiduitslag zooals zweren, puisten, eczeem, wonden vertoonen. Men stelt zich voor, dat het bloed zich van etter en andere ziekelijke produkten ontdoet, met deze langs de huid af te scheiden.

Een groote verscheidenheid in middelen ter genezing bestaat er voor dit geval, want de uitbating van het „bloedzuiveren” berust in handen van de hooggeleerde heeren kwakzalvers, die zonder schrikken of blozen, niet terugdeinzen

voor gemeen massa-bedrog, van het oogenblik dat hun zaken maar bloeien.

Die fameuze kwakzalversmiddelen voor de bloedreiniging, zou ik willen indeelen in een uitwendigen en een inwendigen groep.

De uitwendige „bloedreinigende” middelen, worden minder en minder toegepast, althans in de grootsteden, waar de kwakzalvers zich beijveren, om zich in een mantel van grove schijnwetenschap voor te doen.

Op afgelegen buitengemeenten nochtans, griipt nog gewillig, de een of andere kwakzalver, van zijn waardigheid bewust, een mes en opent een ader bij zijn patiënt, na eerst een poosje den arm te hebben afgebonden, opdat het uitstroomende bloed dik en zwart zou worden en snel stollen. Welnu, dit verschijnsel doet zich bij den gezondsten mensch voor, omdat in den afgebonden arm geen versehe zuurstoftoevoer meer bestaat. En het mirakel is voltrokken: de zieke is overtuigd, dat voortaan zijn slijmerig en te dik bloed is afgetapt, en dat enkel het frissche en gezonde bloed overblijft.

Andermal wordt het „kwade” bloed niet rechtstreeks ontnomen, maar de kwakzalver zal „het vuil” er uit doen trekken. Geheimzinnig brengt hij enkele huidinsneden toe op rug of bil, buik of borst van zijn slachtoffer, al naar gelang de plaats der ongemakken, smeert betekenisonvol een geheim mengsel in de versehe verwondingen, en doet wachten..... En inderdaad, enkele dagen later keert de zieke weer. Nu zal „het vuil” uit zijn bloed verdwenen zijn, want kijk! De etter stroomt overvloedig uit de aangebrachte sneden.

Ook dit verschijnsel is eenvoudig uit te leggen: de genezer bestreekt de moedwillig gekwetste huid met een zeer bijtende stof, zooals terpentijn of crotonolie, met plaatselijke ettering als natuurlijk gevolg.

Een zeer gemoderniseerde en verfijnde uitgave dezer methode, heb ik onlangs te Antwerpen kunnen nagaan. Het extra-bloedzuiverend apparaat, gebreveteerd als 't U belijft, wordt voor den spotprijz van circa 800 fr. te koop aangeboden, en wat erger is: vindt slachtoffers!

Het geldt hier een soort fijn traliwerk, artistiek versierd, langs onder van talrijke fijne pinnetjes voorzien. Een banaal electrisch verwarmingskussen moet als onontbeerlijk compendium bij het apparaat gekocht worden. Men begint, met op de uitgezochte plaats, bij voorkeur den buik, van de weldoende warmte van het electrisch kussen te genieten: niet langer dan 20 minuten. Terwijl de huid nog bloost, plaatst men, met de pinnen naar en in de huid gericht, het wonderbaarlijke traliwerk op de warme huid. Geleidelijk wordt op het traliwerk een druk uitgeoefend door bij het apparaat gevoegde gewichten, totdat er duidelijk zooveel wondjes bestaan als pinnen! Onmiddellijk nadien wordt het operatieveld met een wonderbalsem bestreken, die op den koop toe radioactief zou zijn, althans op papier — en dat is geduldig. Nadien hernieuwde applicatie van het verwarmingskussen.

Dat heel het boeltje ettert en verzweert, durf ik U bevestigen. Maar, of het „de brand uit het bloed trekt”, durf ik even sterk te betwijfelen.

Up to date, is het niet?

En, wie heeft er nog niet hooren spreken van het klassieke Kempische mollenvelletje of -pelsje, of het vermaarde mollenbloeddoekje, het summum om 't bloed te reinigen van „kwaden brand”, ontstekingen, en meer speciaal, terugkerende roos?

Het boertje, dat de kunst verstaat zulk een monnenvet te bereiden, of, op de gepaste manier, dat diertje op een doek te laten doodbloeden, staat hoog in aanzien. De dagen van 't jaar, dat

de kostbare schat bij hem thuis berust, zal hij op zijn vingers kunnen tellen. Meestal wordt het heilzaam goed van den eenen zieke rechtstreeks naar den anderen gedragen, en menigeen die ongeduldig op de komst van 't reddend pelsje zat te wachten, moest zuchtend en smartvol ervaren, dat het vermaarde velletje zijn lijden ook niet kon verzachten. Maar, de moreele geruststelling, dat vieze, rattige ding tegen het zieke lichaamsdeel gewreven te hebben, is goud waard! Ik aanzie als vanzelfsprekend het groot besmettingsgevaar dat zulke schijnbaar onschuldige mollenboekjes, als een kweekbodem voor alle kwaadaardige kiemen in zich meedragen.

Groote waarde wordt door de kwakzalvers aan de bloedreinigende baden gehecht. Het zieke lichaamsdeel wordt ondergedompeld, in een meestal weinig verkwikkend brouwsel. Met uw vergunning, waarde lezer, wil ik het geheim dier wonderbaden verraden: het gaat hier — o shocking — om verschen drek van staldieren, al of niet verwarmd, naargelang de sterkte van het middel. Ik ken zoo twee „behandelde” patiënten met phlegmon van den arm, wier bloed zoodanig „gezuiverd” werd, dat de sukkelaars er het leven bij inschoten! Zonder commentaar.

In 't voorbijgaan, wil ik even het onderwerp der bloedzuiverende zalven, pommaden en poeders aanraken. Wat een keus wordt ons aangeboden! De tijden zijn ver, dat de kwakzalvers hun waar op publieke pleinen aan den man brachten, en de goedgeloofige menigte aanlokten met hun bontversierden wagen en hun klein orkest. Zulke primitieve middelen hebben meestal geen vat meer op de gemoderniseerde menscheid. En toch wil men gefopt worden! Is het redelijker wijze begripelijk, dat zelfs ontwikkelde lieden, het een of ander moedertje of boerke raadplegen, die hun zalf in een mosselschelp vervaardigen? Wanneer het gerecht, aan deze ongeoorloofde praktijken een einde stelt, vindt de slimme kwakzalver toch nog een middel om zijn waartje te verkoopen.

Hij zoekt een gediplomeerde, onder wiens vleugelen hij zich veilig verschuilen kan, en enkele tijden later bewondert men de fameuze zalf van Moeder X of Vader Z in de uitstalramen der apothekers!

Hoed U voor zalven, die voor alle huidaandoeningen geschikt zijn. Vele dier kwakzalversremedies, ik ging haast zeggen alle, bevatten kwik, dus een groot vergift. En daarop berust hun succes, want kwikverbindingen, heelen gemakkelijke wonden en huidaandoeningen, maar... vergiften met evenveel gemak het lichaam. Het komt alleen een bevoegd geneesheer toe, in bepaalde gevallen, dit doodend produkt waarmee de kwakzalvers omspringen, te gebruiken, en dan steeds onder controle.

Nog meer tam-tam en reklame worden besteed rond de bloedzuiverende middelen voor inwendig gebruik.

Ik daag hier publiek, gelijk welken fabrikant van zoogezegde bloedreinigende pillen of thee uit, om mij te bewijzen op welke manier en van wat hij het bloed meent te zuiveren. Al deze middelen, zijn eenvoudig bedoeld als darmontlastend, en als dusdanig meestal onschadelijk. Nochtans, kan het gevaar voortspruitend uit een lang en regelmatig gebruik niet ontkend worden. Ik overdrijf niet, wanneer ik beweer, dat vele hedendaagsche darmziekten en verstoptheid, enkel aan het overdreven gebruik van „bloedzuiverende middelen” toe te schrijven zijn. Bekijken wij even de reclame rondom zoo'n middel gemaakt: alle menscheijke miseries, van de grootste tot de kleinste staan erop vermeld. De lezer, bijzonder

hij die in jaren vordert, voelt zich den schrik om 't harte slaan; „ja zeker”, meent hij, „ook mijn bloed is ziek, want ik heb enkele der geduchte symptomen herkend.”

Wie van ons voelde nooit iets? Uit vrees voor beroerte, of een ander denkbeeldig spook, wordt alda de remedie aangeschaft.

Uw darm, geachte lezer, moogt U zuiveren door een der talrijke middelen, die de geneeskunde ons biedt. Dat is soms noodzakelijk en gezond. Uw bloed echter kunt U niet zuiveren. Moest het ongeluk U overkomen — en ik wensch het U niet — dat uw bloed werkelijk onrein of besmet werd, laat dan de behandeling aan de bevoegdheid van uw dokter over.

Ik wil hier heel in 't kort, een woordje uitleg verstrekken over die geheimzinnige vloeistof, die men bloed heet, om U duidelijk te maken, hoe het bloed, niettegenstaande de talrijke factoren, die het zouden kunnen veranderen, steeds merkwaardig onveranderd blijft. 't Is daarom, dat er geen praktisch verschil bestaat tusschen het bloed van een normalen mensch, en van een patiënt die aan huidziekte lijdt. Een geneesheer zal weten, dat in dit laatste geval geheel kleine wijzigingen kunnen waargenomen worden, doch nooit zijn „vuile” bestanddeelen aantoonbaar.

Er zijn gewelddadige werkingen noodig om het evenwicht in het bloed te breken: eens het evenwicht geschokt, hetgeen gepaard gaat met ernstige ziekteverschijnsels, wordt alles in het werk gesteld, om dit te herstellen, want zijn de schommelingen te groot, zoo volgt fataal de dood. Ik stip hier even aan, den zuurtegraad van het bloed. Zijn suikergehalte, kalkstoffen, enz., die bij den gezonden mensch op hetzelfde peil blijven. Wee echter den zieke, bij wien het suikergehalte in het bloed bovenmate hoog blijft: hij zal lijden aan de geduchte suikerziekte, en de overvloedige suikerstof langs de nieren uitscheiden. Treden er groote veranderingen op in het gehalte aan kalkstoffen in het bloed, dan zal de patiënt de zoo gevreesde stuipen vertoonen.

Sommige ziekten kunnen door slechte werking van zekere organen, vergiften in het bloed afgeven, die zware ziekteverschijnsels verwekken: zoo de uraemie. De behandeling van het schuldige orgaan, zal in gunstige gevallen, de giftige stoffen uit het bloed doen verdwijnen.

Door besmetting eener wonde bijvoorbeeld, kunnen er kwaadaardige mikroben in het bloed komen, en de zoo geduchte verschijnselen van bloedvergiftiging veroorzaken. Het bloed vormt een vruchtbare kweekbodem voor deze kiemen, die dikwijls moeilijk te overwinnen zijn.

Met hare diverse purgeermiddelen, staat de kwakzalverij volledig onmachtig tegenover zulke kwalen. Hiervan hoop ik tenminste, tijdens deze korte uiteenzetting het bewijs te hebben geleverd.

Als besluit zou ik den lezer willen vragen, het woord bloedzuiveren voor goed uit zijn vocabularium te schrappen. Hij weet voortaan, wat deze uitdrukking waard is, en hij zal, in 't vervolg op zijn hoede zijn, wanneer hem 't een of ander middel, zij het dan nog onder den sluier eener moderne en pseudo-wetenschappelijke reklame, als „bloedreinigend” wordt voorgesteld.

Dr. J. VAN HERK.

(Het Vlaamsche Kruis Sept. '35.)

HET INSTITUUT JONKERS.

Van verschillende zijden bereikten ons den laatsten tijd klachten over de handelingen van het bovengenoemd „Instituut”. Hoewel dit op zich zelf nu niet zoo'n groote verwondering zal

baren, lijkt het ons dienstig onze lezers omtrent een en ander in te lichten.

Zeër begripelijk is het verder, dat de auteur der Hygiënische kroniek in „de Voorwaarts” een artikel eraan wijdt. We vinden daarin een uiteenzetting van de manier waarop Jonkers tracht zijn bedrijf een „zaak van wereldvermaardheid” te doen worden. Men leze daaruit:

Achter de coullissen van het kwakzalversgrootbedrijf.

Ik schreef een paar weken geleden een kroniek over Jonkers' „Natuurgeneeskundig Instituut”, en dat deze man zich aardig in de kaart liet kijken. Verder werd door mij medegedeeld de resultaten van de analyse van één zijner combinaties tegen suikerziekte, die 70 pct. der lijders zou genezen. Uit de analyse bleek, dat de fraaie verpakking uit geneeskundig oogpunt waardelooze rommel bevatte, waarvan de geldswaarde zonder verpakking door mij geschat werd op vier cent, terwijl het geheel tegen f 1.25 aan den man wordt gebracht.

Jonkers werkt met zooveel mogelijk filiaalhouders, die gemiddeld f 4000 aan borgstelling moeten storten. Handig, niet waar? Zoo weet je meer geld bij elkaar te krijgen dan als eerbaar liedjeszanger en wordt je oude dag beter dan te Bronbeek.

Ik zou op dit alles zeker niet weer eens terugkomen, indien hij thans niet een prospectus verspreidt, waarin men uitgenoodigd wordt, aandeelen te nemen tegen f 1000 of f 500 voor de door hem op te richten Naamlooze Vennootschap. Nu weet ik wel, dat de arbeiders zich hieraan niet kunnen wagen, maar zelden heb ik brutaler neergeschreven gezien, op welke georganiseerde wijze de kwakzalverij de bevolking, de zieken en tobbers tracht te plukken. Ik neem een en ander uit de prospectus letterlijk over:

Ongehoorde winsten.

„Thans acht ik (Jonkers) dan ook de tijd gekomen te kunnen bewerkstelligen in een N.V. over te gaan, teneinde de opbouw sneller te kunnen bewerkstelligen en er een zaak van wereldvermaardheid van te maken evenals Kruschen, Sanatogen en anderen, wat in dit geval moet slagen, daar het hier niet een middel tegen ééne ziekte betreft, doch meer dan 50 middelen tegen even zoovele ziekten. Het kapitaal der N.V. is te stellen op minstens f 200.000. Voordat ik (Jonkers) de voorwaarden behandel, wensch ik (J.) allereerst op te merken, dat er bijna geen onderneming denkbaar is, welke grotere winstmogelijkheden biedt. Om deze groote winsten te behalen, is alleen noodig een regelmatige doeltreffende reclame.... Het is dus ontwijfelbaar zeker, dat de resultaten van volgende reclameverspreidingen, (Jonkers bedoeld zijn krantjes) steeds grooter, de winsten tenslotte onbegrensd worden”.

Ziehier de bedrijfsrekening, die Jonkers ontwerpt. Dit alles spreekt boekdeelen.

„Verspreiding 3 maal per jaar huis aan huis door geheel Nederland, drie maal 2.000.000 circulaire per post a f 3.75, f 22.500.—, 6.000.000 circulaire a f 1.50 per 1000 f 9.000.—. Bovendien 100.000 stuks zeer uitgebreide luxe brochures a 6 cts. per stuk f 6.000.—. Salarissen en loonen f 15.000.—. Kruiden, gerekend over 50 filialen, tot welk aantal ik de vestigingen weldra zal hebben gebracht, a 75 pakjes per week, kostprijs incl. verpakking 10 ct., f 19.500.—. Diversen, als administratiekosten, vrachten, belastingen, reiskosten enz., ruim gerekend f 20.000.—. Provisie aan de filiaalhouders 35 pct. van de bruto-verkoop a f 1.25 per pakje, f 85.312.50. Totaal der uitgaven f 177.312.50.

Bij een verkoop van gemiddeld 75 kleine pakjes per week en per filiaal, wat bij een geregelde reclame als geprojecteerd al heel weinig is, bedragen de ontvangsten dus 195.000 maal f 1.25 is f 243.750.—, zoodat op deze basis de winst reeds f 66.0437 50 zou bedragen en een dividend van 33 pct. zou geven.

In werkelijkheid is echter een veel hooger

dividend bereikbaar. Bij een verkoop toch van 100 pakjes, wat al tamelijk gauw verwacht mag worden, zou de winst f 112.750.— worden en een uitkeering van 56 pct. mogelijk maken”

Jonkers zorgt goed voor zichzelf; hij neemt f 5000.— vast en 12 pct. van de winst.

Ik vermoed, dat eerlang de wetgever toch eens zal gaan inzien, dat aan één en ander paal er perk gesteld zal moeten worden en dat het niet langer geduld mag worden, dat op deze organisatorische wijze grove winsten gemaakt worden, terwijl de volksgezondheid geschaad wordt door het aan den man brengen van kruidencombinaties tegen ernstige ziekten, op de wijze als Jonkers dit als grootbedrijf tracht in elkaar te zetten.

Let op, hij zelf geeft toe, dat zijn pakjes een waarde vertegenwoordigen van 10 cent en dat de verkoopprijs f 1.25 is; ik heb dus juist getaxeerd, want de verpakking is het duurst.

Ook een leek kan inzicht hebben.

Als men dit alles nu eens zonder valsche leuzen ziet neergeschreven, dan geeft dit een uitstekend antwoord op een opmerking, die ik las in een brief van een vragensteller te Bussum. Hij vroeg n.l., hoe ik stond tegen een opmerking van een ingenieur, die een lans brak voor de kwakzalvers in dezen vorm:

Het komt vaak voor, dat een technicus zonder universitaire opleiding, maar uit liefde voor het vak, door eigen studie en inzicht een beter constructeur is dan bijv. een Delftsch ingenieur.

Evenzoo kan hij zich indenken, dat iemand, die zich daartoe geoeppen voelt, zonder universitaire opleiding studie maakt van het menscheijk lichaam of een bepaald onderdeel daarvan en daardoor een beter inzicht krijgt in sommige ziektegevallen dan een arts.

In de eerste plaats, was de veronderstelling maar juist; het tegendeel is waar. Bijna alle kwakzalvers hebben een opvallend gebrek aan de meest elementaire kennis, niet alleen op medisch doch ook op ander gebied. Het grootste percentage heeft een verleden, dat niet voor publiek geschikt is; daarover bestaan verschillende statistieken.

Maar aangenomen, dat zij wat kennis hebben opgedaan, dan beheerscht men onmogelijk de geneeskundige wetenschap, die tegenwoordig zoo gecompliceerd is, dat zelfs een arts het geheel in onderdeelen niet meer kan beheerschen, waardoor het groot getal specialismen verklaard wordt.

Al heeft een niet-deskundig op technisch gebied eens een aardig idee, niemand zal hem daarom competent achten, bruggen te bouwen of groote werken te ondernemen.

Er is ook geen sprake van, dat de geneeskunde geen notitie neemt van wat de ervaring in de volksgezondheid heeft geleerd en dat zij dit alles niet onderzoekt en op haar waarde toetst. Geen kruid of plant bestaat er, die niet is onderzocht op haar betekenis.

Ongetwijfeld is de geneeskunde niettegenstaande de vorderingen, die ontegenzeggelijk vooral in de laatste jaren te constateeren zijn, nog niet ver genoeg, om alle kwalen te kunnen genezen. Dit zal ook vermoedelijk nooit het geval zijn, want er blijven ongeneeslijke kwalen. Ongetwijfeld ontbreekt er nog veel aan de organisatie van de geneeskunde en ik heb dit vroeger uiteengezet en dit is één der oorzaken van de bloei der kwakzalverij. Doch dit alles neemt niet weg, dat het plicht blijft, de uitwassen der kwakzalverij te bestriden.

Zoals ik reeds heb medegedeeld, zal eerlang van mijn hand een boekje verschijnen, waarin ik het vraagstuk uitvoerig zal behandelen. L.H.

Plaatsgebrek laat ons momenteel niet toe over deze zaak thans verder te spreken. In een volgend nummer zullen wij nog ervaringen van anderen mededeelen, welke een eigenaardig licht werpen op de gesteldheid dezer naar „wereldvermaardheid” strevende instelling. C.

KWAKZALVERSMIDDELEN.

KESSLERS ZONNENSTRAAL.

Op de Amsterdamsche markten is in den laatsten tijd te vinden een handelaar in geneesmiddelen, die wel niet de bespraaktheid heeft van Jacob Hollandar of van Kakadorus maar die toch met veel vaardigheid een middel aanbeveelt, dat de menschen van een aantal kwalen en kwaaltjes afhelpt.

Op de gedrukte aanbeveling tevens gebruiksaanwijzing toch lezen we:

Gebruiksaanwijzing:

Hoofdpijn: enkele druppels inwrijven op het voorhoofd. Kiespijn: enkele druppels inwrijven op het tandvleesch. Oorpijn: enkele druppels in en om het oor. Hoest, heescheheid, verslijming, keelpijn zelfs bij ontsteking: de mond van binnen en van buiten zacht masseren. Maagstoornissen, Darm Catarrh, Asthma en Bronchitis: enkele druppels op suiker innemen. Hartkwalen: de hartplaats inwrijven, vergeet vooral niet Uw dokter te raadplegen. Rheumatische of Neurologische pijnen: met eenige druppels Zonnenstraal inwrijven, niet met de hand, maar met het flaconnetje, dit is zuiniger. Flauwten, Duizeligheid: eenige druppels in de neus. Neusverstopping: dezelfde behandeling. Haaruitval en Roos: huid van den schedel inwrijven.

Op 't etiket van het ongeveer 5 cm³ groote fleschje, dat f 0.35 kost leest men: Wacht U voor Naamak.

En wat is nu dat Universeele middel tegen alle kwalen, waarbij in geval van Hartkwalen de arts moet worden geraadpleegd?

Bij onderzoek bleek de vloeistof te zijn Pepermuntolie met alcohol verdund.

Bovendien kan men van denzelfden laborant koopen een middel tegen likdoorns, dat het lang bekende Salicyl Collodium bleek te zijn.

N. K.

„Inkrusa van de Kruiden verkoop Centrale, is samengesteld uit 20 verschillende kruiden, welke alle voor het lichaam benodigde stoffen bevatten. Ze werken niet tijdelijk, maar blijvend genezend. Ment dient de kuur lang vol te houden. Bevat geen giften, kan dus zonder vrees worden ingenomen en is zeer versterkend voor de maag. Bouwt langzaam het weerstandsvermogen op tot volle energie.”

Aldus de aanbeveling gedrukt op een cartonnetje bevattende hoogstens 50 gr. kruiden waarvoor een betaling van f 1.25 wordt geseicht.

De inhoud van het doosje bleek te zijn Radix Ruibae tinctoriae, Lignum Sassafras, Stipites Dulcamarae, Radix Sarsaparillae, Fruct Foeniculi, Folia Betulae, Folia Menthae pepiratae Uvae Ursi.

N. K.

CORRESPONDENTIE.

N. B. te E. Dank voor uwe gegevens. Zoodra de ruimte dit toelaat zullen we hierover publiceren.

Instituut L. te A. Uw schrijven kwam in ons bezit. Aangezien U zelf zegt: „ik ben kwakzalver en zal dat wel altijd blijven”, zult u het nuttelooze wel inzien van plaatsing uwer regelen in ons blad.

Kamper Courant. Ook thans uw bewijsnummer in dank ontvangen.

WORDT LID

van de
VEREENIGING
TEGEN DE KWAKZALVERIJ

DE KWAKZALVERSMIDDELEN

HUNNE INHOUD EN DE CEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).

Prijs voor leden f 1.25, franco per post f 1.37, voor niet-Leden f 1.50, franco per post f 1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENNKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Me^r J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonné's bij den Secr.-Penningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM.

POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM. No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHÉ DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootekerkplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur; Ledenvergadering 23 November.

Mededeelingen van verschillende aard:

Contrôle op advertenties; Uit de Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor Pharmaco-therapeutisch onderzoek (No. 28). — Het Instituut Jonkers. — Medicijnen van den Kwakzalver Kosin of Cosijn te Dinxperlo.

Rechtszaken: Kantongerecht te 's-Gravenhage, Onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde. — Haagsch Gerechtshof, Oneerlijke concurrentie, Vervalsching van een kwakzalversmiddel.

Historische Varia. (Overdruk Pharm. Weekblad).
Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

De Ledenvergadering zal worden gehouden op Zaterdag 23 November te twee uur n.m. in American Hotel, Leidsche Plein, Amsterdam.

AGENDA:

- Opening. Notulen.
- Verslag over het jaar 1934.
- Rekening en Verantwoording over 1934.
- Verkiezing bestuursleden wegens periodieke aftreding:
- 1. Mr. M. D. K. S. van Lier te Amsterdam. (aftr.)
Mr. W. P. C. Knuttel, Rechter te Amsterdam.
- 2. Mr. A. v.d. Elst te Noordwijk aan Zee, (aftr.)
Mr. J. D. Verbroeck, Advocaat te Den Haag.
- 3. H. J. A. ter Wee, Apotheker te Amsterdam,
(in de vacature N. Keulemans).
Eventueel ingekomen voorstellen.
Rondvraag.

Leden, die voorstellen in de ledenvergadering wenschen te doen behandelen, worden verzocht deze vóór 15 November schriftelijk bij ondergeteekende in te dienen.

De secretaris-penningmeester,
N. KEULEMANS.

Mededeelingen van verschillende aard

CONTRÔLE OP ADVERTENTIES.

De lezer kent ons standpunt ten opzichte van het werk der „Commissie van contrôle op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen”; in het kort komt dit hierop neer dat deze commissie niet bevredigend werkt; de contrôle op het adverteren van geneesmiddelen geschiedt niet zoals het behoort; verschillende annonce's worden niet afgekeurd; op deze wijze verschijnen in de groote en in de kleine pers talloze advertenties

die ontoelaatbaar zijn uit een oogpunt van volksgezondheid.

Wij zullen daarop thans niet verder ingaan, doch wij hebben, tot onzen grooten spijt, een minder aangename ervaring met de contrôle-commissie mee te deelen.

Den 23sten April van dit jaar schreven wij aan die commissie als volgt:

„Ons werd van welingelichte zijde medegedeeld, dat door uw commissie toestemming werd verleend tot het plaatsen in de „Burgerwachter” van 15 Maart j.l. van een advertentie voor Jodine Medaillons *).

„Ondergeteekenden wenschen uwe commissie er op te wijzen dat uit het onderzoek van 2den ondergeteekende (de heer N. Keulemans, bleek dat uit het medaillon, dagenlang op lichaams-temperatuur bewaard, geen spoor jodium vrij komt en dus aan de voornaamste voorwaarde van deugdelijkheid niet is voldaan.

„Vervolgens is onze meening, dat mochten uit het medaillon geringe hoeveelheden jodium worden in vrijheid gesteld, deze toch niet in staat zouden zijn de beloofde werking, — voorbehoeding tegen griep en herstel van van griep, enz., — te ontvouwen.

„Ondergeteekenden dringen er daarom bij U ten sterkste op aan de toestemming tot het plaatsen van de advertenties voor dit middel niet meer te verleenen en gevege toestemming te willen intrekken.

Bij schrijven van 14 Mei antwoordde de Commissie als volgt:

„In antwoord op Uw schrijven van 23 April deelt de Commissie van Contrôle U mede dat zij Uw belangstelling in haar werk op prijs zal stellen en gaarne met U van gedachten zal wisselen, zoodra wat meer opbouwende critiek van Uw zijde te verwachten is.”

*) Ook in „De Telegraaf” kwam toen een dergelijke advertentie voor, terwijl in ditzelfde dagblad van 25 Oct. j.l. wederom een advertentie van een volle pagina het publiek opwekt om zich te behoeden tegen Griep, Kou-vatten en Rheumatiek door middel van „Jodolok” Jodium Medaillon. De schreeuwerse annonce, met: jodium is leven,! waardoor zelfs de haargroei gezond zou worden gemaakt, doet even denken aan de duizende weggegooiden guldens, dienende voor de aanschaffing van dit nietswaarde product.

Voorloopig dus stelt de Commissie geen prijs op onze belangstelling in haar werk.

Voorloopig wenscht zij niet met ons van gedachten te wisselen.

Voorloopig is van ons geen opbouwende critiek te verwachten.

Deze commissie stelt zich derhalve tegenover ons op een hooghartig standpunt; zij wil van ons geen opmerking in ontvangst nemen en geen goeden raad; zij is blijkbaar getroffen door de op haar werk geleverde critiek en — zooals velen in een soortgelijk geval — neemt zij de houding aan van den zwaar beleedigde.

Dit is wel een heel eigenaardige opvatting en naar onze meening, is deze houding verre van sterk; integendeel, dit wijst op innerlijke zwakte.

Natuurlijk kan de Commissie niet verdedigen dat de gewraakte advertentie er door glipte; iedereen kan zich wel eens vergissen, dus zouden wij gaarne deze fout hebben vergeven, ware zij tenminste ruiterlijk erkend!

Maar, de commissie wenscht zelfs niet met ons te praten.

* * *

Advertenties over jodine-medaillons of andere van deze soort behooren niet in de Nederlandsche pers; zij ontsieren het blad waarin zij zijn opgenomen; op deze kwestie zullen we nog wel dikwijls moeten terugkomen, omdat dit ingewortelde kwaad, helaas, door het groote publiek geslikt wordt.

Van de commissie van contrôle echter mogen wij — en met ons: het couranten-lezend publiek — eischen dat zij een strenge censuur instelt tegen alles wat op dat gebied probeert de beurzen van het Nederlandsche volk geopend te krijgen.

Want alleen daarom, geachte commissieleden, is het den kwakzalver te doen.

Wat raakt het hem of men door het uitstellen van een behoorlijke medische behandeling op een oogenblik het vonnis moet hooren dat het te laat is voor een levensreddende ingreep bij een onzer meest geliefden?

Wat raakt het hem of honderden en duizenden guldens verkwist worden aan zalven en kruiden, aan stralenebbers en wondermedaillons, als de opbrengst maar in zijn zak terechtkomt?

Maar, geachte commissieleden, het raakt wel ons: de Vereeniging tegen de Kwakzalverij zal blijven vechten tegen al dit vuil, dat dagelijks nog onder de oogen van het publiek wordt ge-

bracht. En wij mogen van een commissie van controle op de aanprijsing van geneesmiddelen en geneeswijzen verwachten dat zij niet alleen niet afwijzend staat tegenover onze critiek, maar dat zij onze hulp inroept bij haar moeilijke taak.

* * *

En, als het blijken zou, dat deze commissie zich daartoe niet zou kunnen opwerken, dan behoort te worden ingegrepen van overheidswege.

BRENKMAN.

UIT MEDEDEELINGEN VAN HET RIJKS- INSTITUUT VOOR PHARMACO- THERAPEUTISCH ONDERZOEK. (No. 28.)

In deze reeks van mededeelingen treffen wij weer talrijke analyses aan van „geheimmiddelen” en andere kwakzalverij. Voorloopig zal aan deze stroom nog wel geen einde zijn. De voornaamste zullen wij in dit en een volgend nummer afdrukken.

Pilules anti-diabétiques, du Dr. Séjournet. Fabrik: M. Leprince, Parijs.

Samenstelling volgens den fabrikant: Santonine 0,02, archnéal 0,01, carb. lith. 0,02 (op een der etiketten van de verpakking: 0,01), Extr. fol. Jugl. 0,03 (op een der etiketten van de verpakking: Extr. Juniperi q.s.).

Uitkomsten van het onderzoek: Wit-gecandeerde pillen, die ruim 200 mg. per stuk wegen, zonder candeerlaag ongeveer 115 mg.

De pillen bevatten santonine, arseen, lithium, carbonaat en plantenextract. Het gehalte aan santonine en arseen werd evenwel lager bevonden, dan op het etiket is aangegeven.

Middel tegen mazelen van de firma Pieter Wapenaar, te Schiedam.

Onderzoek: Bruine, naar teer riekende vloeistof. Zij is in dunne laag doorzichtig. S. G. 0,973. In het middel konden worden aangetoond petroleumkoolwaterstoffen (paraffine), terpentijn en een teersoort.

Middelen van L. Stolk, te Den Haag. Instituut voor Scheik. Microsc. en Bact. Onderzoek.

No. 1. Kruiden tegen bloedvergiftiging, uitgaande van de nieren. Zij bestaan uit Folia Orthosiphonis staminei.

No. 2. Druppels tegen „nicotinevergiftiging en alcoholmisbruik.”

Gebruik: vier maal daags 25 druppels.

Onderzoek: Heldere, kleurloze, neutraal reagierende vloeistof, met een zwakken geur naar pepermunt. Zij bestaat uit water, alcohol en kaliumbromide. Gehalte aan kaliumbromide 25,2 pCt.

Tabletten van Stolk, te Den Haag. Gebruikt tegen ulcus duodeni.

Onderzoek: Geelbruine tabletten. Zij zijn vochtig en rieken naar rhabarber en pepermunt. Bestanddelen: Salicylas bismuthicus basisus, Bicarbonas natrius, Extractum Rhei, Saccharose, Oleum Menthae piperitae, Talcum venetum.

Poeder van Bijsterveld, waterkijker te Rotterdam. Het poeder werd verstrekt aan een patiënt met een inoperabele darmcarcinoom.

Onderzoek: Het middel bestaat uit: Antipyrine, poeder van rhabarberwortel, basisch bismuthcarbonaat, magnesiumoxyde, natriumcarbonaat en pepermuntolie.

Pillen tegen reumatisch van Bijsterveld. Ingezonden met het verzoek een onderzoek in te stellen naar sterk werkzame alkaloiden, aangezien een patiënt na het gebruik vergiftigingsverschijnselen had vertoond.

Onderzoek: De pillen bestaan uit pyramidon,

phenacetine, coffeine, kininesulfaat, rietsuiker en gom.

Druppels van Bijsterveld tegen een verouderd geval van encephalitis.

Onderzoek: Het middel is een alcoholische oplossing van jodium en natriumjodide. S. G. 0,8648. Jodium 3,81 pCt. Natriumjodide 2,32 pCt.

Pillen van Bijsterveld. Gebruikt tegen longaandoeningen.

Onderzoek: Bruine pillen met een gewicht van 75 mg. Zij bestaan uit Ichthyol en Herba Melissa.

Tabletten van Bijsterveld. Zij zijn gebruikt tegen neusklachten.

Onderzoek: Sterk hygroscopische witte tabletten.

Zij bestaan uit kalium-natrium, bromide en jodide.

Middel tegen een loopend oor van het boertje te Winsumageest.

Onderzoek: Het middel bestaat uit Fructus Lauri, Asa foetida en water. Het zelfde middel, door een ander belangstellende ingezonden, was ook gegeven tegen galsteenen.

Poeder voor bronchitis. Afkomstig van een boertje te Siddeburen.

Uitkomsten van het onderzoek: Grauw poeder, met geur naar venkel en ijzer en ijzerachtige smaak.

Het is oplosbaar in water. Er werden ijzer (ferro), calcium, melkzuur, onderphosphorigzuur, venkel of (anijs)olie en melksuiker aangetoond.

Vermoedelijk bevat het ijzerlactaat (± 20 pCt.), calciumhypophosphiet (± 67 pCt.), melksuiker en venkel- of anijsolie.

Maagpoeder, afkomstig van een oud-zeeman uit Schagen. Gebruik: Het geneest alle ulcera ventriculi en duodeni met geringe dieetbeperking (alleen geen kool en geen vleesch).

Onderzoek: Wit, in water onoplosbaar poeder. Het bestaat uit basisch bismuthnitraat en magnesiumoxyde.

Pillen tegen epilepsie.

Onderzoek: Lichtbruine pillen met een reuk naar drop. Gewicht per pil 226 mg. Zij bestaan uit: luminal, drop, glycerine-tragacanth en talk.

Gehalte luminal: 47 pCt. Dit is 106 mg. per pil. Asch (talk): 11,2 pCt.

Ook in andere middelen tegen epilepsie kon als werkzaam bestanddeel phenylaethylbarbituurzuur (luminal) worden aangetoond.

Antiépileptique „Uten”. Onderzoek: Heldere, groene, aangenaam riekende vloeistof met neutrale reactie. Het is een waterige oplossing van kaliumbromide, een groene kleurstof, een reukstof en een weinig alcohol. Soortelijk gewicht 1,096. Gehalte kaliumbromide: 12,64 pCt.

Ditzelfde middel werd ook ingezonden onder den naam Antiépileptique de Liège. Het is reeds meer dan 50 jaren in den handel. De reuk- en kleurstof schijnen af en toe wijziging te ondergaan. Ook is het gehalte aan kaliumbromide aan schommelingen onderhevig.

Capsules tegen niersteenen.

Onderzoek: Capsules met een inhoud van ongeveer 120 mg. bruine vloeistof. Deze bestaat uit terpentijn en een gesulfureerde vette olie. Ego een soort Haarlemmer-olie.

De capsules, die ook van andere zijde werden ingezonden, werden verstrekt door een arts, die daarna de opmerking verbond, „dat het medicament niet uit te zoeken was, in heel de wereld niet. Dat was nutteloos werk”.

Een der patiënten kreeg na het gebruik eczeem aan handen en beenen.

De Witt's nierpillen. Fabrikant: E. C. de Witt & Co., Prinsengracht 983, Amsterdam.

Samenstelling volgens opgave: Ext. Pichi 0,01; Casc. Amara 0,05; Meth. Bleu 0,02; Pot. Nit. 0,05; Ex. Uva Ursi 0,02; Ol. Juniperi 0,005; Dec. Buchu 0,01.

Onderzoek: Grönsblauwe, gecandeerde pillen met een gewicht van ongeveer 360 mg. Bij fijnmaken rieken zij naar jeneverbessenolie.

Van de opgegeven bestanddelen konden voorts worden aangetoond: methyleenblauw, kaliumnitraat en Folia Uvae Ursi. Bovendien is een groote hoeveelheid tarwezetmeel aanwezig.

Dr. Scheffer's stofwisselingszout.

De Deutsche verpakking van dit zout bestaat volgens Gehes Codex uit natriumsulfaat 48,7; natriumbicarbonaat 2,2; natriumchloride 0,7; magnesiumsulfaat 48; kaliumsulfaat 0,3.

In de ons toegezonden Nederlandsche verpakking werden eveneens aangetoond: Magnesium, natrium, kalium, sulfaat, chloride en bicarbonaat. Een quantitatief onderzoek werd niet verricht.

Dicht- en Rheuma-tabletten. Geneesmiddel No. 33 van Pastoor Heumann.

Samenstelling volgens het etiket: 2 soorten tabletten en wel:

I. Hexamethyleentetramine 25, salicylzuur 4, jeneverbessenpoeder 20, bolus 10, talk 5.

II. Acetylsalicylzuur 100, kinazouten 5, kaapsche aloë 10, jeneverbessenpoeder 10, kinalisaja- en carthagenabast 25.

Uitkomsten van het onderzoek:

I. De tabletten bezitten, althans kwalitatief, de opgegeven samenstelling.

II. Voor zoover nagegaan kon worden, kunnen de tabletten bereid zijn volgens de opgegeven samenstelling.

Pedi-Meelzalf. De in de vorige Mededeelingen gedane opgave omtrent het gehalte aan Anaesthesine moet verbeterd worden.

Gevonden werd n.l. een hoeveelheid, die ongeveer met de gedane opgave (4,57 pCt.) overeenkomt.

Kruiden tegen „buiklijden”.

Hierin werd gevonden: Radix Althaeae, Radix Liquiritiae, Cortex Frangulae, Gemmae Populi, Folia Salviae, Folia Sennae, Folliculae Sennae, Petala Rhoeados, Radix Valerianae en stroo.

Kruiden van W. A. van Os, kruidkundige te Hilversum.

Onderzoek: Herkend werden: Lignum Quassiae, Herba Centaurii, Rhizoma Curcumae, Radix Liquiritiae, Herba Equiseti, Semen Cannabis, Flores Achilleae ptarmicae.

Niet herkend: een blad en een vruchtje.

Galsteenkoor van de Kneippsche badinrichting te Meerlen.

Onderzoek: No. 1: Thee van St. Germain. Zij bevat Folia Sennae, Fructus Anisi, Fructus Foeniculi, Flores Sambuci en poeder van kalumbitartraat.

No. 2: Olijfolie.

No. 3: Galsteenkruiden. Zij bevatten Cortex Frangulae, Fructus Carvi, Fructus Foeniculi, Folia Hederae helioides, Herba Equiseti, kruid en wortel van Cichorium intybus, het bloeiend kruid van Calamintha officinalis, Herba Centaurii en een vruchtje dat niet kon worden herkend.

Kruiden tegen galsteenen. Voorgescreven door een helderziende en verstrekt door het Kruidenhuis „Alpina” te Haarlem.

Onderzoek: In deze kruiden werden aangetroffen: Strobili Lupuli, Flores Tiliae, Radix Rubiae, Radix Taraxaci en Cortex Frangulae.

Een blad, dat mede aanwezig was, kon nog niet worden geïdentificeerd.

Urenin. Indisch geheimmiddel tegen niersteenen.

Volgens analyse van den heer C. van Zijp,

apotheker, die zoo welwillend was zijn hulp te verleenen, bestaat het middel uit bladfragmenten van *Strobilanthes crispus*, Bl. (Acanthaceae) en van *Desmodium triquetrum*, D. C. (Leguminales). Van de laatste plant zijn ook peulfragmenten aanwezig.

HET INSTITUUT JONKERS.

In ons vorig nummer was te lezen, dat Jonkers de tijd gekomen acht zijn bedrijf in een N.V. om te zetten en er een zaak van wereldvermaardheid van te maken evenals Kruschen, Sanatogen en anderen!"

Wij nemen nu eens opmerkingen van andere zijde op. Het officieel orgaan van den Algemeenen Nederlandschen Drogistenbond waarschuwde reeds eerder tegen het aanknoopen van relaties met het „bekende Natuurgeneeskundig Instituut." Men zal zich van 't vorig artikel herinneren, dat filiaalhouders met flinke bedragen moeten borgstaan. Het is evenwel merkwaardig van de allures te lezen, die deze (in zijn eigen gedachte in opkomst zijnde) wereldhandelaar, aanneemt tegenover zijn handelsrelaties.

De redacteur van genoemd orgaan schrijft in No. 2 van den 34en jaargang, 't volgende:

Jonkers de kruidendokter.

Wij waarschuwden indertijd tegen dezen galanten Heer, die de menschheid gelukkig wil maken met zijn combinatie's van kruiden. Deze waarschuwing doet genoemden Heer in een pamflet verschillende dingen zeggen, waarvan de inhoud duidelijk aangeeft dat Zijn-Edele danig in zijn wiek geschoten is. Jonkers meent van mij te moeten zeggen, dat ik tegenover hem venijn spuwt en mijn toevlucht neem tot schelden en verdachtmaken. Is dat werkelijk het geval? Immers neen! Ik schreef behoorlijk, waarschijnlijk kan Jonkers daarvan nog iets leeren om verder ook behoorlijk te schrijven.

Waar ik waarschuwde tegen de praktijken van Jonkers, deed ik dat omdat ik dergelijke individuen een groot gevaar voor de zieke gemeenschap acht en het daarheen wenschte te leiden, dat geen der drogisten zich leenen zou voor de praktijken van Jonkers, die er weinig tegenop ziet zich te verrijken ten koste van de drogisten.

Dat ik in mijn bestrijding tegen Jonkers niet alleen sta, kan uit het volgende blijken. Tot meerdere eer en glorie van zijn „KRUIDENZAAK" en het geven van adviezen aan zieken, had Jonkers een paar doktoren bereid gevonden om onder zijn leiding zitting te houden en de patiënten de kruiden van Jonkers te verstrekken. De medische tuchtraad heeft evenwel ingegrepen en de betreffende doktoren gedwongen zich niet meer beschikbaar te stellen bij den kruidkundige Jonkers.

Zoals men weet, exploiteert de firma Jonkers verschillende filialen, waarvan de filiaalhouders een nog al niet malsch bedrag moeten storten om de positie van filiaalhouder machtig te worden. Nu komt het geregeld voor, dat bij mij inlichtingen over het doen en laten van Jonkers gevraagd worden en dan is het natuurlijk dat wij de menschen helpen niet bedrogen te worden en hun de verschillende bescheiden voorleggen, waaruit zij, uit des Heeren Jonkers brieven, zelf kunnen concluderen met wien zij te doen hebben.

Hoogstwaarschijnlijk heeft de wetenschap, dat herhaaldelijk voor hem gewaarschuwd wordt, hem een weinig uit zijn evenwicht geslagen en meent Jonkers thans over te moeten gaan tot het instellen van een vervolging tegen een paar personen, die evenals ik, een gevaar zien in het werken van Jonkers.

Nu zie ik door zijn werken niet alleen een gevaar wat de volksgezondheid betreft, doch te

vens een financieel gevaar voor de drogisten, die zich met zijn kruidenverkoop bemoeien of die een filiaal voor hem wenschen te beheeren. Reeds in 1929 werd tegen Jonkers gewaarschuwd, als zijnde niet van dat soort, waarvan het voor de drogisten gewenscht is er zaken mede te doen.

Wat gebeurde er toen in 1929? Jonkers kwam op het pad met zijn beroemde kruidencombinaties, trachtte die te plaatsen bij drogisten en ja, het gelukte. De drogisten evenwel weten zeer goed dat een dergelijke verkoop alleen kan plaats hebben, wanneer voor die artikelen flink geadverteerd werd. Jonkers beloofde dat, doch hij beloofde nog meer. Hij schreef, nadat wij opgekomen waren voor het recht van een onzer collega's, dat hij het plan had in samenwerking met een medicus, regelmatig zittingen te houden te X., waar hij steeds veel succes had, toen hij daar *ongeachteerd* zitting hield en dat hij den patiënten bewijzen wilde meegeven, waarop zij de kruiden bij de drogisten in hun rayon konden halen, hetgeen een grooteren verkoop in de hand zou werken.

„Ik heb", aldus Jonkers in zijn schrijven, „een groot aantal verkoopters van mijn kruiden: slechts enkele bij wien de verkoop in den beginne veel beter gaat, het overgrote deel verkocht minder dan de heer X. Bijna niemand maakt echter gebruik van *zijn recht tot terugzending*. Alleen aan 2 drogisten, die in denzelfden tijd slechts 2 à 3 pak verkochten, heb ik moeten toestaan de kruiden terug te geven. Algemeen ziet men in mijn midelen wel toekomst."

Men ziet op welke wijze Jonkers de overeenkomsten met drogisten nakomt. Hij zegt „de drogist heeft het recht de kruiden, indien hij die niet verkoopt, terug te zenden", maar als het daarop aankomt, dan weigert hij betaling.

Een tweede geval van des mans opvattingen inzake overeenkomsten is het volgende: Op dezelfde wijze als het vorengenoemde geval, werd door mij aan Jonkers geschreven over het niet terugbetalen van een aan hem geretourneerde zending van een anderen collega. De zending was betaald door den collega; er werd niets van verkocht en de collega maakte gebruik van zijn recht om die goederen terug te zenden en te verzoeken het daarvoor betaalde geld te retourneeren.

En nu het volgende: Wij schreven Jonkers dat hij toch het geld van de retourgezonden goederen moest betalen, doch hij schreef terug, dat hij mijn voorstel om te betalen gaarne zou accepteren, doch dat het hem niet mogelijk was, aangezien hij op 17 Augustus 1931 geen cent in kas had en geen kans zag het ergens op te nemen. Hij moest de terugbetaling doen uit zijn receptes die op dien datum en in dat tijdperk zeer minuscule waren. Hoe gaarne ZijnEdele ook aan mijn verzoek, om den Collega te betalen, zou willen voldoen, het was hem niet mogelijk, doch hij zou voor 1 Januari 1932 de geheele schuld afdoen.

Ik had hem voorgesteld, vóór 21 Augustus 1931 de helft van het verschuldigde aan den Collega te betalen, het tweede gedeelte voor 1 November 1931. Het antwoord was dus: Jonkers had geen cent in kas, zag ook geen kans iets te leenen, enz.

Er is dan ook nooit eenige betaling gevolgd.

Het plan heeft bestaan dezen kruidendokter eens aan den tand te laten voelen voor zijn financiële praktijken, doch daarvan werd afgezien, omdat van iemand die geen cent in kas heeft niets te halen valt en het procederen in Nederland nog steeds veel geld kost wanneer men niet op kosten van ongelijk kan procederen. Dit kunnen alleen zij, die geen cent in kas hebben en ook niet weten waar zij iets kunnen leenen. Deze overweging

werd bevestigd door een schrijven van ZijnEdele, waarin hij te kennen geeft, dat, wanneer ik overga tot het publiceren van de verschillende zaken, die alleen hem kunnen schaden, dan zal hij *ondanks zijn benarde financiële positie* een weg weten te vinden, die voor mij minder aangenaam zal zijn. „U moet dan wel weten", aldus Jonkers, „wat U gaat publiceren. Wat betreft het mij laten vervolgen, gaat uw gang. Alleen wil ik U er nogmaals op attent maken dat er momenteel niets van mij te halen is en U hoogstens op kosten komt. Aan U dus de keus: Of zonder kosten en langs minnelijke weg het volle bedrag vóór Januari in bezit te hebben of met kosten langs laakbaren weg niets te ontvangen en het risico, gevaarlijk terrein te betreden: zonder grondige reden voor iemand waarschuwen."

Laat ik zeggen, dat tot nog toe door Jonkers niet gedacht is aan het betalen van het verschuldigde, waaruit ik wellicht mag concluderen, dat er ook momenteel nog geen cent in kas is en hij ook geen kans ziet iets te verkrijgen en zijn receptes nog zoo laag zijn, dat hij niet betalen kan. Hetgeen, indien dat waar is, de menschheid tot zegen zou zijn, waar dan blijkt, dat de kruidenverkoop van dien aard is, dat ook heden nog geen receptes gemaakt worden.

Is het wonder, dat wanneer men mij vraagt, „wat en wie is Jonkers, kan ik veilig mijn centen in zijn zaakje steken?" dat ik antwoord zo als de waarheid mij oplegt te antwoorden? Is men als onafhankelijk redacteur niet verplicht te zorgen dat de lezers van zijn blad volkomen op de hoogte zijn van de gevaren die er zijn om hun geld kwijt te kunnen raken.

Maar anderzijds, buiten het kwijtraken van het geld, staat nog een grooter belang op het spel, namelijk de drogisten te behoeden niet mede te doen aan het voor de volksgezondheid zeer schadelijk gedoe om de kruiden van Jonkers tegen suikerziekte, tegen nieraandoeningen enz. aan te bevelen.

Jammer en nog eens jammer is het, dat de Inspectie voor de Volksgezondheid geen eind kan maken aan des Heeren Jonkers gedoe. Men behoeft niet bang te zijn dat de man financieel schade lijdt, waar hij, zooals boven aangegeven, zelfs geen cent in kas heeft. De volksgezondheid is zeker wel weer in gevaar bij het doen van lieden als Jonkers. Ik zal blijven waarschuwen.

Tot zoover het relaas van den redacteur van genoemd orgaan.

Inderdaad is het jammer, dat onze huidige wetgeving ontoereikend is aan dergelijk geknoei een einde te doen maken. Op dit punt is het beter thans niet verder in te gaan. Veel kan er intusschen reeds bereikt worden door de menschen voortdurend op de gevaren te wijzen.

Hoewel hierin geen afdoend middel gezien mag worden, zoo zijn wij ervan overtuigd, dat toch het algemeen belang er eenigszins mede gediend wordt.

Men zorge intusschen, dat de kring van lezers zoo groot mogelijk zij.

MEDICIJNEN VAN DEN KWAKZALVER KOSIN OF COSIJN TE DINXPERLO.

Bovengenoemde kwakzalver schijnt op radicale wijze een einde te willen maken aan het in den handel brengen van samengestelde middelen.

Toevalligerwijs kwamen mij dezer dagen een vijftal (verschillend genummerde!) poeders in handen, afkomstig van dezen wonderdoener. Men verzocht mij ze te onderzoeken. Daar de aanwijzingen omtrent het gebruik zóódanig gesteld waren, dat de patiënt de indruk moest krijgen

vooral voorzichtig te zijn zich aan de nummering te houden, lag het voor de hand aan te nemen, dat er toch wel minstens een klein verschil in samenstelling tusschen deze poeders zou zijn. Het mocht mij echter niet gelukken ook maar eenig verschil te constateeren. Niet alleen echter, dat zij alle volkomen dezelfde samenstelling hadden was in dezen opmerkelijk, doch bovendien de omstandigheid, dat de substantie slechts uit melk-suiker bleek te bestaan. Wat wil men nu nog eenvoudiger! Reeds eerder kwam ons een dergelijk geval van Cosijn ter oore. (Mndbl. No. 8 1935.) Ook toen bleken de medicijnen uitsluitend deze stof te bevatten.

zaak tegen den drogist A. P. M., te Rotterdam, die door de Rechtbank wegens overtreding van de artt. 328bis en 337 W. van S. was veroordeeld tot een geldboete van f 50.— subs. 10 dagen hechtenis.

M. had gedurende langen tijd z.g. „Oprechte Druides of Schavonezalf” in den handel gebracht, waarvan het merk onder dien naam reeds in 1896 met een vijzel als gedeponeerd merk was ingeschreven door de Erven de Wed. C. P. Pfeiffer, aldaar, die in 1928 deze inschrijving deed vernieuwen, zonder bijvoeging van den vijzel.

Een van de tegenwoordige firmanten verklaarde als getuige, mede op een vraag van den verdediger van M., mr. G. C. A. Oskam, dat ongeveer 90 jaar geleden zijn voorouders gastvrijheid hadden verleend aan vreemde kloosterzusters, die deze niet in geld konden vergoeden, doch uit dankbaarheid in hun handen een recept lieten van een zalf, welke zij Druides of Schavonezalf noemden. Deze zalf zou een wonderdadige uitwerking hebben op tal van kwalen en ongemakken. In den loop der jaren heeft deze zalf groote vermaardheid verkregen.

Reeds eerder had getuige den verdachte door de politie doen waarschuwen, dat hij niet gerechtigd was zalf onder dezelfde benaming en met precies dezelfde verpakking in den handel te brengen. Verdachte was er mee voortgegaan en had slechts het woord Venus aan de verpakking toegevoegd.

De deskundige, mr. L. Polak, verklaarde namens het Bureau voor den Industrieel Eigendom dat de inschrijving voor de firma P. op de voorgescreven wijze had plaatsgevonden. De deskundige bevestigde daarbij, dat de inschrijving, zooals die in 1928 plaats vond, hoofdzakelijk gericht was op de benaming van de zalf.

Requisitoir

De advocaat-generaal, mr. J. A. de Visser, zeide allereerst, dat de vervolging tegen verdachte is ingesteld op last van het Hof zelf, nadat de Officier van Justitie bij de Rechtbank aanvankelijk geweigerd had aan de klacht gevolg te geven.

Uitvoerig ging de advocaat-generaal in op de tenlastelegging en betoogde, dat verdachte, door precies dezelfde verpakking en de indeeling van de daarbij gevoegde circulaire na te bootsen en precies dezelfde benaming te gebruiken bij het publiek den indruk heeft gevestigd, dat het zalf kreeg, waarvan het merk door de firma P. is gedeponeerd. Verdachte is niet tegen het deponeren van dit merk opgekomen en spr. wees er op, dat reeds van den aanvang af de zalf met den naam Druides of Schavonezalf is aangeduid, welke derhalve uitsluitend voor deze soort zalf wordt gebezigd. Er wordt een beroep gedaan op het bezigen van dezen naam voor zalf in het algemeen, doch spr. wees dit beroep uitdrukkelijk van de hand. Door het optreden van M. is aan de firma P. veel en langdurig schade berokkend, want de Druideszalf is juist door haar geheimzinnigen naam, waarvan het volk nu eenmaal schijnt te houden, een gewild artikel geworden. Spr. meende dan ook, dat voor beide overtredingen de opgelegde boete geenszins te hoog is, zelfs niet als rekening wordt gehouden met den eisch van den officier, die slechts f 10 bedroeg. Doch deze ambtenaar bleef daarbij in de lijn van zijn eerder aangenomen houding. Spr. concludeerde derhalve tot bevestiging van het vonnis.

Pleidooi.

Mr. Oskam, de verdediging voerend, betoogde o.m. dat de gelijkvormigheid van de verpakking van eenig artikel nog geenszins beteekent, dat men een ander artikel wil nabootsen. In dit verband wees spr. op de verpakking van foto-films, sigaretten, pleisters etc. Ook het enkele feit van inschrijving is volgens pl. niet voldoende om de wetigheid van een merk te waarborgen. Hiervoor is meer noodig. Het publiek kent nu eenmaal Druideszalf als een middel tegen allerlei kwalen, zonder dat het er de samenstelling van kent. Reeds eerder had zijn cliënt om moeilijkheden te voorkomen het merk gekozen van een emmertje met schop, maar het was hem niet mogelijk om de zalf op andere wijze te doen verpakken, daar het publiek nu eenmaal gewend is, zalf in deze verpakking te betrekken. Pleiter meende dan ook dat de handelingen van zijn cliënt niet vallen onder de bepalingen van de art. 328bis en 337 W. van S. en hij concludeerde derhalve tot vrijspraak.

Na re- en dupliek bepaalde het Hof het arrest op 30 dezer. (Rott. Nwsbl.)

Van deze bescherming der kwakzalverij zal hier en daar wel op geheel verschillende wijze worden kennisgenomen.

HISTORISCHE VARIA.

Uit de oude jaargangen van de Leeuwarder Courant heeft Dr. G. A. W u k e s een groot aantal memoriën verzameld, welke als ruw materiaal dienstbaar zouden kunnen worden gemaakt niet alleen aan de geschiedenis van Friesland, doch ook aan de kultuurgeschiedenis in het algemeen. Uit die verzamelingen is nu een boekwerk gegroeid onder den titel „Stads- en dorpskroniek van Friesland”, 2 dln. van 586 en 863 bl. Een uitvoerig register maakt het gemakkelijk, om datgene wat over een bepaald onderwerp in de Kroniek voorkomt, te vinden. Over geneesmiddelen wordt niet veel verteld. Het onderstaande geeft een kijkje op de wijze, waarop reeds in de 18e eeuw kwakzalversmiddelen werden geadverteerd, welke alle ernstige kwalen heetten te kunnen genezen.

12 Juni 1765. J. Sperner in de Speelmanstraat te Leeuwarden verkoopt de Essence merveilleuse of wonderessence, volmaakt zeezende alle koortzen, hartkloppingen, zucht, koliek, steen, enz. 't Fleschje 1 gl.

16 Dec. 1775. Pieter v. d. Saal, adres in de oude herberg bij de Rode Hel te Augustinusga verkoopt een mondinctuur voor 't water, kanker, scheurruik, blaren in de mond en een middel voor diegene onder de 12 jaar die lek geboren zijn, voor breuk en venusziekte.

29 Nov. 1783. Bij F. Rinia, chirurgijn te Balk te bekomen potjes met Kina-Kina tegen de derdendagsche, anderendagsche en allendagsche koortzen. Een voldoende potje kost 4 car. gl., een middelpotje 2 car. gl. en een klein potje 1 car. gl.

9 Mei 1789. Froukjen Alderts, kapmaakster te Bergum adverteert een geneesmiddel tegen Engelsche ziekte, uitwendig gebruik, a f l het fleschje.

15 Maart 1766. Hycke Botas te Ferwerd geeft tot remedie tegen dollehondebeet: wilde kaarden, hontsribbe, wijnruijt, averuijt, waalwortel, steenruijt, huislook, wilde kervel, hanepoot of drieblad genaamt, versch geplukt, gestooten in een mortier tot er sap uitkomt, en vermengd met wijnazijn, geperst door een doek, zes lepels met een lood fijne thiariakl vermengd. 19 Nov. 1785. F. Rood Ermel Sr., oculist en Med. practicus, waarschuwt tegen zeker Joodsche kwakzalver, die op zijn naam biljetten uit geeft op Frieseche markten als zijn ondermeester. Hij beveelt zich aan voor de behandeling van blinden, dooven, hazemonden, kankers enz. en is te vinden buiten Harlingen in Gerttingaburen en het Bonthuis, waar zijn theater staat.

A. J. VAN HUFFEL.

Overdruk „Pharmaceutisch Weekblad” No. 24, 1935.

RECHTSZAKEN.

KANTONGERECHT TE 's-GRAVENHAGE. ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNDE.

De magnetiseur M. A. W. D. heeft zich te verantwoorden gehad wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

Twee patiënten van verdachte werden als getuige gehoord en legden verklaringen af omtrent de behandeling. Verdachte behandelde zijn patiënten door met zijn handen bepaalde bewegingen te maken. Hij zeide geestelijke kracht over te brengen, waardoor de patiënten zich zelf konden genezen. Voor de behandeling nam verdachte een kleine vergoeding aan, welke vergoeding echter vrijblijvend was.

Conform den eisch van den ambtenaar van het O.M. veroordeelde mr. Fontein verdachte tot een geldboete van f 40, terwijl hij de plaatsvervangende hechtenis bepaalde op 4 dagen.

Aan C. M. A. D. was eveneens ten laste gelegd het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

Als getuige werd gehoord mevrouw Bouman uit Hoek van Holland. Haar zoontje is onder behandeling van verdachte geweest. Deze getuige verkeerde in de veronderstelling met een dokter te doen te hebben. Verdachte heeft haar zoontje met een kijker in de oogen gezien om zijn diagnose vast te stellen en vervolgens medicijnen, pilletjes, voorgeschreven. De kosten waren f 8.75.

Mevrouw Rondburg-Kwant uit Rotterdam was samen met haar man bij verdachte geweest. Deze zou haar man van zijn doofheid genezen en mevrouw R. had slechte oogen. Ook hiervoor had verdachte medicijnen gegeven en de kosten bedroegen f 7.

Als derde getuige werd gehoord dr. Bartoo, die eenige jaren geleden verdachte heeft geassisteerd bij het voorschrijven van medicijnen. Verdachte gebruikte echter nog steeds het stempeltje met de handteekening van genoemde arts.

De ambtenaar was van meening dat met kracht tegen dergelijke excessen moest worden opgetreden en eischte een geldboete van f 200 subs. 2 maanden hechtenis.

De kantonrechter veroordeelde verdachte tot een geldboete van f 100, te vervangen door 10 dagen hechtenis.

N. R. C.

VERVALSCHING VAN EEN KWAKZALVERSMIDDEL.

EEN ZALFKWESTIE.

Onerlijke concurrentie voor het Cerechtshof.

De vierde Kamer van het Haagsch Gerechtshof heeft zich langdurig bezig gehouden met een

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de

VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.

volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).

Prijs voor leden f 1.25, franco per post f 1.37, voor niet-Leden f 1.50, franco per post f 1.64

Aan te vragen b.d. Secr.-Penningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van Dr. Ph. A. COPPENS.

Bestuur der Vereeniging: Dr. C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; Mr. M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; Mr. W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; Mr. A. A. CNOPIUS, Procureur-Generaal te Arnhem; Dr. Ph. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr. A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; Mr. J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Me^r J. C. RESSING te Delden; Mr. H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMULLER, Arts te Vaassen; N. KEULEMANS, Apotheker Binnen Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

LIDMAATSCHAP DER VEREENIGING ..... f 3.—

Ieder lid ontvangt 1 exemplaar van het Maandblad en heeft recht op 6 ex. ter gratis verspreiding.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur: BERGSCHÉ LAAN 167a, Rotterdam.

ABONNEMENTSPRIJS MAANDBLAD franco per post ..... f 2.—

Adres voor het aangeven van Leden en Abonnés bij den Secr.-Peningmeester: N. KEULEMANS, Kloveniersburgwal 82, AMSTERDAM
POSTREKENING DER VEREENIGING: AMSTERDAM, No. 32237

Advertenties 1—6 regels f 1.55, elke regel meer f 0.25.

Adres voor advertenties: N.V. DE DORDRECHTSCHE DRUKKERIJ EN UITGEVERS MAATSCHAPPIJ, Grootkerksplein 5, Dordrecht
Telefoon No. 3341. Postcheque en Girorekening 44060.

INHOUD.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur; Ledenvergadering op 23 November 1935.

Mededeelingen van verschillende aard:

Uit Mededeelingen van het Rijk-Instituut voor Pharmacotherapie. Onderzoek. (Reeks 28. Vervolg.) — Er was eene kwakzalver ..... — Bijgeloof en oude Recepten.

Rechtszaken: Kantongerecht te 's-Gravenhage, Onbevoegd uitoefenen van de Geneeskunde. — Rechtbank te Assen, Weer een magnetiseur.

Correspondentie.

Inhoud van den 55en Jaargang (1935).

Onderzochte kwakzalversmiddelen.

Advertenties.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

LEDENVERGADERING op 23 November 1935
's middags 2 uur in American Hotel Amsterdam.

De vergadering was zeer matig bezocht. Na behandeling van notulen, jaarverslag en rekening en verantwoording over 1934, wordt medegedeeld, dat het bestuur onderhandelt over een betere uitgave van het Maandblad, in de hoop dat daardoor het aantal leden en abonnés zal toenemen.

Van Mr. Cnopius was een verzoek om ontslag als bestuurslid ontvangen, terwijl de Secretaris-peningmeester verzocht van deze functie te worden ontheven.

De nu volgende verkiezing had tot resultaat dat herkozen werden:

Mr. van Lier en Mr. v.d. Elst
en gekozen in de vacature Keulemans tot secretaris-peningmeester de Heer H. J. A. Ter Wee, Apotheker in het Wilhelmina Gasthuis te A'dam en in de vacature Mr. Cnopius N. Keulemans.

Een breede bespreking volgde nu over advertenties, waarbij een aantal ongewenschte werden vertoond, o.a. waarbij de legalisatie van een handtekening door den Burgemeester van Rotterdam misbruikt wordt om aan het ongeprezene product een officieel cachet te geven.

Medegedeeld wordt dat de kruidendokter Jonkers failliet is.

Met blijdschap wordt gememoreerd dat de Minister voor Sociale Zaken wettelijke maatregelen tegen de kwakzalverij hoopt voor te stellen.

Na allen te hebben opgewekt leden te werven, aangezien het aantal bedenkelijk aan het slinken is, sluit de voorzitter de vergadering.

De secretaris-peningmeester,
N. KEULEMANS.

Mededeelingen van verschillende aard

UIT MEDEDEELINGEN VAN HET RIJKS-

INSTITUUT VOOR PHARMACO-

THERAP. ONDERZOEK (Reeks 28. Vervolg.)

Kruiden voor een zwak hart van een helderziende te Breda.

Onderzoek: No. 1 wordt gebruikt als thee. Deze kruiden bevatten o.a. Herba Menthae crispae.

No. 2. wordt in een zakje op het hart gedragen en mag niet inwendig worden gebruikt wegens giftigheid.

Het bestaat uit Herba Asperulae odoratae. Veenendaalsche „Rectoral” Kankerpoeders.

Fabrikant: Pharm. Fabriek, Parallelweg 52, Veenendaal.

Gebruik: Kuur van 4 poeders. 's Morgens 3 achter elkaar op de nuchtere maag. Dan nog een uur nuchter blijven. Negen dagen later de vierde poeder 's morgens op de nuchtere maag.

Prijs 1 gulden 90 cent.

Onderzoek: De poeders wegen ongeveer 1 gr. en bestaan uit het zeer fijn gemalen kruid van Teucrium chamaedrys.

Poeders van een Duitsch kwakzalver uit Raesfeldt, Westfalen.

Gebruik tegen ambeien.

Onderzoek: Hetzelfde middel, voor verschillend doel gebruikt, werd reeds eerder door ons onderzocht. Het bestaat wederom uit het gemalen kruid van Teucrium chamaedrys.

De verschillende gemerkte poeders zijn gelijk van samenstelling.

Door een anderen arts werd hetzelfde poeder ter onderzoek ingezonden. Het was afgeleverd ter genezing van „een maagzweertje en vergroot lever”.

Kruiden tegen suikerziekte.

Hierin werden aangetroffen: Folia Betulae, Herba Polygoni avicularis, Folia Anserinae, Fructus Carvi, Rhizoma Calami, Herba Centaurii.

Deze analyse is niet volledig.

Kruiden tegen suikerziekte.

Bestanddeelen: Herba Cardui benedicti, Herba Millefolii.

Kruiden tegen suikerziekte.

Onderzoek: Het middel bestaat uit Folia Boldo (Peumus Boldus, Monimiaceae) en uit hout-

deeltjes, waarvan de botanische afkomst niet kon worden vastgesteld.

Saxische kruiden.

Uitkomsten van het onderzoek: Gesneden kruiden, bestaande uit peulen en bladen van senna (Folliculi Sennae en Folia Sennae).

Wernik's Compleet. Gezondheidsthee.

Hierin werden aangetroffen: Flores Chamomillae, Flores Tiliae, Flores Sambuci, Flores Millefolii, Folia Sennae, Folia Fragariae.

Plantenpoeder van het Kruidenbureau Jonkers.

Het poeder zou bestaan uit Indische kruiden tegen neurasthenie.

Onderzoek: Het middel bevat Flores Chamomillae, Herba Asperulae odoratae, Radix Bryoniae en in geringe hoeveelheid steencellen en bladfragmenten, die waarschijnlijk toevallig aanwezig zijn.

Van Indische kruiden is derhalve geen sprake.

Nervina-thee. Leverancier: Hollandsche Kruidenvereeniging „Boerhaave”, Singel 330, Amsterdam.

Onderzoek: De bestanddeelen zijn: Strobili Lupuli, Flores Chamomillae, Flores Lavandulae, Cortex Fructus Aurantii, Herba Menthae crispae.

Orbal. Gebruik: als vermageringsmiddel. Fabrikant: Dr. Kurt Wanno, Berlin. Opgegeven samenstelling: orthoborcarbamide.

Onderzoek: Wit poeder, dat gemakkelijk in water oplost met alkalische reactie. Het bevat boorzuur en ureum. Boorzuurgehalte: 25.9 pCt.

O.a. in Zweden is de verkoop van boorzuur bevattende vermageringsmiddelen verboden wegens de aan het gebruik dezer verbinding verbonden gevaren voor de gezondheid.

Salcart. Het ideale vermageringsmiddel. Fabrikant: Salcart-Fabriek, Amsterdam.

Samenstelling volgens den fabrikant: „Het moderne laxemiddel, afvoermiddel en vermageringsmiddel met citroensmaak”.

Uitkomsten van het onderzoek: Groote kleurloze, zwak verwerde kristallen, die naar citroenolie rieken.

Het middel bestaat uit natriumsulfaat, gearomatiseerd met citroenolie.

I. Stark Jod-kaliklora.

II. Jod-kaliklora.

Fabrikant: Queisser & Co. te Hamburg. Samenstelling volgens den fabrikant:

I. „Bevat 1 pCt. jodium in anorgano-organische binding”.

II. „Bevat 1/100 pCt. jodium in anorgano-organische binding”.

Samenstelling volgens Gehe's Codex:

I. „Tandpasta met 1,8 dg. kaliumjodide en 5,1 dg. natriumjodide per tube van 67 g.”.

II. „Tandpasta met 6 mg. kaliumjodide en 2 mg. natriumjodide per tube”.

Aanbevolen tegen paradentose en voor het voorkomen van verkoudheden.

Uitkomsten van het onderzoek:

I. Witte, naar pepermuntolie riekende pasta, die, met water geschud, uiteenvalt en daarna 'n wit bezinskel geeft.

De pasta is bereid met calciumcarbonaat, water en een weinig kleefstof; zij is gearomatiseerd met pepermuntolie en bevat ongeveer 1 pCt. jodide, berekend als kaliumjodide. Naast kalium werd ook natrium gevonden.

II. Pasta van gelijk uiterlijk en ongeveer gelijke kwalitatieve samenstelling als die van I; zij verschilt van deze alleen in jodiumgehalte. Dit is van de grootte-orde als wordt opgegeven, n.l. ongeveer 1/100 pCt. jodium.

Aanwijzingen voor de aanwezigheid van organisch gebonden jodium werden niet verkregen.

Antigilox Haarddooder. Importeur: „Eta”, Kettingstraat 23, Den Haag.

Onderzoek: Dit ontharingsmiddel bestaat uit calciumsulfide, calciumcarbonaat en bolus rubra.

Haarverfmiddel Instanto Vite. No. 3. Donkerbruin. Fabrikant: S. A. Inecto Rapid, Paris. Importeur: H. Mesker, Den Haag.

Onderzoek: Het middel bestaat uit twee vloeistoffen, die voor het gebruik gemengd moeten worden.

De eene vloeistof bevat parafenylenediamine, ammonia en een parfum. De andere vloeistof is een 5 pCt. waterstofsuperoxyde-oplossing.

Zooals men weet, moet de aanwending van parafenylenediamine als haarkleurmiddel worden afgekeurd op grond van de vergiftigingen, die daarbij herhaaldelijk zijn vastgesteld.

Kleinol „He-Sha”—Simplex. (Dunkelbraun).

Fabrikant: „Kleinol—Berlijn”.

Samenstelling niet vermeld.

Reclame: Het middel bevat geen parafenylenediamine.

Uitkomsten van het onderzoek: Het middel bestaat uit:

A. pl.m. 30 cm.3 van een strooperige, bruinzwarte, naar ammonia riekende vloeistof.

B. Een tweetal harde, witte tabletten.

ad A. De vloeistof geeft bij mengen met water of met spiritus licht troebele donkergekleurde oplossingen.

De droogrest bedraagt ongeveer 22 pCt. en het aschgehalte 4 pCt. In de asch, die zwak alkalisch reageert, zijn Al en SO₄ aanwezig.

De vloeistof bevat zeep (waarschijnlijk ammoniakzeep). Als kleurstof is aanwezig para-animodiphenylamine.

ad B. De tabletten zijn oplosbaar in water en in alcohol.

Zij bestaan uit ureumperoxyde (dat ook als orticon bekend is).

Cosmetica van Dorothy Grey.

Onderzoek: No 1. **Adstringent Lotion.** Dit is 'n geparfumeerde suspensie van ijzerhoudend calciumcarbonaat in water.

No. 2. **Texture Lotion.** Rose gekleurde, geparfumeerde oplossing van borax, glycerine, alcohol en water. De reactie is zwak alkalisch.

No. 3. **Liquid Cleansing Cream.** Geparfumeer-

de emulsie, die paraffine en vet bevat. Reactie zeer zwak alkalisch. De asch bevat een spoor natrium.

Lood of andere giftige stoffen werden niet aangetoond.

David Pillen. Fabrikanten: Laboratoires L. Van den bussche & Cie., Meenen, België, en A. Ducloy & Cie., Arques, Frankrijk.

Gebruik volgens de verpakking: Tegen reumatiek, enz.

Samenstelling volgens opgave: Terebinthina veneta, Kal. nitric., Uvae ursi ext., Taraxaci extr., Catechu, Methylen caerul., Cascar. sagr. pulv., Iuniperi extr., pigment einer soluble, Saccharum, Pro pil un.

De pillen zijn zonder effect gebruikt voor abortus.

Onderzoek: Grijsgekleurde, gecandeerde pillen. Gewicht 350 mg., zonder candeerlaag 150 mg. De buitenste laag bestaat uit suiker, talk en een grijze in water onoplosbare kleurstof.

In den inhoud werden aangetoond: Terebinthina veneta, Nitras kalicus, Extr. Uvae Ursi, methyleenblauw, Pulvis Cascar. sagr. en Amylum Triticum.

De aanwezigheid van Extr. Taraxaci, Catechu en Extr. Iuniperi is niet uitgesloten.

Op het etiket komt de waarschuwing (!) voor, zich door de blauwe kleur der urine niet te laten verschrikken. Zij zou het bewijs (!) zijn van de goede werking der pillen.

Victoria-Vocht. In den handel gebracht door de firma Sanitas als irrigatievloeistof en voorbehoedmiddel tegen zwangerschap.

Onderzoek: Roode, sterk zuur reageerende vloeistof, die naar azijnzuur en aethylacetaat riekt S. G.1.012. Droogrest 0,27 pCt.

Zij bestaat uit azijnzuur, aethylacetaat, alcohol en een roode teerkleurstof. Azijnzuurgehalte: 10,17 pCt.

Capsules voor Dames van Dr. Lecroix.

Verkocht door Sanitas Novum te Utrecht.

Onderzoek: Het middel bevat extract van peterselievruchten en vette olie.

Poeders tot het opwekken van abortus.

Ingezonden werden een viertal, in papier opgevouwen, poeders.

Uitkomsten van het onderzoek: De poeders werden door ons gemerkt als A, B, C en D.

A. Anjivruchten.

B. Uiteengevallen, gewone kamillen.

C. Wit poeder, dat uitsluitend uit natriumbicarbonaat bestaat.

D. Kleurlooze kristallen, van aluin (kaliumaluminiumsulfaat).

Anticoncipiens.

Het middel werd langs de huizen verkocht.

Onderzoek: Het middel heeft den vorm van een zetpil en weegt twee gram. Het bestaat uit cacao-boter, boorzuur en kininesulfaat.

Gehalte kininesulfaat: 4,7 pCt. Gehalte boorzuur: 34 pCt.

Dr. Rascher's Putschtabletten gegen Nicotin und Opium.

Gebruik: 3 maal per dag 1—2 tabletten in den mond laten oplossen.

Onderzoek: Bruinzwarte tabletten met een gewicht van ongeveer 620 mg. per stuk. Zij rieken naar pepermunt. De bestanddeelen zijn: rietsuiker, zilvernitraat, pepermuntolie en talk.

Gehalte zilvernitraat: 1,38 pCt. Aschgehalte: 8,65 pCt.

Voorbehoedmiddel tegen darmontsteking bij kuikens. Therapogen A.G. te Köln-Sulz.

Gebruik: Vermengd met het voeder.

Samenstelling volgens opgave: Terpen-kiezelzuur-ijzer-verbinding.

Onderzoek: Grofkorrelig, glasachtig, gemakkelijk fijn te wrijven poeder. Het bestaat uit een ijzerhoudend kiezelzuur. Terpenen of andere organische verbindingen zijn niet aanwezig.

ER WAS EREIS EEN KWAKZALVER

Er was ereis een kwakzalver, die heusch eens een goed middel aan een zieke gaf, maar die zich daarvoor ook héél extra goed liet betalen!

Onlangs was hier op mijn spreekuur een astmapatiënte, aan wie ik, als apotheek-houdend arts, een Asthma-Bestek Weil meende te moeten verstrekken. Toen ik haar het apparaat liet zien, vertelde zij mij, dat zij dit voor eenige maanden al had ontvangen van de kwakzalver Sollmann te Bussum, waar zij voor consult en apparaat f 12,50 had moeten betalen. De inkoopsprijs voor apotheek-houdende geneeskundigen van dit Asthma-Bestek-Weil bedraagt f 4,15.

Voor consult pl. winst op het toestelletje berekende Sollmann dus maar f 8,35!!

EEN ARTS.

N.B. Thuisgekomen met haar apparaat was zij echter ineens het vertrouwen kwijt in haar adviseur — maar helaas ook in haar asthma-toestelletje. — Ze gooide dit weg. Jammer van de f 12,50!

BIJGELOOF EN OUDE RECEPTEN.

door

M. A. FABER.

Het uitvoerige artikel van den Heer Hazewinkel over de practijken van „helderzienden” in een der vorige edities van dit maandblad heeft helaas voor de zooveelste keer het bewijs geleverd, hoe sterk het bijgeloof in de menschen is geworteld.

Maar evenmin als men het euvel der helderziendheid moet onderschatten, dient men dit te doen ten opzichte van het gebruik van „beproofde oude recepten”, die een of andere „heermeester” op grond van „zeer langdurige, succesvolle ervaringen” heeft samengesteld.

De massa interesseert er zich weinig voor, welke onbekende weldoener der menschheid uit lang voorbijgane dagen deze recepten heeft samengesteld; maar het grootste kwaad ligt hierin, dat vele „beproofde huismiddeltjes” denzelfden weg volgen als een overlevering: ze gaan van geslacht op geslacht over en vinden altijd wel „patiënten”, die hun blind vertrouwen liever schenken aan 'n gewaagd en niet altijd ongevaarlijk middel, dan aan een medicus. Nogmaals: men onderschatte dit gebruik der huismiddeltjes niet; zelfs niet in dezen tijd.

De samenstelling der huismiddeltjes is soms zoo wonderlijk, dat men er zich over verbaast, dat de menschen ze durfden gebruiken.

Een aantal zeer zonderlinge „geneeskundige wenken” kan men o.a. vinden in een oud receptenwerkje, dat jammer genoeg geen jaartal draagt en dat gedrukt is bij de boekverkoopers Joost Broersz. te Amsterdam.

De onbekende heermeester heeft de recepten uit „eygene ondervindingen” samengesteld. Hoeveel patiënten hij heeft gehad, doet minder ter zake; maar zijn klanten hadden, blijkens zijn wenken, wel zeer uiteenlopende ziekten. Men oordeele nu zelf:

Om tanden weer wit als ivoor te maken was niets beter dan lood tot asch te branden en daarmee de tanden te behandelen.

Voor maagpijn was het beste een fijn geraspt wilde kastanje. Voor meisjes van ongeveer 20 jaren „die hunne gezondheid weer „aenmerckenswaardig” „daargesteld” wilden zien, gold niets

beters dan water uit een . . . slijpsteen te nemen en dit te drinken op de nuchtere maag.

Voor „steen” gold als beste medicament een kippenaag, die men moest drogen, en daarvan „het binnenste” als poeder gestampt „Drie maal daags een lepel.” Stijve armen en beenen zouden spoedig weer „los” worden, mits men maar een „mannelijks el” nam en eenige eieren, plus een pinte zuivere Fransche „brandewijne.” Deze producten, met elkaar vermengd, zouden onovertreffelijk werken. Wie een beetje duizelig in zijn hoofd was kon niets beters doen, dan levertraan en Fransche brandewijn nemen en „hetselve maer tot een maent” gebruiken, mits hij er dikwijls last van had. Mocht bij een bevalling de baarmoeder last veroorzaken en deze niet „goed weer ingaan” — geen nood. Blauw linnen moest gebrand worden (tusschen een paar tangen en met de „wasem” (hoe is ’t mogelijk!) smeerde men de baarmoeder maar in. Zwakke oogen kon men het beste genezen door op het hoofd flink wat brandewijn te smeren. De beklagenswaardige vrouw, die vroeger aan zwerende borsten leed moest wel over wat durf beschikken wilde ze het volgende „konstige” recept gebruiken; namelijk: een groot aantal „muurzwijnen” (pissebedden) nemen en deze tot pulver maken en met suiker tot een poeder gevormd en tot een papje gemaakt op dit zieke lichaamsdeel wrijven. Zelfs zou een vrouw, die „heevigh en yselijk gekrijt” had bij deze ziekte, na „enkele” dagen reeds van haar zwerende borsten verlost zijn. Het mankeerde er nog aan, dat er bij stond: „en ze leefde lang en gelukkig.”

Wie opgezwollen beenen had of „saemgekrompen” zenuwen kon ten deele zijn geneesmiddel zelf samenstellen (als hij tenminste den moed daartoe had.) Om te beginnen was noodig een aantal groote wurmen, die — om in moderne termen te spreken — „geweekt” werden met Franschen brandewijn. (Waarom deugde de Nederlandsche niet?) De wormen moesten met de brandewijn eenige dagen blijven staan en konden dan als zalf worden gebruikt. Of dit middel hielp of niet verzwijgt de „dokter” heel handig; hij haalt er tenminste geen „yselijk” kreetend wezen bij.

Een epilepticus moest voor genezing wel iets bijzonders hebben: de maag van een witten eendvogel, die gedroogd moest worden in den schoorsteen. Het binnenste van de maag, als poeder fijngestampt, en daarvan drie maal daags een lepeltje vol genomen, gaf genezing.

Zware inwendige kneuzingen genazen het beste als men hondenvet nam. Beter nog was meekrap met twee pinten oud bier gekookt; het sopje moest tot de helft verkookt worden. Laatstgenoemd middel zou zelfs gebroken ribben kunnen doen genezen! Een in boomolie vergane veenmol was het beste smeersel, dat er bestond voor versche wonden. (Sommige boeren in Overijsel beweren, dat . . . spinnewebben daarvoor zoo goed zijn!)

Voor „kwade longhuypen” zou niets beters zijn, dan „Oost Indische Corinthen” als tabak te pruimen. Bij galoplossingen gold als beste recept: gedroogde jonge graswortelen.

In een der eerste nummers van „Het Twentsch Zondagsblad” van 1885 vindt men een zonderlinge en droevige geschiedenis, die zich in die dagen moet hebben afgespeeld bij Ootmarsum.

Een boerenvrouw gaf haar baby altijd . . . . . jenever als deze begon te schreeuwen. „En dan slop he as nen „Kardoeshoond” voegde ze er aan toe. Commentaar overbodig!

Of „konstige” kwakzalvers recepten nu 150 of 500 jaar oud zijn, doet er weinig toe. Een feit

blijft het, dat ze nog maar al te dikwijls worden gebruikt.

Gezien de samenstelling der genoemde middelen, behoeft men geen medicus te zijn om daarin geen vertrouwen te schenken. Om dan maar te zwijgen over de geneeskundige kracht.

RECHTSZAKEN.

KANTONGERECHT TE 's-GRAVENHAGE. ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNDE.

Voor den kantonrechter te 's Gravenhage heeft zich te verantwoorden gehad de 41-jarige W. S. V., ook optredende onder den naam Ben-Onie te Rotterdam, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde.

De Rotterdamse commissaris van politie van de afdeling centrale recherche heeft indertijd tegen dezen man gewaarschuwd, die volgens deze waarschuwing reeds tal van veroordeelingen voor allerlei misdrijven achter den rug heeft. Den laatsten tijd opereerde hij als volgt: Hij belegde min of meer spiritistische séances, waar hij zijn experimenten verrichtte, welke op een lichtgeloovig publiek grooten indruk moesten maken. In den regel waren er dan wel menschen — meest vrouwen — die zulk een vertrouwen in hem stelden, dat zij hem bij zich thuis ontboden. De bijeenkomsten vooraf had de man evenwel juist beledigd om op dergelijke adressen binnen te kunnen dringen, want dank zij het groote vertrouwen, dat zijn cliënten in hem stelden, was dan weldra het hek van den dam voor allerlei schurkerijen. Deze waren van heel verschillende aard, al naar de omstandigheden hem in deze of gene richting vrij spel gaven. In den regel kwam het neer op wederrechtelijke geldelijke bevoordeeling, waartoe kleine oplichtingen en flesschentrekkerijen moesten dienen, maar dikwijls kwamen de experimenten ten slotte neer op uitspattingen op sexueel gebied.

Tot zoover de waarschuwing van de zijde der politie.

Verdachte was niet verschenen.

Als eerste getuige verklaarde mej. Slof dat Ben-Onie haar moeder heeft behandeld. Deze had kanker en verdachte heeft de wond behandeld en de patiënte, die inmiddels is overleden, gemagnetiseerd. Hij rekende f 1.50 per behandeling.

Tweede getuige was mej. W., die hij ook gemagnetiseerd heeft en kruiden heeft voorgeschreven. Ditmaal twee behandelingen voor f 1.50 en f 1.25 per pakje kruiden. Hij heeft voorts kans gezien deze getuige te bewegen geld te storten voor een electricch apparaat. Zij heeft evenwel nooit meer iets van Ben-Onie gehoord. Een en ander heeft haar veel geld gekost.

De derde getuige, mej. Spek, is eveneens door verdachte gemagnetiseerd. Zij behoeft evenwel voor de behandeling geen vergoeding te geven. Voor de spiritistische séance had zij wel geld gegeven.

De ambtenaar van het O.M., mr. Hollander, zeide dat men hier met een gevaarlijken kwakzalver te doen heeft. Hij oefent door zijn bijeenkomsten psychologischen invloed op zijn hoorders uit. Ook voor ongeneeslijke kwalen verleent hij zijn bemiddeling. Ben-Onie is de gevaarlijkste kwakzalver die men zich denken kan. Ook het element oplichting ontbreekt niet geheel en al.

Hij vorderde voor elk der drie feiten een geldboete van f150.—, subs. driemaal 100 dagen hechtenis, conform welken eisch de kantonrechter verdachte bij verstek veroordeelde.

RECHTBANK TE ASSEN.

WEER EEN MAGNETISEUR.

Een paar weken geleden stond een magnetiseur uit Zwollerkerspel te Assen terecht, gisteren was er een uit Groningen. Ook deze, H.H. hield zitting in Coevorden en was door den kantonrechter te Emmen veroordeeld voor het verleen van geneeskundigen bijstand. De verdachte gaf te kennen dat hij geen geneeskundigen bijstand verleent, doch alleen kracht van hem zelf doet overgaan op de patiënten. Hij noemde dat voeden.

President: De bedoeling is toch genezen?

Het O.M. was ook van deze meening en eischte daarom bevestiging van het vonnis, ook in verband met het arrest van den Hoogen Raad in Jan. 1935 betreffende een soortgelijk geval.

Mr. Wolhuis te Groningen gaf te kennen dat eenige volksvertegenwoordigers van oordeel zijn dat wetswijziging noodig zal zijn gezien het arrest van den Hoogen Raad. Volgens hem berust dat arrest dus niet op de wet. Pleiter is van hetzelfde gevoelen. Voorts worden eenige brieven van verweerders van verd. overgelegd, waaruit blijkt dat velen baat bij hem hebben gevonden, die door de officieele wetenschap als hopeloos waren opgegeven. Een geval betrof kinderverlamming, waar nu herstel is ingetreden.

Uitspraak over 14 dagen

CORRESPONDENTIE.

J. P. V. te V. Van uw opmerking heb ik kennis genomen. De mogelijkheid, die U opperde zou ik in het onderhavige niet met 100 pCt. zekerheid van de hand kunnen wijzen. Speciale aandacht was daar niet aangeschoten. U kunt zich daarentegen ook wel voorstellen, dat de routine en vaardigheid van den onderzoeker ook niet zonder meer op zijde geschoven kunnen worden. Het geval waarop U duidde zat ook wel heel anders in elkaar. Overigens zullen uw opmerkingen met belangstelling ontvangen worden. Dank voor uw tweede schrijven.

Dr. J. F. M. F. v. H. te Z. Er schijnt inderdaad nog wel het een en ander om te gaan in dit artikel. Deze reclame is wel een sprekend voorbeeld ervan. Voor de commissie van controle is nog heel wat te doen !

A. K. te G. Wij hadden reeds van deze „import company” gehoord, doch dit geschrift kwam ons nog niet onder oogen. Gaarne zullen we het hier eens nader vermelden. Ook de reclame voor Atlas-tostellen heeft nog steeds onze belangstelling. Dank U voor het toezenden.

A. v. L. te R. Van verschillende zijden is mij 't pamflet van dit kruidenbureau (van Speijkstraat 120, Amsterdam.) toegezonden. Het komt hier zeker nog ter sprake.

INHOUD VAN DEN 55en JAARGANG (1935.) (de cijfers duiden de no. der maandbladen aan).

Actie tegen geneesmiddelenreclame door artsen	7
Adverteeren van geneesmiddelen	9
Antiepileptique „Uten”	11
Arthur Richards Rheumatism cure	5
Artsen en kruidkundigen	2
Bestrijding der Kwakzalverij (Coppens)	2
Betekenis der Kwakzalverij voor de zieken (Feriz.)	3
Borst- en longkruid	5
Boertje van Reeuwijk. Kruiden tegen vergiftiging in 't bloed	7
Boertje van Rinsumageest. Middel tegen loopend oor van 't	11

Beertie van Siddeburen. Poeder tegen bron-	Maagpoeder van een oud zeeman te Schagen	11	Tabletten van Stolk	11
chitis van 't	Mammoform	11	Tetrachloorkoolstof als haarwasmiddel	5
Bijgeloof en oude recepten (Faber)	Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor	12	Tentoonstelling van volksgeneeskunde te	
Bijsterveld. Druppels van	Pharm.-therapeutisch onderzoek Reeks 27,	5	Neurenberg	6
„ Pillen van	Idem. Reeks 28,	11 en 12	Timm, Enschede.	2
„ Poeder van	Middel tegen maagkanker	1	Tonicaline	5
„ Tabletten van	Middel tegen mazelen. van Pieter Wapenaar	11	Tragedie van een wonderdokter	8
Buis van Eustachius	Middelen van van Stolk	11	Uit de oude doos. (v. Huffel)	8
Capsules tegen nierstenen	Minora	9	Urenin	11
Contrôle op advertenties (Brenkman)	Naamlijst leden	11	Verheugende uitlating	9
Cosin, Kwakzalver te Dinxperlo,	Nationaal comité tegen kwakzalverij. België	8, 11	Vermageringsthee van Dr. Emil May	5
Dragees Neunzehn-Normal,	Natuurgeneeswijze	3	Vermageringsmiddel	1
Druppels van Bijsterveld	Natuurkundig Instituut Jonkers 4, 7, 9, 10,	11	Vermageringsmiddel „Minora”.	9
Engeland. Wetgeving Specialité's	Nierpillen. de Witt's	11	Vesingol	4
Epilepsie. Pillen tegen	Nierstenen. capsules tegen	11	Vibraphone (Waarschuwing).	2, 6
Er was ereis een kwakzalver	Nieuwe jaar goed beginnen	1	Walraven. Instituut	4
Galsteenkuur van Kneippsche badinrichting	Os. Kruiden van van	11	Werk der kruidkundigen	7, 9
te Heerlen	Osteopathenwet	4 en 5	Wetgeving Specialité's Engeland	3
Gebruik van spécialité's	Onbevoegde uitoefening van de geneeskunde.		Wetsontwerp ter verlaging van de openbare	
Geneesmiddelenreclame door artsen	(Lezing Mr. v. Deventer)	3	uitgaven	6
Geneesmiddelenwet. Afbandeling wetsont-	Oschmann. Waarschuwing van den directeur	3	Witt's nierpillen, de	11
werp van (Coppens)	v.d. Gem. Dienst te A'dam	3	Wonderdokter (Feuilleton).	7
Gevaarlijke kwakzalver	Parasieten en domheid. (Boomgaard).	2	Zenuwdrank	1
Helderziende. De (Hazewinkel)	Pastoor Heumann	3, 5	Zooals het gaat	12
Historische Varia (v. Huffel)	Pedi-heelzalf	11		
Hoe een kwakzalver een deel zijner klanten	Pilules anti-diabétiques	11	ONDERZOCHE TE KWAKZALVERSMIDDELEN	
verloor. (Hamaker)	Pillen tegen reumatiek van Bijsterveld	11	„Inkrusa” Kruiden (Keulemans)	10
Hoogfrequent-apparaten	Pharmaceutische Inspectie	11	Kesslers Zonnestraal (id.)	10
Hond in oude geneeswijzen	Poeder tegen stofwisselingsstoornissen	5	Kruiden tegen nierstenen (id.)	4
Horst. Waarschuwing tegen van der	Psycho-paedagogisch Instituut, Haarlem	6	Kruiden tegen aderontsteking v.h. been (id.)	4
	Radiumpoeder	8	Kruiden van de kinderen van Zalm (id.)	3
Indisch geheimmiddel tegen nierstenen	Rekening en verantwoording	5	Kruiden voor borst- en zenuwthee (id.)	1
Inkoop-centrale voor slechthoorenden	Rheumatabletten	11	Kruiden tegen vergiftiging van 't bloed van	
Inkrusa	Rechtszaken.	11	't Boertje van Reeuwijk (id.)	1
Instituut Amand	Kantongerecht Amsterdam	6	Mammoform. (Pharm.-therap. Labor. A'dam)	3
Instituut Leugemors	Psychisch onderzoek en magnetisme	8	Medicijnen v. Cosin te Dinxperlo (Coppens)	11
Instituut Walraven	Kantongerecht Alkmaar.	8	id. id. (Keulemans)	8
Jaarverslag	Kankerjuffrouw van Castricum	2	Middel tegen maagkanker (id.)	1
Jicht- en rheuma-tabletten	Kantongerecht Emmen.	9	Middel tegen galstenen (id.)	1
Jodolok jodium medaillon	Zwolsche wonderdokter veroordeeld	9	Radiumpoeder (id.)	4
Jonkers' Natuurgeneesk. Instituut 4, 7, 9, 10	Kantongerecht 's Gravenhage.	2	Vermageringsmiddel (id.)	1
Kesslers zonnestraal	Magnetiseur door arts aanbevolen	2	Vesingol (id.)	4
Kruiden tegen galstenen	Magnetiseur achter naam telefoongids	2	Zenuwdrank (id.)	1
Kruiden voor borstthee en zenuwthee	Kruidkundige vrijgesproken	6		
Kruiden van juffrouw te Noordwijk	Onbevoegd uitoefenen v. d. geneeskunde	11, 12		
Kruiden tegen aderontsteking van het been	Rechtbank te Assen.	12		
Kruiden tegen buiklijden	Weer een magnetiseur	12		
Kruiden tegen zenuwstoornissen	Rechtbank 's Gravenhage.	12		
Kruidenmengsel van magnetiseur	Afleveren van geneesmiddelen door arts			
Kruidenthee tegen bloedstoornissen	buiten zijn standplaats	2		
Kruiden van van Os, Hilversum	Magnetiseur vrijgesproken	6		
Kruiden van de kinderen van Zalm	Gerechtshof 's Gravenhage.	11		
Kwakzalverspraktijk	Vervalsching van een kwakzalversmiddel.	11		
Kwakzalversreclame (Boomgaard)	Hooge Raad	3		
Kwakzalverij op het gebied van het gehoor	Onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde	3		
Kwakzalverij en bloedzuiverende middelen	Rechtbank Rotterdam.	2		
(van Herk)	Onbevoegd uitoefenen van geneeskunde	2		
Kwaad der kwakzalverij	onder medisch toezicht	6		
Kwakzalver en de hem assisteerende arts	Kruidendokter veroordeeld	6		
(Devis)	Scheffer's stofwisselingszout	11		
Ledenvergadering	Specialité's. Gebruik van	5		
Leugemors	Special remedy for irregularities	5		
Loodwithoudend toiletpoeder	Stolk. Middelen van	11		
	Studie en advies commissie in zake particulie-	4		
	re verpleeg- en instellingen	4		

Receptenbriefjes, Declaratiën
— voor H.H. Doktoren —
Drukkerij WEDDING - Harderwijk
Opgericht 1844 — Telefoon 1

ADVERTEERT

I
N
D
I
T
B
L
A
D

HET WORDT
DOOR DUIZENDEN IN NEDERLAND EN
DE KOLONIËN
GELEZEN!

WORDT LID DE KWAKZALVERSMIDDELEN

van de
VEREENIGING
TEGEN DE KWAKZALVERIJ

HUNNE INHOUD EN DE GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN.
volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt voor de VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ (Uitg. v. 1931).
Prijs voor leden f1.25, franco per post f1.37, voor niet-Leden f1.50, franco per post f1.64
Aan te vragen b.d. Secr.-Peningm. den Heer N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis, Postgiro 32237, A'dam.